

'N MAATSKAPLIKE WERKMODEL VIR ONDERSTEUNINGSDIENSTE AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

Deur

Marie Magdalena Steyn

MA(MW) Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Manuskrip voorgelê vir die graad

DOCTOR PHILOSOPHIAE

in

MAATSKAPLIKE WERK

in die Fakulteit Gesondheidswetenskappe

Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit

Promotor
Prof. H Strydom

Potchefstroom
Junie 2004

SUMMARY

'N MAATSKAPLIKEWERKMODEL VIR ONDERSTEUNINGSDIENSTE AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

Key terms:

Victims of crime, Crime effected person, Rural area, Social work model

The primary aim of this research is to evaluate crime and its effect on people from a Reformatie perspective. Furthermore to develop a social work support model, according to which co-ordinated services can be provide to all people that are affected by crime in the Northwest Province as an exemplar of a rural community. The thesis consists of three sections.

Section A includes in the first place a reference to the actuality of the research. It is namely clear that the level of crime in South Africa, in some instances the highest in the world, requires extensive support for the survivors of these criminal acts. Therefore, the research aim, as given above, lead to four specific objectives. Section A also explains the research methodology. The research was structured according to the Intervention research model within the qualitative research approach. Data was collected by means of a literature study, comparison of the systems of victim support in the Netherlands and South Africa and interviews using a semi-structured interview schedule.

Section B consists of the four articles that form the report about the research outcomes. Each article is a report about a particular sub-project of the research and each has, as self-contained units, an own research aim, research method and report. Each of these is linked with the central aim, objectives and content of the over-arching research project. The four articles are:

In Article 1, 'Crime and its impact on people – a Christian perspective', crime is turned down and it is argued that the survivor of crime should be cared for within the Biblical perspective.

Article 2, 'A comparison between the support systems for victims of crime in the Netherlands and South Africa', provided clear guidelines for support systems in developing communities. The formation of a fine support network and the provisioning of compensation to victims are some of these guidelines.

In Article 3, 'An investigation into support available to survivors of crime in the North-West Province' it was found that a lack of specialized and professional services is present as well as the lack of co-ordination in the provisioning of the support services. An effective support system of professional services is of the utmost importance and resources, especially financial resources, are required to develop an attainable and sustainable support system.

The fourth article 'A model for support services available to crime affected people in the North-West Province' contains the model that was developed for support to crime affected people in a rural and deep rural area of our country. The model can be illustrated by a network consisting of four panels, each including particular institutions providing particular services.

In **Section C** a summary of the findings and recommendations of the full research project is provided. Some short-comings, based on specific restraints, are explained and the contribution of the study is provided.

OPSOMMING

'N MAATSKAPLIKEWERKMODEL VIR ONDERSTEUNINGSDIENSTE AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

Sleuteltermes:

Misdaadslagoffers, Misdaad-geaffekteerde persoon, Maatskaplikewerkmodel, Landelike gebied,

Die primêre doel van hierdie ondersoek is om die effek van misdaad op die misdaad-geaffekteerde vanuit reformatoriese raamwerk te beoordeel. Voorts om 'n model te ontwikkel waarvolgens ondersteuningsdienste op gekoördineerde grondslag aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie, as 'n voorbeeld van 'n ontwikkelende gemeenskap, voorsien kan word. Die proefskrif bestaan uit drie dele.

Afdeling A verwys in die eerste plek na die aktualiteit van die navorsing. Die vlak van misdaad in Suid-Afrika, wat in sommige gevalle die hoogste voorkoms in die wêreld vertoon, maak omvattende ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes noodsaaklik. Op grond hiervan het die navorsingsdoelstelling tot vier spesifieke navorsingsdoelwitte gelei wat, sowel as die navorsingsmetodologie, in afdeling A verduidelik en uiteen gesit word. Die navorsing is volgens die Intervensienavorsingsmodel binne die kwalitatiewe navorsingsbenadering gestruktureer. Data is deur middel van 'n literatuurstudie, 'n vergelyking van die stelsels vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in Nederland en Suid-Afrika asook deur middel van onderhoude aan die hand van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule, ingesamel.

Afdeling B bevat die vier artikels waardeur die uitkomst van die navorsing gerapporteer word. Elke artikel is die verslag van 'n sub-projek van die navorsing en elk het, as selfstandige eenhede, 'n eie navorsingsdoelstelling, navorsingsmetodes asook inhoud. Elk van die artikels is aan die oorkoepelende doelstelling, doelwitte en verslag van die hele navorsingsprojek, gekoppel. Die vier artikels is:

In Artikel 1, 'Misdaad en die impak daarvan op die mens – vanuit Christelike perspektief' word misdaad afgewys en aangetoon dat die misdaad-geaffekteerdes versorg moet word.

Artikel 2 'A comparison between the support systems for victims of crime in the Netherlands and South Africa' toon duidelike riglyne wat vir die ontwikkeling van ondersteuningstelsels in ontwikkelende gemeenskappe van waarde is. Die vorming van 'n ondersteuningsnetwerk en die voorsiening van kompensasie aan misdaad-geaffekteerdes is enkele van hierdie riglyne.

In Artikel 3 'n Ondersoek na die stand van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie' is bevind dat 'n tekort aan gespesialiseerde en professionele ondersteuningsdienste bestaan, sowel as gebrekkige koördinering van bestaande ondersteunings-dienste. Daar is aangetoon dat 'n effektiewe stelsel van professionele dienste en hulpbronne, veral finansiële bronne, noodsaaklik is, ten einde 'n haalbare en volhoubare ondersteuningstelsel te ontwikkel.

Die vierde artikel 'Model vir ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie' bevat die model wat vir die ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes in die platteland en diep-platteland van die land ontwikkel is. Die model kan aan die hand van 'n netwerk, bestaande uit vier bande wat elk spesifieke organisasies en dienste insluit, verduidelik word.

In Afdeling C word 'n samevatting van die bevindings en aanbevelings van die volledige navorsingsprojek gegee. Enkele beperkings, as gevolg van spesifieke hindernisse, word verduidelik en die bydrae van die studie word gegee.

DANKBETUIGINGS

SOLI DEO GLORIA

My opregte dank aan elkeen wat op verskeie wyses bygedra het tot die voltooiing van hierdie navorsing.

In die besonder dank aan:

- ◆ Prof Herman Strydom vir die vriendelike studieleiding, volgehoue aanmoediging en ongelooflik verdraagsame hantering van die stroom werk op sy lessenaar by die voltooiing van die navorsing,
- ◆ Dir. Danie le Grange van die SAPD vir die beskikbaarstelling van waardevolle inligting en Sup. Philip Malherbe vir die hulp met die moeilik begaanbare paaie en verifiëring van inligting,
- ◆ Me. Miche Sepeng van Department Maatskaplike Ontwikkeling vir die beskikbaarstelling van inligting,
- ◆ Dr. Maserami Letsie vir hulp met 'n gedeelte van die empiriese ondersoek asook mnre. R. Pheto en J Msibi vir die transkribering en vertaling van die onderhoude uit Setswana.
- ◆ Prof. Hannes van der Walt vir die waardevolle raad met betrekking tot die reformatoriese perspektief,
- ◆ Mike Weyers vir sy mededeelsaamheid van sy grafiese en tegnologiese vaardighede, en Carinda Olivier vir die grafiese voorstelling van diagram 1,
- ◆ Erika Stutterheim vir ondersteuning, aanmoediging en nugtere raad op die regte tyd,
- ◆ My kollegas by die vakgroep Maatskaplike Werk vir elkeen se bydrae om my in staat te stel om die proses te kon voltooi, in besonder Elma, Cornelia en Corinne,
- ◆ Die Dekaan van die Fakulteit Gesondheidswetenskappe, prof HA Koeleman en die Skooldirekteur van die Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe, prof MP Wissing vir die studieverlof om hierdie navorsing te kon voltooi,
- ◆ Dr. Amanda van der Merwe vir die keurige Afrikaanse en prof. L Greyvenstein vir die keurige Engelse taalkundige versorging van die manuskrip,
- ◆ Me. Annelien Beckley vir die proefleeswerk,
- ◆ My familie en vriende wat vir 'n te lang tyd aan die kortste ent getrek het in gehalte tyd en veral Annatjie wat met moeite demografiese inligting probeer opspoor het,
- ◆ Peet, Hilette en Natasha vir hul liefdevolle begrip, ondersteuning, aanmoediging en verdraagsaamheid in knyp tangtye.
- ◆ Hendrik, vir volgehoue aanmoediging en ondersteuning veral in tye toe die letters nie sinvolle woorde wou vorm nie: jy is die wind onder my vlerke.

DIE AANBEIDING VAN DIE NAVORSINGSRESULTATE

Hierdie manuskrip word in artikelformaat aangebied in ooreenstemming met Reël A.11.5.3 en A.11.5.4 wat in die *Jaabook* van die Potchefstroomse Universiteit vir CHO (2002:17) (tans die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit) uiteen gesit is. Die inhoud en tegniese vereistes van die tydskrifte *Koers*, *Maatskaplikewerk Navorsers-praktisyn* en *Social Work/Maatskaplike Werk* (sien Addendum 3) is as basis gebruik om die artikels te formuleer. Die beoogde tydskrif waarvoor die onderskeie artikels voorberei is, is by par. 5.2 van Afdeling A van hierdie manuskrip aangedui. Artikel 2 is weens die samewerking met 'n kollega, Dr. Els van Dongen van Universiteit van Amsterdam geskryf. Die artikel word gevolglik in Engels aangebied. Sien die brief met toestemming om die inligting in hierdie manuskrip te mag gebruik in Addendum 5.

INHOUDSOPGAWE

AFDELING A: METODOLOGIESE VERANTWOORDING

1	AKTUALITEIT VAN DIE ONDERSOEK	1
2	NAVORSINGSDOELSTELLING EN –DOELWITTE	3
2.1	OORHOOFSE DOEL	3
2.2	DOELWITTE	3
3	HIPOTESE.....	4
4	NAVORSINGSMETODOLOGIE	4
4.1	NAVORSINGSPARADIGMA	4
4.2	DIE NAVORSINGSONTWERP	5
4.3	NAVORSINGSMODEL	6
4.4	FASES VAN INTERVENSIENAVORSING	7
4.4.1	<i>Fase 1: Probleem analise en projekbeplanning.....</i>	<i>8</i>
4.4.2	<i>Fase 2: Inligtinginsameling en sintese</i>	<i>13</i>
4.4.3	<i>Fase 3: Ontwerp-ontwikkeling van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in Noordwes.....</i>	<i>15</i>
4.4.4	<i>Fase 4: Evaluering.....</i>	<i>15</i>
4.4.5	<i>Fase 5: Disseminasie</i>	<i>16</i>
4.4.6	<i>Omskrywings van sleutel terme</i>	<i>16</i>
5	INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG	18
5.1	AFDELING A: ORIËNTERING TOT DIE ONDERSOEK	19
5.2	AFDELING B: VERSLAG OOR DIE ONDERSOEK	19
5.3	AFDELING C: AFSLUITING VAN DIE ONDERSOEK	19
5.4	AFDELING D: ADDENDUMS	19
	BIBLIOGRAFIE	21

AFDELING B: DIE TYDSKRIFARTIKELS

Artikel 1

	ABSTRACT	27
	OPSOMMING	27
1.	INLEIDING	28
2.	PROBLEEMSTELLING	28
3.	DOEL VAN ARTIKEL	29
4.	METODES EN STRATEGIE	29
5.	DIE NORMATIEWE BEOORDELINGSRAAMWERK	29
5.1	WANNEER MOET 'N HANDELING, IN DIE LIG VAN DIE SKRIF, AS MISDAAD GEREKEN WORD?	30
5.2	WIE IS DIE MENS?	30
5.3	WAT BEHELS DIE TWEDE TAFEL VAN DIE 10 GEBOOE?	31
5.4	DIE PLEK EN ROL VAN DIE STAAT EN OWERHEID	32

5.5	WAT IS DIE PLEK VAN DIE MENS IN DIE SAMELEWING?	32
5.6	WAT IS HELING (GESONDWORD)?	33
5.7	SLOTSOM.....	33
6.	AARD VAN MISDAAD EN MISDADIGE GEDRAG	34
6.1	OMSKRYWING VAN MISDAAD	34
6.2	PERSONE BETROKKE IN MISDAAD	34
7.	MISDAADVORME	35
7.1	GEWELDSMISDADE	35
7.2	EIENDOMSVERWANTE MISDADE	36
7.3	MISDAAD TEEN DIE VERWEEFDHEID VAN GEMEENSKAPSTESME (COMMUNITY FABRIC).....	36
7.4	GEORGANISEERDE MISDADE	37
7.5	KOMMERSELE MISDADE.....	37
7.6	SLOTSOM.....	37
8.	IMPAK VAN MISDAAD OP DIE MENS	38
8.1	EKONOMIESE VERLIES.....	38
8.2	LIGGAAMLKE LETSELS.....	39
8.3	PSIGOLOGIESE TRAUMA	39
8.4	SKULDGEVOELENIS	40
8.5	ONVERMOE OM EFFEK UIT TE DRUK.....	40
8.6	EFFEK OP TOEKOMSTIGE GEDRAG/ MAATSKAPLIKE FUNKSIONERING.....	40
9.	ONDERSTEUNING VAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE	41
9.1	EMOSIONELE ONDERSTEUNING.....	42
9.2	PRAKTIESE DIENSTE	43
9.3	INLIGTING.....	43
9.4	SLOTSOM.....	44
10.	SAMEVATTENDE BEVINDINGS.....	44
	BIBLIOGRAFIE	44
	Article 2	
1.	INTRODUCTION.....	48
2.	THE AIM OF THE STUDY	49
3.	RESEARCH METHODOLOGY.....	49
4.	CHARACTERISTICS OF A SYSTEM	50
5.	THE CONTEXT OF CRIME VICTIM SUPPORT IN SOUTH AFRICA	51
5.1	THE SOUTH AFRICAN HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF A VICTIM SUPPORT SYSTEM	51
5.2	CURRENT NATIONAL SYSTEM	53
5.3	APPROPRIATE LEGISLATURE EMBODYING VICTIM SUPPORT.....	54
5.3.1	<i>Bill of Rights.....</i>	54
5.3.2	<i>Act on Domestic Violence, Act 116 of 1998.....</i>	54
5.3.3	<i>Criminal Procedure Act 75 of 1995</i>	55
5.3.4	<i>Maintenance Act 99 of 1998.....</i>	55
5.3.5	<i>Social Assistance, Act 59 of 1992.....</i>	55

5.3.6	<i>Promotion of Equity and Prevention of Unfair Discrimination Amendment Act 52 of 2002</i>	55
5.4	VICTIM AND SUPPORT	55
5.4.1	<i>Financial compensation determined by law</i>	56
5.4.2	<i>Emotional support</i>	56
5.4.3	<i>Costs attached to support</i>	57
5.4.4	<i>After hours services</i>	57
5.4.5	<i>Specialising in service provision</i>	57
5.4.6	<i>Publicity on available services</i>	57
5.4.7	<i>Shelters, crisis centres or safe houses</i>	58
5.4.8	<i>Police training</i>	58
5.4.9	<i>Coordination for the improvement of services</i>	58
5.4.10	<i>Service to special groups</i>	59
5.5	RECAPITALISATION	59
6.	THE CONTEXT OF CRIME VICTIM SUPPORT IN THE NETHERLANDS	59
6.1	THE BACKGROUND OF THE DUTCH VICTIM SUPPORT SYSTEM.....	59
6.2	CURRENT SITUATION.....	60
6.3	VICTIMS AND CARE OR SUPPORT	60
6.3.1	<i>Financial compensation</i>	61
6.3.2	<i>Support for emotional and practical problems</i>	61
6.4	RECAPITALISATION	65
7.	COMPARISON OF THE SYSTEMS OF THE NETHERLANDS AND SOUTH AFRICA.....	65
8.	CONCLUSION.....	68
	BIBLIOGRAPHY	68
	Artikel 3	
1	INLEIDING EN PROBLEEMFORMULERING	72
2	NAVORSINGSVRAAG	73
3	NAVORSINGSBENADERING EN METODOLOGIE	73
3.1	FASE 1: PROBLEEMANALISE EN PROJEKBEPLANNING.....	74
3.1.1	<i>Identifiseer en betrek die kliëntsisteem</i>	75
3.1.2	<i>Identifiseer die kwellings van die gemeenskap</i>	75
3.1.3	<i>Ontleed die geïdentifiseerde kwellings</i>	76
3.1.4	<i>Verkry toegang en samewerking van die gemeenskap</i>	76
3.1.5	<i>Formuleer doelstellings en doelwitte</i>	77
3.2	FASE 2 : INLIGTINGINSAMELING EN SINTESE	77
3.2.1	<i>Gebruik van bestaande inligtingsbronne</i>	77
3.2.2	<i>Bestudering van natuurlike voorbeelde</i>	77
4	AGTERGROND TOT NAVORSINGSGEBIED.....	78
5	BESPREKING VAN DATA	78
5.1	DEMOGRAFIESE INLIGTING VAN DEELNEMERS	79
5.2	KATEGORIE 1: TOTSTANDKOMING VAN DIE DIENS.....	80
5.3	KATEGORIE 2: KLIËNTSISTEEM	82
5.4	KATEGORIE 3: FORMAAT VAN DIE DIENSTE	83

5.5	KATEGORIE 4: PERSONEEL	86
5.6	KATEGORIE 5: GESKIKTE AREAS VIR DIENSLEWERING	88
5.7	KATEGORIE 6: SKAKELING MET ANDER DIENSLEWERINGSINSTANSIES EN KOÖRDINERING	88
5.8	KATEGORIE 7: KWALITEITE IN DIENSLEWERING	89
6	SAMEVATTENDE BEVINDINGS EN AANBEVELINGS	90
7	AANBEVELINGS.....	92
	BIBLIOGRAFIE	93
	Artikel 4	
1	INLEIDING	96
2	PROBLEEMFORMULERING	97
3	NAVORSINGSMETODOLOGIE	98
3.1	NAVORSINGSVRAAG	98
3.1.1	<i>Die keuse van die navorsingsprobleem.....</i>	98
3.1.2	<i>Navorsingsbenadering en keuse van die benadering.....</i>	98
3.1.3	<i>Navorsingsontwerp</i>	98
4	DIE INTERVENSIENAVORSINGSMODEL EN FASES.....	99
4.1	FASE 1: PROBLEEMANALISE	99
4.2	FASE 2: INLIGTING INSAMELING EN -SINTESE.....	100
4.2.1	<i>Voorbereiding vir data-insameling by Tradisionele Leiers.....</i>	101
4.2.2	<i>Verkryging van toegang en samewerking van die groep.....</i>	101
4.2.3	<i>Inligtinginsameling en -sintese.....</i>	101
4.3	FASE 3: ONTWERP.....	102
4.4	FASE 4: VOORLOPIGE EVALUASIE.....	102
4.5	FASE 5: DISSEMINASIE	102
5	BEVINDINGE UIT DATA VERKRY VAN TRADISIONELE LEIERS	103
5.1	INLIGTING AAN DIE KONING OOR MISDAAD IN DIE DORPIE	103
5.2	VERANTWOORDELIKE PERSONE VIR DIE HANTERING VAN DIE EFFEK VAN MISDAAD OP DIE MISDAAD- GEAFFEKTEERDES.....	103
5.3	VORMS VAN EN PROSEDURES VIR HULPVERLENING DEUR DIE KONING AAN DIE MISDAAD- GEAFFEKTEERDE	104
5.4	DIE AARD VAN ONDERSTEUNING AAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE	104
5.5	DIE IDEALE SITUASIE VIR VERSORGING VAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE.....	105
5.6	DIE HULPVERLENINGSTRUKTUUR AS DEEL VAN DIE GROTER DIENSLEWERINGSTRUKTUUR IN DIE PROVINSIE	105
5.7	ANDER GEDAGTES VAN DIE KONINGS RAKENDE DIE ONDERWERP	105
6	BESPREKING VAN DIE DATA OOR DIE ROL VAN TRADISIONELE LEIERSKAP	106
7	DATA VERIFIKASIE.....	106
8	VERGELYKING TUSSEN DIE NEDERLANDSE STELSEL EN SUID-AFRIKAANSE SITUASIE RAKENDE MISDAAD-GEAFFEKTEERDES	107
9	AGTERGROND TOT DIE MOONTLIKE MODEL.....	109
9.1	MISDAAD.....	109

9.2	MISDAAD-GEAFFEKTEERDE	110
9.3	MISDAADGEAFFEKTEERDE-ONDERSTEUNING	110
9.3.1	<i>Praktiese hulp</i>	111
9.3.2	<i>Inligting</i>	111
10	VOORGESTELDE ONDERSTEUNINGSMODEL VIR DIE NOORDWES-PROVINSIE RAKENDE MISDAAD-GEAFFEKTEERDES.....	111
10.1	DIENTE IN BAAN 1: VEILIGHEID EN STATUTÊRE DIENTE	114
10.2	DIENTE IN BAAN 2: GESPECIALISEERDE TERAPEUTIESE EN BESKERMINGS-DIENTE.....	114
10.3	DIENTE IN BAAN 3: GENERIESE PROFESSIONELE DIENTE	115
10.4	DIENTE IN BAAN 4: ALGEMENE ONDERSKRAGINGSDIENSTE	115
11	VERDUIDELIKING VAN NETVORMING	116
12	IMPLEMENTERING VAN DIE PROGRAM	117
13	DIE EVALUERINGSFASE: TERUGVOER OP VOORGESTELDE MODEL	119
14	DISSEMINASIEFASE	119
15	SAMEVATTING.....	119
	BIBLIOGRAFIE	120
	AFDELING C: AFSLUITING VAN DIE ONDERSOEK	
1.	INLEIDING	125
2.	GEVOLGTREKKINGS RAKENDE DIE NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES.....	125
3.	GEVOLGTREKKINGS RAKENDE NAVORSINGSBEVINDINGS.....	125
3.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS: MISDAAD BEOORDEEL VANUIT CHRISTELIKE PERSPEKTIEF	126
3.2	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS : VERGELYKING TUSSEN 'N ONTWIKKELDE EN ONTWIKKELENDE ONDERSTEUNINGSTELSEL VIR MISDAAD-GEAFFEKTEERDES.....	126
3.3	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS VANUIT DIE EMPIRIESE ONDERSOEK	128
3.4	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS RAKENDE DIE ONTWERP/MODEL.....	129
4	BEPERKINGS VAN DIE STUDIE	132
5	AANBEVELINGS.....	132
6	DIE BYDRAE VAN HIERDIE STUDIE	134
7	SLOTSOM	134
	AFDELING D: ADDENDUMS	

LYS VAN TABELLE EN DIAGRAMME

Nommer

Bladsye

TABELLE

AFDELING A:

Tabel 1:	Struktuur van die navorsingsverslag en verband met die intervensie-model.	7
Tabel 2:	Geselekteerde woongebiede in Molopo-area	11
Tabel 3:	Struktuur van die navorsingsverslag	20

AFDELING B

Artikel 3

Tabel 1:	Struktuur van die navorsingsverslag en verband met die intervensiemodel	74
Tabel 2:	Dienslewering sinistansies op die terrein van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes	79
Tabel 3:	Response op vraagkategorieë met betrekking tot dienslewering	90

DIAGRAMME

Artikel 4

Diagram 1:	Ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes	113
Diagram 2:	Die proses van herstel deur beskikbare dienste vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie	117

**AFDELING A:
DIE METODOLOGIESE
VERANTWOORDING**

AFDELING A: ORIËTERING EN METODOLOGIESE OORSIG

1 AKTUALITEIT VAN DIE ONDERSOEK

Suid-Afrika, soos die res van die wêreld (Zastrow, 1992:535), gaan tans gebuk onder die ernstige omvang van misdaad (Pelser & De Kock, 2000:83-84). Verskeie faktore kan vir die toename in die voorkoms van misdaad aangevoer word (Zastrow, 1992:41-49), soos sosiologiese en psigologiese faktore, maar dit kan waarskynlik ook te wyte wees aan maatskaplike onstabieliteit in die gemeenskap, wat gewoonlik met politieke, sosiale en ekonomiese verandering gepaard gaan. In hierdie verband maak Pelser en De Kock (2000:81) die volgende uitspraak: 'Because apartheid permeated all aspects of South Africans' lives, the violence in the political arena inevitably spread to the social and civic arena – so much that by the 1990s the term "culture of violence" was frequently used to describe the conflict endemic to South African society.' Die moontlikheid van morele verval as 'n bydrae tot die hoë voorkoms van misdaad kan ook nie uitgeskakel word nie. In die laat negentiger jare het Suid-Afrika in sekere soorte misdade, soos moord en roof, die hoogste voorkoms vertoon in vergelyking met 113 Interpollande. Suid-Afrika het ook van die hoogste insidensie ten opsigte van ernstige aanrandingsake vertoon (Pelser & De Kock, 2000:83-84). Alhoewel huidige statistiek 'n afname of 'n afplatting in sommige misdaadsoorte toon, is die situasie nog ver van gewens af.

Daaglik herinner dagblaaie die gemeenskap aan 'n wye spektrum van misdaad wat alle mense in Suid-Afrika raak. Die feit bly dus staan dat die impak van misdaad op gemeenskapslede groot is. Alhoewel die vorme van misdaad verskil, het byna elke vorm daarvan 'n traumatiese uitwerking op die persoon wat daardeur geraak word (Prozesky & Kotze, 1998:4). Die effek van misdaad lei gevolglik tot verskillende primêre en sekondêre simptome wat die effektiewe funksionering van die individu en die gemeenskap aan bande lê (Roestenburg, 2000:18; Zastrow, 1992:551). Scarpitti en Andersen (1992:32) is van mening dat misdaad '... tends to undermine the very quality of our lives by making us fearful of each other and by creating a sense of insecurity when we leave our locked homes and attempt to move freely about our communities'. Die belemmering van 'n mens se lewenskwaliteit raak ook sy roepingsvervulling en die eer van God, of 'n ander hoër gesag, soos bepaal deur die mens se lewensraamwerk.

Gewoonlik word van 'n *slagoffer* gepraat, maar in der waarheid is dit 'n persoon wat die misdaad oorleef het en die sterktes benodig om die uitwerking daarvan die hoof te bied en soms selfs

net te oorleef. Die term *slagoffer* dra in sigself 'n negatiewe konnotasie. Gevolglik kan eerder na diesulkes as *misdaad-geaffekteerdes* verwys word. Hulle is naamlik mense wat deur misdaad geraak is en nou bygestaan moet word om as oorwinnaars uit die stryd te tree. Dit is daarom van die uiterste belang dat misdaad-geaffekteerdes deur middel van professionele of ander dienste ondersteun word, ten einde as oorwinnaars die impak van die misdaadgebeure te oorkom (Davis & Theron, 1999:57; Snyman, 1991:55). Sodanige ondersteuning lewer 'n waardevolle bydrae tot positiewe persoonlike en gemeenskapsfunksionering.

Volgens die Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie (Department for Safety & Security, 1996) is een van die strewes om voortdurend navorsing te doen met betrekking tot misdaadvoorkoming op provinsiale en plaaslike vlakke. Voortvloeiend uit misdaad word misdaad-geaffekteerdes aangetref na wie ook omgesien moet word. In die voorsiening van ondersteuningsdienste moet daarmee rekening gehou word dat misdaad verskillende vorme aanneem, byvoorbeeld misdade wat die psigiese, emosionele, fisiese en/of die materiële dimensies van die individu of die gemeenskap aantast (Bezuidenhout, 1998: 147-151). Sodanige verskillende implikasies noodsaak gedifferensieerde ondersteuningsdienste wat ter wille van haalbare en volhoubare effektiwiteit in 'n gekoördineerde stelsel voorsien moet word. Die aard en samestelling van die betrokke gemeenskap, byvoorbeeld die gemiddelde ontwikkelingsvlak, die multikulturele samestelling en die finansiële posisie van die gemeenskapslede, bepaal die aard en omvang van die dienste in 'n gebied.

In die praktyk word van teoretiese modelle gebruik gemaak om ondersteuningstelsels te ontwikkel waarvolgens gekoördineerde dienslewering aan die verskillende groepe misdaad-geaffekteerdes gelewer kan word (Groenhuijsen, 1998:15-21). Die literatuur toon aan wat die aard van dienste aan die 'slagoffer' moet wees (Department of Justice and Constitutional Development, 2001). Voorbeelde van ondersteuningstelsels, onder andere dié in Nederland en Kanada, word hoofsaaklik in ontwikkelde lande met 'n relatief ontwikkelde en finansiële voorspoedige samelewing aangetref. Enkele vorme van ondersteuningsdienste bestaan reeds in Suid-Afrika, maar op die platteland, soos die Noordwes-Provinsie, is dit op beperkte skaal beskikbaar. Enkele ondersteuningsdienste, byvoorbeeld trauma-ontlonting, berading en steungroepe, word wel op 'n ad hoc-basis aan misdaad-geaffekteerdes gelewer. Hierdie dienste word egter in die algemeen enersyds nog op 'n lae vlak van gesofistikeerdheid gelewer en andersyds word dienste ook gekenmerk deur 'n gebrek aan beskikbaarheid en, indien dit wel beskikbaar is, deur die ongekoördineerdheid daarvan (Stavrou, 1998:25, 29). Selfs die model wat vir Suid-Afrika voorgestel is, (vgl. Groenhuijsen, 1998:15-21; Snyman, 1991:56-60) is bedoel vir digbevolkte gebiede waar hulpbronne geredelik beskikbaar is, wat nie op die platteland haalbaar is nie vanweë die gebrek aan dié bronne.

Die Noordwes-Provinsie in Suid-Afrika is, in teenstelling met lande soos Nederland en Kanada, 'n tipiese voorbeeld van 'n ontwikkelende samelewing. Die gemeenskap in die Noordwes-Provinsie word gekenmerk deur die landelikheid van die gemeenskappe, die multikulturele samestelling daarvan, die relatief lae geskooldeheidsvlak en die lae vlak van finansiële vermoë. Dié merendeels plattelandse gemeenskap word egter ook geraak deur die

verskillende misdaadvorme wat in die breë Suid-Afrikaanse gemeenskap voorkom. Daarom is effektiewe ondersteuningsdienste in die formaat van 'n gekoördineerde stelsel uiters noodsaaklik om die misdaad-geaffekteerdes in die provinsie by te staan met die hantering van die negatiewe gevolge van misdaadgebeure.

Die navorsingsvrae wat uit die voorafgaande afgelei kan word, is:

- Wat is die reformatoriese perspektief op misdaad en die effek van misdaad op die mens?
- Watter riglyne kan afgelei word uit die modelle en stelsels wat in ontwikkelde en digbevolkte gemeenskappe bestaan, en hoe kan dit vir ontwikkelende en plattelandse gemeenskappe, soos dié van die Noordwes-Provinsie, omskep of aangepas word?
- Watter vorme van ondersteuningsdienste vir misdaad-geaffekteerdes bestaan tans in die Noordwes-Provinsie?
- Hoe sal 'n effektiewe model daar uitsien waarvolgens 'n stelsel vir gekoördineerde maatskaplike dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie gebied kan word?

2 NAVORSINGSDOELSTELLING EN -DOELWITTE

Die doelstellings van die navorsing is die volgende:

2.1 OORHOOFSE DOEL

Die primêre doel van hierdie ondersoek is om die effek van misdaad op die misdaad-geaffekteerde vanuit reformatoriese raamwerk te beoordeel en 'n model te ontwikkel waarvolgens ondersteuningsdienste op gekoördineerde grondslag aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie, as 'n voorbeeld van 'n ontwikkelende gemeenskap, voorsien kan word.

2.2 DOELWITTE

Om bogenoemde oorhoofse doel te bereik, word die volgende navorsingsdoelwitte nagestreef, naamlik:

- Om misdaad en die impak daarvan op die individu vanuit Christelike perspektief te beoordeel.
- Om uit 'n vergelyking van 'n gevestigde stelsel, soos die Nederlandse stelsel, en die Suid-Afrikaanse situasie, as ontwikkelende stelsel, riglyne te identifiseer vir effektiewe ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika.
- Om die vorme en omvang van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie vas te stel.

- Om 'n model te ontwikkel waarbinne maatskaplike ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes vir die Noordwes-Provinsie in die besonder, en vir ontwikkelende gemeenskappe in die algemeen, geposisioneer kan word.

3 HIPOTESE

Hipoteses word nie gewoonlik in studies van verkennende aard benut nie, maar aangesien hierdie studie ook beskrywende en kontekstuele dele bevat, word die volgende hipoteses geformuleer:

- ◆ Modelle vir ontwikkelde en digbevolkte gemeenskappe bied riglyne om 'n stelsel te ontwikkel ten einde dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie te voorsien.
- ◆ Bestaande dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie vind ongekoördineerd plaas, wat kan lei tot oneffektiewe benutting van beskikbare kapasiteit, fondse en mensekrag.
- ◆ 'n Model vir maatskaplike ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie sal daartoe bydra dat dienste op plaaslike vlakke aan misdaad-geaffekteerdes gekoördineerd en koste-effektief kan plaasvind.

4 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Die navorsingsmetodologie word aan die hand van die volgende elemente verduidelik.

4.1 NAVORSINGSPARADIGMA

'n Navorsingsparadigma veronderstel 'n stel veronderstellings met 'n bepaalde patroon en is begaan oor die realiteit (ontologie), kennis van dié realiteit (epistemologie) en die besondere wyse (metodologie) waarop kennis van die realiteit verwerf kan word (Crabtree & Miller, 1999:8). Wanneer dus met kennis van die realiteit gehandel word, is die navorsing gerig binne die epistemologie. Die begrip *metodologie* lê op sy beurt die filosofie van die navorsingsproses ten grondslag (Bailey, 1994:34; Rubin & Babbie, 2001:5). Wetenskaplike navorsing kan uit 'n keuse van drie breë paradigmas gedoen word, wat elk verskillende tradisies in die sosiale en diverse navorsing verteenwoordig. Dié keuses bied die benaderingsopsies van positivistiese/postpositivistiese, interpretatiewe en kritiese sosiale of ekologiese navorsing. Die positivistiese/postpositivistiese benadering word veral in die biomediese veld van ondersoek toegepas, terwyl aanhangers van die interpretatiewe benadering glo dat die menswetenskappe in aard en doel verskil van die eersgenoemde. In interpretatiewe navorsing word gefokus op die verstaan van menslike gedrag (Schwartz, 2000:191). Die derde benadering dra by tot die handhawing van sosiale lewe, fokus op die realiteit van heerskappy en die verspreiding van gesag binne ekologiese konteks (Crabtree & Miller, 1999:10). Die keuse het op interpretatiewe benadering geval aangesien dit die uitvoering van die navorsing fasiliteer en verskillende outeurs se perspektiewe insluit, soos dié van Creswell (2003) asook Rothman en

Thomas (1994). Die onderhawige navorsing is ingebed in die interpretatiewe sosiale navorsing aangesien dit daarop gerig is om die omgewing waarbinne mense funksioneer beter te verstaan. Interpretatiewe sosiale wetenskap is verwant aan hermeneutiek, wat 'leeswerk' veronderstel ten einde die betekenis te ontdek wat in teks vervat is. *Teks* veronderstel weer die mens se ervaring, soos uitgedruk in gesprek, skrif of prente. Met die bestudering van die teks word betekenis verkry van wat daarin uitgedruk is (Neuman, 2003:70, 75 - 76).

Die paradigma waaruit navorsing benader word, bepaal die hanteringswyses van daardie bepaalde navorsing (Creswell, 2003: 3). Die aard van die benadering akkommodeer die elemente van die navorsing op verskillende wyses. Die elemente wat uiteindelik tot die navorsingsbenadering lei en die ontwerpproses bepaal, is kennis aansprake, die strategie van ondersoek asook die metodologie wat dit rugsteun. Antwoorde op hierdie elemente bepaal gevolglik die aard van die navorsing. Bykomend tot die bepaling van die navorsingsmetode is die aard van die data wat ingesamel word (Cozby, 1993:36). Die navorsingsparadigma wat die beste vir die navorsingsprojek is, moet gekies word en duidelik in die navorsingsverslag uitgespel word (Creswell, 2003:4-6; De Vos, 2002:45).

Binne die interpretatiewe sosiale navorsing word verskeie navorsingsraamwerke onderskei, naamlik hermeneutiek, konstruktivisme, etnometodologie, kognitiewe navorsing, idealisme, fenomenologie asook subjektiewe en kwalitatiewe navorsing (Neuman, 2003:76). Die fokus van hierdie navorsing, naamlik ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes, val binne die kwalitatiewe navorsingsparadigma. Die kwalitatiewe benadering is benewens die interpretatiewe aard daarvan ook holisties van aard en het hoofsaaklik ten doel om maatskaplike funksionering en die betekenis wat die mens aan die alledaagse lewe heg, te verstaan. Die kwalitatiewe navorser is daarom in die eerste plek daarmee gemoeid om te verstaan eerder as om te verduidelik en verkies natuurlike observasie bo gekontroleerde meting, asook die subjektiewe verkenning van realiteit binne die perspektief van die ingeligte in teenstelling met die buitestaander se siening (Creswell, 2003:4-6; Fouché & Delport, 2002:79).

4.2 DIE NAVORSINGSONTWERP

Die ontwerp van 'n navorsingsprojek bied die antwoord op 'n reeks besluite oor hoe om op hipoteses, wat deur die navorser geformuleer is, te antwoord (Babbie & Mouton, 2001:73; Yegidis & Weinbach, 1996:89). Die ontwerp van die onderhawige empiriese navorsing is bepaal deur die kwalitatiewe navorsingstradisie wat ontwikkel het op grond van die behoefte om die beperkings in die kwantitatiewe metodes, wat gewoonlik gebruik word om menslike gedrag waar te neem, te oorkom (Ritchie & Lewis, 2003:5). Hierdie aangeleentheid word later in die hoofstuk verder bespreek.

Ondersoek is ingestel na 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in landelike gebiede, deur die gebruikmaking van kwalitatiewe, eksplorerende en beskrywende navorsing. Eksplorerende navorsing word gebruik om insig in die situasie te verkry (Fouché, 2002:109).

Die wyse van ondersoek is gebaseer op die deduktiewe denke aangesien van die algemene na die besondere beweeg is (Babbie, 2004:25).

4.3 NAVORSINGSMODEL

Aangesien maatskaplike werk gemoeid is met die praktyk van verbeterde dienslewering is dit voortdurend nodig dat metodologiese prosesse ondersoek en innoverende intervensie en nuwe tegnologie ontwikkel word (Rothman & Thomas, 1994:4). Hierdie ontwikkelinge vloei, sedert die tagtigerjare, voort uit die werk van Thomas en Rothman. Die werk van Thomas vind vergestaltung in die DR&U-model, terwyl die werk van Rothman uitloop in die Social Research & Development-model (Social R&D). Thomas het in 1984 'n boek gepubliseer waarin hy sy Development Research & Utilization model (DR&U-model) gewysig het en 'n fase van ontwerp bygevoeg het wat die Design and Development-model (D&D) skep. Samewerkingsnavorsing tussen Rothman en Thomas het gelei tot die samevoeging van die DR&U, D&D en Social R&D navorsingsmodelle tot 'n model bekend as Intervensienavorsing wat intervensienavorsing as toegepaste navorsing in die hulpverleningsprofessies ondersteun (De Vos *et al.*, 1998:9-11; De Vos, 2002:394-396).

Dit moet in gedagte gehou word dat Rothman en Thomas ontwerp- en ontwikkelingsnavorsing (D&D) as een van drie soorte intervensienavorsing gesien het (De Vos, 2002:396-397). Die ander twee is gevorm deur kennisontwikkeling (Knowledge Development; KD) en intervensiekennisbenutting (Knowledge Utilisation; KU) (De Vos, 2002:395; Rothman & Thomas, 1994:3-4). Die gemeenskaplikhede van die drie modelle is, ten spyte van verskille, dat dit fokus op toegepaste navorsing en 'n spesifieke intervensiemissie het. Volgens Pretorius (2004:18) kan na D&D verwys word as Ontwerp en Ontwikkeling binne Intervensienavorsing, wat sy dan ook Intervention Design and Development (IDD) noem, na die werk van Mullan (Pretorius, 2004:15). Intervensienavorsing fokus op sigself op die ontwikkeling van innoverende intervensie wat uitloop in intervensiemetodes en diensprogramme. Hierdie model het in die jongste tyd veral ook in Suid-Afrika ontwikkel. Intervensienavorsing word as geskikte model vir hierdie navorsing beskou aangesien die navorsing ten doel het om 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie te ontwerp.

Aangesien die resultaat van die navorsing bydra tot professionele kennis aangaande dienste aan die benadeeldes, stem dit ook ooreen met die doel en uitkomst van KD. Dié kennis word aangewend in toepaslike konsepte wat relevant is vir 'n populasiegroep, naamlik dienssisteme en individue wat die diens binne die misdaadgeaffekteerde-ondersteuningsveld moet lewer, wat dus voldoen aan die doelwitte van die KU, derhalwe fase een en twee. Die derde fase van die navorsing formuleer 'n misdaadgeaffekteerde-ondersteuningsmodel in landelike gebiede vanuit die konsepte en praktiese riglyne wat uit die kennisgenerering verkry is, wat 'n ontwerpdimensie insluit (D&D). Die laaste fase van die ondersoek is die disseminasie van die toegepaste konsepte in 'n praktykmodel wat aan kernrolspelers in die veld van 'slagofferondersteuning' voorgelê is, wat ook in die D&D gebed is.

Die DR&U-model van Rothman en Thomas (Grinnell, 1981:595) handel ook met ontwikkelingsnavorsing en bestaan uit twee dele, naamlik die ontwikkeling- en benuttingsnavorsing. Die eersgenoemde sluit die ontleding, ontwikkeling en evaluasie in, terwyl die laasgenoemde fokus op die verspreiding en aanvaardingfases. In elk van die fases word spesifieke operasionaliseringsstappe gevolg. Die Intervensienavorsingsmodel, daarenteen, bestaan uit ses fases, naamlik probleemanalise; inligtinginsameling; ontwerp; vroeë ontwikkeling en voorlopige toetsing; evaluering en gevorderde ontwikkeling en dissiminasie. Elk van die fases het 'n reeks stappe wat later in die hoofstuk bespreek sal word. Elke fase behels egter nie dat 'n aantal stappe rigied gevolg word nie en die fases kan na gelang van die verloop van die navorsing omgekeer word (De Vos, 2002:397). Die DR&U-model bied nie 'n afsonderlike ontwerpfasie nie, terwyl Intervensienavorsing daarvoor voorsiening maak. Gevolglik bied laasgenoemde model aan die navorser meer bewegingsruimte binne die ondersoek en word as model in die onderhawige ondersoek gebruik. Die ontwikkeling van Intervensienavorsing is dus 'n welkome ontwikkeling in die skep van nuwe innoverende programme. Die onderhawige navorsing gebruik slegs vyf van die ses fases van Intervensienavorsing. Die vroeë-ontwikkeling- en loodstoetsingfase word weggelaat aangesien die uitvoer van dié fase nie benut is nie want die ontwerp word nie op groot skaal in die praktyk getoets nie. Die navorsing val gevolglik binne die fases van probleemanalise en projekbeplanning; inligtinginsameling en -sintese; ontwerp; evaluasie en laastens disseminasie.

4.4 FASES VAN INTERVENSIE-NAVORSING

Die doelstelling en doelwitte van die breë navorsingsprojek word bereik deur verskillende subprojekte en die uitkomste daarvan word in vier artikels gerapporteer. Die wyse waarop intervensienavorsing gebruik is om die subprojekte/artikels van die breë navorsingsprojek te beplan, kan in 'n matriks soos volg voorgestel word:

TABEL 1: STRUKTUUR VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG EN VERBAND MET DIE INTERVENSIE-MODEL

FASES	Subprojek 1/ Fase 1	Subprojek 2/ Fase 2	Subprojek 3/ Fase 3	Subprojek 4/ Fase 4	Subprojek 5/ Fase 5
Artikel 1	X	X			
Artikel 2		X	X		
Artikel 3			X		
Artikel 4			X	X	X

Die vier fases strek vertikaal en die vier subprojekte/artikels horisontaal. Die totale navorsingsprojek word daarom in vier artikels gerapporteer.

Die metodologie ter bereiking van die doelwitte van die breë navorsingsprojek is gestruktureer ooreenkomstig die Intervensienavorsing binne die kwalitatiewe navorsingsbenadering. Die

raamwerk is gekies om die navorsingsproses te rig en die fases van die kwalitatiewe proses duidelik te omlin. Dit bied 'n geskikte ruimte vir die aard van die beoogde navorsing, binne 'n breë gestruktureerde proses en was aanpasbaar by die doel van die navorsing. Hierdie ondersoek gebruik vyf fases van die Intervensienavorsingsmodel, naamlik fase 1: probleemanalise en projekbeplanning; fase 2: inligtinginsameling en –sintese; fase 3: die ontwerp; fase 4: evaluering; en fase 5: disseminasie.

4.4.1 Fase 1: Probleem analise en projekbeplanning

Fase 1 van die Intervensienavorsingsmodel omvat 'n reeks stappe (De Vos, 2002:397) wat nie noodwendig altyd in dieselfde volgorde verloop nie, naamlik: die identifisering en betroubaarmaking van die kliëntsisteem/populasie; die verkryging van toegang tot en samewerking van instellings/populasie; die identifisering van die besorgdheid van die populاسie; ontleding van die besorgdheid van die populاسie en die formulering van relevante navorsingsdoelstellings en -doelwitte.

4.4.1.1 Identifisering en betroubaarmaking van die kliëntsisteem/populasie

Die eerste stap in fase een van die navorsing is daarop gerig om die betroukte kliënte te identifiseer ten einde die samewerking van instellings te kry en om die bekwame van die populاسie te identifiseer (De Vos, 2002:402-403).

Wanneer navorsing beplan word, dit wil sê selfs voordat die eerste stap van fase 1 'n aanvang neem is etiese aspekte reeds ter sprake. Dit is gevolglik van pas om op hierdie punt eers aandag aan die etiese kwessies te gee.

- Die betroubaarmheid en geldigheid van die ondersoek is kwessies wat sentraal staan in alle navorsing (Neuman, 2000:164). Dit was belangrik om te verseker dat die navorsing aan hierdie vereistes voldoen. Volgens Creswell (2003:196) is die gebruikmaking van portuurgroepontloning nodig om die akkuraatheid van die data te verhoog. Deur oorsigverkryging en die vra van vrae kan vasgestel word of die bevindings ooreenstem met die data (Babbie 2004 306-307). Etiese implikasies is 'n kernkwessie waarmee rekening gehou moet word in alle vorme van navorsing (Neuman, 2000:90–91). Besondere sorg is aan die dag gelê om te verseker dat die privaatheid van deelnemers nie geskend word nie.
- Tydens die formulering van die navorsingsprobleem is sorg gedra om dit só te struktureer dat die populاسie wat by die ondersoek betrek is, ten volle by die ondersoek sou baat. Die doel van die ondersoek is ook só geformuleer dat dit verstaanbaar vir die deelnemers in die ondersoek sou wees (Creswell, 2003:63).
- Die deelnemers is voor die aanvang van die onderhoud ingelig oor die aard en die doel van die navorsing (Creswell, 2003:64). Een persoon was egter onwillig om die onderhoud toe te staan, terwyl enkeles weens die aard van hulle take nie werklik diens

aan die misdaad-geaffekteerde lewer nie. Deelnemers is nie geïdentifiseer nie, ten einde die blootstelling van persone te voorkom en om te verseker dat 'n getroue weergawe van die situasie verkry word. Dié anonimiteit is verseker deurdat vertroulike inligting oor misdaad-geaffekteerdes nie blootgelê is nie (Babbie, 2004:63-66; Creswell, 2003:64; Neuman, 2000:98-99).

- ◆ Die onderhoud is op so 'n wyse hanteer dat die posisie waaruit die navorser die onderhoud hanteer het, nie misbruik is nie. Die navorser het selfondersoek gedoen ten einde gereed te wees om onvoorwaardelik ontvanklik te wees vir die inligting wat die respondent met die navorser wou deel.
- In die ontleding en interpretering van die data is deurlopend gepoog om die inligting op gepaste en korrekte wyse te interpreteer en oor te dra. Die inagneming van die diverse aard van die gemeenskappe in die Noordwes-Provinsie is 'n baie hoë prioriteit. Die voorstelling van 'n model moet gevolglik binne die kulturele waardes van die diverse gemeenskappe van die provinsie gedoen word. Sorg is ook gedra dat die taal wat in die verslag gebruik is, nie vooroordeel ten opsigte van die verskeie elemente van die ondersoek en persone weerspieël nie (Creswell, 2003:66; Denzin & Lincoln, 2003:88).

Soos in die geval van die etiese kwessie is dit van pas om voordat die formele ondersoek onderneem word, eers 'n voorondersoek uit te voer. As gevolg van die aard van die navorsing is slegs drie van die stappe gebruik, aangesien die toetsing van die meetinstrumente nie van toepassing was nie.

In die **voorondersoek** is beskikbare nasionale en internasionale literatuur ontleed, waaruit dit geblyk het dat die kwessie van misdaad-geaffekteerdes wêreldwyd 'n saak is wat aandag geniet. Die Nederlandse stelsel vir 'slagofferondersteuning' is in die begin sewentigerjare ingestel. So ook het die Verenigde Koninkryk, Kanada en die VSA stelsels wat reeds vir verskeie jare in bedryf is. Die algemene kenmerke van die stelsels is dat dit funksioneel is vir ontwikkelde lande en ook dieselfde elemente/kenmerke van dienslewering het. In die lig hiervan is besluit om op die Nederlandse stelsel te konsentreer en dit as basis te gebruik om die Suid-Afrikaanse ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes te toets en te evalueer en om relevante riglyne af te lei.

In die voorondersoek is besoek gebring aan verskeie rolspelers in die veld van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes. Die Suid-Afrikaanse Polisiediens het op nasionale vlak verskeie strukture in plek om binne die veld van misdaadvoorkoming ook diens aan misdaad-geaffekteerdes te bied, as deel van hul 'slagofferondersteuningsprogram'. Besoek is gebring aan en telefoongesprekke is gevoer met polisie-offisiere of -amptenare op nasionale vlak ten einde vas te stel wat op makrovlak beskikbaar is rakende bemaatiging van misdaad-geaffekteerdes. Die navorser is ook verwys na personeel op provinsiale vlak, aangesien die

direkte dienslewering op provinsiale vlak geskied, terwyl beleidsimplementering op provinsiale statistieke gebaseer word.

Die twee primêre rolspelers op die terrein van maatskaplikewerkondersteuning van misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie is die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (voorheen bekend as Departement Maatskaplike Ontwikkeling Kuns, Kultuur en Tegnologie) en die Suid-Afrikaanse Polisiediens (SAPD). Onderhoude is gevoer met die provinsiale koördineerders van die *Slagofferondersteuningsprogram* (VEP) in die eersgenoemde geval en die misdaadvoorkomingsprogram in die laaste geval. Hieruit het dit geblyk dat aktiwiteite met betrekking tot ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes wel in die Noordwes-Provinsie plaasvind, maar dat dit gekenmerk word deur 'n lae vlak van ontwikkeling. Wetenskaplike ondersoek na die aard en omvang hiervan is deur alle belanghebbendes verwelkom.

Gesprekke is ook gevoer met persone wat direk betrokke is by dienslewering. Konsultasie is gedoen met me. A. Roos, wat in daardie stadium bestuurder van die 'Slagofferbemaatrigingsprojek' was. Direkteur D. le Grange, van die Provinsiale Misdaadvoorkomingsafdeling van die SAPD, Noordwes, in Potchefstroom is ook in verband met die uitvoerbaarheid van die studie gekonsulteer. Daar is vasgestel dat die gebiede waar die empiriese ondersoek uitgevoer sou word, wel toeganklik was, maar in die meeste gevalle ver van mekaar geleë is en dat die paaie moeilik per motorvoertuig begaanbaar was. Viertrekvoertuie of bakkies is die aangewese voertuie om te gebruik vir hierdie paaie. Dit het die navorser in staat gestel om reëlins te tref vir doelmatige vervoer na die deelnemers.

In die hoofondersoek is aanvanklik persone geraadpleeg wat binne die makro- en mikrovlakke van die navorsingsveld diens verrig. Inligting van stedelike sowel as landelike gemeenskappe is ingewin. Instansies wat gemoeid is met die lewering van dienste aan misdaad-geaffekteerdes, is geïdentifiseer en daar is nie net op maatskaplikewerk-instellings gekonsentreer nie.

4.4.1.2 Verkryging van toegang tot en samewerking van instellings/populasie

Die verkryging van toegang tot die instellings hou in dat 'n deel van die bevolking in die ondersoek geïdentifiseer moes word en as deelnemers in die ondersoek onderskei is. Voorbeelde van instansies in Noordwes wat geïdentifiseer is, is die Suid-Afrikaanse Polisiediens, Gemeenskappolisieforums, maatskaplikewerk-instellings soos FAMSA en beradingsorganisasies soos Lifeline, asook gemeenskapsgebaseerde organisasies.

Deur middel van die gesinsgeweld-offisier van die SAPD is kontak gemaak met verskeie rolspelers. Onderhoude is gevoer by die kantore van die deelnemers en in die gevalle waar geskikte fasiliteite nie beskikbaar was nie, is die onderhoud in 'n kantoor by die polisiestasie gevoer. Tydens die onderhoud is verder vasgestel watter netwerkooreenkomste bestaan en deur middel van die sneebaleffek is nuwe hulpverleningsinstansies geïdentifiseer en by die ondersoek ingesluit (Babbie, 2004:184). In sommige gevalle is die persone by hulle wonings besoek. Dié prosedure is gevolg totdat die data-insameling versadigingspunt bereik het (Strydom & Delpont, 2002:336).

Die identifisering en betrek van deelnemers het deur middel van 'n steekproeftrekking geskied. 'n Nie-waarskynlikheidseleksie steekproeftrekking met behulp van doelgerigte steekproef is gebruik om instansies te identifiseer wat in die ondersoek ingesluit is. Daaropvolgend het verdere eksplorering geskied deur ander rolspelers wat dienste op georganiseerde wyse aan misdaad-geaffekteerdes lewer deur middel van sneeubalsteekproewe te identifiseer (Neuman, 2000:199). Vir die doel van die navorsing is die Molopo-area gekies vanweë die samestelling van die gemeenskap. Die area is verder verdeel in subareas wat geklassifiseer is as stedelik, landelik en diep-landelik. Die selektering van die instansies of persone is deur middel van gerieflikheidsteekproeftrekking gedoen. Nege woongebiede is geselekteer, wat stedelike areas, dorpe en woonbuurte ingesluit het, wat soos volg voorgestel kan word:

TABEL 2: GESELEKTEERDE WOONGEBIEDE IN MOLOPO-AREA

Stedelike gebiede	Landelike gebiede	Diep-landelike gebiede
Mmabatho	Itsoseng	Pomfret
Mafikeng	Ganyesa	Morokweng
Vryburg	Reivilo	Heuningvlei

Die onderhoude is gevoer by die polisiestasies in elk van die areas, aangesien nie al die gemeenskappe toeganklike fasiliteite het waar die onderhoude gevoer kon word nie. Die Misdaadvoorkomingsoffisier van die SAPD-stasies het die diensleweringinstansies, soos aan die Polisie departement bekend, vooraf in kennis gestel van die onderhoud. Die konings wat later by die ondersoek betrek is, is by wyse van nie-waarskynlikheidseleksie, deur middel van sneeubalsteekproeftrekking, geselekteer.

Drie persone wat op 'n ander vlak aan die ondersoek deelgeneem het, is in die evalueringsproses betrek. Die persone is die programkoördineerder vir die 'Slagofferbemagtigingsprogram' by die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling in die Noordwes-Provinsie, me. M. Sepeng, dr. Rika Snyman van die Universiteit van Suid-Afrika, wat in 1991 'n model vir ondersteuning van *misdaadslagoffers* vir Suid-Afrika voorgestel het, en dr. Els van Dongen, 'n antropoloog van die Amsterdamse Universiteit, Nederland, wat die bydrae oor die Nederlandse Slachtofferhulp in Artikel 2 van hierdie navorsing gelewer het. Die persone is geselekteer weens hulle bewese kundigheid en betrokkenheid op die terrein en omdat hulle vanweë hulle werksterreine 'n bydrae kan lewer.

Navorsing is die soeke na waarheid, en hoewel een ondersoek nie die aller antwoord bied nie, is dit 'n skakel in die lang ketting van verskillende pogings om geassosieerde probleme op te los. Navorsing vorm dus 'n sikliese en spiraalvormige proses (Leedy, 1997:9). 'n Voorbeeld hiervan is dat daar gedurende fase 2 van die ondersoek tot die besef gekom is dat die stamhoofde 'n baie belangrike rol in die organisering van sekere landelike gemeenskappe speel.

As gevolg van die noodsaaklikheid daarvan is onderhoude met 3 dikgosi (stamkonings) van die Noordwes-Provinsie gevoer.

Toegang tot die Tribal Authority van die Noordwes-Provinsie moes verkry word. Die navorser het eers die samewerking verkry van dr. Maserami Letsie, wat binne die hiërargie van koninklikes vir die navorser inspraak gelever het. 'n Afspraak is gemaak met 'n koning (kgosi), wat die navorser en dr. Letsie ontmoet het sodat 'n volgende onderhoud met hom en ander konings (dikgosi) gereël kon word. Twee konings (dikgosi) het 'n onderhoud toegestaan wat in Setswana gevoer is en in Engels vertaal en getranskribeer is. Die ander respondente het die kommentaar op die onderhoudskedule, wat in Setswana meer uitgebrei geformuleer is, self voltooi en aan die navorser beskikbaar gestel aangesien hy op 'n latere stadium eers by die ondersoek betrek is. Hierdie vrae is in Engels voltooi.

4.4.1.3 Identifisering en ontleding van die besorgdheid van die populاسie

Gesprekke is gevoer met maatskaplike werkers, lede van die SAPD wat binne die terrein van 'slagofferondersteuning' werk asook gemeenskaplede wat besorg is oor die effek van misdaad. Die bekommernis is dat die voorkoms van misdaad te hoog is en dat die mense wat daarby betrokke is op velerlei wyses nadelig geaffekteer word (Janse van Vuuren, 2004:11; Kühne, 2003:3; Oosthuizen, 2003:2). Dit het ook gelei tot die vraag oor watter rol morele verval speel in misdaadtoename. Aangesien dit nie die primêre doel van die navorsing is nie, was die navorser van mening dat dit nodig is om misdaad en die effek daarvan vanuit 'n reformatoriese perspektief te beoordeel ten einde die teoretiese raamwerk van die ondersoek te definieer.

Gepubliseerde misdaadstatistieke bevestig die hoë vlakke van misdaad, en blyk dit dat daar verskillende soorte misdaad is wat 'n unieke uitwerking op misdaad-geaffekteerdes het (Bezuidenhout, 1998:147-162; Stevens & Cloete, 1996:48-54). Die gesprekke met sommige van die persone het ook aan die lig gebring dat daar 'n begin gemaak is met die dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes, maar dat leemtes bestaan as gevolg van 'n tekort aan mannekrag en 'n gebrek aan fondse (Sepeng, 2002). Gespesialiseerde dienste is nie algemeen beskikbaar nie en die misdaadstatistiek oortuig ook nie dat dienste vinniger uitgebrei moet word nie.

Die vrae wat uit die voorafgaande volg is:

- ◆ Wat is die reformatoriese perspektief op misdaad en die effek van misdaad op die mense?
- ◆ Hoe moet 'n ondersteuningstelsel lyk waarbinne effektiewe diens aan misdaad-geaffekteerdes gelever kan word?
- ◆ Wat is die aard van ondersteuningsdienste wat aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie gelever word?
- ◆ Hoe sal 'n effektiewe model daar uitsien waarvolgens 'n stelsel vir gekoördineerde maatskaplike dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie gebied kan word?

Gedurende dié fase is die basis ook geskep om toegang tot die navorsingsterrein te verkry. Dit het duidelik na vore gekom dat persone wat op verskillende vlakke van die samelewing binne die maatskaplikewerkveld met misdaad-geaffekteerdes werk, geraadpleeg moet word.

4.4.1.4 Formulerings van relevante navorsingsdoelwitte

Die volgende doelwitte is vir die volgende fase geformuleer:

- ◆ om misdaad en die impak daarvan op die individu vanuit Christelike perspektief te beoordeel (sien paragraaf 2.2 van hierdie afdeling).
- ◆ om die bestaande modelle te bestudeer ten einde vas te stel hoe 'n ondersteuningstelsel lyk waarbinne effektiewe diens aan misdaad-geaffekteerdes gelewer kan word.
- ◆ om die data in te samel ten einde 'n ontleding te kan maak van beskikbare ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in 'n landelike gebied van Suid-Afrika.

4.4.2 Fase 2: Inligtingsinsameling en sintese

Fase 2 van Intervensienavorsing word gekenmerk deur die gebruik van bestaande inligtingsbronne, bestudering van natuurlike voorbeelde en die identifisering van funksionele elemente van die moontlike intervensie (De Vos, 2002:405407)

4.4.2.1 Gebruik van bestaande inligtingsbronne

Die doelwit(te) van fase 1 is gebruik om fase 2 te struktureer. Die eerste keuse van handeling is in hierdie fase gevolg, naamlik die bestudering van natuurlike voorbeelde. Min literatuur oor misdaad en die gevolge daarvan op gemeenskapslede is in Suid-Afrika beskikbaar. 'n Literatuuranalise het duidelik aangetoon dat die misdaad-geaffekteerdes op bepaalde wyses gehelp moet en kan word om die negatiewe psigiese, emosionele en fisiese uitwerking van die misdaad te verwerk (Mawby & Walklate, 1994:35; Jacobs, 1990:49-50; Schutte, 2003:214; Stansfeld, 2002:77; Van Dijk, 1994:129). Die vraag oor wat is die sentrale dryfveer vir die hulp aan misdaad-geaffekteerdes, het ook na vore getree. Konseptuele raamwerke vir dienste wat vir misdaad-geaffekteerdes en 'slagoffers beskikbaar' is, is ook ondersoek. Hier word veral verwys na die ondersoek wat deur Snyman in 1991 gedoen is. In die onderhawige navorsing is egter grootliks gekonsentreer op literatuur wat in oorsese lande beskikbaar is aangaande teoretiese modelle wat aldaar toegepas word, aangesien daardie ondersteuningsdienste in meer gevorderde stadia van ontwikkeling is as dié in Suid-Afrika. In die literatuurontleding is egter ook gefokus op dienste wat tans in Suid-Afrika bestaan.

4.4.2.2 Bestudering van natuurlike voorbeelde en die identifisering van funksionele elemente vir moontlike intervensie

Onderhoudvoering is benut om die data in te samel (Babbie, 2004:89; Creswell, 2003:4-6; Grinnell, 2001:302-304; Grinnell & Williams, 1990:15; Greeff, 2002:292). Persoonlike onderhoude is met die twee persone op die terrein van 'slagofferondersteuning' gevoer, waarin vasgestel is wie die verwagte rolspelers in die veld is. Dit het die vorm van 'n een-tot-een, informele gespreksonderhoud aangeneem aangesien die terrein ondersoek is (Greeff, 2002:279; 292). Die ~~vrae~~ ^{vrae} het gefokus op die aard, omvang en beskikbaarheid van die ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die geïdentifiseerde gemeenskappe. Die beste metode om inligting in te samel is die individuele onderhoud aan die hand van 'n semi-gestruktureerde onderhoudskedule. Dit het die geleentheid gebied om in meer besonderhede te fokus op die response wat die deelnemers gebied het (Greeff, 2002:302-303). Die onderhoud het 'n vanselfsprekende kenmerk van ons onregstreekse massakultuur geword (Denzin & Lincoln, 2003:47-48). In wese is die onderhoud 'n gesprek; 'n kuns van vraagstelling en luister.

Uit die empiriese ondersoek het dit geblyk dat die voorsiening van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes, veral in die landelike gebiede van die Noordwes-Provinsie, deur spesifieke unieke omstandighede belemmer word. Hieronder tel die verspreidheid van die gemeenskap, die diversiteit en die armoede in die gemeenskap as van die belangrikste belemmerende faktore. Die gevolg hiervan is dat die digte ondersteuningsnetwerk waarna gestreef moet word, nog yl en onsamehangend is. Tog is punte van voortreflike ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes wel geïdentifiseer en bestaan daar 'n wesenlike potensiaal in die provinsie om die ondersteuningsnetwerk te verdig. Die vraag ten opsigte van die lewering van gekoördineerde, effektiewe ondersteuningsdienste in 'n gebied soos die Noordwes-Provinsie, as voorbeeld van 'n ontwikkelende gebied, het gevolglik ontstaan.

Die skedule wat tydens die ondersoek gevolg is, was soos volg. Besoeke is aan die geïdentifiseerde persone gedurende November 2002 en Januarie 2003 gebring. Die besoekpunte is oor 'n tydperk van vier weke besoek. Onderhoude met die geïdentifiseerde rolspelers is gedurende Mei - Junie 2003 gevoer. Onderhoude met die drie stamkonings (dikgosi) in die provinsie is gedurende Maart 2004 gevoer. Die verwerking van die data wat verkry is deur die eerste onderhoude is gedurende September tot November 2003 gedoen en die tweede deel in April 2004. Die verwerking van die empiriese gegewens het gelei tot die ontwikkeling van riglyne vir 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerders in die Noordwes-Provinsie. 'n Model vir misdaad-geaffekteerdes is ná die verwerking van die data geskep. Die model is aan kernrolspelers in Suid-Afrika en die buiteland voorgelê vir evaluering en die kommentaar wat verkry is, is in die geformuleerde model ingewerk.

Vrae wat aan die einde van fase 1 na vore gekom het, kon beantwoord word deur relevante riglyne uit ander effektiewe stelsels vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes af te lei. Die stelsel was 'n voorbeeld van hoe 'n ondersteuningstelsel lyk waarbinne effektiewe diens aan

misdaad-geaffekteerdes gelewer word. Hierdeur is ook 'n wyse voorsien waarop ondersteuningsdienste in die Noordwes-Provinsie, as 'n ontwikkelende gebied, gelewer en gekoördineer behoort te word.

Deur die stelsel van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes in 'n ontwikkelde land met dié van 'n ontwikkelende land te vergelyk, kon verskeie riglyne afgelei word. Die daargestelling van 'n digte ondersteuningsnetwerk en die voorsiening van professionele en praktiese ondersteuning het as die twee belangrikste riglyne na vore gekom (Groenhuijsen, 1998: 15-21; par 7 van Artikel 2).

4.4.3 Fase 3: Ontwerp-ontwikkeling van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in Noordwes

Hierdie fase bestaan uit twee stappe, naamlik die ontwerp van 'n waarnemingsstelsel en die spesifisering van die gebruiksprosedures van die intervensie.

4.4.3.1 Die ontwerp

Die verwerking van die data is by wyse van selektering en samevatting hanteer ten einde 'n sintese te vorm wat die situasie met betrekking tot ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie weerspieël. Die aanduiders uit fases 1 en 2 van die navorsing loop uit in die volgende stap van die studie, te wete die ontwerp van die ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes in landelike gebiede, soos die Noordwes-Provinsie. Die ontwerp vloei voort uit die bevindings wat uit die literatuurstudie en empiriese data verkry is en in Artikels 2 en 3 vervat is. 'n Belangrike kenmerk van hierdie fase is naamlik die ontwerp van 'n sigbare stelsel (De Vos, 2002:408-409). Dit het geblyk dat 'n unieke stelsel vir ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes ontwerp moet word, wat enersyds die unieke uitdagings van 'n ontwikkelende gebied soos die Noordwes-Provinsie verreken, maar andersyds ook die eienskappe van 'n effektiewe stelsel vir 'n misdaadondersteuningsnetwerk implementeer. Gevolglik moet 'n model ontwikkel word waarbinne maatskaplike ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes vir die Noordwes-Provinsie in die besonder, en vir ontwikkelende gemeenskappe in die algemeen, geposisioneer kan word (sien paragraaf 2.2 van hierdie Afdeling).

4.4.3.2 Die gebruiksprosedure van die intervensie

In hierdie stap is verduidelik vanuit watter vertrekpunt die ontwerp geformuleer is en hoe die intervensie toegepas moet word (De Vos, 2002: 407). Die interafhanklikheid van elemente en die onderlinge skakeling is uitgewys en bespreek in Artikel 4 van hierdie manuskrip.

4.4.4 Fase 4: Evaluering

In die onderhawige navorsing is van evaluering gebruik gemaak in die sin dat die ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes aan kernrolspelers in die praktyk van

'slagofferondersteuning' beskikbaar gestel is vir kommentaar. Die kommentaar word in Artikel 4 bespreek. Van die voorstelle wat gemaak is, lê op 'n ander vlak as waarop die navorsing gefokus het, maar lewer 'n baie sinvolle bydrae vir verdere navorsing op die terrein van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes. In hierdie geval kan dus in werklikheid van diffusie (De Vos, 1998:398) gepraat word as 'n wyse om die uiteindelijke disseminasiemoontlikheid van die model te toets.

4.4.5 Fase 5: Disseminasie

Disseminasie in die vorm van die intervensie in die praktyk is op 'n volgende vlak van implementering, aangesien dit saamhang met die beskikbaarheid van finansiële bronne en menslike kapasiteit (De Vos, 2002:414-418). Hierdie ontwikkeling en beskikbaarstelling is 'n langtermynprojek, wat nie binne 'n jaar of twee sal geskied nie, en wat weens die omvang daarvan nie as deel van hierdie navorsing gedefinieer is nie. Daar is egter 'n ander vorm van disseminasie moontlik wat in hierdie navorsing gebruik word, naamlik die publikasie van die navorsingsuitsette. Die manuskrip is reeds in die vorm van artikels vir vaktydskrifte voorberei. Artikel 1 is reeds by Koers, die Bulletin vir Christelike wetenskap, ingedien. Die res van die artikels sal ook by verskillende vaktydskrifte vir publikasie voorgelê word.

4.4.6 Omskrywings van sleuteltermes

In die navorsingsverslag is daar 'n aantal begrippe of konsepte wat deurlopend gebruik word en wat ter aanvang 'n verduideliking verg. Tensy dit anders uit die konteks van die aanbieding blyk, sal die volgende konsepte deurlopend dieselfde betekenis dra.

4.4.6.1 Ondersteuningsdienste en maatskaplikewerkmodel

◆ Ondersteuningsdienste

Ondersteuningsdienste omvat twee konsepte, naamlik ondersteuning en dienste. Die Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk verklaar onderskraging as: " 'n tegniek in die maatskaplike werk waar 'n kliënt ondersteun word deur byvoorbeeld aanmoediging ten einde spanning te verlig en selfvertroue te bevorder" (1995:46). Ondersteuning kan gesien word as die sinoniem van onderskraging. Ondersteuningsdienste word in hierdie ondersoek gesien as die strukturering van die ondersteuning volgens die handeling voorgeskryf deur die professie.

◆ Maatskaplikewerkmodel

As die konstruk ontleed word, is dit saamgestel uit twee dele, naamlik maatskaplike werk en model. Die terme sal vervolgens verklaar word ten einde die betekenis van die konstruk te illustreer.

Maatskaplike werk word geag die lewering van 'n professionele diens, deur 'n maatskaplike werker, wat gerig is op die bevordering van die maatskaplike funksionering van mense (Vaktaalkomitee, 1995:40).

Model is volgens die HAT (1991:78) “ ’n voorbeeld waarvolgens ’n werk uitgevoer word”.

Maatskaplikewerkmodel word op grond van die voorafgaande in hierdie ondersoek beskou as:

Die voorbeeld waarvolgens professionele en ander vorme van dienste aan misdaad-geaffekteerdes georganiseer moet word ten einde die persoon binne sy eie sterktes te begelei na effektiewe hantering van die effek van die misdaad sodat sy maatskaplike funksionering nie daardeur beperk word nie of ten minste geminimaliseer word.

4.4.6.2 Landelike en diep-landelike gebiede

Die begrip landelike gebiede word vir die doel van hierdie ondersoek bedoel as ’n gebied wat gekenmerk word aan beperkte kenmerke van stedelike gebiede soos digte bevolking, verskeie handelsinstansies met eienskappe soos uitgestrektheid, grootlikse behoud van natuurlike omgewing en afgeleëtheid.

Met die begrip diep-landelike word aanvaar dat die gebied in ’n groter mate die bogenoemde eienskappe openbaar.

4.4.6.3 Kgosi

Tradisionele leierskap word deur die Witskrif vir Tradisionele leierskap en regering (SA, 2003:27) beskryf as die formatisering van ’n tradisionele gebruik en is verantwoordelik om funksies uit gegrond op gewoonte of tradisie uit te voer. Volgens dieselfde bron is die sisteme in Afrika voor kolonialisering gekenmerk deur die toepassing van die tradisionele leierskapsreël terwyl tradisionele leiers en instellings ’n wye verskeidenheid kwessies rakende tradisionele gemeenskappe hanteer het SA .

4.4.6.4 Misdaad-geaffekteerde

Volgens die ‘Slagofferbemagtigingsprogram’ (Department of Social Development, 2002b:1) is ’n ‘slagoffer’: “ a persoon who, individually or collectively suffered harm, including physical or mental injury, emotional suffering, economic loss or substantial impairment of their rights, through acts or omissions that are violations of national laws or of internationally recognized norms relating to human rights.”

Volgens die HAT (1991:1002) word slagoffer omskryf as “ ’n offerdier wat ter ere van ’n godheid op ’n altaar geslag word”, asook as “ ’n persoon wat as gevolg van ander se belange moet ly of deur iets getref word”. Hierdie omskrywings hou die betekenis in dat die persoon die onafwendbare lyding van ’n aksie moet verduur, wat hoofsaaklik op die negatiewe betekenis fokus.

Die konsep misdaad-geaffekteerde word vir die doel van hierdie navorsing verkies as sinoniem vir slagoffer. Hier word van die veronderstelling uitgegaan dat die persoon deur die aktiwiteit van ander in so ’n mate geaffekteer word dat dit op die ontvanger “ invloed uitoefen ” of hom

“aantas” (HAT, 1991:21). Die begrip beïnvloed of aantas hou die betekenis in dat dit nie permanent is nie en kan verander.

4.4.6.5 Slagofferondersteuning en slagofferbemagtiging

Slagofferondersteuning bied volgens die Slagofferbemagtigingsprogram (Department of Social Development, 2002b:1) empatiese persoonsentreerde ondersteuning deur 'n organisasie of individu aan 'n persoon nadat 'n persoon viktimisasie ervaar het.

Slagofferbemagtiging word volgens dieselfde program beskryf as 'n uitgangspunt van sorg en ondersteuning deur diensleweringsinstansies, gegrond op 'n bepaalde verbintenissen om diens te lewer. Dit word aanvaar dat in plaas van afhanklik te wees van die kundiges en ondersteuning van professionele persone of iemand anders, alle mense sekere vaardighede en bekwaamhede het wat, wanneer toepaslik gefasiliteer, navore kan kom om individue te help om hulself te help of om die viktimisasie-insident beter te hanteer (Department of Social Development, 2002b:2).

In wese kan met die beginsel, dat mense persoonlike emosionele sterktes en vaardighede het om traumasituasies met die nodige intervensieprosesse te kan hanteer, saamgestem word. Bemagtiging is egter 'n konsep wat 'n proses veronderstel aangesien die HAT (1991:78) die begrip as “iets in jou mag kry” omskryf. Dit is dus nie 'n eenvakkige handeling nie, maar lê op die kognitiewe, emosionele en wilsvlakke van die persoon. Dit behels dus die internalisering van hanteringsvaardighede wat gedrag beïnvloed. Ten einde dit te bereik is 'n effektiewe intervensieprogram nodig.

5 INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG

Die navorsingsverslag is saamgestel binne die vereistes vir 'n goeie verslag soos deur Strydom (2002:250) geformuleer. Sorg is gedra dat die kriteria van aksiome, retoriese, aksie en oordraagbaarheid nagekom is (Delpont & Fouché, 2002:357-358). In die aanbieding van die navorsingsresultate word gebruik gemaak van die artikelformaat soos in Reël A.11.5.3 en A.11.5.4 van die Jaarboek van die Potchefstroomse Universiteit vir CHO (2003) (tans die Noordwes-Universiteit: Potchefstroomkampus) gespesifiseer. In die formulering van die artikels is die inhouds- en tegniese vereistes van die vaktydskrifte Koers, Maatskaplike Werk/Social Work en Acta Ciminologica (sien addendum 3) as basis gebruik. Die artikels soos in hierdie navorsingsverslag vervat, sal egter voordat dit ingedien word, in sommige gevalle verkort moet word om die onderskeie tydskrifte se vereistes ten opsigte van die lengte na te kom. Dit sal ook nodig wees om die numering en bibliografiese styl ietwat aan te pas. Die onderhawige navorsingsverslag word oorhoofs in vier afdelings ingedeel.

5.1 AFDELING A: ORIËTERING TOT DIE ONDERSOEK

In die eerste afdeling word die metodologie wat in die navorsing gevolg is, verantwoord. In hierdie verband is daar onder andere gelet op die aktualiteit van die ondersoek, die gekose navorsingsdoelstelling en doelwitte en die aard van die navorsingsontwerp en prosedure.

5.2 AFDELING B: VERSLAG OOR DIE ONDERSOEK

Die tweede afdeling bevat vier tersaaklike artikels wat hierna uiteengesit word. Elke artikel word as 'n afsonderlike entiteit hanteer, wat impliseer dat herhaling van gegewens sal voorkom.

5.3 AFDELING C: AFSLUITING VAN DIE ONDERSOEK

Hierdie afdeling omvat die bevindings, gevolgtrekkings en aanbevelings wat uit die ondersoek gespruit het.

5.4 AFDELING D: ADDENDUMS

In die laaste afdeling van die navorsingsverslag is die verskeie addendums ingesluit waaronder die onderhoudskedules waarmee die empiriese data ingesamel is, die brief van toestemming van die mede-outeur van Artikel 2 en die voorskrifte van die vaktydskrifte waarvolgens die artikel voorberei is.

Die aanbieding word in die volgende tabel uiteengesit.

TABEL 3: STRUKTUUR VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG

AFDELING A	Oriëntering en metodologiese oorsig
AFDELING B	Die Tydskrifartikels
ARTIKEL 1	Titel: Die aard en omvang van misdaad en die impak daarvan op die mens vanuit Christelike perspektief
DOELWITTE	Doelwitte van die artikel is om: ◆ 'n ontleding te doen van misdaad en van die impak daarvan op misdaad-geaffekteerdes. ◆ misdaad en hulp aan die misdaad-geaffekteerde vanuit 'n Christelike denkraamwerk te beoordeel.
BEOOGDE TYDSKRIF	Koers (geakkrediteerd)
ARTIKEL 2	Titel: 'n Vergelyking van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika en Nederland
DOELWITTE	Doelwitte van die artikel is om: ◆ die stelsel vir misdaad-geaffekteerde-ondersteuning wat in die stedelike gebiede in Suid-Afrika beskikbaar is, te beskryf, ◆ die dienste aan misdaad-geaffekteerdes wat in Nederland in werking is, te verduidelik, en ◆ deur jukstaposisering of vergelyking, verskille en ooreenkomste tussen die twee stelsels te bepaal en tot 'n gevolgtrekking te kom insake die verskil tussen die ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika en Nederland.
BEOOGDE TYDSKRIF	Die Maatskaplikewerk Navorsers-praktisyn (geakkrediteerd).
ARTIKEL 3	Titel: 'n Onderzoek na die stand van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie
DOELWITTE	Doelwitte van die artikel is om: ◆ 'n ontleding te maak van die ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie, ◆ te evalueer tot watter mate dit beantwoord aan die stelsel wat in Suid-Afrika geldend is, en ◆ aan te dui wat die grootste leemtes tot 'n effektiewe misdaad-geaffekteerde ondersteuningstelsel in die Noordwes-Provinsie is.
BEOOGDE	Maatskaplike Werk/ Social Work (geakkrediteerd).

TYDSKRIF	
ARTIKEL 4	Titel: 4: Model vir ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie
DOELWITTE	Doelwitte van die artikel is om: ♦ die teoretiese aanduiders vir effektiewe ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes te verskaf, ♦ op grond van die data verkry uit die empiriese ondersoek (Artikel 3) 'n model vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie, as voorbeeld van 'n plattelandse gemeenskap, op te stel.
BEOOGDE TYDSKRIF	Maatskaplike Werk/Social Work (geakkrediteerd).
AFDELING C	Afsluiting van die ondersoek: Gevolgtrekkings en aanbevelings
AFDELING D	Addendums

BIBLIOGRAFIE

BABBIE, E. 2004. The practice of social research. 10th ed. Belmont : Wadsworth/Thompson.

BABBIE, E. & MOUTON, J. 2001. The practice of social research. Cape Town : Oxford University Press.

BAILEY, K.D. 1994. Methods of social research. New York : The Free Press.

BEZUIDENHOUT, F.J. 1998. Crime. (*In* Bezuidenhout, F.J., A reader on selected social issues. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 145-162.)

COZBY, P.C. 1993. Methods in behavioural research. 5th ed. London : Sage Publishers.

CRABTREE, B.F. & MILLER, W.L. 1999. Clinical research: a multimethod typology and qualitative roadmap. (*In* Crabtree, B.F. & Miller, W.L., Doing qualitative research. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 3-32.)

CRESWELL, J.W. 2003. Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications.

DAVIS, L. & THERON, A. 1999. The utilisation of self-help groups as a form of victim empowerment. *South African journal of criminology*, 12(1):57-62

DE VOS, A.S. 1998. Intervention research. (*In De Vos, A.S. ed. Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 384-404.*)

DE VOS, A.S. 2002. Intervention research. (*In De Vos, A.S., ed. Delpont, Strydom, H. Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 394-418.*)

DE VOS, A.S., SCHURINK, E.M. & STRYDOM, H. 1998. The nature of research in the caring professions. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 3-22.*)

DELPORT, C.S.L. & FOUCHÉ, C.B., 2002. The qualitative research report. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 356-359.*)

DENZIN, N. K. & LINCOLN, Y.S., eds. 2003. Collecting and interpreting qualitative materials. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publishers.

DEPARTMENT OF JUSTICE AND CONSTITUTIONAL DEVELOPMENT. 2001.

Victim's Charter: Consultative draft, August 2001. [Web:]

<http://www.info.gov.za/reports/2001/victimchart.pdf> [Datum van gebruik: 29 Mei 2004].

DEPARTMENT OF SAFETY AND SECURITY. 1996. National crime prevention strategy. Summary. [Web:] <http://www.info.gov.za/reports/1996/crime1.htm> [Datum van gebruik: 12 Junie 2004].

FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. 2002. Introduction to the research process. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p.77-92.*)

FOUCHÉ, C.B. 2002. Problem formulation. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 104-113.*)

GREEFF, M. 2002. Information collection: interviewing. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 291-320.*)

GRINNELL, R.M. & WILLIAMS, M. 1990. Research in social work: a primer. Itasca : F.E. Peacock Publishers.

- GRINNELL, R.M. 1981. Social work research and evaluation. Itasca : FE Peacock Publishers.
- GRINNELL, R.M. 2001. Social work research and evaluation: quantitative and qualitative approaches. 6th ed. Itasca : FE Peacock Publishers.
- GROENHUIJSEN, M. 1998. Objectives of victim assistance: the professionization of services providing organizations. A comparison between European experiences and recent developments in South Africa. *Social work practice*, (1):15-24.
- HAT (Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse taal.) 1991. Johannesburg : Perskor.
- JACOBS, W.J. 1990. Ondersteuning aan die misdaadslagoffer. *Acta criminologica*, 3(2):49-50.
- JANSE VAN VUUREN, A. 2004. Gemeenskap weier hulp ná kastrasie. Beeld: 16 Feb. 11.
- KÜHNE, I. 2003. Trauma ook vir nie-slagoffers: Vrees het land in 'n wurggreep. Rapport: 10 Aug. 3.
- LEEDY, P. 1997. Practical research planning and design. 6th ed. New York : Macmillan.
- MAMABOLO, J. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Oktober 2003. Mmabatho.
- MAWBY, R. I. & WALKLATE, S. 1994. Critical victimology. London : SAGE Publications Ltd.
- NEUMAN, W.L. 2000. Social research methods: qualitative and quantitative approaches. Boston : Allyn and Bacon.
- NEUMAN, W.L. 2003. Social research methods: qualitative and quantitative approaches. 5th ed. Boston : Pearson Education Inc.
- OOSTHUIZEN, M. 2003. Korrektiewe toesig aanbeveel vir pa wat kindermolesteerder skiet. Beeld:14 Aug. 2.
- PELSER, A. & DE KOCK, C. 2000. Violence in South Africa: a note on some trends in the 1990's. *Acta criminologica*, 3(1):80-94.
- PRETORIUS, B.M.L. 2004. Developing a social work practice model for the prevention of relationship violence: a youth perspective. Port Elizabeth : UPE. (Proefskrif – Ph.D.)
- PROZESKY, J. & KOTZE, S. 1998. Crime prevention through development and restorative justice. *Social work practice*, (1):4-7.

- RITCHIE, J. & LEWIS, J. 2003. The applications of qualitative methods to social research. (In Ritchie, J. & Lewis, J., *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London : Sage Publications. p. 24-46.)
- ROESTENBURG, W. 2000. Exposure to crime as an indicator of family well-being. *Acta criminology*, 13(2):12-21.
- ROOS, A. 2002b. Persoonlike mededeling aan outeur. Mmabatho, Department Social Services. November.
- ROTHMAN, J. & THOMAS, E.J., eds. 1994. *Intervention research: design and development for human service*. New York : Haworth Press.
- RUBIN, A. & BABBIE, E. 2001. *Research methods for social work*. London : Brooks Cole Publishing Company.
- SCARPITTI, F.R. & ANDERSEN, M.L. 1992. *Social problems*. 2nd ed. New York : Harper Collins Publishers Inc.
- SCHUTTE, S.C. 2003. Die ontwikkeling en evaluering van 'n traumabegeleidingsprogram vir slagoffers van plaasaanvalle: 'n maatskaplikewerk-ondersoek. Potchefstroom : Noordwes Universiteit. (Proefskrif – Ph.D.)
- SCHWANT, T.A. 2000. Three epistemological stances for qualitative inquiry. (In Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., eds. *Handbook of qualitative research*. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. pp. 189-213.)
- SEPENG, M. 2002. Persoonlike mededeling aan outeur in Augustus. Mmabatho.
- SEPENG, M. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Oktober. Mmabatho.
- SNYMAN, H.F. 1991. Support for victims of crime in South Africa. *South African journal of criminology*, 4(1):55-61.
- STANSFELD, F.D. 2002. Beyond the victim: the traumatic effects of violent crime – and educational psychological perspective. Pretoria : Unisa. (Verhandeling-MA.)
- STAVROU, P. 1998. The South African government's victim empowerment programme. *Social work practice*, (1):25 - 30.
- STEVENS, R. & CLOETE, M.G.T. 1996. *Introduction to criminology*. Johannesburg : Thompson Publishing.
- STRYDOM, H. & DELPORT, C. S. L. 2002. Sampling and pilot study in qualitative research. (In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delport, C.S.L., *Research at*

grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p 333-338.)

STRYDOM, H. 2002. Writing the research report. (*In* De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B., & Delport, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 248-261.)

VAKTAALKOMITEE VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk. Kaapstad : CTP Drukkers.

VAN DIJK, J.J.M. 1994. Crime and victim surveys. (*In* Sumner, C., Israel, M., O'Connell, M. & Sarre, R. *eds.* International victimology: selected papers from the 8th International Symposium. Australian Institute of Criminology :Canberra. pp 121-132.) (International victim series no 27.)

YEGIDIS, B.L. & WEINBACH, R.W. 1996. Research methods for social workers. London : Allyn & Bacon.

ZASTROW, C 1992. Social problems: issues and solutions. 3rd ed. Chicago : Nelson-Hall Publishers.

AFDELING B: DIE TYDSKRIFARTIKELS

Artikel 1

MISDAAD EN DIE IMPAK DAARVAN OP DIE MENS - VANUIT CHRISTELIKE PERSPEKTIEF

MM Steyn en H Strydom

Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe: Maatskaplike Werk, Potchefstroomkampus
van die Noordwes-Universiteit, POTCHEFSTROOM

E-pos: mwkmms@puknet.puk.ac.za / mwkhs@puknet.puk.ac.za

ABSTRACT

Crime is a daunting reality, especially in the South African context. In this article, crime, its impact on victims and the care of victims' needs are discussed from the vantage point of a Christian life perspective. Crime affects the victim as well as the perpetrator and the next of kin of both. After outlining the problem regarding crime, the authors explain what they understand to be 'a Biblical perspective'. On the basis of this perspective, they proceed to indicate that crime is in essence a transgression of cosmic laws as well as of the laws positivised by human beings and agencies, such as governments and other authorities. When a person lives a lawless life he does not obey the commandment to love one's neighbor or to honour and glorify God. Crime leads to a 'darkening' or 'blurring' of God's image in the victim and perpetrator. As a result of the gap between victim and perpetrator, the victim can also not live to the honour of God. In addition to all this, post-traumatic stress can contribute to the non-development of the potential of traumatised people. In such conditions, God cannot be glorified since the person is unable to realise his or her full potential. What is more, the Word of God teaches that one's neighbor, i.e. both the perpetrator and the victim, should be taken care of. The victim deserves the attention of professional people as well as the support of community members.

OPSOMMING

Misdaad is 'n neerdrukkende realiteit in die Suid-Afrikaanse konteks. In hierdie artikel word 'n beskouing gegee oor wat misdaad is, oor die impak daarvan en oor wat die slagoffer daarvan nodig, telkens vanuit 'n Christelike perspektief. Misdaad affekteer die misdaad-geaffekteerde sowel as die oortreder en die naasbestaendes van beide. Nadat die probleem rondom misdaad gestel is, word aandag gegee aan die vraag wat 'n Christelike denkraamwerk behels. Daarna word aangetoon dat misdaad veroordeel word op grond van die kosmiese sowel as die wette wat deur gesaghebbers gepositiveer is. As 'n persoon wetteloos leef, oortree hy die liefdesgebod en leef nie tot eer van God nie. As gevolg van die kloof tussen die misdaad-geaffekteerde en die oortreder kan die eersgenoemde persoon ook nie tot eer van God leef nie. Posttraumatische stres kan voorts daartoe bydra dat die getraumatiseerde persoon nie volgens sy potensiaal ontwikkel nie en God dus nie volgens sy potensiaal dien en eer nie. Die Wet van God leer verder ook dat die naaste, in hierdie geval sowel die oortreder as die misdaad-geaffekteerde, met liefde versorg moet word. Daarom verdien misdaad-geaffekteerdes die aandag van professionele persone en gemeenskapslede.

1. INLEIDING

Een van die grootste vraagstukke in die Suid-Afrikaanse samelewing, naas armoede en MIV/VIGS, is die hoë vlak van misdaad. Daaglik verskyn daar berigte in dagblaaie van die een of ander vorm van misdaad en hoe dit op gemeenskapslede impakteer. Dit wil voorkom asof daar geen respek vir mense se lewens of besittings of vir die vrye beweging van wetsgehoorsame inwoners bestaan nie. Misdaad tas byna in alle gevalle die funksionering van misdaad-geaffekteerdes aan, want hulle kan as gevolg daarvan nie ooreenkomstig hul volle potensiaal funksioneer of ontwikkel nie.

In hierdie artikel word vanuit 'n reformatoriese perspektief besin oor misdaad en die impak daarvan op die Suid-Afrikaanse gemeenskap. So 'n werkswyse vereis die formulering van 'n beoordelingsraamwerk gebaseer op die Skrifgeworde Woord van God, die Bybel. Vanuit hierdie normatiewe beoordelingsraamwerk word lig gewerp op misdaad as samelewingsverskynsel, asook op die trefkrag (impak) van die verskynsel op mense en op die ondersteuning van die oortreders, misdaad-geaffekteerdes en hulle naasbestaendes.

Die begrip hy word in die teks gebruik om na beide geslagte te verwys. Dit het dus geen seksistiese betekenis of waarde nie.

2. PROBLEEMSTELLING

Alle samelewings is bekend met dade wat in die gemeenskap gepleeg word wat nie tot voordeel van individue of die gemeenskap as geheel is nie. Koerantberigte in Suid-Afrika oor die voorkoms van misdaad skets 'n deurlopend somber prentjie. Uit die jongste misdaadsyfers wat in September 2003 vrygestel is, blyk dit egter dat sekere misdaadvlakke in Suid-Afrika gestabiliseer het teenoor soortgelyke syfers van 2001. Bedenkinge oor die akkuraatheid van die statistiek bestaan by verskeie instansies, soos politieke partye en die Mediese Navorsingsraad van Suid-Afrika. Die ervaring van landsburgers is ook dat die vlak van misdaad in Suid-Afrika onaanvaarbaar hoog bly. 'n Opname van die Instituut vir Sekerheid Studies (Institute for Security Studies, 2004a:1) wat in 2003 gedoen is, toon dat byna 23% van alle landsburgers gedurende 2003 misdaad-geaffekteerdes van misdaad was. Uit die opname blyk dit ook dat slegs 25% van die respondente voel dat hulle veilig is, teenoor 60% in 1998 (Institute for Security Studies, 2004a:1).

Die voorkoms en intensiteit van die verskillende tipes misdaad kan van gemeenskapsgroepering tot gemeenskapsgroepering verskil. In verskeie gemeenskapsgroepe het dit al so 'n vlak bereik dat gemeenskapslede sat is daarvan en die reg in eie hande wil neem (Kühne, 2003:3; Janse van Vuuren, 2004:11; Oosthuizen, 2003:2). Sekere gemeenskapsgroepe kan ook, weens verskeie redes soos die aggressiewe gedrag van medegemeenskapslede en hul lae morele waardes, groter blootstelling beleef aan hierdie negatiewe of afbrekende optredes.

Weens die nadeel wat dit vir die hele gemeenskap inhou, kan hierdie negatiewe optredes as wandade of misdade geklassifiseer word. Die regsgronde vir die bepaling van misdaad is

vervat in die wette van 'n land (Mawby & Walklate, 1994:23). Alhoewel die juridiese perspektief geld wanneer misdaad omskryf word, reageer gemeenskappe op misdaad veral vanuit hulle lewensbeskouing en fisiese verliese.

Die probleem waarop die artikel fokus is dat die effek van misdaad die beeld van God in die mens versteur en die mens daarvan weerhou om volgens sy Goddelike opdrag binne sy vermoëns tot eer van God te leef.

3. DOEL VAN ARTIKEL

Die doel van die artikel is om, in die lig van die persepsie dat misdaad in Suid-Afrika toeneem, 'n ontleding te doen van misdaad en van die impak daarvan op die misdaad-geaffekteerdes. Die doel van die artikel is verder om misdaad en hulp aan die misdaad-geaffekteerdes vanuit 'n Christelike denkraamwerk te beoordeel.

4. METODES EN STRATEGIE

'n Studie van die literatuur was die basiese navorsingsmetode. Data is verkry uit beskikbare literatuur oor die onderwerp en fokus op resente nasionale en internasionale kontekste. Drie kategorieë literatuur is bestudeer, naamlik: internasionale literatuur wat in die algemeen oor misdaad as samelewingsverskynsel asook die impak van misdaad op die mens se funksionering handel; Suid-Afrikaanse literatuur wat veral fokus op misdaad hier ter plaatse en die impak daarvan op die inwoners van die land; en literatuur wat vanuit 'n Christelike perspektief kommentaar lewer op misdaad en die trefkrag daarvan op die gemeenskap.

Die volgende stappe is gevolg om die doel van die artikel te bereik:

- ◆ Eerstens word 'n normatiewe beoordelingsraamwerk, op grond van insigte en beskouings gefundeer in die Skrif, as Woord van God, aangebied.
- ◆ Daarna volg 'n kort bespreking van die aard van misdaad.
- ◆ Derdens word die misdadervorme aangetoon om die konteks van misdaad toe te lig.
- ◆ Laastens word die impak van misdaad op die mens nagegaan.
- ◆ Misdaad, die impak daarvan op die misdaad-geaffekteerde en die ondersteuning van die misdaad-geaffekteerde word deurgaans vanuit die normatiewe raamwerk, soos gefundeer op die Woord van God, beoordeel.

5. DIE NORMATIEWE BEOORDELINGSRAAMWERK

Wanneer misdaad en die gevolge daarvan vir die misdaad-geaffekteerde vanuit 'n Christelike denkraamwerk beoordeel moet word, moet 'n aantal normatiewe riglyne gevind word. Oor die inhoud van die Christelike lewensbeskouing is reeds baie geskryf (Van der Walt, 1999; Van Wyk, 1973; Wolters, 1985). Die doel van hierdie artikel is nie om hierdie insigte en standpunte weer te beredeneer of te ontwikkel nie, maar om tersaaklike normatiewe riglyne ten opsigte

van misdaad en die trefkrag (impak) van misdaad op die misdaad-geaffekteerde en sy of haar naasbestaandes te vind. Daarom word uit die literatuur slegs die relevante normatiewe riglyne aangetoon. Die volgende is belangrike normatiewe riglyne by die beoordeling van misdaad en die trefkrag daarvan op die oortreder, die misdaad-geaffekteerde en beide se naasbestaandes:

5.1 WANNEER MOET 'N HANDELING, IN DIE LIG VAN DIE SKRIF, AS MISDAAD GEREKEN WORD?

Sonde is in die wêreld gebring deur Satan wat die mens as die kroon van God se skepping tot 'n val wou bring met die opstand van Eva en Adam, soos beskryf in Gen. 3:1-7 (Duvenage, 1963:50). Volgens die Woord van God is hierdie sonde oorgedra op alle mense (Rom. 5:12, 15; 1 Kor. 15:22; Bybel 1983).

Mense se handeling word in die reël deur 'n beginsel-, norm- of waarderaamwerk bepaal (Van der Walt, 2003:126). Norme wat 'n leidende rol speel in die beoordeling van gedrag word geklassifiseer as outonome (selfbepalende), heteronome (faktore buite die self) en teonome (God in sy Woord) norme. Teonome norme is in werklikheid beginsels wat as gedragsreëls geklassifiseer word (De Bruyn, 1993:1-3). Die Tien Gebooie omvat sulke gedragsreëls. Vir die Christen word, die goed of die sleg van die handeling vir die samelewing bepaal in die lig van God se Woord (De Bruyn, 1993:1-2).

Optredes in stryd met (die etiek van) die Woord van God word as sonde geklassifiseer. Die Heilige Skrif beskryf sonde op verskillende maniere. Eerstens word dit gevind in die gebroke verhouding tussen mens en God, tussen mense onderling en in die ongehoorsaamheid aan God (Gen. 3). Wie die God-bepaalde-natuur en aan-die-wet-onderworpe-natuur van die mens wil verander doen sonde (Heyns, 1970:89). Sonde is, onder andere, wetteloosheid, ongeregtigheid en liefdeloosheid (1Joh. 3:4; 1 Joh. 4:20). Sonde is om die doel te mis van dit wat God in ons lewe bedoel het (vgl. Van Wyk, 1998:7; Nederlandsche Gereformeerde Kerken in Nederland, s.a.: vr. & antw. 106: 17). Tog is die mens nie 'slagoffer' van die sonde nie, maar mense neig tot die sonde deur die keuses wat hulle uitoefen. Satan se sonde was hoogmoed en dié van Adam ongehoorsaamheid. Hierdie twee kenmerke word in alle misdaad gevind. Alhoewel die mens sondig is, het Jesus Christus versoening gebring, mits die mens die keuse daartoe uitoefen om hom bewustelik te distansieer van die sonde (Bybel 1983).

Sonde versteur die mens se verhouding met God en die naaste en manifesteer in optredes soos wetteloosheid en gedrag wat gekenmerk word deur liefdeloosheid. Misdad kan dus as 'n uitvloeisel van hierdie gebroke verhoudings geklassifiseer word.

5.2 WIE IS DIE MENS?

Die mens is geskep deur God (Gen. 1:27). Die mens is ook geskep na die beeld van God en daarom moet die mens se doen en late die beeld van God reflekteer (Van der Walt, 1994:173). Daar is dus 'n verband tussen die Goddelike en menslike bestaanswyse en handelswyse (Heyns, 1970:100; Van der Walt, 2001:14). God staan in verhouding tot die wêreld (as

skepper en onderhouer) en dit bring mee dat die mens ook in 'n verhouding staan met God, die medemens en homself. Hierdie verhoudings waarin hy staan is nie staties nie en bring dan ook sekere verantwoordelikhede mee, soos om te leef tot God se eer en die versorging van die mens en natuur waarmee hy in verhouding is. Die mens moet dus God se gebooie uitleef deur sy gedrag in die diens van God, binne sy totale vermoë, wat talente, tyd, en besittings insluit tot voordeel van sy medemens en die hele skepping (Bybel 1983; Van der Walt, 1994:173-174).

Die mens se skepping na die beeld van God bring 'n verband tot stand tussen God en mens asook 'n verhouding tussen God, die mens en medemens. Die verhouding tussen mense moet dus gekenmerk word aan die skynsel wat van God af reflekteer.

5.3 WAT BEHELS DIE TWEDE TAFEL VAN DIE 10 GEBOOIE?

Die beginsel waarop die Tien Gebooie gebaseer is, is dat die Christen uit dankbaarheid daarvolgens in erkentlikheid aan God sal leef (De Bruyn, 1993:19). Die eerste tafel van die Wet van God omvat riglyne wat die 'vertikale verhouding' met God beskryf en die tweede tafel die 'horisontale verhouding' met die medemens (De Bruyn, 1993:25). Alhoewel die totale Wet van God ter sprake is wanneer mense se gedrag beoordeel word, is die tweede tafel van die Wet veral in die geval van misdaad ter sprake. Die tweede tafel fokus direk op gedrag tussen mense. Die verhouding tussen die twee tafels is belangrik aangesien die verhouding tot God sonder die verhouding tot die naaste 'n abstraksie is (De Bruyn, 1993:25; Heyns, 1970:91). Die tweede tafel omvat die vyfde tot die tiende gebod. Daar word kortliks na elk verwys.

Die vyfde gebod bepaal die gedrag van kinders teenoor hul ouers, maar ook gesag as wettige reg en mag van sekere persone, soos gesagdraers, wat gehoorsaam moet word (De Bruyn, 1993:109). **Die sesde gebod** handel oor die lewe van die mens en in besonder die beskerming van lewe van die mens. Die liefdesopdrag word ook hierdeur beklemtoon. **Die sewende gebod** bepaal die verhouding tussen mans en vroue binne die huwelik, terwyl **die agtste gebod** verwys na die mens as rentmeester (Van der Walt, B.J., 2003:165). Die implikasies van die rentmeesterskap is onder andere dat die mens besittings, wat hy op regmatige wyse verkry het, mag hê en bestuur tot die eer van God en die welsyn van die medemens, maar nooit toelaat dat dit 'n afgod raak en versteuring bring in die verhouding tussen God en mens nie. Die onwettige ontneming van ander se eiendom word duidelik deur die Heidelbergse Kategismus veroordeel (antw. 110). Gierigheid, die selfgerigte bymeekaarmaak van besittings, lei tot selfverryking en indirek tot besteling van God en die medemens. God is die eienaar van alle dinge en het bedoel dat alle mense die voordeel van sy eienaarskap sal hê (De Bruyn, 1993:253-256; 261). Die inhoud van **die negende gebod** veroordeel direk die verdraaiing of ignorering van die waarheid. God is die Bron van Waarheid, wat in stryd is met die leuen, waarvan Satan die vader is (De Bruyn, 1997:315; Duvenage, 1963:128). **Die tiende gebod** verbied die mens om te begeer wat nie aan hom behoort nie. Alhoewel begeerte as 'n gesindheid nie sigbaar is nie, lê dit die wederregtelike neem van ander mense se besittings ten grondslag, waarin die leuen gewoonlik 'n sentrale rol

speel. Alle begeertes loop nie op sonde uit nie, maar dra gewoonlik die latente moontlikheid daartoe.

In geheel gee die tweede tafel van die Tien Gebooe dus baie duidelike riglyne oor 'n mens se gedrag en toon veral ook aan wat nie die handeling van die mens moet wees nie.

5.4 DIE PLEK EN ROL VAN DIE STAAT EN OWERHEID

Leierskap is om 'n amp te beklee of die reg of gesag daartoe te hê. Dit sluit ook die vermoë in om 'n gemeenskap of samelewingsverband so te organiseer dat dit in gehoorsaamheid aan duidelike norme op verantwoordelike wyse sy roeping kan vervul of doel kan bereik (Van der Walt, B.J., 2003:166-167). Menslike gesag berus in God se welbehag (vgl. H.K.39) en word in die vyfde gebod bepaal. Die Skrif gee gesag aan persone wat in 'n leiersposisie staan om dit in stand te hou (Van der Walt, B.J., 2003:151). Om wanorde in 'n sameleving te voorkom is gesag te alle tye noodsaaklik. Die sanksionering vir die staat om gesag uit te oefen en straf op te lê is skrifgefundeerd (Rom. 13:1, 2; Pet. 2:13, 14). Straf word toegedien sodat God gedien en gerespekteer kan word en is dus toelaatbaar in die sin dat 'n misdaad met 'n straf wat daaraan gelyk staan gestraf moet word (Buys, 1986:40/7; Bybel 1983).

Die handhawing van orde manifesteer in die promulgering van wette (gepositiveerde wette), maar ook in die afdwing daarvan deur op te tree teen dié wat dit nie gehoorsaam nie. Die staat het dus die verantwoordelikheid om 'n omgewing te skep waarin 'n sameleving of gemeenskap hul roeping kan vervul en ook om maatreëls af te dwing indien dit nie gebeur nie.

Die staat en leiers het dus die gesag vanuit God om 'n sameleving so te organiseer dat inwoners kan woon en werk om hul Goddelike roeping uit te leef. Hierdie lewenswyse moet van so 'n aard wees wat tot die eer van God sal strek.

5.5 WAT IS DIE PLEK VAN DIE MENS IN DIE SAMELEWING?

Die skeppingsopdrag het bepaal dat die mens geskape is om oor die skepping te heers. Die mens moet optree as profeet, priester en koning (De Bruyn, 1997:76; Duvénage, 1963:46). Hierdie roeping kulmineer daarin om te leef tot eer van God, tot voordeel van die naaste en in die bewerking en bewaking van die aarde (Gen 2:5, 15). Om naaste te wees is dan ook om in samesyn met ander te wees, aangesien mense mekaar se weg kruis (De Bruyn, 1993:140; Heyns, 1970:100-101). In al hierdie verhoudings het die mens die keuse om met respek en agting of met disrespek en veragting op te tree. Die skeppingsopdrag hou die bedoeling in dat daar respek vir die aarde en die mens moet wees aangesien God na die skepping gesien het dat dit wat Hy geskep het goed was. Sy sien het daarop gerus (Gen. 1:28; Bybel 1983).

Die liefdesgebod (Joh. 15:12) hou die implikasie in dat die liefde wat teenoor die naaste gehandhaaf moet word, ook in die versorging van die naaste moet manifesteer. Die voorbeeld van Christus het onder meer die versorging van mense tydens sy lewenswandel op die aarde ingesluit (Matt. 4:23-24). Die mens wat onder die Wet van God leef moet dus binne die

grense van die Wet sy lewensruimte vind. As hy nie hierdie plek kan vind nie, sal hy ook nie sy lewensfunksie kan vervul nie (Bybel 1983).

Die mens is dus geroep om te leef tot eer van God, tot voordeel van die naaste en in die bewerking en bewaking van die aarde. Die liefdesgebot van God plaas verder ook die verantwoordelikheid op mense om hul naaste te versorg.

5.6 WAT IS HELING (GESONDWORD)?

Die eerste gedagte wat by mens opkom oor die konsep van heling is dat daar herstel moet word. In die Skrif staan die lyn van skepping, sondeval en dan herstel sentraal. Heling is die los- en vrymaak van dit wat mens in 'n negatiewe konteks bind. Wanneer iemand gebind is, is so 'n mens beperk en kan nie sy doel en bestemming as beeld van God bereik nie (De Bruyn, 1993:70). Gesondword en heling is die aflê en herstel van alle negatief bindende elemente. Vanuit die reformatoriese denkraamwerk is heling te vind in die verlossing wat deur Christus se sterwe bewerk is (Rom. 8:2). Die mens is gevolglik nie die 'slagoffer' van die sonde nie, want herstel is moontlik gemaak in Jesus Christus (Bybel 1983).

Heling van die impak van sonde en derhalwe misdaad is moontlik deur die sterwe van Jesus Christus. Die aflê en herstel van die negatief bindende elemente van die sonde word ondersteun deur die sigbare uitleef van die liefde tot die naaste. Hulpverlening is daarom 'n duidelike opdrag van God.

5.7 SLOTSOM

Die voorgaande lei tot die volgende beoordelingsraamwerk:

- ◆ Sonde gee aanleiding tot misdaad. Wetteloosheid, ongeregtigheid en liefdeloosheid vorm die inhoud van misdaad en hoogmoed en ongehoorsaamheid is sinoniem met misdaad. Misdaad word dus Skriftuurlik as verkeerd uitgewys aangesien dit gebou is op elemente wat nie tot eer van God strek nie.
- ◆ Die mens wat geskape is na die beeld van God, staan op bevel van God in verhouding tot God, homself en sy naaste. Hy het ook die opdrag om dit te versorg waarmee hy in verhouding is. Die verhoudings waarbinne die mens staan word in die Wet van God voorgeskryf en gebied gehoorsaamheid daaraan. Die Wet verbied diefstal, leuens en die begeerte na dit wat nie aan die mens behoort nie.
- ◆ God gee gesag aan onder andere die staat en owerhede en gebied die gemeenskap om daaraan gehoorsaam te wees. Die staat mag norme en wette neerlê sodat 'n geordende samelewingsomgewing geskep kan word. Wette moet daarom gehoorsaam word.
- ◆ Die mens moet dus gevolglik optree as koning, priester en profeet. Hierdie verantwoordelikhede kulmineer in die bewerking van die aarde en die versorging van die medemens. Laastens maak die herstel in Christus heling moontlik.

6. AARD VAN MISDAAD EN MISDADIGE GEDRAG

Misdaad kan uit verskillende hoeke beskou word. Vir die doel van hierdie artikel word gelet op die omskrywing daarvan, die mense wat betrokke is in misdaad, strafoplegging en enkele aanleidende oorsake van misdadige gedrag. Die afdeling word afgesluit met 'n beskrywing van die vorme van misdaad waarmee die samelewing gekonfronteer word.

6.1 OMSKRYWING VAN MISDAAD

Regsgrondelik word misdaad gedefinieër as gedrag wat in stryd is met reëls wat deur 'n gesagsliggaam neergelê is (Aafjes *et al.*, 2000:21; Bezuidenhout, 1998:147; Lauer, 1995:127). Dit kom daarop neer dat daar sprake van 'n handeling moet wees wat in stryd is met die juridiese raamwerk wat in die samelewing geld. As dié reëls oortree word, kom die gedrag of handeling van individue in konflik met die gemeenskap se pogings om hulself te organiseer.

Uit die gepositiveerde wette of juridiese raamwerk van 'n land word dus bepaal watter gedrag as aanvaarbaar of onaanvaarbaar beskou word ten einde vir die gemeenskapslede 'n veilige leefomgewing te skep. 'n Veilige omgewing is nodig sodat 'n gemeenskaplid die geleentheid kan hê om tot volle potensiaal te ontwikkel. Potensiaalontwikkeling moet volgens die Skrif altyd daarop gerig wees om God se eer te soek en moet diennooreenkomstig in gedrag weerspieël word. Die welsyn van 'n samelewing kan dus inderdaad gemeet word aan die voorkoms van misdaad in die gemeenskap (Roestenburg, 2000:12). Die ordening van 'n samelewing is gevolglik wêreldwyd daarop gerig om die mens van ontwikkelings- en funksioneringsgeleenthede te voorsien vir eie en gemeenskapsbelang. Die staat vorm die hoogste gesag, met die verantwoordelikheid om sover moontlik 'n veilige omgewing te skep vir die landsburgers om in te woon.

6.2 PERSONE BETROKKE IN MISDAAD

Binne die konteks van die navorsingsprobleem, naamlik hoe misdaad impakteer op die mens, is twee partye ter sprake: die misdadiger en die misdaad-geaffekteerde. Dit is gevolglik twee partye wat met konflikterende belang teenoor mekaar staan. Die liefdesgebot, soos hierbo uitgewys, word daarom ook geïgnoreer. Die belange van die twee partye word vervolgens uitgelig.

Die primêre motivering van die *misdadiger* is in die reël eie belang wat op onregmatige wyse bevredig word. Die wyse waarop die eie belang bevredig word, word gewoonlik gekenmerk deur die toepassing van mag/geweld in 'n negatiewe konteks.

Die tweede party betrokke in misdaad is die *misdaad-geaffekteerde*. Hierdie party ervaar verlies deurdat hy ontnem word van iets (eiendom) wat aan hom behoort. Eiendom word hier in die breë sin van die woord bedoel. Figuurlike besittings soos maagdelikheid, lewe en 'n gesonde liggaam word ook as eiendom geag, aangesien dit as geskenk van die Here beskou kan word en die eienaar met die 'eiendom' vertrou word. Dit strek verder as dié punt deurdat die

persoon die verlies ervaar sonder dat hy toestemming daartoe verleen het. Hierdie verlies is ook tweeledig omdat die misdaad-geaffekteerde fisiese en emosionele verlies ervaar. Dit lei verder daartoe dat die verhouding tot die medemens belemmer en 'n vertrouensbreuk geskep word. Die verhouding met sy medemens word dus versteur.

Versteurde verhoudings het verskeie implikasies, maar die belangrikste, vanuit 'n Christelike perspektief, is die belemmerde funksionering van die mens, sodat hy nie tot volle eer van God kan leef nie. Uit hierdie negatiewe ervarings van die misdaad-geaffekteerde kan selfs wanpersepsies oor die medemens gevorm word. 'n Verdere uitvloeisel is dat die naasbestaandes van die twee partye ook deur die daad geraak word en dat 'n effek op hulle potensiaalontwikkeling uitgeoefen word. Om die vertrouensbreuk en wanpersepsies te herstel, is heling nodig. Dit sluit nie die spreekwoordelike oog-vir-'n-oog-standpunt in nie, maar regstellende geregtigheid wat die een of ander vorm van vergoeding is. Die feit dat die oortreder tot verantwoordelikheid geroep word, dien in baie gevalle reeds as regstelling.

7. MISDAADVORME

Vir die doel van hierdie artikel word nie ingegaan op die teorieë oor wat kriminele gedrag veroorsaak nie, maar daar word slegs gefokus op die tipes misdaad wat voorkom. In die artikel word 'n kombinasie van twee misdaadklassifikasies gebruik, naamlik die aard van misdaad asook die regstelsel waarbinne die oortreder aangekla word (Reid, 1997:229), ten einde aan te toon watter soorte misdaad bestaan.

Vyf oorkoepelende kategorieë waaronder die geïdentifiseerde misdade geklassifiseer kan word, word gebruik. Hierdie indeling bied 'n goeie raamwerk om die misdaadvorme wat in Suid-Afrika voorkom in te deel, en is terselfdertyd vergelykbaar met die internasionale kategorieë (Bezuidenhout, 1998:147-162; Stevens & Cloete, 1996:48-54). Die vyf kategorieë word vervolgens aangebied.

7.1 GEWELDSMISDADE

Dwarsdeur die geskiedenis, sedert die Bybelse tyd en verderaan in die geskiedenis is baie gewelddismisdade teenoor individue of gemeenskappe gepleeg. Voorbeelde hiervan is dié van Kain en Abel, die Nazi-beweging en die aanval op Hiroshima (Stevens & Cloete, 1996:48). Dikwels word die misdade in die naam van geregtigheid gepleeg.

'n Gemeenskaplike element wat in gewelddismisdade gevind word, is handeling wat met hewige aggressie verband hou, of die onwettige gebruik van mag teen die misdaad-geaffekteerde se wil. 'n Duidelik waarneembare tendens in dié dade is roofsugtigheid (Lauer, 1995:128, Reid, 1997:239-242). Dit kan ook as haatmisdade beskou word, aangesien dit teen die persoon gerig kan word vanuit 'n bepaalde motivering soos geloof, ras, geslagsoriëntasie of besittings van die 'slagoffers', maar ook met die duidelike bedoeling om te benadeel (Davis *et al.*, 1997:139; Reid, 1997:237-239). Hedendaagse gewelddismisdade sluit onder andere misdade in soos moord, poging tot moord, roof, roof met verswarende omstandighede, brandstigting, kwaadwillige

saakbeskadiging, bankrowe, transitorowe en motorkapings (Zastrow, 1992:504; Zastrow & Kirst-Ashman, 2001:339). Geweldsmisdade was tot onlangs een van die hoogsgerapporteerde oortredings in Suid-Afrika (Bezuidenhout, 1998:147; SAPS, 2001:4). Volgens die jongste beskikbare statistiek is die voorkoms van ernstige oortredings 17,07% van die totale misdaadsituasie (SAPS, 2003:1-2). Uit die voorafgaande is dit duidelik dat deur die gewelddadige aard van die misdaad die sesde gebod van God oortree word, aangesien dit die lewe van die mens bedreig en nie die naaste beskerm nie.

7.2 EIENDOMSVERWANTE MISDADE

Eiendomsverwante misdade is daarop gerig om 'n persoon van sy persoonlike eiendom te ontnem met die bedoeling om dit nie terug te besorg nie. Die gebruik van fisiese mag gee die oortreder die geleentheid om die daad uit te voer. Volgens die indeling van Lauer (1995:128) vorm dit ook deel van die kategorie wat as roofsgtige daad geklassifiseer kan word, aangesien die ontneming van eiendom roof impliseer. Die klassifikasie van eiendomsverwante misdade omvat misdaad soos huisbraak, inbraak in besigheid, motordiefstal, diefstal uit motors en veediefstal (Bezuidenhout, 1998:151). Eiendomsverwante misdade in Suid-Afrika beloop 53,57 % van die totale misdaadprofiel (SAPS, 2003: 1-2).

Die basis van hierdie misdade hou verband met die begeerte na dit wat nie aan die misdadiger behoort nie en is teen die voorskrif van die tiende gebod. Begeerte op sigself is nie verkeerd nie, maar wanneer die begeerte tot sonde aanleiding gee en oorgaan tot misdade word dit sonde. Eiendomsmissdaad spruit uit die beginsel dat die mens se begeerte na iets wat 'n ander het oorgaan tot die (mis)daad om dit te neem.

7.3 MISDAAD TEEN DIE VERWEEFDHEID VAN GEMEENSKAPSIESTEME (COMMUNITY FABRIC)

Volgens Bezuidenhout (1998:151) is misdaad teenoor die gemeenskap geleë in oortredings wat die moraliteit van die gemeenskap negatief affekteer en met negatiewe fisiese, geestelike, maatskaplike en finansiële implikasies vir die misdaad-geaffekteerde. 'n Verdere uitvloeisel hiervan is die negatiewe invloed van die soort misdaad op die sosio-ekonomiese terrein van die staat en die gemeenskap in die algemeen. Voorbeelde van hierdie soort misdaad is verkragting, aanranding met die bedoeling om liggaamlik ernstig te beseer, gesinsgeweld, aanranding, ontvoering, en kindermishandeling (Reid, 1997: 250). Hierdie misdaad hou ook geweld in en kan ook as geweldsmisdade geklassifiseer word. Tog word die motief nie uit geweld gedryf nie, maar eerder aggressie wat gesetel is in misplaaste provokasie-ervaring. Die aksie is derhalwe teen die persoon gerig en vandaar die beskrywing dat dit indruis teen die ordelike samehang waarna 'n gemeenskap streef. Die syfers ten opsigte van hierdie misdaadkategorie beloop 26,73% van die totale misdaadprentjie (SAPS, 2003:1-2).

Hierdie soorte misdaad oortree die liefdesgebod van God, verwing die beeldskap van die mens en verbreek die verhoudings waarbinne die Christen moet funksioneer. Die rentmeesterskap van die mense teenoor mekaar word ernstig aangetas.

7.4 GEORGANISEERDE MISDADE

Georganiseerde misdade word in 'n gemeenskap aangetref en word gewoonlik ook oor landsgrense heen gepleeg. Sindikate tree as 'n groep op en is byvoorbeeld betrokke by motorkapings, dwelmsmokkelary, wapensmokkelary, handel in onwettige immigrante, handel in bedreigde spesies asook onwettige handel in diamante en goud (Bezuidenhout, 1998:152-155; Lauer, 1995:133). Georganiseerde misdaad kan daarom beskou word as 'n sambreelterm vir verskeie misdade waarby 'n groepsorganisasie betrokke is. Die doel van hierdie vorm van misdaad is uitsluitlik bedoel om dié misdadigers te verryk. Die hedendaagse persepsie dat sukses gemeet kan word aan materiële besittings dra ook by tot mense se betrokkenheid by georganiseerde misdaad (Stevens & Cloete, 1996:54-55). Die motivering is gewoonlik dat 'n groep mense geld wil maak sonder inagneming van die wyse waarop dit gedoen word. Daar kan selfs wettige besighede in die aktiwiteite betrokke wees om byvoorbeeld geldwassery, onwettige transaksies of gesteelde goedere te verskans. Die beskikbare statistiek verwys egter slegs na die onwettige besit van vuurwapens, dwelmhandel en transitoroof as voorbeelde van georganiseerde misdade. Georganiseerde misdade wat per kategorie vermeld is, het in 2003 2,63 % (SAPS, 2003:1-2) van die totale misdaadprentjie in Suid-Afrika gevorm.

Begeerte wat omsit in verkeerde dade is die basis van hierdie soort misdaad. Die benadeling van die naaste is vir eie gewin en is van alle liefde gestroop. Daarom word hierdie soort misdaad ten volle deur die Christelike lewensbeskouing afgewys.

7.5 KOMMERSIËLE MISDADE

In die geval van kommersiële misdade vorm bedrog die grootste bydrae in die operasionalisering daarvan. Daar bestaan binne die misdaadklassifikasie nie 'n afsonderlike kategorie vir dié misdaad nie, met die gevolg dat syfers nie beskikbaar is soos in die vorige gevalle nie. Witboortjiemisdade word in die besigheidswêreld aangetref, aangesien die persone wat hierin betrokke raak mense van hoë sosiale aansien is, as fatsoenlik bekend staan en gewoonlik die vertroue van die gemeenskap het (Reid, 1997:310-314). Oortreders dra derhalwe daartoe by dat 'n vertrouensbreuk tussen hulle en die gemeenskap ontstaan waardeur die professie wat hulle verteenwoordig onder verdenking geplaas word.

Witboordjiemisdade spreek teen die wil van God in die sin dat die omgewing waarbinne die mens moet leef en werk versteur word. Sommige misdade dra in 'n groter mate daartoe by, maar die aard van misdaad is steeds gesetel in die versteuring van verhoudings wat op naasteliefde gebou moet word.

7.6 SLOTSOM

Wanneer die verskillende vorme van misdaad ontleed word, word telkens gevind dat die Tien Gebooe oortree word deurdat respek vir die mens as skepsel van God ontbreek, die orde in die samelewing versteur word en bowenal deurdat die lydende party verhinder word om sy

Goddelike opdrag na te kom. Vervolgens word aangetoon hoe die opdrag om sy Goddelike roeping na te kom, benadeel word.

8. IMPAK VAN MISDAAD OP DIE MENS

Die werklike impak van misdaad op die mens word baie moeilik bepaal aangesien mense verskillend op dieselfde situasies reageer. Selfs al ervaar mense dieselfde emosies, word dit op verskillende wyses uitgedruk. Woede word dikwels as 'n enkelvoudige emosie gesien, maar sluit inderwaarheid ook ander emosies in (Mawby & Walklate, 1994:35). In 'n ondersoek wat in 2003 deur Schutte (2003:214) afgehandel is oor 'slagoffers' van plaasaanvalle, is bevind dat 71,88% van die deelnemers woede ervaar het. Die inhoud van woede is negatief want dit dreineer die mens se energie. Die effek van misdaad op die misdaad-geaffekteerde en die naasbestaendes word gewoonlik bereken in terme van fisiese beserings, ekonomiese verlies, ongemak en psigologiese trauma. Die uitwerking op al hierdie lewensfasette raak egter ook die misdaad-geaffekteerde se maatskaplike funksionering aangesien die mens as verbandswese geskape is. In die uiteensetting wat hieronder volg, sal aangedui word hoedat die mens, teenstrydig met die bedoeling van die Skrif, geraak word. Die uitwerking van misdaad veroorsaak dat die beeldskap van die mens ernstig versteur word. Die vertroue van die misdaad-geaffekteerde in God, sy medemens en homself word onder ernstige druk geplaas. Dit word moeilik om tot eer van God te leef wanneer die natuurlike neiging tot vergelding teenoor die misdadiger na vore tree. Die impak van die misdaad, 'n optrede wat duidelik die misdadiger se houding van disrespek of veragting teenoor die belange van die medemens weerspieël, laat gewoonlik diep letsels in die emosionele welstand van die misdaad-geaffekteerde.

Die impak van misdaad op lewensfasette van die misdaad-geaffekteerde word soos volg ingedeel (Jacobs, 1990:49-50; Mawby & Walklate, 1994:33-35):

8.1 EKONOMIESE VERLIES

Misdaad lei in byna alle gevalle tot ekonomiese verlies, selfs al was die primêre doel van die misdaad nie materiële gewin nie. Eerstens word verwys na verlies aan besittings waardeur die misdaad-geaffekteerde veelvuldige finansiële kostes as gevolg van die misdaad moet dra. Voorbeelde van finansiële koste is kostes wat nie geheel deur versekering (indien beskikbaar) gedek word nie en die verlies aan lewensmiddele. In die ondersoek van Schutte (2003:206) het 26% deelnemers aangedui dat hulle besittings verloor het. Skade aan die eiendom wat tydens die inbraak of roof aangerig of gebuit word, moet herstel word (Stevens & Cloete, 1996:41). Suid-Afrika het tans nie 'n algemene kompensatieskema nie (Snyman, 2002:1). In sommige situasies kan die Openbare Vervolger op versoek van die klaer 'n bevel uitreik vir kompensasie. Aangesien nie alle misdaad-geaffekteerdes in die hof teenwoordig is nie of nie van die bepaling bewus is nie, word sulke bevels by uitsondering uitgereik (Snyman, 2002:1).

Tweedens kan verwys word na die mediese koste wat as gevolg van die beserings veroorsaak word. Vier en dertig persent van die deelnemers in die ondersoek van Schutte (2003:207-208) het aangedui dat hulle erge beserings opgedoen het. Die koste is dikwels vir die rekening van die misdaad-geaffekteerde self aangesien nie almal toegang tot mediese fondse het nie.

Derdens is daar indirekte verlies vir die misdaad-geaffekteerde, deur afwesigheid van werk en tyd wat afgestaan word aan hofsake indien die misdaad ondersoek word, maar ook direkte verlies vir die werkgewer vanweë afwesigheid van werk. Ernstige beserings kan ook lei tot verlies aan werk. Die misdaadeffek op ekonomiese verlies kring verder uit, as die vervanging van dokumente en beursies met kredietkaarte wat tydens roof of inbraak verloor word, byvoorbeeld in ag geneem word.

8.2 LIGGAAMLIKE LETSELS

Liggaamlike letsels is onafwendbaar indien 'n persoon tydens die misdaad met geweld hanteer is. Volgens die navorsing van Schutte (2003:208) is bevind dat liggaamlike letsels manifesteer in skietwonde (14,71%), meswonde (14,71%) of steekwonde (8,82%). Ander letsels wat kan voorkom is kneusplekke, gebreekte tande en bene en selfs gestremdheid, afhangende van die ernstigheid van die aanranding. Volgens inligting wat in die media aangebied word, kan aanvaar word dat die misdaad ook gepaard gaan met liggaamlike beserings as gevolg van die geweld wat teenwoordig is. Statistiek van die situasie kan egter nie gegee word nie, aangesien die statistiek in Suid-Afrika nie in dié formaat aangebied word nie.

8.3 PSIGOLOGIESE TRAUMA

Trauma word ervaar waar verliese gely word, hetsy as gevolg van beserings of verlies aan middele. Die angstigheid oor die misdaad-geaffekteerde en die se gesin se veiligheid asook die vrees vir herhaling van die misdaad, is algemene verskynsels wat voorkom. Misdaad-geaffekteerdes toon simptome wat geassosieer kan word met depressie, angstigheid, vyandigheid, somatiese simptome, vermydingsgedrag, swakker selfbeeld en verhoogde vervreemding (Davis *et al.*, 1997:161). Bykomend tot die voorafgaande kan die misdaad-geaffekteerde na die insident intense vrees beleef. In ernstige gevalle word selfs posttraumatiese stressindroom ondervind, met terugflitse waartydens die misdaad-geaffekteerde die oorspronklike traumatiese gebeure herleef. In die ondersoek van Schutte (2003:214) is bevind dat die volgende as uitwerking van die trauma deur die deelnemers beleef is: magteloosheid (65,63%), angstigheid (53%), terugflitse (43,75%), depressie (37,5%), aggressie (37,5%), nagmerries (34%) en die onvermoë om te konsentreer (31%). Geheueverlies, rusteloosheid en vermyding van mense en plekke waar hulle weerloosheid ervaar, kan ook beleef word (Petzer, 2000:81). Die ervaring dat die oortreder die persoonlike ruimte van die misdaad-geaffekteerde betree het, dikwels nadat die misdaad-geaffekteerde moeite gedoen het om dit te voorkom, is traumaties vir die misdaad-geaffekteerde selfs al was die misdaad-geaffekteerde nie tydens die misdaad teenwoordig nie.

In 'n ondersoek van Stansfeld (2002:79) is bevind dat 50% van misdaad-geaffekteerdes fisiese simptome, verwant aan psigosomatiese oorsake, soos borskas, maag en hoofpyne en hartkloppings ervaar. Skuldgevoelens en uitdrukking van die self word gewoonlik ingesluit by psigologiese trauma, maar ter wille van die belangrike rol wat dit speel in mense se gedrag, word dit hieronder afsonderlik behandel.

8.4 SKULDGEVOELENS

Hiermee word verwys na die skuldgevoel wat misdaad-geaffekteerdes ervaar as hulle die aanval oorleef het, terwyl geliefdes en verbintenisse moontlik dood is of fisies erg beseer of gestremd gelaat is. Skuldgevoelens is in die besonder daarvoor verantwoordelik dat die persoon nie kan voortgaan met die lewe nie. Hy sal voortdurend die situasie herleef en probeer visualiseer hoe die uitkoms anders kon gewees het as hy anders opgetree het. Dit lei tot selfverwynt (Barlow & Durand, 2001:70). Skuldgevoelens is, soos 'n wrok, 'n kanker wat die persoon se lewe kan oorheers en belemmer. In sulke gevalle word uitgebreide verlies aan lewenskwaliteit beleef. Schutte (2003:214) het ook in haar ondersoek bevind dat 25% van die deelnemers skuldgevoelens ervaar het nadat die traumatisering plaasgevind het.

8.5 ONVERMOË OM EFFEK UIT TE DRUK

Nog 'n dimensie van viktimisasie van misdaad waarmee nie altyd rekening gehou word nie, is dat die misdaad-geaffekteerdes wat emosionele of materiële verlies gely het, nie in staat is om die effek van die misdaad verbaal of nie-verbaal uit te druk nie. Faktore wat dit veroorsaak is onder andere die impak van die daad, die onvermoë om dit in woorde uit te druk of dit in privaatheid uit te leef deur byvoorbeeld te huil (Mawry & Walklate, 1994:35). Wanneer 'n persoon nie die vermoë het om sy emosies of ervarings te verbaliseer nie, kan die effek van die trauma nie verwerk word nie. Verwerking van trauma is 'n proses wat begin met ontlofting nadat die persoon die trauma ervaar het.

8.6 EFFEK OP TOEKOMSTIGE GEDRAG/ MAATSKAPLIKE FUNKSIONERING

Die grootste effek op die toekomstige gedrag van mense is waarskynlik dat die misdaad-geaffekteerde se toekomsvisie beperk word. As gevolg van die vrees vir herhaling van die misdaadinsident word 'n persoon se funksionering geïnhibeer. Die ondersoek van Schutte (2003:214) toon dat 43,75% van die deelnemers isolasie ervaar het na die traumatiese belewenis. Sommige mense sal nie kans sien om vrylik rond te beweeg soos wat hulle vroeër gedoen het nie. Schutte bevind verder dat 18,75% van deelnemers ander mense vermy het na hulle ervaring. Selfs binnenshuis is die persoon gedurig gespanne en luister om vreemde geluide vroegtydig te identifiseer en nie verras te word deur 'n oortreder nie. Die misdaad-geaffekteerde onderhandel met homself deur alternatiewe optredes te antisipeer ten einde 'n herhaling van die insident te voorkom. Indien die misdaad-geaffekteerde se gesin nie die misdaad beleef het nie, beleef hulle nie die effek daarvan soos die misdaad-geaffekteerde nie. Ten spyte hiervan word die gesin se funksionering ook geraak, aangesien die gesin die reaksies

van die misdaad-geaffekteerde ervaar, wat ook op hulle gedrag impakteer. In die ondersoek van die Instituut vir Sekerheidstudies (Institute for Security Studies, 2004:37) is bevind dat mense voel misdaad het 'n noemenswaardige effek op hulle gedrag, in so 'n mate dat hulle kinders nie vrylik buite kan speel, hulle in die buitelug kan ontspan en selfs openbare vervoer kan gebruik nie.

Dit is ook algemeen bekend dat die misdaad-geaffekteerde nie altyd ervaar dat die juridiese proses die mate van trauma wat ervaar is, in ag neem wanneer die aangeleentheid in die hof na vore kom nie. Dit is veral die geval in verkrachtingsgevalle. Waar 'n getraumatiseerde misdaad-geaffekteerde ervaar dat die geloofwaardigheid van die getuienis betwyfel word, beleef die persoon 'n verdere verlies aan selfwaarde. Dit het die gevolg dat die potensiaal van die persoon baie beperk word en die verhouding met homself versteur word.

Wanneer die impak van misdaad op die mens in die geheel beskou word, staan die feit dat misdaad die verhouding tussen medemensse versteur, voorop. Die uitwerking hiervan is dat funksionering van die mens as verbandswese beperk word en dat sy opdrag om tot eer van God, en dus ligdraer te wees, vertroebel word aangesien die emosionele impak van misdaad die mens in homself kan laat keer. Hierdie uitwerkings veroorsaak dat die roeping wat God vir elke mens bedoel het ook verduister kan word.

9. ONDERSTEUNING VAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE

Sonde is die oorsaak dat daar by die mens die behoefte aan troos ontstaan (De Bruyn, 1997:2). Die ideale oplossing vir die misdaad-geaffekteerde is om te leef in 'n veilige en geordende omgewing wat vry is van misdaad, veral interpersoonlike geweld (Williams *et al.*, 2001:412). As gevolg van die sondeval is 'n algehele misdaadvrye omgewing nie moontlik nie, maar in die herstel deur die koms van Christus is die strewe daarna weer moontlik. In 'n ondersoek na misdaad-geaffekteerdes se trauma-ervaring is bevind dat ondersteuning vir die misdaad-geaffekteerde noodsaaklik is waarby die versorging van die naasbestaendes ingesluit is (Stanfeld, 2002:77). In die laasgenoemde ondersoek het ook aan die lig gekom dat 59% misdaad-geaffekteerdes en 50% van lewensmaats hulp verlang na die trauma-ervaring. In 'n ondersoek deur Van Dijk (1994:129) is bevind dat hoe minder dienste beskikbaar is, hoe meer het die deelnemers aangetoon dat hulle dienste benodig het. In lande waar die dienste beskikbaar was, was die behoefte aan dienste oënskynlik kleiner aangesien daar tot 'n mate reeds daarin voorsien is. In Nederland het 12% van die deelnemers byvoorbeeld groter dienslewering versoek; in Swede 15%, Nieu Zeeland 23% en in Engeland/Wallis 24%. Van die deelnemers in lande uit Afrika en Suid-Amerika het 50% aangetoon dat hulle meer ondersteuningsdienste verlang.

Die kwessie van regstellende geregtigheid (restorative justice) het veral met die Waarheid en Versoeningskommissie van Suid-Afrika op die voorgrond getree. Volgens hierdie beginsel ervaar die slagoffer die verlies en ontneming van 'eiendom' sonder die instemming daartoe.

Wanneer die oortreder dus tot verantwoording geroep word, word 'n mate van regstelling ervaar.

Regstellende geregtigheid word gebaseer op die oortuiging dat menslike konflik en skade beter hanteer kan word deur aandag te gee aan die heelwordproses van die mense wat geaffekteer is in plaas daarvan om op die straf van die oortreder te konsentreer. Williams *et al.* (2001:264) beweer dat regstellende geregtigheid die basiese behoeftes van die misdaad-geaffekteerde, die oortreder en die gemeenskap respekteer. Die rede hiervoor is dat die regstellende model, dit wil sê die reëling van geregtigheid, die aktiewe deelname van persone insluit wat direk betrokke is in en geraak word deur die kriminele aktiwiteit. Ooreenkomste verseker vergoeding aan die misdaad-geaffekteerde en maak dit vir die oortreder moontlik om aan die ooreengekome verwagtings te voldoen. Die Skrif verbied wraakgierigheid en daarom moet regstellende geregtigheid nooit die eienskappe daarvan dra nie (Buys, 1986:40/8).

Nie alle misdaad-geaffekteerdes verlang ondersteuningsintervensie nie. Dit is egter belangrik dat die rouproses waardeur 'n persoon beweeg wat verlies ervaar, in gedagte gehou moet word. Die aanvanklike fase van die proses is ontkenning en hiertydens kan die misdaad-geaffekteerde moontlik dienste weier. Indien dit die geval is, moet die situasie na 'n tyd opgevolg word. Die geduldige en liefdevolle versorging van die naaste vereis dat dit gedoen moet word (Antw. 107). Die misdaad-geaffekteerde het die herstelproses nodig om vir homself sin te maak uit die sogenaamde onsinigheid wat ervaar is. Wanneer hierdie fase bereik word kan vergifnis makliker bereik word soos wat die Wet van God aan ons voorskryf.

Die dienste wat in die algemeen deur misdaad-geaffekteerdes benodig word kan in drie kategorieë verdeel word (Groenhuijsen, 1998:16; Stavrou, 1998:26-27).

9.1 EMOSIONELE ONDERSTEUNING

Die effek van trauma wat deur die misdaad-geaffekteerde ervaar word, moet verminder word deur die versorging van die persoon. De Bruyn (1993:140-141) verwys in hierdie verband na die liefdevolle versorging van die naaste soos deur die gelykenis van die barmhartige Samaritaan onderrig word. Die aard van die trauma sal bepaal watter professionele dienste van maatskaplike werkers en sielkundiges nodig gaan wees. Die eerste aksie wat normaalweg geneem moet word, is die ontloning van die persoon wat erge trauma beleef het. Ontloning moet verkieslik binne 72 uur ná die trauma plaasvind om die grootste impak te hê, maar selfs al verloop 'n langer periode, is ontloning steeds noodsaaklik ten einde die getraumatiseerde persoon op die pad van herstel te plaas. Dit word daarna opgevolg met terapeutiese dienste totdat die persoon onafhanklik kan voortgaan. Die basis van terapie is die ondersteuning van die misdaad-geaffekteerde om dit wat hom aan bande lê om sy potensiaalontwikkeling na te streef, in hanteerbare stukkie deur te werk. Die beperking van potensiaalontwikkeling lei direk tot gebrekkige eerbetoning aan God, aangesien God verheerlik word as die mens sy volle potensiaal bereik. Gedeeltelike potensiaalontwikkeling is naamlik nie wat God vir die mens beskik nie.

Dit is binne die wil van God dat die persoon wat troos benodig, dit kry van dié wat reeds deur God die vertroosting ervaar het (De Bruyn, 1997:3). Dit is daarom 'n opdrag aan die medemens om die persone wat leed ervaar by te staan. Benewens individuele terapie is die ondersteuning wat deur middel van groepwerk gebied word deur mense wat dieselfde soort trauma beleef het, van onskatbare waarde. Die gemeenskaplike sessies wat gereeld plaasvind, lei tot 'n kameraadskap wat tot onderlinge ondersteuning lei (Lee & Swenson, 1994:426). Selfs nie-misdaad-geaffekteerdes in die gemeenskap kan ondersteuningsgroepe ter ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes lei. Die byeenkomste sal ook bydra dat die misdaad-geaffekteerde nie in isolasie begin leef om die misdadige samelewing, soos hy dit mag ervaar, te vermy nie. Die besef dat daar ander mense is wat ook in die misdadige samelewing leef en ondersteuning bied deur genoeg om te gee, kan die vertroue van die misdaad-geaffekteerde in die medemens help herstel. Netwerke kan gevorm word na gelang van die aard van die misdaad wat gepleeg is, byvoorbeeld vir misdaad-geaffekteerdes as gevolg van verkragtings en kappings. Die professionele dienste moet gelewer word volgens die misdaad-geaffekteerde se behoeftes en die vordering op die pad van herstel (Schutte, 2003:396).

9.2 PRAKTIESE DIENSTE

Die naaste is enige persoon wat die mens se pad kruis en moet daarom versorg word soos wat hy dit vir homself gun (De Bruyn, 1993:140). Wanneer die misdaad-geaffekteerde getraumatiseer is, is hy nie altyd in staat om die nodige besluite te neem nie, aangesien ontkenning dikwels sterk na vore tree. Veral in die geval van huisbraak, maar ook in ander situasies, benodig die misdaad-geaffekteerdes praktiese hulp. Uitreich na die naaste deur middel van die vervanging van deurslotte, vensterruite en ander huishoudelike toestelle demonstreer die liefdevolle versorging van 'n persoon of persone. Deur slegs die persoon na die winkel te vergesel is soms genoeg. Behoeftes soos die vervanging van slotte vereis egter kundige hulp en advies oor waar sulke hulp bekom kan word, is van onskatbare waarde.

9.3 INLIGTING

Ten einde weerbaar te wees teen moontlike traumatiese gebeure moet die gemeenskaplede met die nodige kennis toegerus word, wat weer eens wys op liefdevolle versorging van die naaste. Die verskaffing van inligting aan die getraumatiseerde word dikwels oor die hoof gesien. Die misdaad-geaffekteerde is dikwels onseker oor die juridiese prosesse wat sal volg en kan selfs daardeur geïntimideer voel. As die nodige inligting daaroor verskaf word, word hulle gerus gestel. Vervoer na en van die hof kan ook 'n probleem vir die misdaad-geaffekteerde wees waarin voorsien kan word. Verder kan inligting verskaf word insake die prosesse wat nodig mag wees om die trauma te hanteer asook waar die professionele dienste beskikbaar is.

In die voorsiening van inligting speel die ondersoekbeampte van die SAPD 'n belangrike rol, aangesien die misdaad-geaffekteerde die misdaad dikwels eerste by die polisie aanmeld. Die inligting insake kompensasië vir sekere misdade asook inligting insake die aansoekprosedures moet aan misdaad-geaffekteerdes gekommunikeer word. Ter wille van effektiewe

inligtingverskaffing moet daar in die ondersteuningsnetwerk aan misdaad-geaffekteerdes 'n spesifieke persoon vir die rol aangewys word.

9.4 SLOTSOM

Dit blyk uit die bespreking hierbo dat daar by die misdaad-geaffekteerde heling of herstel moet wees ten opsigte van die verlies wat gelei is. Heling is die los- en vrymaak van dit wat 'n mens in 'n negatiewe konteks bind. Wanneer die mens gebind word, word die beeld van God versteur. Heling, ooreenkomstig 'n reformatoriese denkraamwerk, is gegrond in die verlossing wat deur Christus se sterwe bewerk is. Die mens is dus nie misdaad-geaffekteerde van die misdaadgebeurtenis nie, want herstel is moontlik gemaak in Jesus Christus. Op grond van die tweede tafel van die Wet is dit ook duidelik dat die naasteliefde almal dwing om die misdaad-geaffekteerde by te staan in die helingsgebeure.

10. SAMEVATTENDE BEVINDINGS

In die artikel is die hulp wat misdaad-geaffekteerdes nodig, ontleed en vanuit die Christelike lewensbeskouing beoordeel. Op grond van die reformatoriese beoordelingsraamwerk word misdaad ten sterkste afgewys. Die impak van misdaad raak die misdaad-geaffekteerde sowel as die oortreder en beide se naastes. Misdaad word vanuit die kosmiese sowel as die gepositiveerde wette veroordeel. As die mens dus wetteloos lewe, word die Gebooie van God nie gehoorsaam en God as die Wetgewer nie geëer nie. Die impak van misdaad lei daartoe dat die beeld van God in die mens verduister word en die misdaad-geaffekteerde nie altyd tot eer van die Here kan leef nie as gevolg van die vertrouensbreuk wat tussen die misdaad-geaffekteerde en die naaste ontstaan. Getraumatiseerde mense is as gevolg van posttraumatische stres ook nie in staat om volgens hulle potensiaal te ontwikkel nie. Die implikasie hiervan is dat God nie die eer kry waartoe die mens in staat is nie. Verder leer die Wet van God ook dat die naaste, in hierdie geval die misdaad-geaffekteerde, versorg moet word. Die getraumatiseerde persoon verdien die aandag van professionele persone sowel as mede gemeenskapslede vir ondersteuning.

BIBLIOGRAFIE

AAFJES, A., HILKENS, H.G.M. & HUISINTVELD, J.A. 2000. Memo vir slagtofferhulp 2000/2001. Houten/Diegem : Bohn Stafleu Van Loghum.

BARLOW, D.H. & DURAND, V.M. 2001. Abnormal psychology: an integrated approach. Belmont : Wadsworth.

BEZUIDENHOUT, F. J. 1998. Crime. (*In Bezuidenhout, F.J., ed. A reader on selected social issues. Pretoria : JL van Schaik Publishers. p. 145-162.*)

BUYS, P.W. 1986. Verklaring van die Heidelbergse Kategismus: Potchefstroom : PU vir CHO. (Sondag 25-52. Diktaat Teologiese Skool van Gereformeerde Kerk.)

- BYBEL. 1983. Die Bybel: nuwe vertaling. Bloemfontein : Bybelhuis.
- DE BRUYN, P. J. 1993. Die Tien Gebooie. Midrand : Varia Uitgewers.
- DE BRUYN, P.J. 1997. Jou enigste troos: die Heidelbergse Kategismus vir die hedendaagse mens. Potchefstroom : Sentrale Publikasies, PU vir CHO.
- DUVENAGE, B. 1963. Hoofpunte van die Gereformeerde Geloofsleer. Potchefstroom : Pro Rege-Pers Bpk.
- GROENHUIJSEN, M. 1998. Objectives of victim assistance: the professionalizations of service providing organizations. A comparison between European experiences and recent developments in South Africa. *Social work practice*, 98:1:15-24.
- HEYNS, J.A. 1970. Die nuwe mens onderweg: oor die Tien Gebooie. Kaapstad : Tafelberg Uitgewers Beperk..
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2001. Independent Statistical Survey. Corruption in South Africa: results of an expert panel survey. (Monograph no 65, September 2001.) [Web.] <http://www.iss.co.za/Pubs/Monographs/No65/Chap1.html> [Datum van gebruik: 22 February 2004].
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2003. Crime in the RSA for the financial years 1994/1995 to 2002/2003: RSA total. [Web:] <http://www.iss.co.za/CJM/stats0903/rsato2.htm> [Datum van gebruik: 24 Februarie 2004].
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2004a. Crime and safety in South Africa: media release of the 2003 National victim survey results. [Web:] http://www.iss.co.za/media/SANVCSEminar02_03_04.htm [Datum van gebruik: 3 Maart 2004].
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2004b. National victim study 2003. [Web:] http://www.iss.co.za/SEMINARS/2004/SANVCSEminar02_03_04.ppt [Datum van gebruik: 11 Maart 2004].
- JACOBS, W.J. 1990. Ondersteuning aan die misdaderslagoffer. *Acta criminologica*, 3(2):49-50.
- JANSE VAN VUUREN, A. 2004. Gemeenskap weier hulp ná kastrasië. *Beeld*: 16, Feb. 11.
- KÜHNE, I. 2003. Trauma ook vir nie-slagoffers: Vrees het land in 'n wurggreep. *Rapport*: 10, Aug. 3.
- LAUER, R. H. 1995. Social problems and the quality of life. 6th ed. Madison : Brown & Benchmark.

LEE, A. B. & SWENSON, C. R. 1994. The concept of mutual aid. (In Gitterman, A. & Shulman, L., eds. Mutual aid groups, vulnerable populations, and the life cycle. 2nd ed. New York : Columbia University Press. p.413-431.)

MAWBY, R. I. & WALKLATE, S. 1994. Critical victimology. London : SAGE.

NEDERLANDSCHE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND. (s.a.). Catechismus of onderwijzing in die christelijke leer, die in de en scholen geleerd wordt. (In Nederlandsche Gereformeerde Kerken In Nederland. Catechismus of onderwijzing in die christelike leer, Liturgie der Gereformeerde Kerken in Nederland, Formulier om de heilige sacramenten te bedienen. 2de Uitg. Nederland: H. Verhoog- Nijkerk. p 3 -20.)

OOSTHUIZEN, M. 2003. Korrektiewe toesig aanbeveel vir pa wat kindermolesteerder skiet. Beeld: 14, Aug. 2.

PETZER, K. 2000. Exposure to violence and post-traumatic stress disorder in a rural adult population in South Africa. *Acta academica*, 32(2):73-84.

REID, S.T. 1997. Crime and criminology. 8th ed. Boston : McGraw-Hill.

ROESTENBURG, W. 2000. Exposure to crime as an indicator of family well-being. *Acta criminologica*, 13(2):12-21.

SAPS kyk South African Police Service.

SCHUTTE, S.C. 2003. Die ontwikkeling en evaluering van 'n traumabegeleidingsprogram vir slagoffers van plaasaanvalle: 'n maatskaplikewerk-onderzoek. Potchefstroom : Noordwes Universiteit. (Proefskrif – Ph.D.)

SNYMAN, R. 2002. A compensation scheme for South Africa. *The victimologist*, 1(1):1;4, April.

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE (SAPS). 2001. Crime Information Analysis Centre (CIAC). The reported serious crime situation in South Africa for the period January – September 2001. [Web:] http://www.saps.org.za8_crimeinfo/200112/report.html [Datum van gebruik: 25 Mei 2003].

STANSFELD, F. D. 2002. Beyond the victim: the traumatic effects of violent crime – and educational psychological perspective. Pretoria : Unisa. (Verhandeling- MA.)

SOUTH AFRICA. Statistics South Africa. 2001. Census 2001. [Web:] <http://www.statssa.gov.za/SpecialProjects/Census2001/Census/Dialog/Saveshow.asp> [Datum van gebruik: 10 Februarie 2004].

STAVROU, P. 1998. The South African government's victim empowerment programme. *Social work practice*, 98:1:25-30, April.

- STEVENS, R. & CLOETE, M.G.T. 1996. Introduction to criminology. Johannesburg : Thompson Publishing.
- VAN DER WALT, B. J. 1994. The liberating message: a Christian worldview for Africa. Potchefstroom : PU for CHE.
- VAN DER WALT, B. J. 1999. Visie op die werklikheid: die bevrydende krag van 'n Christelike lewensbeskouing en filosofie. Potchefstroom : PU vir CHO. (Wetenskap Reeks F3, IRS versamelwerke no 48.)
- VAN DER WALT, B.J. 2001. Shaping a radical Biblical world view. *Woord en daad*, 41(377):13-17, Lente.
- VAN DER WALT, B.J. 2003. Om 'n leier te wees – vanuit 'n Christelike perspektief. *Koers*, 68(2/3):143-171.
- VAN DER WALT, J.L. 2003. Die proses van waardeheldering in die Suid-Afrikaanse onderwysopset beoordeel vanuit reformatoriese perspektief. *Koers*. 68(2/3):125–142.
- VAN DIJK, J.J.M. 1994. Crime and victim surveys. (In Sumner, C., Israel, M., O'Connell, M. & Sarre, R. eds. International victimology: selected papers from the 8th International Symposium. Australian Institute of Criminology: Canberra, ACT. p. 121-132.) (International victim series no 27).
- VAN WYK, H.J. 1973. Ons Christelike lewensbeskouing. Referaat gelewer by die Konferensie oor weerbaarheid, aangebied deur die PU vir CHO, op 5 Oktober 1973. Potchefstroom ongepubliseer.
- VAN WYK, J.H. 1998. Etiek in eenvoud: gesprekke oor morele vraagstukke. Potchefstroom : Potchefstroomse Teologiese Publikasies.
- WILLIAMS, J.H., PIERCE, R., YOUNG, N.S. & VAN DORN, R.A. 2001. Service utilization in high-crime communities: consumer views on support and barriers. *Families in Society*, 82(4):409-417.
- WOLTERS, A.M. 1985. Die skepping herwin: Bybelse grondslae vir 'n Reformatoriese lewensbeskouing. Potchefstroom : PU vir CHO. (Wetenskaplike bydraes van die PU vir CHO. Reeks F2. Brosjurerreeks, no. 52.)
- ZASTROW, C. & KIRST-ASHMAN, K.K. 2001. Understanding human behavior and the social environment. 5th ed. Stamford : Brooks/Cole..
- ZASTROW, C. 1992. Social problems: issues and solutions. 3rd ed. Chicago: Nelson-Hall.

Article 2

A COMPARISON BETWEEN THE SUPPORT SYSTEMS FOR VICTIMS OF CRIME IN THE NETHERLANDS AND SOUTH AFRICA

MM Steyn and H Strydom

School for Psycho Social Behavioural Sciences: Social Work, Potchefstroom Campus of the North-West University, POTCHEFSTROOM

E-mails: mwkmms@puknet.puk.ac.za /mwkhs@puknet.puk.ac.za

Els van Dongen

Medical Anthropology Unit, University of Amsterdam, AMSTERDAM

E-mail: vandongen@pscw.uva.nl

ABSTRACT

The aim of this article is to compare the systems of support for victims of crime in the Netherlands and South Africa in order to identify relevant guidelines for the further development of the South African system. The literature study was used as method of research. The system of victim support in South Africa is based on the Bill of Human Rights, several Acts and policy documents, particularly the National Crime Prevention Strategy and the Victim Empowerment Programme. The Programme Management Team is responsible for the implementation of the programmes and the co-ordinated participation of government and community based organisations. Few projects have been launched which are more effective in urban areas than in the rural areas, because of available resources. The victim support system in the Netherlands is better developed, is characterised by the actual involvement of government and society based organisations and provide for financial compensation as well as practical and emotional support. Several guidelines were identified from the comparison of which the necessity to develop a distinct and fine net of support, the importance of community involvement and the provisioning of some kind of compensation are the most important.

1. INTRODUCTION

South Africa as a developing country is committed to improve the situation of its people. The important domestic matters of the day are the eradication of poverty, the promotion of literacy education and the combating of crime (Department of Welfare, 1997:3). Besides economic loss for the State, the effect of crime also culminates in disadvantaging the human material of the country because the occurrence of crime implies that there are also victims. It is, therefore important that the support system for victims be compared with known effective support systems in the world. This may assure that assistance will be given to victims in the most cost effective manner in terms of money and time. Lessons to be learnt from the experiences of others can be internalised by standardising the programmes.

South Africa as yet, has not implemented a support system in full. Snyman (1991) and other researchers have already made special contributions to the field of victim support, but nothing

has been officially implemented by the State. The National Crime Prevention Strategy Programme of 1996 is currently being revised (Snyman, 2003). Therefore, South Africa at this stage does not have an official theoretically formulated support system implemented at macro level in full. Other documents and procedures have been implemented such as the Strategic Plan which refers to addressing violence towards woman and children in the Ten Point Plan, a Victim Empowerment Programme and various frameworks for implementing the programmes (Department of Social Development, 2002a). At micro level, however, essential but uncoordinated services are provided to victims on an ad hoc basis especially in rural areas (SALC, 1997:24). The Netherland's victim support system has been selected for comparison with the South African situation. Motivation for this choice is the success of the programme which has been implemented in 1971. In the recent past, Dutch role players, such as Groenhuijsen (1998) and Van Dijk (1994) have made contributions regarding the South African situation which has contributed meaningfully to suggestions for the development of a victim support system for South Africa.

2. THE AIM OF THE STUDY

The aim of the article is to determine which similarities exist between the support systems for victims of crime in South Africa and the Netherlands. Through the findings, an assessment can be made of the stage of development of the South African victim support system and unnecessary mistakes can therefore be avoided when rectifying is needed. Lessons can also be learnt to reach the goal in a shorter period of time.

The aims of the article are to:

- ◆ Describe the nature of the current South African system to determine the stage of development,
- ◆ Explain the nature of the Dutch system to determine what the elements of a developed and successful support system are,
- ◆ Declare the similarities and differences of the two systems through juxtaposition, and
- ◆ Indicate to what degree the South African victim support system agrees with an effective international system and to what degree progress has been made for an effective support system for victims of crime.

Before a comparison can be made of these systems, a brief overview of the characteristics of a system in general is necessary.

3. RESEARCH METHODOLOGY

The present research method is the analysis of existing systems by means of a literature study. The data for the research was acquired from available literature on the subject. Categories studied were:

- Dutch literature on the subject,

- International literature published on the South African victim support system, and
- South African government sources including the Department of Social Development, Departmental Social Services, Justice and South African Police Services (SAPS).

4. CHARACTERISTICS OF A SYSTEM

An effective and healthy community can be defined as an orderly co-existence of individuals and groups that provides an environment for these members to realise their full potential (Zastrow *et al.*, 2001:13). An effective community should provide its individual members with full opportunities to realise their expectations, to enjoy their achievements and to address their needs and concerns positively. An effective community also should provide its members with the required means to develop a supportive environment. These required means are, on the one hand, of a more basic nature such as food, housing and clothing and on the other hand, of a more complex nature, such as welfare, health, education, commerce and production, transport and security. It is particularly in the case of providing the more complex and professional services that systems of services such as the health system, the education system, the economic system or the welfare system develop (Jantsch, 1997:5). These systems can be of a more or less formal nature but they are always characterised by the fact that there is a particular interaction and relationship between its constituent parts and/or elements (Capra, 1997:2). These interactions and relationships can either be (partially) judicially institutionalised or can function according to generally accepted customs and/or conventions. Therefore, service systems in the community are indispensable for creating fully supportive environments for all its members.

A common characteristic of all systems in the community is that all members of the social system have a common goal to the advantage of the community that they strive to achieve (Russell, 1997:6). In the case of the social work system, it is to provide effective social work services and in the case of the education system, it is to provide effective education services to all the members of the community. Usually a specific part of these systems is judicially and formally institutionalised and government takes responsibility for its implementation, while the other part consists of non-governmental organisations and other individuals (Steyn, 2002:124-128). Notwithstanding the distinction, the two parts work in tandem to realise the agreed upon goal of the system. In most cases, the State takes initial responsibility to put the system in place, but as the community becomes more sophisticated, the partners in the system play a more autonomous and self-regulated role in cooperation with the State.

In order to achieve the aspired goals, each system in essence consists of certain typical components.

- ◆ The first component that can be distinguished is the systematisation of the policy required to provide the necessary services.
- The second component consists of the structures responsible for providing the policy and the implementation of the individual services.

- ◆ The third component includes the different services required to achieve the set goals.

For example, the welfare system for effective social services in a community clearly consists of the three components. The policy includes the different acts and regulations that provide the basis to achieve the goal of providing effective social services in the community. Several institutions are responsible for providing and implementing the policy, such as the State, local government structures and other interested groups and organisations. The eventual delivery of effective social services is the responsibility of several institutions, organisations and individuals, such as government departments and private organisations. These institutions and organisations provide a coordination of social work services according to their own niche, but within the framework of the whole system. Each plays a particular but co-ordinated role in the system for social work in a particular community.

The experience in several communities is that the support of victims for crime should also be the organised responsibility of all relevant organisations in that community. It is, therefore, important to identify the characteristics of an effective system for the support of victims of crime in order to construct viable systems in communities requiring that needed such a system, for example, the community residing in the North West Province of South Africa.

A discussion of the nature of the South African and Dutch systems is necessary in order to draw a comparison between a well developed and developing support system for victims of crime. The systems of the involved countries are described below.

5. THE CONTEXT OF CRIME VICTIM SUPPORT IN SOUTH AFRICA

Victim support in South Africa is a very young service-provider system, although there has been an awareness of victims since the earliest times. The aim of this article is therefore to explain the system as it has developed and to indicate the direction in which it is developing.

5.1 THE SOUTH AFRICAN HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF A VICTIM SUPPORT SYSTEM

The Human Rights Charter of South Africa, contained in Chapter 2 of the Constitution 1996 (Act Nr 108/1996) has paved the way to protect the rights of the people of the country. During 1996, the National Crime Prevention Strategy (NCPS) was released as a result of the incidence of crime and victimisation (Department of Safety and Security, 1996:2) and it is currently being revised (Snyman, 2003). The importance of human rights is also recognised in the National Crime Prevention Strategy. In this document, safety and security are seen as enabling conditions for economic growth and development in the country (Rauch, 2002:1).

Furthermore, it is also seen as an essential prerequisite to protect the rights of people for safety and striving for well-being, especially within South Africa's focus on human rights. The National Crime Prevention Strategy (NCPS) therefore becomes an important instrument in the effort to protect human rights in a country where there is a high incidence of crime. A

national Programme Management Team should supervise the implementation of the programme (Department of Social Development, 2002b:2). The victim support programmes which must also be executed in the different provinces of the country, flow from the Crime Prevention Strategy. The programme's vision is to have a peaceful South Africa where the interests of victims of crime are acknowledged and a balance between victims, communities and offenders is restored (Department of Welfare, 1998:1). In the Crime Prevention Strategy provision is made for different role players by means of several so called pillars. In one of the pillars, the role of service providers for victims is imbedded by means of the Victim Empowerment Programme (Department of Safety and Security, 1996:11). The structure for services from national to provincial level should be organised through programmes (Department of Welfare, 1998:3).

In the business plan for the Victim Empowerment Plan (VEP), departmental core role players are identified to accept responsibility for the implementation for the plan (Department of Safety and Security 1996: 6-7). At macro level these departments are the Departments of Justice, Welfare Services, Safety and Security, Correctional Services, Education, Health and Transport, as found in instances at meso level in provincial and local organisations. The process is under way in the form of discussions and workshops held in the various provinces (Department of Social Development, 1996:1-2; Department of Safety and Security, 1996:17). The National Crime Prevention Strategy was founded on a four pillar approach, in which the roles of the identified role players were stipulated (Department of Safety and Security 1996:6-7). This was done by creating an extended policy framework in which the involvement of the whole nation was contained and from which service provision to the victim could follow (Department of Social Development, 1996:3). The supposition is made that crime can only be combated through the involvement of the whole nation. In concept, the role of the Department of Social Development, as the leading department, is formulated in the Victim Empowerment Programme (Department of Social Development, 2003a:2-3). Cooperation between the national, provincial and local governments is emphasised in the initial document. The different relationships to be established between the State departments, volunteers, business sector, religious groups, non-government organisations, academic institutions and research institutions, are indicated in the policy framework (Department of Social Development, 2002a:6, 8-9).

The South African White Paper for Welfare (Department of Welfare, 1997: 59-60) also pays attention to the question of victims and perpetrators. The points of reference as set out in the NCPS document are also emphasised in the White Paper for Welfare. Reference is made specially to the cooperation between the Department of Social Services, other State departments and role-players in the civil community to pay attention to factors contributing to crime. Crime prevention is managed by the South African Police Services through community policing services, as well as the contribution of Community Police Forums (CPF) (SAPS, 2003b:1). It is based on the assumption that the objectives of the SAPS can only be achieved through collaborate effort of various role players such as other government institutions and

civil society (SAPS, 2003b:1-2). The role of the CPS is outlined in the Community Policing Policy, Framework and Guidelines (SAPS, 2003b:4-5). In the new approach towards crime prevention, emphasis is not only placed on victims, but also on the needs of the condemned and the victims' families who should receive attention (Dept of Welfare, 1997:65-66). Until now, much attention was directed to the care of perpetrators when sentenced to imprisonment. By means of the South African White Paper for Welfare the victim is also put on the agenda (Department of Welfare, 1997:56).

The Victim Empowerment Programme (VEP) was supposed to be implemented in January 1999 in the different provinces. The envisaged period in which the strategy was to be launched countrywide was between 1999 and 2005. This was to be done by means of monitoring and evaluating existing programmes. The purpose was to identify the best practical models and repeat them in provinces where such programmes do not exist. The aim was to establish one-stop centres where clients can receive counselling, advice and accommodation if necessary (Department of Social Development, 2003a:3; GCIS, 2002/03:560). Although this requirement was the ideal, it is very cost intensive and difficult to achieve in rural areas that experience a lack of infra structure.

5.2 CURRENT NATIONAL SYSTEM

Although initial focus was on the needs of women and children as victims of crime, at this stage an approach is being followed that necessitates a paradigm shift. Crime is seen as a social matter and the development of the affirmative justice approach, which is victim-centred, is being followed (Department of Social Development, 2003a:1). During the course of 2003, consultation workshops were held in various provinces and were attended by role players from the State and non-governmental organisations. The regions that have so far benefited from this strategy are Gauteng, Free State, Western Cape, North West Province and Eastern Cape (Department of Social Development, 2003a:3). According to the South African Yearbook (GCIS, 2002/03:559-560), several projects have been established since the interception of the VEP in 1999. The projects provide trauma support and counselling services to crime victims. Projects referred to in the publication are found in areas with infra structure and resources. Although progress has been made to involve the different role-players and to acquire input regarding victim empowerment, facilities do not exist in all the provinces.

As mentioned previously, there is no single system for victim support in South Africa. At this stage, a variety of legislation and documents that embody the process is used. This recognises that the victim has a right to fair treatment and can then act as a participant in the justice system (Davis & Henley, 1990:161). At national level, the Victim Empowerment Programme (VEP) is not fully implemented in all the provinces. The most important reasons for this are the lack of funds and resources, especially in the rural areas of South Africa (Makofane, 2001:96). The implementation of the VEP in all areas remains the ideal to be achieved.

5.3 APPROPRIATE LEGISLATURE EMBODYING VICTIM SUPPORT

Legislature applicable to victim support is not only focused on victim support *per sé*, but also on the determining of the particular articles which empower some actions of support to victims. The applicable articles are indicated in the following acts. The aim is to indicate which applicable articles of the various Acts are dealt with in victim support and not to discuss the Acts *per sé*.

5.3.1 Bill of Rights

The rights of every individual in South Africa are protected as embodied in Chapter 2 of the Constitution (Act Nr 108 of 1996). The implementation of the Constitution therefore has far-reaching implications for the judicial system of South Africa. All legislature and policy documents must be compatible with the Constitution, but are mainly subordinate to the Constitution. This Act forbids discrimination on the grounds of gender, faith or language. It also creates further rights such as, the right to human dignity, life, freedom and security of the person, privacy, faith and freedom of expression. These rights are, however, not unconditional and are limited on the grounds of human dignity, equality and freedom towards next of kin (Snyman, 2002:11-12). The terms of right to dignity and the right to life, for instance, place obligations on the government to make applicable regulations to ensure the protection of the human rights of the inhabitants of the country. The Constitution therefore forms the point of departure of all legislation in South Africa.

5.3.2 Act on Domestic Violence, Act 116 of 1998

In a national victimisation investigation launched in South Africa during 1998, it was found that the largest number of assaults (54%) and sexual offences (68%) are committed in and around the home. In most cases the victims were known to the perpetrator (SAPS, 2004: 2). According to the preceding investigation, 33.8% of the attackers were closely related to the victim in the case of assault and 27.9% in the case of sexual offences were known to the victim.

The purpose of the Act (116/98) is to decrease the high incidence of family violence in the South African society. The Act provides support measures for the victim of family violence as well as how the person can gain admission to the options. The particular articles in this act empower the police officer charged with family violence to carry out certain actions. The SAPS is responsible for maintaining public order and applying the law. This means that the rights of the people of South Africa must be protected so that a safe environment can be created in which to live. In this connection, the SAPS are committed to combat and prevent crime against women and children (SAPS, 2004: 2).

5.3.3 Criminal Procedure Act 75 of 1995

Amendments to the Criminal Procedure Act, Act 51 of 1977, culminate in this Act. This Act makes provision for the prosecution of offences against humans in terms of which the offender can be accused.

5.3.4 Maintenance Act 99 of 1998

The maintenance of systems that accommodate the main procedures is empowered by Act 99 of 1998. This Act therefore contributes to the support of people who can testify in court.

5.3.5 Social Assistance, Act 59 of 1992

The leading partner in the Victim Empowerment Programme is the Department of Social Development. This emphasises the role of social services (Department of Safety and Security, 1996:18). This Act makes provision for the maintenance of broader social support to people by means of national councils and welfare organisations for the provision of financial support in cases in which they are involved.

5.3.6 Promotion of Equity and Prevention of Unfair Discrimination Amendment Act 52 of 2002

This act promotes the right to equal treatment and the prevention of unfair treatment and discrimination. According to this act, the victim as well as the offender can lay a claim to be treated decently and fairly.

5.4 VICTIM AND SUPPORT

Victim privileges are recognised in the policy documents of the Departments of Social Development, Social Services, South African Police Services as well as the Department of Justice and Constitutional Development. The Victim Empowerment Programme (VEP) is one of the core pillars of the National Crime Prevention Strategy (Department of Safety and Security, 1996:1). The role and right of victims, as agreed upon by the United Nations, forms the basis in dealing with the effect of all crime on victims. The mission of the programme also includes the empowerment of communities against the effect of crime (Department of Safety and Security, 1996:14). The aim of the Victim Support programme is to support individuals, families and communities who are victims of violence and empower them to a life of quality (Department of Social Development, 2002a:5). The latter is strongly based on the building and maintenance of relationships between government organisations and civil society such as volunteers, businesses, non-governmental organisations, religious groups and research organisations. Businesses are involved by means of Business against Crime on local level (Department of Safety and Security, 1996:14). The involvement consists of the education of the public not to purchase stolen or illegal goods.

5.4.1 Financial compensation determined by law

The Criminal Procedure Act, Act 51 of 1977, sections 300 and 301, make provision for compensation that must be paid by the perpetrator. This does not apply to all crimes, but only to certain victims as indicated in Act 51 of 1977. Claims are limited to damage or loss of property (SALC, 1997:19). They must, however, request the public prosecutor, after conviction of the offender, to issue the order. Provision, however, is not made for compensation regarding injuries sustained, or close relatives of a victim who has been killed (Snyman, 2002:1). It is, therefore, required that the victim must be present in court, which is not always the case.

5.4.2 Emotional support

According to the Victim Empowerment Programme (VEP), the provincial governments should take the responsibility of managing responsibility of the centres after establishment to ensure the feasibility of the project (Department of Social Development, 2003a:1-3). Programmes and services are provided at the centres to decrease the revictimisation of victims of crime and violence by ensuring that provision is made for their health, psychological, social and judicial needs (Department of Justice & Constitutional Development, 2001:9). The services are provided in consultation with and support of the United Nations' office for drug control and crime (Department of Welfare, 1998:4; GCIS, 2002/03:560). The Department of Social Services is the leading department in the VEP and has offices in every province in South Africa. Although this requirement is the ideal, it is cost intensive and difficult to reach in rural areas which lack infra structure.

It must be considered that the different regions of the provinces also require services of social workers. In some areas of the provinces there are shelter facilities where women and child victims of violence and rape can be cared for and have overnight accommodation, if necessary. The care of the victim is often in terms of their physical and emotional needs. Existing local social work organisations provide generic services that form part of the normal workload of the social worker. Victims referred to social workers or who seek help on their own, are often cared for within this general service provision and not on the specialised level as often required. As is the case with the shelters, not all municipal areas in the rural area have offices for social services (Department of Social Development, 2003a:61-74). In some cases the area is served by services only on fixed dates and hours (Sepeng, 2003). In the latter case, non-governmental and community based organisations are present, but are also not able to provide specialised services. Although the available policy documents refer to the necessity of psychological and social services, the nature thereof is not clearly indicated. In the VEP (North West, 2002:6), it is indicated that each region should have a local VEP Committee. It must be stressed that a local VEP Committee is the ideal and not yet reached in every region.

5.4.3 Costs attached to support

Because the Department of Social Services carries the responsibility of rendering services, there are no expenses for the victim. Financing of services provided at the shelters is carried by the Department of Social Services (Sepeng, 2003). As with all financing by the State, only services which are budgeted for, are provided. No additional funds are, therefore available. The inputs of local non-government organisations in every community are essential in terms of donations of clothes and even for the furnishing of the facility. If the victim makes use of private services, they are responsible for the cost of the service.

5.4.4 After hours services

Where safe homes or shelters exist, after hours services are provided in terms of staff that can receive the victim and offer accommodation for the night. In larger centres, professional people are on standby service if a victim requires services (Le Grange, 2003).

5.4.5 Specialising in service provision

At present in South Africa, significant attention is given to debriefing and counselling programmes for victims of crime and domestic violence (Department of Social Development, 2002b:8). However, in the training of social workers and therapists, attention is given to the general intervention strategies offered to traumatised persons. Specialising in service delivery to crime victims takes place at post-graduate level in social work and psychology at certain training institutions in the country. Although densely populated areas have specialist services available, this is not the case in rural areas. Counselling is, in general, the service that is more freely available, especially in urban areas.

5.4.6 Publicity on available services

The SAPS website provides information on the services available for the victim as well as where the services can be acquired. This is, however, only available in the case of urban areas as previously explained. When the victim reports the case at a police office, the member on duty recording the charge will also inform the victim of the services available (Le Grange, 2003). A broad publicity campaign is not available in South Africa. This is probably due to lack of funds because the provision of basic services is a high priority, also in terms of available funds. When a service such as a crisis house or similar facility is launched in the community, it is accompanied by a large publicity campaign. In rural areas, the pension pay point is a convenient venue where information of this nature can be made available to the community (Sepeng, 2004). The use of community radio in providing information to the people is also available, but in poverty stricken areas, radios are not generally found.

5.4.7 Shelters, crisis centres or safe houses

Shelters or safe houses that offer services to the victim are found in areas where there are concentrations of people. The needs of victims range, however, further than the areas that these houses can service.

5.4.8 Police training

The SAPS provides, according to Superintendent Selemela of the Division Crime Prevention in Pretoria, an important input in connection with family violence and is continuously busy training police members in the correct approach to victims and the handling of the complainant (SAPS, 2003a:Annexure). When a victim reports a case to the police, the police member must first determine whether the complainant is in any danger and then takes the necessary steps to secure the scene and prevent further damage (SAPS, 2004:2). The member must, therefore, support the complainant with the services that may be necessary and possible in these circumstances. The member, therefore, gives guidance to the complainant about laying a charge or applying for a protective order, or both. The complainant's choice of language is next in the notice issued to the complainant. Assistance is provided to the complainant to find a safe shelter and to acquire medical care that may be necessary (SAPS, 2004:3).

All incidents of family violence reported to the police must be recorded in a register. Until now no separate figures for family violence were available because it was recorded as part of, for instance, assault, rape and attempted murder. The register offers the opportunity of converting reported cases into figures (SAPS, 2004:4). In some parts of the rural areas, not all family violence is reported, because the complainant, for various reasons, does not report to the police station. This leads to available figures being lower than the actual occurrence of the phenomena.

Large police stations are equipped with areas where the complainants' statement can be recorded privately. Only in cases where shelters for abused people or raped women do not exist, will the police stations install such areas. As funds become available, police stations in rural areas will also be equipped with 'victim friendly facilities', as the previous described areas are called (Malherbe, 2003). Business plans for the identified police stations are being submitted in order to acquire funds from other sources for the erection of the facilities.

5.4.9 Coordination for the improvement of services

Various attempts are being made to bring role players from different sectors together so that coordinated services can be provided. There is, however, insufficient evidence that services are coordinated. The services are described as fragmented, uncoordinated and presented as vertical programmes (Department of Social Development, 2002b:2). Vertical programmes mean that there is not sufficient liaison between the different role players at horizontal level

and the provision of services is either duplicated or totally neglected. This can be described as a top-down approach.

5.4.10 Service to special groups

Children, elderly people and women victims of family violence are regarded as special groups within the crime victim field. At this stage, no specialised services are provided for victims and they must acquire help from existing service provision organisations in their area. In urban areas, better sources of support are found because the concentration of people offers the necessary financial support and the project can be managed cost-effectively.

5.5 RECAPITALISATION

The National Crime Prevention Programme was launched in 1996, where in previous years, no formal structured services were provided to victims. Thereafter, the Victim Empowerment Programme was developed in which distinct role players were identified, as well as the nature of the responsibilities of each. Although there is enough evidence that initiatives are taken to establish structures for the support of victims on macro level, the support of victims in South Africa is still in the initial phase of development. The identified role-players in the National Victim Support Strategy are representatives from various organisations which can play an important part in victim support. These organisations are not always well presented in the rural areas. Efforts must therefore be made to stimulate and extend such initiatives. The largest obstacle is certainly the lack of funds and poverty experienced, especially in the rural areas.

6. THE CONTEXT OF CRIME VICTIM SUPPORT IN THE NETHERLANDS

Since 1971, the Netherlands has been committed to care for victims of crime. The development of the system found in the Netherlands has, therefore, extended over a longer period than is the case in South Africa. The following contribution was made by Dr Els Van Dongen of the Medical Anthropology Unit, University of Amsterdam, Amsterdam. Sources used in the contribution are:

E. van Dongen. 2002. Aid to victims in the Netherlands. Amsterdam: University of Amsterdam, unpublished paper and R. Kool & M. Moerings. De Wet Terwee: Evaluatie van juridische knelpunten. 1999. www.minjus.nl.

6.1 THE BACKGROUND OF THE DUTCH VICTIM SUPPORT SYSTEM

Since the earlier times, the Dutch criminal proceedings were oriented towards perpetrators. In the seventies, there was a change, mainly through efforts of the feminist movement. Originally, attention was paid to victims of sexual violence and later also to victims of serious

crimes. In the eighties, policy was intensified and directed to improvement of the care of victims by police and the Ministry of Public Affairs.

6.2 CURRENT SITUATION

Currently, the focus of aid to victims is on punishment of perpetrators and on recovery of the situation. In 1995, the *Wet Terwee* was applied to the entire country. The consequences are twofold. Firstly, victims of crimes and offences can make claims in the criminal proceedings (financial compensation). Secondly, the position of victims has improved. The police have to inform victims about their rights to claim. Principally, the perpetrator is liable for the financial consequences of the offence. Victims are also informed about the aid they can receive from the *Bureau Slachtofferhulp*. Victims also have the right to be informed about the proceedings. When the *Wet Terwee* was introduced in the Netherlands, the Ministry of Public Affairs gave the guidelines for victim aid which include:

- ◆ A correct and personal approach to the victim by police and ministry;
- ◆ Clear and relevant information to the victim, and
- ◆ Use of possibilities for financial compensation as much as possible within the frame of the proceedings (the damage may be material or non-material).

The *Wet Terwee* was first introduced into two districts (Dordrecht and Den Bosch) and then evaluated. The conclusions of the evaluation were:

- ◆ Seventy five percent of the perpetrators were willing to cooperate in claim settlements. There were too few results.
- ◆ Victims' trust in the police and the Public Ministry is enhanced by correct services.
- ◆ The intensification of victim cases caused an increase in these cases. Better cooperation between the victims, the police and public ministry improved the quality of the aid.

The Ministers of Justice and the Public Ministry decided to provide extra financial means in order to assist the phasing in of the *Wet Terwee*.

6.3 VICTIMS AND CARE OR SUPPORT

Before describing the situation in the Netherlands, it must be explained that all citizens in the country have health insurance determined by the *Koppelingswet*. Hereby legal advice and some medical treatment for inter alia crime experiences are free. In the case of severe medical and psychological treatment, the insurance covers the expenses. Victims of a crime have two options in the Netherlands: financial compensation, and information and support for emotional and practical problems.

6.3.1 Financial compensation

The possibilities to obtain financial compensation from the perpetrator of crime are fourfold. Victims, after reporting the crime, can be assisted by the police. In this case, the police will mediate between the victim and perpetrator. If this is not successful, the police will send the record to the public prosecutor, who will decide whether or not to prosecute the suspect. In certain cases, the public prosecutor will offer the suspect a settlement. When the suspect is prosecuted, the court can decide about the financial compensation. Victims have several other possibilities to obtain financial compensation: via the victim's insurance, via the liability insurance of the perpetrator, via *Schadefonds Geweldsmisdrijven* (only in cases of severe damage and when there is no other option) and via *Waarborgfonds Motorverkeer* (damage to cars) and via private funds.

6.3.2 Support for emotional and practical problems

In order to provide victims with support for emotional and practical matters, the Netherlands has 75 *Bureaus voor Slachtofferhulp*. The police have to refer victims to these bureaus when they report a crime at the police station. The bureaus are organised nationally, and staffed by volunteers (over 1500 in the Netherlands) and offer a range of services:

- ◆ Information and advice on practical matters;
- ◆ Emotional support;
- ◆ Assistance with filling in forms, writing letters and petitions or submitting claims;
- ◆ Coaching the visits to the police, court, lawyer or doctor;
- ◆ Mediation when the victims wants to contact the perpetrator;
- ◆ Information and advice on claims and financial compensation (also mediation), and
- ◆ Reference to other organisations.

The staff of the Bureau will immediately help the victim when he contacts the bureau. Everything the victim says is confidential.

6.3.2.1 Cost of services

Support and aid is free of charge for all citizens. Victims can choose to make an appointment at the office or to ask a volunteer to make a home visit. The bureaus cooperate with other organisations, like police, social work, justice, the organisation of Regionale Instelling Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG) for ambulant psychiatry and legal advice centres. Victims can always contact their general practitioners and general social workers.

6.3.2.2 After hours service

The Netherlands also has a telephone support service, which can be called 24 hours a day. This service provides the first support, refers the victim to other organisations or calls in other services.

Besides this general organisation for aid and support, the Netherlands has several organisations that assist and support victims of specific crimes. In many cities, organisations for sexual violence are found. These organisations offer support and aid to women and girls who are raped, abused or maltreated. They have a phone number 24 hours a day (S.O.S.) and a specific number for *Telefonische opvang seksueel geweld* until 11 pm.

6.3.2.3 Gender and race issues

In cases of discrimination and violence for reasons of sexual preference, race or ethnicity, victims can contact special centres. They will be offered help and advice. In cases of discrimination or violence against homosexuals, the *Gay and Lesbian Switchboard* or the *COC* offers help. In cases of discrimination and violence on grounds of race and ethnicity, people can contact the national *Bureau Racismebestrijding*. Victims of traffic accidents can contact the *Bureau Slachtofferhulp* or the *Verkeersslachtofferlijn* of the non-governmental general organisation, *ANWB*.

The information about all organisations and bureaus is available through *Postbus 51*, a well-known organisation of the Ministries of Justice and Internal Affairs in the Netherlands, which provides Dutch citizens with information on public affairs, etc. The information is available in all public buildings in the Netherlands, on the Internet and in health centres. *Postbus 51* regularly advertises on television and radio.

6.3.2.4 Senseless violence (*Zinloos geweld*)

In societies where violence is present, people tend to classify types of violence. In the Netherlands, the general opinion is that violence in itself is senseless, but yet, people distinguish different forms such as street violence, traffic violence, violence against policemen and other public figures, soccer vandalism, sexual violence, violence against homosexuals and lesbians, violence in party centres and cafes, domestic violence and violence on television.

“Zinloos geweld” is a spontaneous form of physical violence or threat. Wounding or killing is central. This violence is characterised by incidence and randomness. Somebody kills another without any reason.

The following causes are mentioned: alcohol and drug abuse, machismo, direct and violent behaviour, changes in mentality, stress, individualisation and over-crowded party centres and cafes. Young people tend to be the most prevalent victims and perpetrators. The number of “zinloos geweld” cases tend to increase. The political parties in the Netherlands offer several solutions: more severe punishment and better control of firearms; the news media should not

exaggerate the events; changes in mentality; more cameras in the streets; more police on the streets and a special ministry.

The *Stichting Zinloos Geweld* is very active in the campaign against violence on television, billboards and in newspapers. Young people are actively sending messages to newsgroups on the Internet. Silent parades are organised to express people's concern with violence. Victims of *zinloos geweld* can contact the Bureau voor Slachtofferhulp and other organisations. People often see senseless violence as a consequence of the violence on television or video games. It is suggested that many children are influenced by aggression, violence, sensation and satanic music.

The government has made a law called the *Wet op de Nederlandse filmkeuring* and the media law. The first law sees to it that films are appropriate for young public. The second law determines which films are allowed before eight or nine o'clock at night. The government also subsidises research at one of the Dutch universities on a "violence chip", which will prevent extreme violence on television.

6.3.2.5 Domestic violence

The extent and seriousness of domestic violence seems to increase. Research on the nature and extent of domestic violence in 1998 (Intromart) showed that physical, sexual and mental violence has increased. Forty five percent of the Dutch population have been victims. Two thirds of the population know a victim of domestic violence. Twenty one percent of the population were victims of domestic violence for a period longer than five years. The high percentage of domestic violence is a result of the broad definition of domestic violence. In this definition, domestic violence is described as any form of repeated physical, psychological and sexual violence and neglect that occurs in the context of the private domain and in which those involved have familial relationships.

In October 2000, the Ministry of Justice started a project called *Voorkomen en bestrijden huiselijk geweld* (preventing and combating domestic violence). Many organisations involved in the problem of domestic violence cooperate. The project aims at cooperation, advancement of expertise and emergency measures for victims and perpetrators. A Website has been developed with information on local and regional projects. A special phone service for child abuse has been established. Research focuses on domestic violence in immigrant families (almost half of the women in the women's aid are immigrants).

The Netherlands used to have (and still has) many *vrouwen opvang huizen* (women's shelters). Traditionally, the focus was on shelters for abused women and child abuse. Domestic violence used to be a private or a relational issue. Child abuse can be reported at the *Bureau Vertrouwensartsen* by family members, teachers and others who are involved in the education and health care of children. However, because domestic violence was a private matter, it was problematic to intervene. Recently, domestic violence is increasingly considered as a public health and safety problem. A motion in 1999 (Van Heemst) was accepted and determined

domestic violence as a priority for the police. In this motion, extension of legal measures to place perpetrators from the home is recommended. The police are trained in care of domestic violence. It is believed that victims and perpetrators are both part of the problem. Both will receive care. An active approach is promoted. The suspect will be held responsible and is persuaded to become involved in psychiatric treatment for perpetrators of domestic violence. Firstly, the safety of the victims is guaranteed. The police will call family, friends or medical services and will stay in contact with the victim by calling regularly.

Domestic violence is also a priority for local governments and health organisations. Because it is believed that victims of domestic violence might become future perpetrators, there is also a focus on prevention. Mental health care, social work, public health services, women's health centres, schools and police cooperate. The Ministry of Justice has developed a network for domestic violence. This network consists of national and regional organisations. The national network includes *Slachtofferhulp Nederland*, *Federatie Opvang*, *Blijf van m'n lijf*, *Stichting ambulante FIOM*, *Transact (gender specific support)* and *NIWZ (Dutch Institute for Care and Well-being)*.

An example of a regional network and project is the initiative of Haaglanden (Delft). Delft has established a report and advice centre for domestic violence. This centre has a steering group, consisting of the public health service, Ricardis (an organisation that provides training for professionals), social work and mental health care. This group established a telephone report and information point for victims, professionals and others who are involved. The main task is providing information, advice and reference to other organisations. In cases of child abuse, people are referred to the AMK (*Algemeen Meldpunt Kindermishandeling*; advice and report point child abuse). The steering group also coordinates prevention activities, i.e. information for professionals, courses for body ablement training for women and courses to train and enable children (*Marietje Kessels project*, funded by the Ministry of Justice). The group developed ideas to give information about domestic violence during coffee break hours of women's groups and to give information to immigrant women and to schools.

6.3.2.6 Sexual violence

In the Netherlands, sexual violence is described as every action against the will of the victim with sexual intention. The law distinguishes rape and assault. No difference is made between sexual violence within a (marital) relationship or outside a relationship. Physical and sexual violence is liable to punishment. It is also considered as a violation of human rights. For these reasons it is necessary to have a policy. A specific point is unwanted sexual behaviour in the workplace. It was necessary to improve the judicial position of the victim and to coordinate and improve the care, because only then would the victims be willing to report the crimes.

Victims of sexual violence can obtain support and help at one of the *Bureaus voor Slachtofferhulp*. There is a S.O.S. telephone service, which is available 24 hours a day. This service gives

information about the organisations that provide specific support. There is also a specific telephone service called *Opvang Sexueel Geweld*. Young people can call the *Kindertelefoon*.

Victims with serious problems are offered specific support and care. Professional care is classified into care for women, for men, for children, for immigrants and for handicapped people. The Netherlands has a fine net of organisations that provide help and information on sexual violence. Social work and FIOM offer individual support and possibilities for group work. The FIOM is also involved in prevention of sexual violence. Victims can obtain professional help from the RIAGG. They need a referral from the general practitioner or social worker. The RIAGG offers several therapies. All professional aid is free and covered by insurance. Incest incidences are treated by the departments of the organisation for sexual child abuse (*Vereniging Sexuele Kindermishandeling*). There are special services for homosexuals, handicapped, black women, immigrant women and refugees.

Besides medical, psychological and practical support, victims often need judicial assistance. This may be the case when the results of the report at the police station are not clear or when the victim wants financial compensation. The *Bureaus voor Rechtspraak* can offer advice (free of charge) and, if necessary, refer the client to a lawyer. In the Netherlands several lawyers are specialised in cases of sexual violence. The Unions have their own lawyers, specialised in sexual intimidation and sexual violence at work.

6.4 RECAPITALISATION

The care for victims seems to be well organised in the Netherlands. There is a fine net of organisations (governmental and non-governmental) that are engaged in the care for victims and perpetrators. Many organisations are specialised in a certain form of care. However, the structure of the Dutch system may be confusing for people, especially for immigrants and refugees who are not familiar with it. Therefore, central institutes such as the police and the general practitioners can provide information and first aid. They can refer victims and perpetrators to a specific organisation. Professionals are informed and educated by specialised organisations. Because violence is viewed as an issue of health and well-being, health organisations are mostly involved in the care for victims. Mental health care seems to play the most important role. Besides the formal organisations that are involved in the care of victims, there are numerous self help groups.

7. COMPARISON OF THE SYSTEMS OF THE NETHERLANDS AND SOUTH AFRICA

Only a few outstanding comparative characteristics of the systems will be given because of the space available in this article.

- ◆ The first difference is that the Netherlands operates from a single Act when service is provided to victims. The *Wet Terwee* was promulgated in 1995 after the first indication of victim assistance in 1975. At that stage, a fund was established for financial

assistance to victims of violent crimes. If the awareness that victim support in South Africa was established by the introduction of the Human Rights Charter in 1996 is taken into account, South Africa may proudly boast with separate legislation within 20 years. The existing laws concerning service offered to the victim, provide to a large degree in comprehensive service provision. The ideal is to have one focused Act promulgated for the provision of services to victims.

- It is significant that the system employed in the Netherlands, although legally determined, is mainly operated by non-government organisations like private welfare organisations. In South Africa, the non-government organisations, such as private welfare organisations are generally involved in service provision to people who experience welfare problems, but institutions that focuses per sé on service provision to victims can, as far as is known, be counted on one hand. The State, by means of the Department of Welfare Services and the SAPS provides the greatest contribution in the handling of victims. The required service is cost intensive because the victim not only requires accommodation and care but also often suffers material loss. The few shelters that exist in South Africa are mainly maintained by the Department of Welfare Services, which implies total financing. A few private shelters are managed by church associations or other founders, but are not generally available. The desired situation is probably that communities should accept responsibility for the running of the shelters and volunteers provide support services after the professional services provided by institutions like welfare organisations. It is common knowledge that social work institutions experience financial pressure because of the large percentage of inhabitants of South Africa that live below the breadline and who are unemployed. Non-government organisations are dependent on community contributions in order to finance their services.
- As in the case of the Netherlands, the police are also the first people who deal with the victim after the crime has been committed. SAPS members also inform the complainant regarding the options that can be made. The reality of South Africa's widely spread rural areas, where police stations are situated kilometres away from communities, indicates that the system in South Africa cannot be as effective as in the Netherlands.
- From the available literature, it appears that the training of police members who work with the victims of crime enjoys high priority in South Africa and in the Netherlands. Police are also trained to handle the victim with dignity, especially on the verbal level. The prescribed actions for police members bear testimony, of sensitivity, although one cannot vouch for the practical application thereof. This is an indication that the correct people must be selected for this task. In the Netherlands, there is effective handling of crime victims by police members.

- ◆ Compensation is not generally known in South Africa. Only people familiar with the terms of the Criminal Procedure Act 51 of 1977 can make use of it, although only certain cases can apply. In the legislation the greatest part of the losses suffered by victims is not supported by compensation. In the Netherlands there are several ways of dealing with compensation. The police plays an important role in facilitating the process by means of mediation to prosecuting the perpetrator.
- The system in the Netherlands forms a distinct net that functions to create the following level if the victim does not want to make use of the initial services. The rights and choice of the victim are recognised and the victim support network only responds at the victim's request. The services are, however, available and generally known through the media. South Africa has in certain cases, especially in rural areas, begun with important first level services to the victims. One cannot as yet speak of a national net. The role of the State in reality represents a first level in the South African system.
- ◆ Volunteers who become involved in support services to victims in the Netherlands receive training to deal with the demands. The good intentions to act in the interests of the victim are hereby confirmed. People who are properly trained can treat the client with the necessary compassion and empathy and can respond to the client's needs and prevent further traumatisation. Volunteers are trained by non-governmental organisations, in South Africa. The nature of the services provided by the volunteers in South Africa, is not, however, in all cases handled as sensitive as the professional services rendered to traumatised people. Ad hoc cases of training volunteers exist where the training is done by non-governmental organisations such as Lifeline and Famsa. However, these organisations do not exist in every community. Because of the high incidence of violent crimes that sometimes border on meaningless violence, most of the victims are seriously traumatised. Specialised training and recruiting of suitable volunteers is therefore essential. The availability of bureaux that can provide services on demand, such as providing information, emotional support, support during court procedure, and mediation with the perpetrator, indicates the sophistication of the Netherlands system. The literature confirms that the nature of services encountered in the Netherlands is focused on the needs that victims experience after traumatisation.
- The role players spelled out in the National Crime Prevention Strategy agree with what is found in the Netherlands' system. In the NCPS, reference is made especially to the cooperation between the State and the community from which the volunteers are recruited. From this it can be deduced that the importance of volunteers to provide services is already built into the proposed South African system. The South African approach to victim support is mainly based on a crime prevention model where as the Dutch model rather is from the perspective of a care model.

- ◆ With the prominent role played by the State through the Department of Social Services and the SAPS, good service can be provided, but with the known staff shortage that both these institutions experience, it is impossible to deliver the service to which they are committed. In the Netherlands there is proof of a well functioning system and the victim has the choice of making use of it or not. The system operates as a well knitted safety net where the victim has several services options to choose from.

8. CONCLUSION

Since 1996, the victim support system in the Republic of South Africa has made good progress to prove that victim support is the intention of the State. It is, however, not sufficient if the needs of traumatised victims are taken into account. The incorrect treatment of such a person can cause incalculable damage to the recovery process. The system of the Netherlands is a good example of an effective system that can be followed. The difference between the two countries lies in the degree of development of the communities which can lead to unfair criticism. This is not the aim of the comparison. The purpose is to compare the proposed system in South Africa with an approved system, in order to eliminate unnecessary mistakes.

The greatest deficiency evident from the comparison is the lack of community involvement, which in turn can be ascribed to certain factors. The greatest deficiency is situated in the vastness of some rural areas with the accompanying lack of resources. Unfortunately, there is no lack of the presence of crime and the trauma that accompanies crime. Services are, therefore necessary and the communities require assistance to mobilise themselves to meet their needs. South Africa has the human quality, but needs material capacity for an effective national victim support system. This also includes that the necessary skills should be established if funds are available.

BIBLIOGRAPHY

CAPRA, F. 1997. The primer project: presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997. [Web:]

http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].

DAVIS, R.C. & HENLEY, M. 1990. Victim service programs. (*In* Lurigio, A.J., Skogan, W.G. & Davis, R.C., eds. Victims of crime: problems, policies and programs. Newbury Park : SAGE Publications. p. 157 – 171.)

DEPARTMENT OF JUSTICE AND CONSTITUTIONAL DEVELOPMENT. 2001.

Victim's charter: consultative draft. [Web:]

<http://www.info.gov.za/reports/2001/victimchart.pdf> [Date of use: 13 June 2004].

DEPARTMENT OF SAFETY AND SECURITY. 1996. National crime prevention strategy: summary. [Web:]

<http://www.GOVZA.gov.za/National/CrimePrevention/Strategy/Summary.html> [Date of use: 20 Feb. 2004].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2002a. Strategic plan 2003/04 – 2005/06. [Web:] www.welfare.gov.za/Documents/2003/StrategicPlan/stratpaln.pdf [Date of use: 29 March 2004].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2002b. Victim empowerment programme (VEP). Unpublished document. Mmabatho.

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2003a. Victim empowerment programme (VEP): fact sheet. [Web:] <http://www.welfare.gov.za/Documents/2003/BudgetVote/FactSheets/vep.pdf> [Date of use: 25 March 2003].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2003b. National directory on services for victims of violence. Pretoria : The Formeset Group.

DEPARTMENT of Welfare *see* SOUTH AFRICA. Department of Welfare

GCIS *kyk* Government Communication and Information Systems

GOVERNMENT COMMUNICATION AND INFORMATION SYSTEMS. 2002/03-2004/05. South African Yearbook. [Web:] <http://www.gcis.gov.za/docs/publications/yearbook.htm> [Date of use: 19 March 2004].

GROENHUIJSEN, M. 1998. Objectives of victim assistance: the professionization of services providing organizations. A comparison between European experiences and recent developments in South Africa. *Social work practice*, (1):15-24.

JANTSCH, [sic.]. 1997. The primer project. Presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997. [Web:] http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].

LE GRANGE, D. 2003. Personal statement to author in March, 2003 by Director Crime Prevention, Potchefstroom.

MAKOFANE, D. 2001. Process evaluation of the victim empowerment programme for abused woman in the Northern Province. *Acta criminologica*, 14(1):90-97.

MALHERBE, P. 2003. Personal statement to author by Superintendent, Provincial Office, North West Province: Victim Empowerment Program. April. Potchefstroom

NORTH WEST. Department of Social Development. 2002. Draft integrated victim empowerment policy framework. Mmabatho.

RAUCH, J. 2002. The 1996 National crime prevention strategy. Centre for the Study of Violence and Reconciliation. <http://www.scvr.org.za/papers/pancps3.html> [Web:]. [Datum van gebruik: 28 Maart 2004].

RUSSELL, L. 1997. The primer project. (Presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997.) [Web:] http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].

SALC *see* South African Law Commission

SAPS *see* South African Police Service

SELEMELA, M.M. 2003. Personal statement to author, SAPS Head Office, Division: Crime Prevention. November, 2003. Pretoria.

SEPENG, M. 2003. Personal interview with author. Department of Social Services: Division Restorative Justice, October, 2003. Mmabatho.

SEPENG, M. 2004. Personal information to author. Department of Social Services: Division Restorative Justice, 26 March 2004.

SNYMAN, H.F. 1991. 'n Kriminologiese perspektief rakende dienslewering aanslagoffers van misdaad. Pretoria: UNISA (Proefskrif – PhD.)

SNYMAN, R. 2002. A compensation scheme for South Africa. *The victimologist*, 1(1):1;4 April.

SNYMAN, R. 2003. Personal statement to author. Technicon of South Africa. November. Randburg.

SOUTH AFRICA. Department of Welfare. 1997. White paper for social welfare. [Web:] http://www.gov.za/white_paper/1997soswel97.htm [Date of use: 29 March 2004].

SOUTH AFRICA. Department of Welfare. 1998. National Crime Prevention Strategy: Victim Empowerment Programme. Pretoria.

SOUTH AFRICA. 1996. Constitution of the Republic of South Africa, Act no. 108 of 1996. Pretoria : Government Printers.

SOUTH AFRICAN LAW COMMISSION. 1997. Sentencing restorative justice. Issue paper 7, project 82. [Web:] <http://www.law.wtsl.ac.za/sals/issue/i7p.html> [Date of use: 18 March 2004].

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICES. 2000. Presenter's guide: national victim empowerment training programme. Module 1: Introduction to victim empowerment. Pretoria: SAPS.

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2003a. Internal letter to all provincial commissioners and heads of crime prevention by Commissioner M.W. Makhubela. 4 July 2003. Annexure A.

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2003b. Manual on community policing policy, framework and guidelines. [Web:] http://www.saps.gov.za/6_commpol/download/chapter2.doc [Datum van gebruik: 10 March 2004].

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2004. Domestic violence: the new approach. Legislation document [Web:] <http://www.saps.gov.za/legis/domestic.htm> [Date of use: 21 April 2004].

STEYN, H.J. 2002. Struktuureienskappe van die onderwysstelsel. (*In* Steyn, H.J., Steyn, S.C., De Waal, E.A.S. & Wolhuter, C.C. Die onderwysstelsel: struktuur en tendense. Potchefstroom : Keurkopie. p. 111-137.)

VAN DIJK, J.J.M. 1994. Crime and victim survey. (*In* Sumner, C., Israel, M, O'Connell, M & Sarre, R., eds. Selected papers from the 8th International Symposium. Australian Institute of Criminology: ACT. p. 121-132 (International Victimology series no 27).

ZASTROW, C. & KIRST-ASHMAN, K.K. 2001. Understanding human behavior and the social environment. 5th ed. Stamford : Brooks/Cole.

Artikel 3

'N ONDERSOEK NA DIE STAND VAN ONDERSTEUNING AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES- PROVINSIE

MM Steyn en H Strydom

Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe in die Fakulteit Gesondheidswetenskappe
Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit.

E-pos: mwkmms@puknet.puk.ac.za / mwkhs@puknet.puk.ac.za

Abstract

The aim of this article is to determine the support that is available to victims of crime in the North-West Province. The research was structured according to the Intervention research model within the qualitative research approach. Data was collected by means of interviews using a semi-structured schedule. In the article it is indicated that support services to victims of crime is very thinly spread across the province. A few government and non-government organisations provide professional services. The SAPS plays an important role in providing a first line of support to victims of crime. Some community-based organisations are involved and the traditional leadership is identified as an important additional source of support to people in the rural areas. Better co-ordination in the provisioning of the support services is of the utmost importance and resources, especially financial resources, are required to develop an attainable and sustainable system of support. However, it was found that the quality and compassion of the people of the province are a major point of departure to develop effective support services.

1 INLEIDING EN PROBLEEMFORMULERING

Suid-Afrika is nie enig in sy soort as dit kom by die voorkoms van misdaad nie. Soos in enige ander land gaan die inwoners van die land ook gebuk onder die uitwerking van misdaad. Die verskil tussen meeste ander lande en Suid-Afrika is egter dat die omvang van misdaad in die land steeds hoog bly ten spyte van die afname wat uit die jongste misdaadstatistiek blyk (Institute for Security Studies, 2003:1-2). Parallelopend met die voorkoms van misdaad is daar ook die lydende partye as gevolg van die effek van die misdaad. Suid-Afrika het op die terrein van 'slagofferondersteuning' vordering gemaak wat betref die identifisering van wat noodsaaklik is vir 'slagofferondersteuning'. Snyman (1991, 211-223) het 'n model vir ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes ontwikkel wat haalbaar is in gebiede wat oor voldoende finansiële en menslike hulpbronne beskik, maar hierdie model skyn nog nie praktyk te wees nie (Snyman, 2003). Alhoewel die Noordwes-Provinsie ook jaarliks sy kwota misdaad-geaffekteerdes as gevolg van misdaad oplewer, verskil die ondersteuningsituasie vir misdaad-geaffekteerdes van dié van ander provinsies wat oor genoegsame hulpbronne beskik. Dit het dus noodsaaklik geword om die situasie van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes in die

landelike gebiede te ondersoek. Dié ondersoek het gefokus op die Noordwes-Provinsie as 'n voorbeeld van 'n landelike gebied.

In hierdie artikel sal *misdaad-geaffekteerde* gebruik word in plaas van *misdaadslagoffer* omdat laasgenoemde 'n negatiewe konnotasie dra van iets wat geoffer is. In die eersgenoemde begrip word die betekenis omvat dat die persoon deur die misdaad geaffekteer is, maar die effek verwyder of ten minste beperk kan word deur die voorsiening van effektiewe intervensie deur professionele en ander gemeenskapslede. Waar die voornaamwoorde hy/hom gebruik word, moet dit geïnterpreteer word as dat dit ook die vroulike geslag insluit, tensy dit duidelik anders blyk uit die konteks.

2 NAVORSINGSVRAAG

Creswell (1994:70) konstateer dat kwantitatiewe navorsing gebaseer word op hipoteses, terwyl kwalitatiewe navorsing vanuit navorsingsvrae spruit. Kwalitatiewe navorsing, daarenteen, word daarop gerig om aan die hand van 'n beperkte monstergroep indiepte uitklaring te vind vir die kwessies wat in die navorsingsvraag omsluit is (Strauss & Corbin, 1998:35). Die navorsingsvraag stel die parameters van die projek en dui terselfdertyd die navorsingsmetodes vir inligtinginsameling aan. Die navorsingsvraag wat hierdie navorsing ten grondslag lê, is: watter ondersteuning is daar vir misdaad-geaffekteerdes van misdaad in landelike gebiede soos die Noordwes-Provinsie?

3 NAVORSINGSBENADERING EN METODOLOGIE

Die aard van die data en die probleem bepaal die navorsingsbenadering en die metodes wat gebruik word. Die kwalitatiewe navorser is eerder gemoeid met die verstaan en die verklaring van die verskynsel asook die waarneming van die natuurlike staat eerder as met gekontroleerde meting (Schurink, 1998:243). Die navorser se keuses en aksies vir die navorsingsontwerp of -strategie word deur navorsingsbenadering bepaal (Fouché, 2002:272). Die ontwerp van 'n navorsingsprojek gee op sy beurt weer die antwoord op 'n reeks besluite oor hoe om gefokusde vrae en/of hipoteses te antwoord wat deur die navorser gevra is (Babbie & Mouton, 2001:73; Yegidis & Weinbach, 1996:89).

Hierdie artikel vorm deel van 'n groter navorsingsprojek. Die doelstelling en doelwitte van die breë navorsingsprojek word bereik deur verskillende subprojekte en die uitkomst word in vier artikels gerapporteer. Die verband tussen die subprojekte/artikels van die breë navorsingsprojek en die intervensienavorsingsmodel kan in 'n matriks soos volg voorgestel word:

TABEL 1: STRUKTUUR VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG EN VERBAND MET DIE INTERVENSIEMODEL

FASES	Subprojek 1/ Fase 1	Subprojek 2/ Fase 2	Subprojek 3/ Fase 3	Subprojek 4/ Fase 4	Subprojek 5/ Fase 5
Artikel 1	X	X			
Artikel 2		X	X		
Artikel 3			X		
Artikel 4			X	X	X

Die vyf fases verloop vertikaal en die vier subprojekte/artikels horisontaal. Die totale navorsingsprojek word dus in vier artikels gerapporteer.

Die metodologie ter bereiking van die doelwitte is gestruktureer ooreenkomstig die Intervensienavorsingsmodel binne die kwalitatiewe navorsingsbenadering (De Vos, 2002:396-397; Rothman & Thomas, 1994:4). Die proses van die model behels gewoonlik ses fases, waarvan slegs vyf in hierdie navorsingsprojek gebruik word (De Vos, 2002:397; Pretorius, 2004: 15-23). Intervensienavorsing verteenwoordig 'n besliste poging om uitvindsels te skep wat aangewend kan word om praktiese probleme te verstaan en of op te los. Die raamwerk soos voorgestel deur De Vos (2002:396-414) is gekies om die navorsingsproses uit te beeld en die fases van die kwalitatiewe proses duidelik te omlin. Dit het verder ook die ruimte gebied vir die aard van die beoogde navorsing binne 'n breë gestruktureerde proses wat aanpasbaar was met die doel van die navorsing. Die ondersoek is in die volgende vier fases uitgevoer, naamlik fase 1: die probleemanalise en projekbeplanning; fase 2: die inligting-insameling en sintese, fase 3: die ontwerpfase, fase 4: die evaluering en fase vyf die disseminasie fase. Hierdie artikel fokus slegs op die uitvoering van fase 1 en 2 met riglyne vir die uitvoering van fase 3.

3.1 FASE 1: PROBLEEMANALISE EN PROJEKBEPLANNING

Die vyf stappe kenmerkend aan hierdie fase van die Intervensienavorsing is die volgende (1) identifiseer en betrek die kliëntsisteem, (2) verkry toegang tot en samewerking van die gemeenskap, (3) identifiseer die kwellings van die gemeenskap, (4) ontleed die geïdentifiseerde kwellings, en (5) formuleer doelstellings en doelwitte. Die benutting van die stappe is nie noodwendig opeenvolgend nie, maar dit is belangrik om deeglik daarmee rekening te hou wanneer die navorsing beplan word (Pretorius, 2004:36). In hierdie ondersoek is dit ervaar dat die stappe wel in die fase gemanifesteer het, maar nie chronologies verloop het nie. Die inligting word aangebied soos wat die proses verloop het.

3.1.1 Identifiseer en betrek die kliëntsisteem

Konsultasie is gedurende Augustus 2002 gedoen met die voormalige bestuurder van die 'slagofferbemagtigingsprogram' in die Noordwes-Provinsie, me. A Roos (2002a). Uit hierdie gesprek het dit geblyk dat die effek van misdaad in die land die regering noop om om te sien na die misdaad-geaffekteerdes; vandaar die maatreëls in plek op makrovlak. In dié stadium was die Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie op provinsiale vlak onder aandag. Sy het die navorser ook na haar hoof, me. M Sepeng by die toenamalige Departement van Maatskaplike Dienste, in die Noordwes-Provinsie verwys. Me. Sepeng is verantwoordelik vir die 'slagofferbemagtigings-program' wat resorteer onder die komponent *Restorative Justice* van die Departement Maatskaplike Ontwikkeling.

3.1.2 Identifiseer die kwellings van die gemeenskap

Die samewerking tussen die onderskeie rolspelers moet verkry word sodat die pad vorentoe bepaal kon word. Me. Roos het die nodigheid van ondersoek op die terrein van ondersteuning vir misdaad-geffekteerdes gesteun en haar samewerking aan navorser belowe. Die idee aan 'n unieke konsep vir die Noordwes-Provinsie is baie positief ontvang. As leemte is die beskikbaarheid van aktiewe rolspelers en vennootskapsamewerking tussen die rolspelers in ondersteuning vir misdaad-geffekteerdes geïdentifiseer. Persone wat gemoeid is met dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie is gevolglik geraadpleeg. 'n Onderhoud is in Augustus 2002 gevoer met me. Miche Sepeng. In 'n opvolgonderhoud met me. Sepeng en die provinsiale bestuurder, me. Dimakatso Mamabolo, gedurende Oktober 2003 het dit aan die lig gekom dat verskillende aktiwiteite wel vanuit hierdie kantoor aan die gang is met betrekking tot 'slagofferbemagtiging' (VEP). In die samesprekings het dit ook aan die lig gekom dat verdere vergaderings en werkswinkels gedurende 2003 gehou is ten einde 'n strategie vir die provinsie op te stel. Dit is egter nog nie ten volle bereik nie. Die nasionale strategie is gemik op die land as geheel en gekonseptualiseer vanuit die raamwerk dat genoegsame hulpbronne in die gemeenskappe teenwoordig is. Dit is egter nie die geval met die diep-plattelandse gebiede nie en diversifisering binne die eienskappe van die plattelandse gemeenskap of provinsie word hier vereis.

Gesprek is ook gevoer met die provinsiale hoof verantwoordelik vir die SAPD se Misdaadvoorkomingsafdeling in Potchefstroom en met die verantwoordelike polisielid vir die 'Slagofferbemagtigingsprogram' in die Noordwes-Provinsie. Hieruit het dit geblyk dat misdaadvoorkoming 'n hoë prioriteit in die provinsie is (Le Grange, 2003). Verskeie aktiwiteite waarby die SAPD betrokke is, word in die provinsie met betrekking tot misdaadvoorkoming en ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes gedoen. Interne koördinerings van dienste word van makro- tot mikrovlak by die SAPD gedoen. Die aard van die koördinerings is nie in hierdie navorsing ondersoek nie. Tans is die fokus op die ontwikkeling van vennootskappe tussen die gemeenskap en die SAPD met die oog op misdaadvoorkoming. In die breë is daar suksesvolle pogings vir samewerking met die gemeenskap deur middel van die gemeenskapspolisieringsforums (GPF), maar dit is nie in alle

gevalle ewe effektief nie (Malherbe, 2003). Hierdie werkswyse kan as plaasvervanger dien vir gemeenskappe wat wil optree teenoor boosdoeners in die gemeenskap, maar nie die wet wil oortree deur die reg in eie hande te neem nie. Samewerking tussen die verskillende rolspelers op die terrein van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes en misdaadvoorkoming is noodsaaklik as die stryd teen dié samelewingsfenomeen gewen moet word.

3.1.3 Ontleed die geïdentifiseerde kwellings

Na ontleding van die data het dit dus geblyk dat aktiwiteite met betrekking tot ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie as 'n landelike gebied begin is, maar dat daar geen sprake is van 'n ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes nie. Die teenwoordigheid van sodanige netwerk op sigself is egter nie 'n waarborg dat die dienste met betrekking tot misdaad-geaffekteerdes effektief gelewer sal word nie. Dit is dus nodig om die stand van die aktiwiteite wat plaasvind te bepaal en te evalueer aan die hand van beskikbare effektiewe modelle.

Daar is ook van die genoemde deelnemers verneem dat verskeie instellings in die provinsie betrokke is by dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes. Vir die selektering van die populasie is gebruik gemaak van die verantwoordelike persoon vir die koördinerende van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes van die SAPD in die provinsie, as 'n sleutelpersoon (De Vos, 2002:399). Die keuse is gemaak om die Molopo-area in die provinsie te selekteer aangesien die area dele bevat wat die groepering van stedelike (met hulpbronne en strukture), landelike (met minder strukture) en diep-landelik (met geen tot byna geen hulpbronne) insluit. In elk van die groeperings is drie dorpe met 'n gerieflikheidssteekproef geselekteer vanweë die ligging van die dorp sowel as die doelstelling van die navorsing. Die ander areas van die provinsie, alhoewel ook gekenmerk deur armoede, is geografies nader aan hulpbronne en ontwikkelde areas. Die polisielid verantwoordelik vir 'slagofferbemaagtiging' in die Noordwes-Provinsie het die navorser bygestaan met toegang tot en samewerking met die gemeenskap.

Die kliëntsisteem is maklik geïdentifiseer en kon betrek word. Die vraag wat dus steeds na die ontleding van hierdie inligting ter sprake was, was:

Wat is die aard van die dienste vir misdaad-geaffekteerdes van misdaad en tot watter mate vind koördinerende plaas?

3.1.4 Verkry toegang en samewerking van die gemeenskap

By elke polisiestasie is 'n polisielid verantwoordelik vir gesinsgeweldsake. Skakeling tussen dié lede en die gemeenskap op die platteland is goed en die navorser kon op dié wyse aanvanklik toegang verkry tot die gemeenskap. Afsprake is vir bepaalde dae met die onderskeie offisiere by die SAPD-stasies gereël.

Deur middel van die Gesinsgeweld Offisier van die SAPD-stasies is deelnemers opgespoor wat op die een of ander wyse betrokke is by ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes. Onderhoude met die geïdentifiseerde rolspelers is gereël. Ander rolspelers wat gedurende die onderhoude geïdentifiseer is, is opgevolg. Die sneeubalsteekproeftrekking is dus aanvullend gebruik vir die identifisering van die deelnemers (Strydom & Delpont, 2002:336).

3.1.5 Formuleer doelstellings en doelwitte

Uit die voorafgaande is die volgende doelwitte geformuleer.

- ◆ om die aard van dienste vir misdaad-geaffekteerdes in die Molopo gebied te identifiseer,
- ◆ om die omvang van dienste in die Molopo area te identifiseer,
- ◆ om die mate wat dienste gekoördineer word vas te stel en
- ◆ om die samewerking wat tussen diensleweringorganisasies bestaan, vas te stel.

3.2 FASE 2 : INLIGTINGINSAMELING EN SINTESE

Fase twee, soos fase een behels ook bepaalde stappe ten einde die fase te ontwikkel. Die stappe in hierdie fase word deur De Vos (2002: 405-406) omskryf as:

3.2.1 Gebruik van bestaande inligtingsbronne

Hierdie fase word gekenmerk deur die gebruik van bestaande inligtingsbronne, bestudering van natuurlike voorbeelde en die identifisering van funksionele elemente van die intervensie. Die eerste stap, naamlik die raadpleeging van bestaande bronne, is geïmplementeer. Die doelstelling en doelwitte wat opgestel is in fase 1 word gebruik om fase 2 te struktureer. Volgens Yule (1984:72) vorm openbare opnameprosedures die patrone in die samelewing en 'n algemene, breë basis vir 'n meer diepgaande ondersoek.

3.2.2 Bestudering van natuurlike voorbeelde

In hierdie stap word gebruik gemaak van geselekteerde literatuur oor empiriese data, of 'n weergawe van gerapporteerde data wat van toepassing is op die onderwerp wat bestudeer word. Dit word aanbeveel dat 'n intervensienavorser verder as die opsigtelike literatuur moet kyk aangesien gemeenskapsprobleme nie in netjiese pakkies aangebied word volgens geesteswetenskaplike navorsing nie.

Die hoof doelstellings van hierdie fase is die insameling van die data ten einde 'n ontleding te kan maak van beskikbare ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in 'n landelike gebied van Suid-Afrika te wete in die Noordwes-Provinsie.

4 AGTERGROND TOT NAVORSINGSGEBIED

Die Molopo-area in die Noordwes-Provinsie grens aan Botswana in die noordweste en die Noordkaap in die suide. Die ander grense word gevorm deur die ander areas van die provinsie, naamlik die Mooirivier- en Marico-areas. Die motivering vir dié afbakening is die landelike eienskappe van die gebied wat meebring dat dit nie aanliggend geleë is aan metropolitaanse areas nie. Al die dorpe is per pad bereikbaar, maar in baie gevalle is die toestand van die paaie so swak dat dit byna net per bakkie of viertrekvoertuig begaanbaar is.

Aangesien die landelike en diep-landelike areas oor werklik min fasiliteite beskik, is van 'n kantoorarea in die polisiestasie gebruik gemaak vir die onderhoudvoering. In die meeste areas is die polisiestasie 'n bekende baken en so geleë dat gemeenskapslede kennis dra van die ligging. Dit is dikwels ook makliker bereikbaar of is selfs een van die min kantoorstrukture in die betrokke area. Waar daar wel geskikte kantoorareas bestaan het, is die onderhoude in die onderskeie deelnemers se kantore of andersins in die respondent se woonhuis gevoer.

Data-ontleding het bestaan uit die ondersoek, kategorisering en hergroepering van getuienis om die aanvanklike stellings van die studie toe te lig. Daar bestaan nie rigiede voorskrifte nie, wat ruimte laat vir 'n kreatiewe en elektiewe proses (Alpaslan, 2003:255; Creswell, 2003:191-192).

5 BESPREKING VAN DATA

Ter bereiking van die doel van die navorsing was die individuele onderhoude aan die hand van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule die mees gepaste metode om inligting in te samel. (Vgl. Creswell, 2003:17; Greeff, 2002:302-303; Grinnell, 1993:263). Dit het die geleentheid gebied om dieper te fokus op die standpunte en menings van die deelnemers. Die beperkings van die onderhoud is in ag geneem (Denzin & Lincoln, 2003:48). Die deelnemers was almal Engels of Afrikaans magtig en die vrae is so geformuleer om nie die antwoorde te lei nie. Die omgewing het in hierdie geval nie 'n direkte invloed op die aard van die antwoorde uitgeoefen nie, aangesien die respondent se gedrag in sy omgewing nie die fokus was nie. Die skep van 'n gemaklike onderhoudomgewing het daartoe bygedra dat die teenwoordigheid van die onderhoudvoerder minimale uitwerking uitgeoefen het. Die voordele van die onderhoud soos die strekking van die vrae wat aan nie-moedertaal sprekers verduidelik kon word, asook die direkte woorde en gepaardgaande emosie van die respondent wat waargeneem kon word is beleef (Creswell, 2003:186; Greeff, 2002:303).

Verifiëring van die data het deur middel van triangulering geskied (De Vos, 2002:341-342; Patton, 2002:306-307). Die bestuurder van die 'Slagofferbemagtigingsprogram' in die Noordwes-Provinsie het as waarnemer die onderhoude bygewoon. Die data wat ingesamel is, is deur die bestuurder gekontroleer ten einde te verseker dat die weergawes getrou weerspieël wat tydens die onderhoude gesê is. Die feit dat die semigestruktureerde onderhoudskedule kategorieë van die data veronderstel, het kategorisering van die data vergemaklik. Geen rede tot teësprak is gegenereer nie.

5.1 DEMOGRAFIESE INLIGTING VAN DEELNEMERS

Ses en veertig (46) persone wat op die een of ander wyse by hulpverlening aan misdaad-geaffekteerdes van misdaad betrokke is, is by individuele onderhoude betrek. Twee groepe deelnemers is onderskei, naamlik die instansies wat direkte diens aan misdaad-geaffekteerdes lewer en dié wat indirek betrokke is. Die groepe kan binne die welsynsveld as staatsinstansies, nie-regeringsorganisasies (NRO) en gemeenskapsgebaseerde instansies (GBO) geklassifiseer word. Laasgenoemde twee groeperings is in werklikheid dieselfde, aangesien hulle registreer volgens Registrasie van Nie-winsgewende instansies (Honey, 2002:2-5). Tans is die eersgenoemde groep die gevestigde instellings in terme van maatskaplikewerk-dienslewering, terwyl die laasgenoemde nie dieselfde finansiële ondersteuningsbasis uit die gemeenskap het nie, maar ad-hoc befondsing van die staat vir projekte ontvang en amptelik 'n korter dienstermyn handhaaf. Op grond van hierdie rede is in die rapportering slegs onderskeid getref tussen die twee groepe, naamlik nie-regeringsorganisasies en gemeenskapsgebaseerde instansies. Die voorsiening van professionele dienste is by die meeste NRO-instansies beskikbaar, wat nie die geval met die GBO-instansies is nie. Benewens die genoemde kategorieë is die verskillende geloofsd denominasies ook in barmhartigheidswerk betrokke. Hierdie diens word as gemeenskapsgebaseerde diens beskou aangesien die diens op grond van geloofsaspekte en ondersteuning geskied en nie maatskaplikewerk-intervensie kan lewer nie.

Instansies of departemente wat verteenwoordig is in die ondersoek word in die volgende tabel weergegee:

TABEL 2: DIENSLEWERINGSINSTANSIES OP DIE TERREIN VAN ONDERSTEUNING AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

Stedelike areas	Landelike areas	Diep-landelike areas
◆ 2 Staat: Dept. Maatskaplike Dienste (krisis huise) ◆ 1 Dept. Onderwys ◆ ★ 1 SAPD ◆ 6 NRO's (kerkgroepe ingesluit) waarvan 3 maatskaplike werkers in diens het. ◆ 1 Geloofsgroeperings ◆ ★ 1 GPF - Totaal: 12	◆ 1 Staat: Dept. Maatskaplike Dienste ◆ 1 Krisishuis ◆ ★ 1 SAPD ◆ 1 Civic organisation ◆ 1 Dept. Gesondheid ◆ 3 Kerkgroeperings ◆ 5 GBO'S ◆ ★ 3 GPF - Totaal: 13	◆ 1 Staat teenwoordig in area ◆ 5 Kerkgroepe ◆ 1 Dept. Gesondheid ◆ 1 Dept. van Onderwys ◆ ★ 1 SAPD ◆ 1 SAPD ◆ 2 Stamowerheid (raadgewers & polisie) ◆ 3 GBO's ◆ ★ 3 GPF - Totaal: 15

Nota: ★Die gemeenskapspolisieringsforums word as een instansie gereken aangesien vanuit dieselfde doelstellings en doelwitte geopereer word. Dieselfde geld ook vir die Gesinsgewelddoffisier by die SAPD-stasies. Die totale aantal deelnemers met wie onderhoude gevoer is, was 46. Die aantal deelnemers word dus gereduseer na $n=40$.

Die verwerking van die data is gedoen aan die hand van Marshall en Rossman se benadering in dataverwerking (Poggenpoel, 1998:342-343). Die organisering van die data is in hierdie navorsing vereenvoudig deur van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule gebruik te maak. Die fase van kategorisering was die eerste fase wat benut is. Die semigestruktureerde onderhoudskedule het die volgende kategorieë ingesluit ten einde te verseker dat dieselfde temas in die onderhoude gedek word: die totstandkoming van die diens; samestelling van die kliëntsisteem; die formaat van die dienste; die samestelling van die personeel; geskikte areas vir dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes; skakeling met ander instansies en koördinerende dienste; en laastens die kwaliteite van die spesifieke diens. Die response van die deelnemers het nie altyd dieselfde omvang weerspieël nie, vanweë die aard of vlak van hul dienslewering.

5.2 KATEGORIE 1: TOTSTANDKOMING VAN DIE DIENS

Die eerste kategorie data is ingesamel aan die hand van vrae oor die inisiatief vir en ontstaan van die bepaalde ondersteuningsdiens vir misdaad-geaffekteerdes. Die vrae het gehandel oor die redes vir die totstandkoming van die diens, die pioniers wat in die instelling van die diens 'n rol gespeel het, spesialisering na aanleiding van verskillende soorte misdaad-geaffekteerdes en die aanvaarding van die diens deur die breër gemeenskap.

Deur 'n ontleding van die response op die temas blyk dit dat daar in elke geografiese area 'n diversiteit van dienste voorkom. Hierdie ondersteuningsdienste kan gegroepeer word in twee hoofgroepe, naamlik professionele dienste, deur die staat, privaat welsynsorganisasies (NRO's) en die nie-professionele dienste wat deur gemeenskapsorganisasies (GBO's) gelewer word. In sommige gevalle het die geloofsgroepe binne die kerk 'n eie diensleweringssisteem wat ook as 'n NRO geklassifiseer kan word, maar in die meeste gevalle word slegs pastorale sorg as deel van barmhartighedsdiens gelewer.

In twee gevalle is ondersteuningsdienste deur stamhoofde, binne die tradisionele struktuur van stamowerhede, teëgekóm. Stamhoofraadgewers (tribal counsellors) en stamhoofpolisie (tribal police) word onderskei. In die eerste geval word die stamhoof bygestaan deur die raadgewers, terwyl laasgenoemde misdaad probeer voorkom as een van die take wat verrig moet word. Die raadgewers van die stamhoof het nie die aard van die dienste omskryf nie en ook nie op verdere eksplorering reageer nie, maar bloot aangedui dat die stamhoof per insident van raad bedien word.

Die konteks van die oortreding word in ag geneem wanneer die oortreding of misdaad hanteer word. Volgens die raadgewers word elke saak individueel hanteer en kan daar nie veralgemeen word nie.

Professionele dienste is reeds vir dekades beskikbaar, terwyl die gemeenskapsdienste in die onlangse verlede, veral ná 1994, georganiseerd begin raak het. GBO-instansies het uit die nood van die gemeenskap ontwikkel; dus fokus hulle nie net op die sorg van misdaad-geaffekteerdes nie maar ook op samelewingskwessies soos verspreiding van inligting om vroue te bemagtig rakende vroueregte en die bekamping van MIV/VIGS. Misdaad-geaffekteerdes word egter nie uitgesluit nie. Deernis met en 'n besorgdheid oor mense se nood is egter opvallend in die response van die gemeenskapsgebaseerde instellings:

“... mens kan nie ander pad kyk as mense swaar kry nie.”

“... we try to improve people's lives, and if they know what their rights are they can better their lives?”.

“... we live together and don't even know what is going on in each person's life?”.

Al die instansies lewer reaktiewe dienste op grond van die gemeenskap se behoeftes. Wat ook in een gemeenskap opgeval het, is die rol wat die plaaslike Kinderbeskermingseenheid (KBE) speel in die samewerking met plaaslike instansies. Een respondent het die betrokkenheid van die KBE soos volg beskryf:

“Die plaaslike KBE was instrumenteel verantwoordelik vir die fokus wat geplaas is op die versorgingsnood van hawelose kinders. Dit het die betrokkenheid van 'n buitelandse borg gestimuleer om vir drie jaar geld te voorsien om die diens gevestig te kry.”

Die volgende afleidings vloei uit die voorafgaande response voort:

- ◆ Die groot aantal GBO-instansies wat in die landelike en diep-landelike gebiede van die provinsie tot stand gekom het, dui ook op die behoefte aan hulp wat bestaan. Indien daar dan nie hulp beskikbaar is nie, gryp die gemeenskap self in. Dit val ook op dat die diens in byna al die gevalle nie op ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes gefokus is nie, maar leke-berading in algemene terme bied.
- ◆ Al die instansies lewer reaktiewe dienste op grond van die gemeenskap se behoeftes. Die SAPD is egter meer gefokus op voorkoming, maar kan nie in die ware sin van die woord as 'n maatskaplike diensleweringsinstansies geklassifiseer word nie.
- ◆ Die groot aantal GBO-instansies wat in die landelike area tot stand gekom het, is 'n duidelike aanduiding dat die behoefte aan hulp bestaan.
- ◆ Dit val ook op dat die diens in byna al die gevalle nie misdaad-geaffekteerd gefokus is nie, maar berading in algemene terme bied. Die positiewe aspek van hierdie verskynsel is dat daar tekens is dat die gemeenskap self verantwoordelikheid begin aanvaar vir wat in die gemeenskap aan die gang is. Die motivering daarvoor mag geleë wees in die feit dat daar fondse beskikbaar is, maar dit op sigself is nie voldoende rede vir betrokkenheid nie.

5.3 KATEGORIE 2: KLIËNTSISTEEM

Die tweede kategorie vrae het gefokus op wie die kliëntsisteem van die betrokke instansies is. Hiermee is vasgestel wat die samestelling van die kliëntsisteem is, sowel as die soort dienste wat gelewer word.

Die response op die vraag oor wie die kliëntsisteem is, het 'n goeie beeld geskep van wie as kliënte gesien word. Die professionele dienste sluit alle persone in wat, binne die missie van die instansie, by die organisasie aanklop vir hulp. Geen onderskeid word gevolglik gemaak tussen byvoorbeeld persone geraak deur gewelddadige misdade soos aanranding, kaping en roof met verswarende omstandighede aan die een kant en maatskaplike omstandighede soos werkloosheid, oneffektiewe funksionering of jeugmisdadigheid aan die ander kant nie. Alhoewel die grootste aantal instansies nie gefokus is op misdaad-geaffekteerdes nie, gee die staat spesifieke aandag aan die misdaad-geaffekteerdes van gesinsgeweld en kinders wat misbruik en mishandel is (Madonsela, 2003:4), terwyl die NRO-instansies ook berading bied aan diesulkes. Geweld teen vroue en kinders wat gemolesteer en verkrag word, kry in die algemeen die meeste aandag, maar mans word nie weggewys indien hulle om hulp aanklop nie.

“... ons probeer alle mense help binne die grense van ons doelstelling. As ons nie kan help nie sal ons hulle verwys, maar ons stuur hulle nie net weg nie.”

“Kinders wat gemolesteer is, word na die assesseringsentrum in Kimberley gestuur sodat die kind die regte hulpverlening kan ontvang.”

Die krisishuise wat funksioneer, hanteer vroue wat verkrag is op die korrekte wyse ten einde die regsak van die misdaad-geaffekteerde nie te benadeel nie. Maatskaplikewerk-intervensie sowel as sielkundige hulp word op aanvraag verleen. Huisvesting word slegs vir een of twee dae gebied, waarna die misdaad-geaffekteerde 'n ander heenkome moet vind.

Die hoofdoel van die gemeenskapsorganisasies (GBO) wat in die diep-landelike gebiede aangetref word, is bemagtiging van persone wat as misdaad-geaffekteerdes van die verlede gesien word en nie in die eerste plek om misdaad-geaffekteerdes te ondersteun nie. Die fokus is in der waarheid voorkoming of om die sirkel van geweld, wat die effektiewe funksionering van vroue belemmer, te verbreek. Die dienslewering aan gemeenskapslede word gevorm deur aktiewe instansies binne die MIV/VIGS-veld, waar leke-berading en ondersteuning gebied word. Hier kan die grens tussen misdaad en siektetoestand vervaag as die misdaad-geaffekteerde weens verkragting geïnfekteerd geraak het. Dit is egter nie sodanig gerapporteer nie. Veral die GBO-instansies wat bemagtig met inligting ten opsigte van vroueregte en VIGS-voorligting maak gebruik van werkswinkels om die inligting te versprei:

“Sometimes we get up to 1500 people.”

Die slotsom waartoe daar in hierdie afdeling van die navorsing gekom word, is:

- ◆ Behalwe vir die instansies in die stedelike gebied waar dienste tot 'n mindere mate aan misdaad-geaffekteerdes gelewer word, word geen ander gefokusde intervensie vir misdaad-geaffekteerdes gebied nie.
- ◆ Gewone, algemene maatskaplikewerk-intervensie is wel gereedlik beskikbaar, maar nie in die diep-landelike areas nie. Daar moet rekening gehou word met die maatskaplike omstandighede waarbinne die mense in afgeleë areas hulle bevind, soos armoede, die swak en ontoereikende vervoerstelsel as gevolg van die beperkte aanvraag daarvoor en ander infrastruktuur wat hulle toegang tot beskikbare dienste in die provinsie beperk.

5.4 KATEGORIE 3: FORMAAT VAN DIE DIENSTE

Die aard van die dienste wat beskikbaar is, moet vasgestel word indien bepaal wil word watter formaat van dienste vir misdaad-geaffekteerdes beskikbaar is. In kategorie 3 is inligting ingesamel oor wat die diens behels, met die temas van die lewensfase van die kliënt in ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes; die fokus van die dienslewering en spesialisering in dienste.

Uit die response van die deelnemers kan die afleidings hieronder gemaak word.

Die maatskaplikewerkdienste deur die staat en die nie-regeringsorganisasies (NRO) onderskei binne die algemene maatskaplike werk tussen die lewensfase behoeftes van die kliënt:

“I take the development in account as in generalist social work.”

Die gemeenskapsorganisasies fokus egter nie op die ontwikkelingsvlakke van die kliënt nie, aangesien hulle dienste nie professioneel van aard is nie. Kinders word onderskei van volwassenes slegs omdat hulle nie dieselfde woordeskat as volwassenes het nie. Die gemeenskapsorganisasies bied ondersteuningsdienste deur byvoorbeeld die verspreiding van inligting verskaf oor praktiese bystand en bemoediging van die misdaad-geaffekteerde. Die breër konteks van dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes, soos onderskraging van VIGS-pasiënte, word ingesluit by gemeenskapsorganisasies se beskrywing van hul ondersteuning en moet in gedagte gehou word as na hul dienste verwys word. Die VIGS-pasiënt word deur hierdie instansies ook as 'n misdaad-geaffekteerde gesien en daar word gevolglik nie uitsluitlik op die misdaad-geaffekteerdheid gefokus nie. Instansies wat gemoeid is met VIGS-pasiënte ressorteer onder die Departement van Gesondheid. Die volgende opmerkings is onder andere in hierdie verband gemaak.

“People do not know what to do, therefore we must tell them what to do.”

“If people have the information they will know what their rights are.”

Gespesialiseerde dienste is onder andere ontlonting, maatskaplikewerk-intervensie en sielkundige dienste. 'n Vorm van gespesialiseerde dienste word gelewer by een van die

krisishuise in die stedelike gebiede, maar die beskikbare dienste getuig nie van omvattende spesialisering soos in die internasionale konteks van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes bedoel word nie (Huisinveld, 1999: 31-35; Victim Support Handbook, 2000:6-7). Twee vroulike polisieledes is by die krisishuis in die stedelike area teenwoordig vir die afneem van verklarings, sodat die misdaad-geaffekteerde vrou nie na die polisiestase hoef te gaan nie. Die tweede krisishuis is tans weens logistieke probleme nie in werking nie:

“... daar’s onmin oor die ligging van die plek, die dokters wil die mediese ondersoeke by die hospitaal doen.”

Die derde krisishuis funksioneer na behoefte aangesien dit in die landelike area geleë is, waar misdaad-geaffekteerdes nie op gereelde basis aanklop vir hulp nie. Die bedieningsradius van die krisishuis is ongeveer 70 km, wat die padoppervlakte insluit wat nie altyd na wense is of self nie geteer is nie. Dit is egter nie die geval in die ander sentra nie. Daar is hoogstens ’n gebruikersvriendelike-area vir misdaad-geaffekteerdes waar die verklaring afgeneem word. By die krisishuis wat op aanvraag bedryf word, kan die verkragte vrou ook in privaatheid van die huis wat naby die polisiestase geleë is, ’n verklaring aflê. Uiteraars beperkte spesialisering in terme van misdaad-geaffekteerdes vind plaas. Dit is opvallend dat die diep-landelike gebiede gebuk gaan onder die afwesigheid van professionele ondersteuningsdienste, behalwe dié wat kilometers daarvandaan gevind kan word. In die een geval word die polisiestase deur polisereserviste bedryf en is van 08:00 tot 16:00 oop om sake te rapporteer. Die area word deur die regering as onveilig beskou om in te woon daarom word nie amptelike dienste aan die gemeenskap gelewer nie. Die gemeenskap funksioneer egter steeds voort en baie maatskaplike probleme word ondervind.

In die ander stedelike gebiede beoog een diens huisvesting en hulp aan vroulike misdaad-geaffekteerdes aangesien die perseel huisvesting moontlik maak en die behoefte daarvoor bestaan:

“Ons wil in die nabye toekoms vroue wat ‘slagoffers’ van huishoudelike geweld is vir een of twee nagte huisves, want ons het die ruimte daarvoor en die behoefte in die gemeenskap bestaan. Die plek moet net met meubels toegerus word.”

Byna in alle gevalle van dienslewering by die privaat welsynsorganisasies (NRO) sowel as die gemeenskapsorganisasies (GBO) word in die algemeen nie gefokus op misdaad-geaffekteerdes nie. Die NRO-instansies met maatskaplike werkers in diens lewer berading en ondersteuning soos in die algemene maatskaplikewerkpraktyk aangetref word. Een NRO-instelling, Lifeline, fokus op persone wat nie hul lewenssituasie kan hanteer nie, wat ook misdaad-geaffekteerdes kan insluit. Indien misdaad-geaffekteerdes by die laasgenoemde instansie om hulp aanklop, word ontlasting en die nodige intervensie gedoen.

Lede van ’n politieke party se vrouetak speel ’n prominente rol in die ondersteuning van vroulike misdaad-geaffekteerdes in die geval van gesinsgeweld. Vroue word veral bygestaan in

die hofproses. Behalwe vir die nuutgestigte instansie word al die dienste goed deur die gemeenskap aanvaar, aangesien daarvan gebruik gemaak word.

Van die deelnemers word, wanneer as sodanig geïdentifiseer, na maatskaplikewerk-dienste verwys, maar die realiteit van afstand en beperkte vervoer belemmer die effektiewe uitvoer daarvan. In sommige gevalle is 'n gewillige oor vir sommige misdaad-geaffekteerdes genoeg, maar in die geval van erg traumatiese gebeure kan dit 'n hertraumatisering vir die misdaad-geaffekteerde wees as dit nie korrek hanteer word nie (Kennedy & Sacco, 1998:182-183). Die waarde van bemoediging moet egter nie onderskat word as daar geen formele dienste beskikbaar is nie.

Gemeenskapsorganisasies sowel as die pastorale sorg van geloofsdienomiasies fokus op opvoeding en bemagtiging. Die grootste gedeelte van die sogenaamde 'bemagtiging' wat gedoen word, word gedoen deur inligtingverspreiding wat slegs die eerste stadium is van bemagtiging. Bemagtiging behels egter die kognitiewe, affektiewe en wilshandeling. Bemagtiging behels 'n interne en eksterne omgewing (Kemp, *et al.*, 2002:17). Bemagtiging omvat ook 'n hoë-ordevaardigheid wat meer is as kennisuitbreiding en vereis ook 'n eksterne omgewing wat die aksie ondersteun. Dikwels is die ondersteuning en pastorale sorg 'n kwessie van:

“... I listen to the story and phone the police if it is necessary”.

Die laasgenoemde respons getuig die teenwoordigheid van 'n eksterne omgewing, maar in die algemeen word die onderskeie dienste in die gemeenskap aanvaar. Hulle verteenwoordig 'n antwoord of oplossing vir 'n bepaalde behoefte in die gemeenskap.

“ ... Hulle verwys mense na ons toe”.

“They accept us because we empower them”.

Die nuutgestigte instansie was slegs vir ses maande in bedryf en was van mening dat die aanvraag na hulle dienste nie hoog was nie omdat die diens nuut en onbekend in die gemeenskap is. Dit was gevolglik 'n prioriteit van die instansie om hul dienste te bemark en die gemeenskap in te lig oor hulle werksaamhede.

Uit die voorafgaande kan die volgende afleidings gemaak word:

- Die feit dat die gemeenskappe die ondersteuningsdiens aanvaar, getuig van die noodsaaklikheid van die diens in die gemeenskappe. 'n Verdere kenmerk van die beskikbare dienste is dat daar in die diep-landelike deel byna geen professionele ondersteuningsdienste beskikbaar is nie, maar dat die bevolking daar gebruik moet maak van dienste wat op deeltydse basis beskikbaar is of self ver moet reis vir hulp. Gedagtig aan die armoede wat in die provinsie ervaar word, is dit nie 'n eenvoudige taak om na dienste te reis nie. Die slotsom waartoe gekom word is dat 'n diversiteit

van dienste in die area voorkom. Ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes word in die stedelike en landelike gebiede aangetref, maar die beskikbaarheid daarvan binne die landelike gebiede is nie algemeen nie en bestaan byna nie in die geval van diep-landelike areas nie.

- ◆ Die bestaande dienste sluit professionele dienste deur die staat, privaat welsynsorganisasies (NRO's) en nie-professionele dienste deur gemeenskapsorganisasies (GBO's) in. In sommige gevalle het die geloofsgroep binne die kerk 'n eie diensleweringstelsel wat ook geklassifiseer kan word as 'n NRO, maar in die meeste gevalle word slegs pastorale sorg vanuit barmhartigheidsdiens gelewer. Raadgewers van stamhoofde vorm in sekere areas ook indirek deel van diens aan misdaad-geaffekteerdes. Professionele dienste word deur die staat en die nie-regeringsorganisasies (NRO) gelewer, en die gemeenskapsorganisasies bied ondersteuningsdienste deur byvoorbeeld die verspreiding van inligting en bemoediging van die misdaad-geaffekteerde.
- ◆ Uit die voorafgaande blyk dit dat dienslewering in die algemeen nog nie ontwikkel is tot gespesialiseerde dienste vir misdaad-geaffekteerdes nie. Hierby word ingesluit die aard en die omvang van professionele dienste soos in trauma-intervensie. Gespesialiseerde dienste word slegs gelewer deur middel van die beskikbaarheid van een funksionele krisishuis. Gespesialiseerde dienste behels ontlonting, maatskaplikewerk-intervensie en sielkundige dienste, maar sluit nie 'n groot omvang van dienste in soos in internasionale ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes nie.
- ◆ Sensitiewe hantering van die misdaad-geaffekteerde wat betref die lê van 'n klagte en die aflê van getuienis by die SAPD is besig om veld te wen. Alhoewel die ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes die kern vorm van dienste aan diesulkes, is professionele en gespesialiseerde dienste aan misdaad-geaffekteerdes baie gebrekkig in die area.
- ◆ Die diep-landelike deel van die provinsie het byna geen dienste beskikbaar nie. Gevolglik moet die gemeenskap gebruik maak van dienste wat op deeltydse basis beskikbaar is of hulle moet ver reis vir hulp.

5.5 KATEGORIE 4: PERSONEEL

Die inligtinginsameling in hierdie kategorie is gedoen deur vrae oor die volgende temas: personeel wat ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes lewer; aantal personeel; opleiding van medewerkers; diensverbetering; personeelondersteuning; en befondsing van die dienste.

Die diversiteit van die antwoorde verskaf 'n goeie aanduiding van die uiteenlopende situasies waarin die betrokke instansies hulself bevind. Die professionele dienste word gelewer deur opgeleide maatskaplike werkers en volgens die response is die aanvraag na hul dienste baie groot. Die aandag aan ander maatskaplike probleme, soos onder andere die uitreiking van

kindertoelaes, neem volgens die deelnemers soveel tyd in beslag, dat hulle moeilik daarin slaag om in die behoeftes van misdaad-geaffekteerdes te voorsien. Die grootte van die geografiese gebiede wat gedek moet word en paaie wat nie altyd in begaanbare toestand is nie, speel moontlik 'n groter negatiewe rol as wat besef word. Opmerkings soos die volgende is in dié verband gemaak:

“The demand for services is so big, especially with the grants that people are applying for. It takes so much of our time!”

Waar die maatskaplike werker aan die krisishuis alleen toegewys is, is dit egter 'n ander situasie. In dié verband word weer probleme ondervind met vrywilligers wat opgelei word en dan ander betalende poste vind.

“You cannot blame them for efforts to improve their lives. Sometimes I even feel to encourage them to take the job, because it is hard to find jobs nowadays.”

Veral binne hulpverlening van GBO-instansies word bykans uitsluitlik van vrywilligers gebruik gemaak. In sommige opsigte word opleiding verskaf, veral waar berading deel vorm van hulle missie. Opleiding van die deelnemers is gedoen deur Lifeline in Mafikeng en in 'n mindere mate deur LOVELife in Vryburg. LOVELife fokus veral op die MIV/VIGS-pandemie. Die beradingstegnieke wat bemeester word, kan ook in ander kontekste gebruik word. Lifeline, daarenteen, lei persone ook op om ontlonting van die misdaad-geaffekteerde te kan behartig. Baie min van die deelnemers het oor hierdie vaardigheid en tegniek beskik.

Sover dit die versorging van personeel aangaan word slegs die personeel by Lifeline deur middel van maandelikse groepsupervisie ondersteun. Lifeline inisieer ook groepbyeenkomste vir die persone wat deur hulle opgelei word. In die ander gevalle is geen formele ondersteuning binne die organisasie vir personeel beskikbaar nie, behalwe die terloopse onderskraging van personeel onderling:

“No, we are here to care, but no one cares for us.”

Die befondsing van die instansies geskied volgens die finansieringsbeleid van die staat. Staatsinstellings word in geheel befonds, terwyl die NRO-instellings en GBO-instellings self fondse vir finansiering moet vind en slegs subsidie van die staat vir goedgekeurde projekte kry:

“It is hard to find money, because our people do not have jobs. They don't even have money for food”.

Dit val dus op dat die groter meerderheid van organisasies self fondse moet insamel, in gemeenskappe wat self armoede ervaar.

Die volgende afleidings word uit die voorafgaande response gemaak:

- ◆ In hierdie kategorie is vasgestel dat uit die totale aantal deelnemers (40) slegs 6 professionele skoling gekry het rakende sielkundige of maatskaplikewerkopleiding. Alhoewel professionele dienste daarom beskikbaar is, is die omvang daarvan uiters beperk en is daar min sprake van toepaslike gespesialiseerdheid.
- ◆ Fondse vir dienslewering is baie beperk en die grootste gedeelte daarvan is projekbegrotings wat vir 'n beperkte tyd beskikbaar is. Befondsing moet deur voortdurende aansoeke gevind word, wat die beskikbaarheid van verantwoordelike amptenare benadruk, aangesien dienslewerende personeel weens die groot aanvraag na dienste nie ook befondingskwessies kan behartig nie.
- ◆ Vrywilligers wat bydra tot die diensleweringstelsel gaan self gebuk onder armoede.

5.6 KATEGORIE 5: GESKIKTE AREAS VIR DIENSLEWERING

Die insameling van inligting insake dié kategorie is ondersteun met die temas van beskikbaarheid van areas vir dienslewering en geskikte areas vir dienslewering.

In die meeste gevalle word kantoorruimtes of die misdaad-geaffekteerdes se huis gebruik vir berading. Die krisishuise is wel die bes toegeruste area, maar is koste-intensief om op te rig en in stand te hou. Al die repondente was dit eens dat 'n toegeruste area, soos 'n krisishuis, nodig is vir intervensie in gevalle waar die misdaad-geaffekteerde erg getraumatiseerd is:

“There should be shelter for victimised women such as a trauma house.”

“The trauma house in Mafikeng is a good example of what is needed in victim care.”

“It must be accessible to the people who need it.”

Die vergaderplek moet ook sentraal geleë wees, aangesien die dorpie op die platteland ver van die groot sentra is en groot afstande selfs per voet afgelê moet word. Vervoer is nie geredelik beskikbaar nie en waar dit beskikbaar is, is dit soms onbekostigbaar vir die misdaad-geaffekteerde. Die SAPD-stasies is daartoe verbind om met verloop van tyd by die stasies 'n 'gebruiksvriendelike' fasiliteit vir misdaad-geaffekteerdes op te rig (Malherbe, 2003). Dit geskied volgens prioriteit soos gebaseer op die aantal sake wat by die plaaslike SAPD gerapporteer word. Die mikpunt is om oral by elke SAPD-stasie in die provinsie so 'n fasiliteit in te rig. Hier moet in gedagte gehou word dat gesinsgeweld in die algemeen 'n hoë prioriteit is, soos vroeër reeds getoon is. Dit sal egter slegs met verloop van tyd kan geskied aangesien dit gekoppel is aan die jaarlikse staatsbegroting.

5.7 KATEGORIE 6: SKAKELING MET ANDER DIENSLEWERINGSINSTANSIES EN KOÖRDINERING

Dié kategorie is gebaseer op response uit die temas, skakeling met ander instansies, die aard van die skakeling, die bestuur of koördinering van breër diensnetwerke.

Die instansies wat professionele dienste lewer, skakel met die breër netwerk van dienste wat op meso- en of makrovlakke deur die instansie self gelewer word. Op plaaslike vlak word daar vir doeleindes van dienste vir misdaad-geaffekteerdes ook sporadies geskakel met departemente soos, die Departement van Justisie en die verantwoordelike persoon vir die 'slagofferbemagtigingsprogram' van Departement Maatskaplike Dienste in die provinsie. Skakeling tussen die SAPD en hoofstroom diensleweringinstansies is goed. Die situasie in diep-landelike areas is egter nie van dieselfde omvang en gehalte nie, alhoewel daar goeie kennis gedra word van die beskikbaarheid van byvoorbeeld die Departement van Maatskaplike Dienste en waar dit gevind kan word. Dit is ook opmerklik watter positiewe rol die Kinderbeskermingseenheid (KBE) in veral die stedelike areas speel. Dit getuig dus van grotendeels vertikale koördinerings, maar beperkte horisontale skakeling.

In die geval van die gemeenskapsgebaseerde instansies is die skakeling beperk tot 'n bewuswees van mekaar. Koördinerings in die ware sin van die woord bestaan nie. Dit is opvallend dat die plaaslike skakeling in die stedelike areas beter is as in die diep-landelike gebiede. Die impak van die verafgeleëtheid van plekke moet nie onderskat word nie.

Die slotsom waartoe uit die voorafgaande gekom word is dat uiters beperkte koördinerings plaasvind.

5.8 KATEGORIE 7: KWALITEITE IN DIENSLEWERING

Die doel van hierdie afdeling was om vas te stel hoe die instansies hul diens takseer vanuit 'n holistiese perspektief. Die respondente is versoek om twee van elk van die volgende te noem: bedreigings vir die diens; geleenthede vir die diens; swak punte van die diens en sterk punte van die diens.

Dit was nie moontlik om by al die deelnemers response te kry nie, aangesien die aard van hulle betrokkenheid by die diens dit moeilik maak om hierop te antwoord. Die diens word dus gesien vanuit hulle betrokkenheid om die teikengroep te bemagtig en in staat te stel om self keuses te kan maak. Die uitkoms van die response is egter van groot waarde aangesien dit fokus op die gemeenskap se betrokkenheid by projekte. Dit was veral die persone wat gevestigde diensleweringstelsels in posisie het, wat gemaklik response kon verstrek. Response wat ontvang is kom op die volgende neer soos wat in die volgende tabel weergegee word:

TABEL 3: RESPONSE OP VRAAGKATEGORIEË MET BETREKKING TOT DIENSLEWERING

Bedreigings	Geleenthede	Swak punte	Sterk punte
◆ Gemeenskap nie betrokke nie ◆ Behoeft oorskry kapasiteit ◆ Min hulpbronne ◆ Personeel nie opgelei nie ◆ Persoonlike omstandighede van personeel ◆ Gemeenskap nie almal Engels magtig nie ◆ Armoede ◆ Gebrek aan hulpbronne	◆ Gemeenskap se gesindheid te verander ◆ Gemeenskap in te lig ◆ Infrastruktuur te skep ● Dienste uit te brei en verbeter ◆ Almal insluit en betrek ◆ Jong mense op te lei	● Kan nie ontloot nie ◆ Onvoldoende voorsiening vir berading ◆ Kan nie diens opvolg soos dit behoort gedoen te word nie ◆ Nie geskikte vergaderplek ◆ Nie opgelei vir diens soos behoefte aan diens is nie ◆ Laaggeskoolde van gemeenskap ◆ Kan nie almal bereik nie	◆ Entoesiasme van mense ◆ Bemagtig mense om beter keuse te kan maak ◆ Breek siklus van mishandeling ◆ Effektiewe diens

Die response skets 'n duidelike prentjie van die deelnemers se idees met betrekking tot die aard en kwaliteit van hul ondersteuningsdienste. Wat uitstaan is die behoefte om effektiewe diens te lewer en verandering te bewerkstellig en dat die deelnemers meer bewus is van bedreigings as die kwaliteite wat hulle diens het. Dit moet egter in verband gesien word met die moontlike invloed wat gebrekkige ondersteuningsisteme vir mense wat hulp verleen, het.

6 SAMEVATTENDE BEVINDINGS EN AANBEVELINGS

- ◆ Professionele dienste word slegs deur enkele instansies gelewer. Die staat se aandeel in terme van direkte diens op die globale 'slagofferondersteuningsterrein' word gelewer deur die SAPD en Departement van Maatskaplike Dienste en Ontwikkeling. Enkele nie-regeringsorganisasies lewer ook professionele dienste, maar dan hoofsaaklik binne die konteks van die generiese benadering in maatskaplike werk. Die twee funksionerende krisishuise en Lifeline is onvoldoende om direkte diens aan misdaad-geaffekteerdes te lewer.

- ◆ Die kerklike instansies bied goeie ondersteuning aan lidmate, maar persone buite die geloofsgemeenskap word nie aktief ondersteun nie. Van die noodsaaklike gespesialiseerde dienste vir misdaad-geaffekteerdes is daar geen sprake nie.
- ◆ Die tradisionele stamowerhede kan 'n rol speel in die versorgingsnetwerk van misdaad-geaffekteerdes.
- ◆ Die ondersteuningsdienste wat deur die gemeenskapsgebaseerde instansies gelewer word, soos die verspreiding van inligting en bemoediging van die misdaad-geaffekteerde, is belangrik, maar lê op 'n ander vlak binne die ondersteuningsnetwerk van dienste. Sommige misdaad-geaffekteerdes het soms slegs hierdie vorm van dienste of 'n volgende fase van trauma-verwerking nodig. Die vereiste is egter ook dat die vrywilliger opgelei sal wees om die situasie reg te hanteer en nie tot sekondêre traumatisering sal bydra nie.
- ◆ Gespesialiseerde dienste word slegs gelewer deur middel van die beskikbaarheid van een funksionele krisishuis. Gespesialiseerde dienste behels ontlonting, maatskaplikewerk-intervensie en sielkundige dienste, maar sluit nie omvang van dienste soos in internasionale ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes nie.
- ◆ Al die maatskaplikewerk-instansies lewer reaktiewe dienste op grond van die gemeenskap se behoeftes. Die SAPD is in hierdie stadium die enigste rolspeler wat ook op misdaadvoorkoming fokus. Die redes vir die gebrek aan voorkomingsdienste kan na velerlei redes herlei word, soos 'n tekort aan mannekrag, dat dit nie as deel van die maatskaplike werker se taakomskrywing gesien word om gemeenskappe veiligheidsbewus te maak sodat hulle binne daardie raamwerk sal optree nie, en die nypende tekort aan fondse wat in die welsynsveld ondervind word. Wat ook in een gemeenskap opgeval het, is die rol wat die plaaslike Kinderbeskermingseenheid (KBE) speel in die samewerking met plaaslike instansies. Hoewel dit egter nie 'n algemene tendens blyk te wees nie, maar die sukses daarvan bewys dat dit wel kan gebeur.
- ◆ Die diep-landelike deel van die provinsie het byna geen dienste beskikbaar nie. Die gemeenskap hier moet gebruik maak van dienste wat op deelydse basis beskikbaar is of kliënte moet ver reis vir hulp.
- ◆ Die groot aantal GBO-instansies wat in die landelike area tot stand gekom het, is 'n duidelike aanduiding dat die behoefte aan hulp bestaan. Indien daar dus nie hulp beskikbaar is nie, gryp die gemeenskap self in. Dit val ook op dat die diens in byna al die gevalle nie gefokus is op misdaad-geaffekteerde persone nie, maar berading in algemene terme bied ten opsigte van algemeen maatskaplike probleme waaronder die misdaad-geaffekteerdes.

- ◆ Baie beperkte generiese maatskaplikewerkdienste is binne die diep-landelike gebied beskikbaar, maar geen gespesialiseerde intervensie vir misdaad-geaffekteerdes nie. As gevolg van hierdie situasie kan daar geen onderskeid gemaak word tussen die soorte trauma-intervensie en lewensfasebehoefte nie.
- ◆ Sensitiewe hantering van die misdaad-geaffekteerdes rakende die lê van 'n klagte en die aflê van getuienis by die SAPD is besig om veld te wen.
- ◆ Die feit dat uit die totaal van 40 deelnemers slegs 6 maatskaplikewerk- of sielkundige opleiding het, bevestig die gebrek aan professionele dienste in die diep-landelike areas.
- ◆ Fondse vir dienslewering is baie beperk en die grootste gedeelte daarvan is projektebegrotings wat vir beperkte tyd beskikbaar is. Befondsing moet dus deur middel van voortdurende aansoeke gevind word, wat die noodsaaklikheid van verantwoordelike amptenare benadruk, aangesien dienslewerende personeel weens die aanvraag na dienste nie ook befondsing kan behartig nie.
- ◆ Vrywilligers wat bydra tot die diensleweringstelsel gaan self gebuk onder armoede.
- ◆ Waar dienste op plaaslike vlak bestaan word dit oënskynlik nie effektief gekoördineer nie, alhoewel instansies tot 'n mate kennis dra van mekaar se werksaamhede.
- ◆ Die unieke aard van die landelike provinsies wat gevorm word deur die kultuurgoedere van die gemeenskap, die voorkoms van werkloosheid en armoede, gebrekkige hulpbronne en verafgeleë areas, maak die bepalinge van die Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie en die 'Slagofferbemagtigingsprogram' nie ten volle geskik vir diens aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie nie.
- ◆ Die kwaliteit van die mense in die Noordwes-Provinsie is een van die grootste bates waarmee gewerk moet word in die diens aan misdaad-geaffekteerdes.
- ◆ Die voorafgaande bevindings oor ondersteuningsdienste vir misdaad-geaffekteerde persone in die Noordwes-Provinsie sluit aan by die ondersoek van die Suid-Afrikaanse Regskommissie wat in 1997 bevind het dat dienste aan misdaad-geaffekteerde beperk, gefragmenteerd en ongekoördineerd plaasvind. Die kommissie se bevinding was verder dat die dienste op grond daarvan oneffektief plaasvind (SALC, 1997:24).

7 AANBEVELINGS

Uit die bogenoemde bevindings word die volgende aanbevelings gemaak:

- ◆ Landelike provinsies soos die Noordwes-Provinsie moet binne die makrobestel van Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie en 'Slagofferbemagtiging' 'n model

ontwikkel vir ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes in gemeenskappe in dié provinsie.

- ◆ Ondersoek moet ingestel word na die rol wat tradisionele leiers speel en kan speel in die netwerk van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes.
- ◆ Binne die bevindings moet 'n unieke ondersteuningsnetwerk geformuleer word vir misdaad-geaffekteerdes in 'n landelike gebied soos die Noordwes-Provinsie, met al die geïdentifiseerde rolspelers wat gekoördineerd diens kan lewer.

BIBLIOGRAFIE

ALPASLAN, A.H. 2003. Reflections in the experiences and needs of adolescents who have attempted suicide: a qualitative study. *Social work/ maatskaplike werk*, 39(3):251– 69, August.

BABBIE, E. & MOUTON, J. 2001. The practice of social research. Cape Town : Oxford University Press.

CRESWELL, J.W. 1994. Research design: qualitative approaches. London : Sage Publications.

CRESWELL, J.W. 2003. Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications.

DE VOS, A.S., *ed.* 2002. Intervention research. (*In De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 394-418.*)

DENZIN, N. K. & LINCOLN, Y.S., *eds.* 2003. Collecting and interpreting qualitative materials. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publishers.

FOUCHÉ, C.B. 2002. Problem formulation. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 104-113.*)

GREEFF, M. 2002. Information collection: interviewing. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H. Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 290-291.*)

GRINNELL, R.M. 1993. Social work research and evaluation. Itasca : FE Peacock Publishers.

HONEY, M. 2002. Legal structures commonly used by non-profit organizations. Braamfontein : Legal source centre. (Information series no 1).

HUISINVELD, J.A. 1999. Basic training slachtofferhulp: introductie voor de vrijwilliger van het slachtofferhulp. Utrecht : Landelijke Bureau.

INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2003. SAPS: Crime Statistics. Crime in the RSA for the financial years 1994/1995 to 2002/2003 – Province: RSA total. [Web:] <http://www.iss.co.za/CJM/stats0903/rsato2.htm> [Datum van gebruik: 24 Februarie 2004].

KEMP, S.P., WHITTAKER, J.K. & TRACEY, E.M. 2002. Context social work practice. (*In* O'Melia, M. & Miley, K., eds. Pathways to power: readings in contextual social work practice. Boston : Allyn and Bacon. p. 15-34.)

KENNEDY, L.W. & SACCO, V.F. 1998. Crime victims in context. Los Angeles : Roxbury Publication Company.

LE GRANGE, D. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Maart 2003. Potchefstroom.

MADONSELA, V. 2003. Preface. (*In* Department of Social Development, National directory on services for victims of violence. p. 4.)

MALHERBE, P. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Maart 2003. Potchefstroom.

MAMABOLO, J. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Oktober 2003. Mmabatho.

PATTON, M.Q. 2002. Qualitative research & evaluation methods. London : Sage Publications.

POGGENPOEL, M. 1998. Data analysis in qualitative research. (*In* De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouchè, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W. Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 334-353.)

PRETORIUS, B.M.L. 2004. Developing a social work practice model for the prevention of relationship violence: a youth perspective. Port Elizabeth : UPE. (Proefskrif – Ph.D.)

ROOS, A. 2002. Persoonlike onderhoud met die voormalige bestuurder van Slagofferondersteuningsprogram (VEP) in die Noorwes-Provinsie. Augustus 2002.

ROTHMAN, J. & THOMAS, E.J., eds. 1994. Intervention research: design and development for human service. New York : Haworth Press.

SALC *keye* South African Law Commission

SCHURINK, E.M. 1998. Deciding to use a qualitative research approach. (*In* De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouchè, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 239-251.)

SEPENG, M. 2002. Persoonlike mededeling aan outeur in Augustus 2002. Mmabatho

- SEPENG, M. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Oktober 2003. Mmabatho.
- SNYMAN, H.F. 2003 Mondelinge mededeling aan outeur. Randburg. November 2003.
- SOUTH AFRICAN LAW COMMISSION. 1997. Sentencing restorative justice. Compensation for victims of crime and victim empowerment. Issue paper 7: Project 82. 30 June. [Web:] <http://www.law.wits.ac.za/sals/issue/i7p.html> [Datum van gebruik: 16 Maart 2004].
- STRAUSS, A. & CORBIN, J. 1998. Basic qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory. London : Sage Publications.
- STRYDOM, H. & DELPORT, C.S.L. 2002. Sampling and pilot study in qualitative research. (*In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delport, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 333 – 338.*)
- VICTIM SUPPORT HANDBOOK. 2000. Helping people cope with crime. Reading : Hodder & Stoughton.
- YEGIDIS, B.L. & WEINBACH, R.W. 1996. Research methods for social workers. London : Allyn & Bacon.
- YULE, R.M. 1984. General procedures for research in the social sciences. Opknappingskursus in maatskaplikewerk-navorsing. Pretoria : Universiteit van Pretoria.

Artikel 4

MODEL VIR ONDERSTEUNINGSDIENSTE AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

MM Steyn en H Strydom

Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe: Maatskaplike Werk, Noordwes-Universiteit,
Potchefstroomkampus.

E-pos: mwkmms@puknet.puk.ac.za / mwkhs@puknet.puk.ac.za

Abstract

The article focuses on the development of a model for support services to crime affected people specifically in rural areas which is characterised by limited infra-structure and financial resources. The research was structured according to the Intervention Research model within the qualitative research approach. Data was collected by means of a literature study, comparison of the systems of victim support in the Netherlands and South Africa and interviews using a semi-structured interview schedule. A model was developed and illustrated in the format of a support net or network. The model provides for the organisation of institutions in four concentric panels in order to ensure a coordinated provision of professional and community based support services. Panel 1 represents the services at the police station where the crime is reported; panel 2 provides for specialised therapeutic and protection support; panel 3 includes the generic professional services that is provided by social workers and panel 4 provides for general emotional and practical support by community based organisations. It is clear that the actual content and organisation of the network will be determined by the unique situation in the particular area.

1 INLEIDING

Tot onlangs is in Suid-Afrika min aandag verleen aan persone wat geaffekteer is deur misdaad en geweld. Die fokus is hoofsaaklik geplaas op die oortreder en op die misdaad-geaffekteerde as die klaer of getuie in die saak. Met die aanvaarding van die Handves vir Menseregte in die Suid-Afrikaanse Grondwet word die regte van elke mens erken en is die fokus ook op die misdaad-geaffekteerde geplaas. Tog is die situasie ten spyte hiervan nog steeds nie rooskleurig vir misdaad-geaffekteerdes nie. In 'n ondersoek wat onderneem is in die landelike en diep-landelike gebiede van die Noordwes-Provinsie is gevind dat dienste grotendeels steeds op 'n ad-hoc basis geskied binne die generiese maatskaplikewerk-intervensie. Hierdie artikel fokus op die ontwikkeling van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in landelike gebiede wat gebuk gaan onder beperkte infrastruktuur, gebrekkige hulpbronne en gebrekkige finansiële vermoëns van die inwoners.

Die konstruk *misdaad-geaffekteerde* sal in hierdie artikel gebruik word in plaas van *misdaadslagoffer* omdat die laasgenoemde 'n negatiewe konnotasie dra van iets wat geoffer is. In die eersgenoemde begrip word die betekenis omvat dat die persoon deur die misdaad geaffekteer is, maar die effek verwyder of ten minste beperk kan word deur die voorsiening van effektiewe intervenisie deur professionele en ander gemeenskapslede. Waar die voornaamwoorde

hy/hom gebruik word, moet dit geïnterpreteer word dat dit ook die vroulike geslag insluit, tensy dit duidelik anders blyk uit die konteks.

2 PROBLEEMFORMULERING

Dit is 'n algemeen aanvaarde feit dat ingrypende maatskaplike verandering in 'n land onstabiliteit tot gevolg het. Een voorbeeld van dié onstabiliteit is dat misdaad kan voorkom, soos wat tans ook 'n algemene verskynsel in Suid-Afrika is. Die effek van misdaad is dat persone op fisiese en/of psigiese en maatskaplike vlakke daaronder ly. Tien jaar ná die politieke/staatkundige verandering in Suid-Afrika word geen daadwerklike afname in die misdaadsyfer ervaar nie, ten spyte van pogings in alle sektore van die samelewing om dit te bewerkstellig. Stabilisering ten opsigte van bepaalde misdaadgroepe wat in die jongste misdaadstatistiek gerapporteer word, is egter 'n positiewe teken van potensiele afplating (Institute for Security Studies, 2003:1). Volgehoue misdaad impliseer ook 'n volgehoue aantal misdaad-geaffekteerdes in die land, want volgehoue misdaad het 'n kumulatiewe effek. Selfs al word die effek van die misdaad deur die misdaad-geaffekteerde verwerk, met die gevolg dat dit hanteer kan word, verdwyn die ervaring nooit. Doeltreffende menslike funksionering is nodig vir die generering van 'n gesonde samelewing. Die impak van misdaad is een van die faktore wat die gemeenskap verhinder om hierdie ideaal te bereik. Die versorging van misdaad-geaffekteerdes is dus 'n ononderhandelbare vereiste indien die ontwikkeling van gesonde gemeenskappe nagestreef word.

Hierdie artikel maak deel uit van 'n groter navorsingsondersoek wat handel oor ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie (vgl. Afdeling A, par. 5). Die resultaat word in verskeie artikels gerapporteer. In die ander artikels is die impak van misdaad vanuit Christelike perspektief belig en die stelsel van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in 'n gevestigde stelsel, naamlik die Nederlandse stelsel, is met die Suid-Afrikaanse stelsel vergelyk en hieruit is die vordering met die Suid-Afrikaanse stelsel geëvalueer. In 'n derde artikel word die empiriese ondersoek van die navorsing gerapporteer. Hierin is die situasie in die Noordwes-Provinsie, wat verteenwoordigend is van die landelike en diep-landelike gebiede van Suid-Afrika, ontleed. Dit het geblyk dat landelike areas soos die Noordwes-Provinsie op mikrovlak gebuk gaan aan 'n gebrek aan hulpbronne en fondse vir die dienste aan persone wat ly onder die effek van misdaad. Tog is ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes 'n noodsaaklikheid in alle gebiede in Suid-Afrika as die welsyn van gemeenskapslede, soos vervat in die Grondwet, ernstig bedoel word. Die slotsom is dat 'n ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes soos wat in 1991 deur Snyman (1991) voorgestel is, nie op die mikrovlak in plattelandse gebiede, met gebrekkige hulpbronne en inkomste, geïmplementeer kan word nie. 'n Ondersteuningsmodel wat bedoel is vir plattelandse gebiede is daarom noodsaaklik om effektiewe hulp aan misdaad-geaffekteerdes te voorsien. Die fokus van hierdie artikel is derhalwe om aandag aan 'n ondersteuningsmodel vir plattelandse gebiede te gee.

3 NAVORSINGSMETODOLOGIE

3.1 NAVORSINGSVRAAG

Die vraag waarop hierdie artikel fokus, kan soos volg geformuleer word:

Hoe lyk 'n effektiewe ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie as 'n voorbeeld van die landelike gebiede in Suid-Afrika?

3.1.1 Die keuse van die navorsingsprobleem

Die navorsingsprobleem is deels in die inleiding uitgespel. Die Noordwes-Provinsie word gekenmerk deur groot landelike gebiede, soos ook in ander dele van Suid-Afrika, wat oor gebrekkige hulpbronsfasiliteite en materiële vermoë beskik. 'n Eie en toeganklike ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes is dus vir die Noordwes-Provinsie noodsaaklik.

3.1.2 Navorsingsbenadering en keuse van die benadering

Die aard van die data en die probleem bepaal die navorsingsbenadering (Cosby, 1993: 36). Kwalitatiewe navorsing is situasiegebonde, wat die waarnemer in die wesenswêreld van mense plaas, en bestaan uit 'n stel interpretatiewe, gematerialiseerde praktyke wat die wêreld sigbaar maak. Die praktyke transformeer die wêreld in 'n stel voorstellings deur middel van veldnotas, onderhoude, gesprekke en notas aan die self (Denzin & Lincoln, 2000:3). Die aard van hierdie ondersoek is om antwoorde te vind op die aard en samestelling van die ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie as 'n landelike gebied van Suid-Afrika. Die kwalitatiewe benadering is daarom van pas in hierdie ondersoek.

3.1.3 Navorsingsontwerp

Die navorser se keuses en aksies vir die navorsingsontwerp of -strategie word deur navorsingsbenadering bepaal (Fouché, 2002:272). 'n Navorsingsontwerp word beskou as die bloudruk of formule wat op 'n gegewe stadium in die navorsingsproses gekies moet word. Die navorsingsontwerp verbind die navorsingsvraag en die teoretiese raamwerk met die strategieë waarvolgens die navorsing uitgevoer gaan word (Denzin & Lincoln, 1994: 202-203). Die ontwerp van 'n navorsingsprojek bied verder ook die oplossing vir 'n reeks besluite oor hoe om op hipoteses wat deur die navorser geformuleer is, te antwoord (Babbie & Mouton, 2001:73; Yegidis & Weinbach, 1996:89). Die aard van hierdie ondersoek is gerig op die ontwikkeling van professionele kennis binne 'n bepaalde konteks, naamlik hoe 'n ondersteuningsmodel vir dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie moet lyk. Die doel van die navorsing is dus om 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes te ontwikkel en daarom is gebruik gemaak van die Intervensienavorsingsmodel soos beskryf deur De Vos (2002:396-416). Intervensienavorsing bestaan uit 6 fases, naamlik: probleemanalise; inligtinginsameling; ontwerp; vroeë ontwikkeling en voorlopige toetsing; evaluasie en gevorderde ontwikkeling en disseminasie. In hierdie navorsing word gebruik

gemaak van vyf fases te wete: probleem-analise en projekbeplanning; inligtinginsameling en sintese; ontwerp; evaluasie en disseminasie. Die geheel van die navorsing is in verskillende artikels gerapporteer, daarom is fases 1 en 2 wat reeds uitgevoer is in die voorafgaande artikels van hierdie manuskrip gerapporteer. Die uitvoering van fases 3, 4 en 5 van intervensie navorsing word in hierdie artikel hanteer. Vir konteksskepping word die prosedures van fases 1 en 2 kortliks verduidelik.

4 DIE INTERVENSIENAVORSINGSMODEL EN FASES

Die benutte stappe van die verskillende fases word vervolgens gerapporteer, asook die bevindinge wat uit die stappe voortgevloei het.

4.1 FASE 1: PROBLEEMANALISE

Hierdie fase behels die ondersoek na die omstandighede waarin die gemeenskapslede hulle bevind en wat negatief op 'n beduidende deel van die gemeenskap inwerk. Die omvang van die omstandighede het sodanige impak op die gemeenskap dat dit as 'n maatskaplike probleem gesien word (De Vos, 2002:397). In hierdie fase word die teikensisteem geïdentifiseer, toegang tot en samewerking met die teikensisteem word verkry, die bekommernisse van die populasie word geïdentifiseer, die geïdentifiseerde probleme word ontleed en die doelstellings en doelwitte van die navorsing word saamgestel. Onderzoek is ingestel na die wenslikheid om die navorsing te onderneem.

Tydens hierdie fase is in hierdie navorsing gesprekke onderneem met persone wat betrokke is op die terrein van dienslewering aan misdaad-geaffekteerdes. Die gebrek aan infrastruktuur in veral die landelike areas van die Noordwes-Provinsie werk die belemmering van effektiewe diens aan misdaad-geaffekteerdes in die hand. Uit die ondersoek het dit geblyk dat pogings aangewend word om die probleme met ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes die hoof te bied, maar gebrekkige hulpbronne, fondse en mannekrag rem die proses. Onderzoek na die stand van dienste was dus nodig ten einde te kon bepaal waar die leemtes in die veld bestaan en beter samewerking te bewerkstellig (vgl. Artikel 3).

Die fokus van die ondersoek was om veral die behoeftes te identifiseer wat in die ver afgeleë gedeeltes van die provinsie binne die stelsel vir misdaad-geaffekteerdes, vanweë die oënskynlike gebrek aan hulpbronne, bestaan. Die area-indeling van die SAPD is vir die ondersoek gebruik, aangesien die polisiestasie 'n sentrale punt vorm wanneer misdaad aangemeld word. Die gekose gebiede was Mmabatho, Mafikeng, Vryburg, Itsoseng, Ganyesa, Reivilo, Pomfret, Morokweng en Heuningvlei.

Die doelgerigte, nie-waarskynlikheidsseleksie is benut, waar gebruik gemaak is van 'n beskikbaarheidsteekproef (Babbie, 2004:183-184; Rubin & Babbie, 1993:367). Alle relevante instansies wat verder deur middel van die sneeubalsteekproef geïdentifiseer is, is by die ondersoek betrek totdat dataversadiging bereik is (Schurink, 1998:304). In totaal is 46 instansies by die ondersoek ingesluit.

Die data is ingesamel deur middel van persoonlike onderhoude met die deelnemers, deur gebruikmaking van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule en na afloop van die totale insameling ontleed (Greeff, 2002:303). Die verwerkingsproses het die ondersoek, kategorisering, tabellering en indien nodig herkombinasie van die bewyse om die aanvanklike uitgangspunte van die ondersoek te hanteer, behels (Krueger, 1994:140). Die onderhoudskedule wat gebruik is, het reeds die temas vir organisering van die data voorsien (Poggenpoel, 1998:342).

4.2 FASE 2: INLIGTING INSAMELING EN -SINTESE

In hierdie fase van die model word van die veronderstelling uitgegaan dat die wiel nie herontdek moet word nie. Dit impliseer dat ondersoek gedoen moet word na wat reeds binne die veld van ondersoek gedoen is (De Vos, 2002:405). Dié fase behels dus die raadpleging van bestaande bronne en die bestudering van natuurlike hulpbronne.

Benewens 'n uitgebreide literatuurstudie het inligtinginsameling geskied in die ver afgeleë dele van die Noordwes-Provinsie wat veral gebuk gaan onder 'n gebrek aan hulpbronne en infrastruktuur. Alhoewel fase 2 reeds uitgevoer is en die rapportering daarvoor in ander artikels van hierdie manuskrip gedoen is, het 'n verdere uitbreiding van fase 2 in die ondersoek geblyk (De Vos, 2001:397). Tydens die inligtinginsamelingsfase het die rol wat die Tradisionele Leierskap in die Provinsie speel, ook aan die lig gekom. Hieruit het die noodsaaklikheid gespruit om onderhoude te voer met van die tradisionele leiers. Drie leiers is met behulp van 'n beskikbaarheidsteekproef in die ondersoek betrek. Dié ondersoek word later in hierdie artikel gerapporteer.

Deur middel van 'n literatuurontleding is ondersoek ingestel na wat 'n effektiewe ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes, soos die Nederlandse model, moet omvat. Alhoewel daar sedert 1994 vordering gemaak is op die weg na ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes, is daar nog nie voldoende vordering gemaak om te kan praat van 'n ondersteuningsmodel vir Suid-Afrika nie. In hierdie verband kan veral verwys word na die baanbrekersnavorsing van Snyman (1991) waarin voorgestel is hoe 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes vir Suid-Afrika moet lyk. Tot op hede is die model van Snyman nog nie geïmplementeer nie. Hierdie model is egter in geheel nie toepaslik vir landelike gebiede soos die Noordwes-Provinsie nie, vanweë die diep-landelike aard van die provinsie en gebrekkige hulpbronne wat kenmerkend is van so 'n gebied. Verder is ook bevind dat die ondersoek ingestel moet word na watter rol tradisionele leiers speel en kan speel in die ondersteuningsnetwerk van misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie. Op hierdie punt is teruggegaan na fase 1 van die Intervensienavorsingsmodel (De Vos, 2002:397). Die hantering van die addisionele ondersoek word vervolgens gerapporteer.

4.2.1 Voorbereiding vir data-insameling by Tradisionele Leiers

'n Belangrike kwessie wanneer dit kom by interkulturele sake is om kultuursensitiewe prosesse en hantering van die data na te volg. Om hierdie rede is van sleutelinformante gebruik gemaak (Gilchrist & Williams, 1999:73-75). In hierdie verband is dr. Maserami Letsie, verbonde aan die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit se vakgroep vir Afrikatale, genader vir hulp. Sy is genader vanweë haar kulturele identiteit (Sesotho), wat verwant is aan die groepering van die tradisionele leiers wat besoek moes word (Setswana). Tydens twee onderhoude is die doel van die navorsing aan haar verduidelik en die vraelys bespreek. Sy het haar bereid verklaar om die proses te fasiliteer en ook die navorser by te staan in die voer van onderhoude in Setswana.

4.2.2 Verkryging van toegang en samewerking van die groep

Dr. Letsie het die Tradisionele Leierskap van die Batswana se hoofkantoor in Mafikeng geskakel om vas te stel of afsprake met die tradisionele konings (dikgosi) gereël kan word. Die sekretaresse het die telefoonnommer van die Voorsitter van die Tradisionele Leierskap wat in Rustenburg woonagtig is, verskaf, aangesien dit die voorgeskrewe hanteringswyse is om toegang tot die Tradisionele Leierskap te kry. Die Voorsitter is geskakel, waarop hy sy toestemming verleen het dat van die konings in die Mafikengarea genader kan word vir onderhoude. Die telefoonnommer van een koning is verstrekt. Hieropvolgend is kontak gemaak met hierdie koning (kgosi) wat 'n ontmoeting toegestaan het.

Die navorser en dr. Letsie het na Mafikeng gereis vir 'n ontmoeting met die koning (kgosi). In 'n kort oudiënsie het hy onderneem om ander konings te nooi op 'n dag waarop ooreengekom is, maar hy moes eers vasstel of die konings in die afspraaktyd beskikbaar kon wees. Hy het verduidelik dat dit belangrik is om die oudstes (tribal counsellors/elders) ook te nooi aangesien die koning in samewerking met hulle samelewingskwessies hanteer (Mathabathe & Shabangu, 2001:47). Die afspraakreëling is per telefoon opgevolg. Die datum is bevestig en dr. Letsie en die navorser het weer na Mafikeng gereis vir die onderhoude.

4.2.3 Inligtinginsameling en -sintese

Die onderhoude het by die kantore van die tradisionele leiers plaasgevind. Twee konings (dikgosi) was beskikbaar, waarvan een vergesel was van die oudstes en 'n onderhoud toegestaan het. Die tweede koning moes 40 km ver reis vir die afspraak en die oudstes kon hom nie vergesel nie. Die persoon wat die Mafikeng-onderhoude gereël het, het ons ook verwys na 'n derde koning, wat toe ook by die navorsing betrek is. Dié derde koning se dorpie (village) is in die Rustenburg-area. Die Voorsitter van die Tradisionele Leierskap het self in die inligtinginsamelingsfase nie tyd beskikbaar gehad om 'n onderhoud toe te staan nie. In totaal is bydraes van drie konings van die Batswana ingewin.

Die onderhoude is aan die hand van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule wat in Setswana vertaal is, gevoer. Die onderhoude is in Setswana deur dr. Letsie gevoer, alhoewel

die een koning sy response soms ook in Engels verstrek het. Die navorser was teenwoordig by die onderhoude en kon die nodige waarnemings doen. Die onderhoude is op band geneem om later getranskribeer en in Engels vertaal te word (Greeff, 2002:304). Die transkribering is deur 'n nagraadse student in die Vakgroep Afrikatale gedoen en in Engels vertaal deur 'n Setswanasprekende dosent in die Vakgroep Engels van die Noordwes-Universiteit. Die vraagskedule het reeds kategorieë ingesluit waardeur die inligting ingesamel is en waaruit die temas geïdentifiseer is (Ryan & Bernard, 2003:275).

4.3 FASE 3: ONTWERP

Die ontwerpfasie van die ondersoek handel oor die verkonkretisering van die uitkoms van die navorsing (De Vos, 2002:407). Die gevolg is dat 'n patent of model die lig sien. Op grond van die bevindings uit die ander artikels waarin die navorsing gerapporteer is, is dit noodsaaklik dat 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie geformuleer moet word. Die vereiste is egter dat die model ontwikkel word binne die menskapasiteit en hulpbronne wat in die gemeenskap beskikbaar is. Die ontwerp van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes binne die landelike gebiede in Suid-Afrika is in hierdie fase uitgevoer en is die fokus van hierdie artikel.

4.4 FASE 4: VOORLOPIGE EVALUASIE

Dit sluit die identifisering van die potensiële markte in, die skep van die aanvraag daarvoor en die aanmoediging om die uitvinding te aanvaar (De Vos, 2002:414-417; Pretorius, 2004:17). Die voltooide model moet dus aan die kliënte-publiek voorgelê word vir kommentaar. Hierdie model beantwoord nie aan die vereistes van 'n patent wat bemark word nie, maar dit moet steeds deur die mark waarvoor dit bedoel is, aanvaar word. Die implementering daarvan is 'n tydsame proses wat oor jare sal verloop. Gevolglik is dit nodig om die model voor te lê aan kundiges op die terrein van 'misdaadslagofferondersteuning' vir kommentaar ten einde die konsep te verbeter en te verfyn. Die beskikbaarstelling van die ontwerp aan kundiges op die terrein van 'misdaadslagofferondersteuning' is dus in fase 4 van die navorsing uitgevoer.

4.5 FASE 5: DISSEMINASIE

Die disseminasiefase is die stadium waar die produk gereed is om aan die mark voorgelê te word. Die uitkoms van die ondersoek en die bevindings van die navorsing is in artikels gerapporteer wat vir publikasie in vaktydskrifte vir maatskaplike werk voorgelê sal word. Sodoende sal dit deur rolspelers op die terrein van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes gelees word. Daar is ook 'n ooreenkoms met die Departement Maatskaplike Ontwikkeling op provinsiale vlak sowel as die Tradisionele Leierskap getref om die navorsingsbevindings aan hulle beskikbaar te stel. Disseminasie sal dus op hierdie wyse geskied.

5 BEVINDINGE UIT DATA VERKRY VAN TRADISIONELE LEIERS

Die semigestruktureerde vraelys aan die hand waarvan die data ingesamel is, het die kategorieë verskaf waarin die data gegroepeer is (Ryan & Bernard, 2003:275). Die verwerking van die data is aan die hand van Marshall en Rossman se benadering gedoen (Poggenpoel, 1998:342). Die data word in die volgende kategorieë verstrek:

5.1 INLIGTING AAN DIE KONING OOR MISDAAD IN DIE DORPIE

In al drie die gevalle word die koning ingelig oor misdaad in die dorpie. Die een koning voel egter dat die inligting ook deur die SAPD aan hom oorgedra moet word. Alhoewel hy daagliks inligting ontvang van benadeeldes was sy kommentaar:

“Nobody is specifically responsible for such information.”

Die ander twee deelnemers word ingelig deur die hoofmanne, oudstes, stampolisie of lede van die gemeenskap wat besorg oor die situasie is. Die response van die deelnemers was:

“It’s the headmen and elders who are responsible for the matter.”

“Village elders play an important role in informing us about crime”

Al drie die konings was dit eens dat minder ernstige sake hanteer kan word, terwyl ernstige misdade soos moord en misdade waar groot bedrae geld ter sprake is, direk na die SAPD verwys moet word.

5.2 VERANTWOORDELIKE PERSONE VIR DIE HANTERING VAN DIE EFFEK VAN MISDAAD OP DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

Die response van al drie die deelnemers is dat kommunale verantwoordelikheid vir mekaar in die gemeenskap bestaan. Die twee response wat die reaksie van die deelnemers goed beskryf is:

“Men are by the nature of their upbringing not supposed to overlook any wrongdoing by any member of the community.”

“These elders are still upholding our tradition that they should not allow crime to spread throughout the village without means to stop it.”

Die hoofman is verantwoordelik vir ’n wyk en moet die koning inlig oor sake wat die wyk raak. Gevolglik word alle sake wat die aandag van die koning vereis, gerapporteer. Indien ’n gemeenskapslid ’n geringe misdaad rapporteer, word die klaer en verdagte voor die oudstes byeengebring en die saak opgelos. Hierna word die saak aan die koning gerapporteer. Indien dit ernstig van aard is, sal advies aan die koning gegee word oor die hantering van die saak.

Die deurgee van inligting aan die koning word beskou as deur “ ‘traditional’ policing that information is accessed’ “. Die ander lede van die gemeenskap word egter nie van die verantwoordelikheid onthef nie.

5.3 VORMS VAN EN PROSEDURES VIR HULPVERLENING DEUR DIE KONING AAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE

Daar is slegs in die een geval waar berading deur die koning hanteer word as die misdaad-geaffekteerde aan hom bekend is, en waar hy ander hulp verleen waartoe hy in staat is. Die een koning gee ook terugvoer aan die gemeenskap oor die uitkoms van die saak. Hieroor is gesê:

“Once a complaint has been reported, it is not the secret of the office, and the matter receives attention. The matter is carried through to the tribe via the chief as an indication that everybody is worried about it”

Die doel is om die gemeenskapslede aan te moedig om nie in misdaad betrokke te raak nie. Die doel is in hierdie geval meer gerig op misdaadvoorkoming as om die misdaadeffek op die misdaad-geaffekteerdes te minimaliseer. Die feit dat die misdaad gestraf word dien in baie gevalle as regstellende geregtigheid (*restorative justice*), alhoewel dit veel meer as dit behels (Luyt, 1999:67). Daar word in een gemeenskap by skuldigbevinding ook gebruik gemaak van kompensasie, wat nie altyd in die regering se regstelsel kan gebeur nie. Dit wil dus voorkom asof misdaadvoorkoming in hierdie gevalle groter aandag kry as die versorging van die misdaad-geaffekteerde, behalwe vir die regstellende geregtigheid. Regstellende geregtigheid is soos volg beskryf:

“... if a victim has lost one cow, the accused can be fined three cows, of which the two cows (also) go to the person from which the cows were stolen.’

‘No specific procedure is followed.’

5.4 DIE AARD VAN ONDERSTEUNING AAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEERDE

Die beraad wat in een geval gelewer word, is die enigste formele ondersteuning wat deur die koning of oudstes verleen word. ’n Opmerking in dié verband is dat:

“Moral support is rendered.”

Informele ondersteuning deur die ander gemeenskapslede is egter moontlik, soos vroeër gerapporteer is.

Die diens aan die misdaad-geaffekteerde en sy naasbestaandes word gelewer as advies om nie die reg in eie hande te neem nie, maar die sake by die polisie aan te meld. Vertroue in die polisie is egter in hierdie stadium nie hoog nie, as gevolg van gevoelens soos:

“I feel that the government is ignoring us in many ways. For example policemen in the rural areas lack proper resources. There are not enough policemen and this place a burden on the entire village to see to it that crime is brought under control.”

5.5 DIE IDEALE SITUASIE VIR VERSORGING VAN DIE MISDAAD-GEAFFEKTEEDE

Twee konings het verwys na formele strukture soos:

“There should be physical facilities available to care for the victims, like clinics and crime report centres.”

“We need the help of the police to assist us set up support structures for the victims at the local police stations. This will enable rape victims to access private help away from the public eye in an effort to protect the identity of both the victim and the accused.”

Die behoefte aan professionele hulp word dus erken. Die derde respondent is van mening dat ’n polisieforum geskep moet word om die koning en gemeenskap van inligting te voorsien om misdaad te voorkom. Vrywilligers moet aanbied om die werk te doen want:

“... for no one would take care of our homes if we do not do it ourselves.”

5.6 DIE HULPVERLENINGSTRUKTUUR AS DEEL VAN DIE GROTER DIENSLEWERINGSTRUKTUUR IN DIE PROVINSIE

Tans is daar geen sprake van deel wees van die groter struktuur nie, aangesien die konings van mening is dat die regering die rol wat die tradisionele leiers in die gemeenskap speel ignoreer. Een koning het dit soos volg uitgedruk:

“Traditional authorities should be given more powers to assist government in some functions, viz. crime prevention and administration of justice.”

5.7 ANDER GEDAGTES VAN DIE KONINGS RAKENDE DIE ONDERWERP

“Crime in rural areas is not so rampant because of closer-knit family structures.”

Een respondent is van mening dat die voorsiening van formele strukture in die gemeenskap die beeld van die SAPD in die gemeenskap sal verbeter en sodoende die vertroue in die SAPD herstel. Volgens hom word mense ontmoedig om misdaad by die polisie te rapporteer omdat hulle sake nie in die hof aangehoor word nie, terwyl die verdagte vry in die strate rondloop (Leggett, 2003:8). ’n Ander respondent sluit soos volg by hierdie mening aan:

“Lack of communication between the villagers and the police leads to a vote of no confidence in the police.”

“Rural men should be trained as police reservists. Workshops on crime prevention and related matters should be held regularly.”

“Village people can play a bigger role in bringing the situation under control because they know the village and the suspects very well.”

“There is a need to bring back the dignity of the rule of law to discourage criminals to commit crime.”

6 BESPREKING VAN DIE DATA OOR DIE ROL VAN TRADISIONELE LEIERSKAP

Uit onderhoude met die konings (dikgosi) is dit duidelik dat hulle steeds ’n rol speel in die handhawing van vrede en orde in hul gemeenskap. Dit stem ooreen met die bevindings uit ’n ondersoek onder leiding van Idasa in die Bolobedugemeenskap (Mathabathe & Shabangu, 2001:44-45). Soos in die gemelde ondersoek speel die konings ’n belangrike rol om oplossings te vind vir kleiner misdade wat in hul gemeenskappe voorkom. Ernstige misdaad word direk na die SAPD verwys vir hantering.

Weens die konings se betrokkenheid by misdaad dra hulle ook kennis van misdaad-geaffekteerdes, aangesien hulle begaan is oor wat met gemeenskaplede gebeur (Mathabathe & Shabangu, 2001:44). Alhoewel die konings van mening is dat hulle steeds ’n positiewe bydrae kan lewer in die land se veiligheid en sekuriteit, eerbiedig hulle die landswette. Hulle is met behulp van die oudstes in die gemeenskap goed ingelig oor die stand van sake en bied hulp waar hulle kan, maar van formele dienste is daar nie sprake nie. Wat wel duidelik is, is dat daar ’n infrastruktuur bestaan waardeur dienste wel gelewer kan word indien dit georganiseer is. Die feit dat verwys is na die nodigheid van traumasentrums in gevalle waar misdaad-geaffekteerdes aan ernstige geweld blootgestel was en dat professionele dienste ook benodig word, lewer bewys dat die konings erken dat verskillende bane van dienste nodig is.

Ten slotte kan net opgemerk word dat die koning wie se dorpie naby die stedelike gebied geleë is, meer ontmagtig voel deur die beleidsbepalings soos die Witskrif op Tradisionele Leierskap. Die nabyheid van die SAPD maak die ingreep van die koning in gemeenskapskonflik moontlik minder nodig, terwyl die persoon wie se dorp verder geleë is sekere sake self moet hanteer om die konflik in die gemeenskap te minimaliseer.

Die rol en betrokkenheid van die konings in die gemeenskap maak hulle ’n belangrike skakel in die ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes. Hierdie skakel sal egter slegs op die ondersteuningsvlak funksioneer terwyl professionele dienste deur ander instansies gelewer sal word. Dit wil egter ook voorkom dat die besef van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes nie noodwendig insluit dat kennis gedra word oor wat die ondersteuningsdiens moet behels nie.

7 DATA VERIFIKASIE

In kwalitatiewe navorsing is die verifiëring van data baie belangrik. Die data in die ondersoek is deur middel van triangulering gedoen (Denzin & Lincoln, 1994:214; Ritchie, 2003:43).

Ondersoeker- en teoretietriangulering is gebruik (Janesick, 1994:215). Die kwaliteit en betroubaarheid van die getranskribeerde en vertaalde data is deur dr. Letsie gekontroleer en die verwerkte data is deur haar geverifieer. Verder is dit ook met die literatuur in verband gebring (Creswell, 2003:196). In die geval van die Tradisionele Leierskap in Suid-Afrika is nie baie navorsing onderneem nie. Bestaande resente data is die Witskrif op Tradisionele Leierskap en Regering (SA, 2003) asook navorsing wat deur bemiddeling van verskillende partye onder leiding van Idasa gedoen is (Mathabathe & Shabangu, 2001). Die laasgenoemde navorsing het die misdaadsituasie in Bolobedu in die Groter Letaba Munisipaliteit ondersoek, waartydens die rol van tradisionele leiers in veiligheid en sekuriteit ook ondersoek is. Die kultuuragtergrond van die tradisionele leiers in die laasgenoemde en die onderhawige ondersoek verskil, maar die beginsels waarop die rol berus wat hulle kan doen, behoort dieselfde te wees. Nadat die onderhoude deur navorser verwerk is, is die data weer met dr. Letsie bespreek vir finale verifiëring.

8 VERGELYKING TUSSEN DIE NEDERLANDSE STELSEL EN SUID-AFRIKAANSE SITUASIE RAKENDE MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

Wanneer die onderskeie stelsels vir ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes van Nederland en Suid-Afrika deur middel van jukstaposisering vergelyk word, kom die volgende kenmerke na vore, soos gerapporteer in Artikel 2 van dié manuskrip.

- ◆ Die eerste opvallende verskil tussen die twee stelsels is dat die Nederlandse stelsel vanuit een wet bedryf word. In Suid-Afrika het die bewussyn van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes stukrag gekry met die aanvaarding van die Handves vir Menseregte in 1996. Tans het Suid-Afrika verskillende wette wat tot 'n mate diens en beskerming aan die misdaad-geaffekteerde lewer. Die ideaal bly egter een gefokusde wet wat die belange van die misdaad-geaffekteerde en die oortreder beskerm.
- ◆ Alhoewel wetlik bepaald, word die Nederlandse stelsel vanuit een nie-regeringsorganisasie bedryf, terwyl daar in Suid-Afrika verskillende organisasies soos NICRO en Lifeline is wat op die misdaad-geaffekteerde fokus, waar ander nie-regeringsorganisasies algemene maatskaplikewerk-intervensie lewer. Die staat, deur middel van die Departement Maatskaplike Ontwikkeling en die Suid-Afrikaanse Polisie, lewer tans die grootste bydrae met betrekking tot die hantering van misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika. Die meeste skuilings word grootliks deur die staat in stand gehou veral op die platteland. Geloofsgroepe speel in hierdie verband 'n groot rol in stedelike areas. Die gewenste situasie is dat gemeenskappe die verantwoordelikheid vir misdaad-geaffekteerde ondersteuning moet aanvaar, maar nie-regeringsorganisasies ondervind op die oomblik finansiële druk as gevolg van die groot aantal inwoners van die land wat onder die broodlyn lewe as gevolg van die hoë voorkoms van werkloosheid. Nie-regeringsorganisasies is afhanklik van finansiële ondersteuning uit die gemeenskap.

- ◆ Soos in Nederland is die SAPD dikwels ook die eerste kontakpunt nadat die misdaad gepleeg is. Die polisie in Nederland is bewus van die ondersteuningsdienste wat in die omgewing bestaan en kan die misdaad-geaffekteerde persoon daarvoor inlig. Die realiteit van die uitgestrekte landelike areas waar daar nie 'n polisiestasie naby aan alle inwoners geleë is nie, dra egter daartoe by dat die stelsel nie so effektief as in Nederland kan wees nie.
- ◆ Uit die beskikbare literatuur wil dit voorkom of die opleiding van polisielede wat met misdaad-geaffekteerdes werk 'n hoë prioriteit is in beide Nederland en Suid-Afrika. Klem word veral gelê op die waardige hantering van die misdaad-geaffekteerdes. Die voorgeskrewe optredes getuig van sensitiewe optredes, alhoewel die uitkoms daarvan nie in die navorsing ondersoek is nie. In Nederland is egter bewyse dat die misdaad-geaffekteerde effektief deur polisielede hanteer word.
- ◆ Die stelsel in Nederland vorm 'n duidelike net wat funksioneer om 'n volgende vlak van dienste te voorsien as die misdaad-geaffekteerde persoon nie van die een vorm gebruik wil maak nie. Die regte en keuses van die misdaad-geaffekteerde word erken en die 'slagofferondersteunings-netwerk' reageer slegs op die misdaad-geaffekteerde se versoek. Die dienste is algemeen bekend en word ook in die media bekend gestel. In Suid-Afrika word daar in sekere gevalle tans eers 'n begin gemaak met eerstevlakdienste aan misdaad-geaffekteerdes. Daar is nog nie sprake van 'n net van dienste nie. Die rol van die staat kan gesien word as die eerste vlak van dienste in die Suid-Afrikaanse stelsel.
- ◆ Opleiding van vrywilligers in ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes vind uitgebreid in Nederland plaas. Dit bewys die bedoeling om in belang van die misdaad-geaffekteerde op te tree. Vrywilligers word dus opgelei om die kliënt met deernis en empatie te hanteer en te reageer op die kliënt se behoeftes om verdere traumatisering te voorkom. Die Suid-Afrikaanse nie-regeringsinstansies lei vrywilligers op waar maatskaplike werkers in algemene dienslewering van vrywilligers gebruik maak, maar nie in dieselfde mate as wat persone wat met getraumatiseerde mense werk opgelei behoort te word nie. Ad-hoc gevalle van opleiding bestaan by instansies soos Lifeline en FAMSA, maar dié instansies bestaan nie in alle gemeenskappe nie. As gevolg van die hoë voorkoms van geweldmisdade in Suid-Afrika, wat soms grens aan sinlose geweld, word misdaad-geaffekteerdes erg getraumatiseer. Gespesialiseerde opleiding in traumaberading is nodig vir professionele persone, benewens hulle basiese opleiding in hulpverlening. In die geval van vrywilligers is die werwing en opleiding van geskikte persone om dieselfde redes as die voorafgaande noodsaaklik vir die vlak van diens wat deur hulle gelewer moet word.
- ◆ Besikbaarheid van kantore wat dienste kan lewer wat betref emosionele ondersteuning, inligtingverskaffing, ondersteuning in hofsake en mediasie met die

oortreder, dui op die gesofistikeerdheid van die Nederlandse stelsel. Die diens is egter gefokus op die behoeftes van die misdaad-geaffekteerde ná traumatisering. In Suid-Afrika word diens gelewer in die bestaande stelsel van maatskaplikewerk-dienslewering, met enkele ander instansies in stedelike gebiede wat fokus op die misdaad-geaffekteerde. Die grootste aantal van dié instansies is daarop gerig om skuilings te bied aan vroue wat deur die misdaad van gesinsgeweld geaffekteer is. Die belange van kinders wat mishandel of misbruik word is tans op 'n hoër vlak as dié van die gewone misdaad-geaffekteerde. Dit is geregverdig dat belange van kinders voorkeur kry, maar die strewe na verbeterde dienslewering aan alle misdaad-geaffekteerdes moet ook hoë prioriteit wees.

- ◆ Die rolspelers wat in die Suid-Afrikaanse Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie aangedui word, stem ooreen met die rolspelers in die Nederlandse stelsel. Hierin word veral verwys na die samewerking tussen die staat en die gemeenskap waaruit die vrywilligers gewerf word. Hieruit kan afgelei word dat die belangrikheid van vrywilligers in die voorgestelde Suid-Afrikaanse stelsel vervat is. Slegs tyd sal leer of die ideaal bereik sal word.
- ◆ Die tekort van polisielede was tot op hede 'n knelpunt, maar met die Staatsrede van die President van Suid-Afrika het hy aangekondig dat die polisiemag uitgebrei gaan word.
- ◆ Die tekort aan maatskaplike werkers op die platteland asook die vergoedingspakkette is 'n geweldige knelpunt in die lewering van professionele dienste in die platteland.
- ◆ Suid-Afrika het nog nie 'n algemene kompensatieskema vir misdaad-geaffekteerdes nie. Dit is slegs binne die Strafproseswet (Wet 51 van 77, soos gewysig) moontlik om op grond van Art. 300 en 301 op versoek van die klaer kompensasie van die oortreder te eis.

9 AGTERGROND TOT DIE MOONTLIKE MODEL

Wanneer verwys word na 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes moet die bevindings van die vorige fases uitgelig word. In hierdie verband word verwys na die ander artikels van hierdie manuskrip. Die konsepte waarmee gewerk word, is misdaad; misdaad-geaffekteerde; misdaad-geaffekteerde ondersteuning en ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes.

9.1 MISDAAD

Negatiewe optredes, wat 'n nadeel vir die hele gemeenskap inhou, kan as wandade of misdade geklassifiseer word (vgl. Artikel 1). Die regsgronde vir die bepaling van misdaad is vervat in die wette van 'n land (Mawby & Walklate, 1994:23). Regsgrondelik word misdaad gedefinieer as gedrag wat in stryd is met reëls wat deur 'n gesagsliggaam neergelê is (Aafjes *et al.*, 2000:21;

Bezuidenhout 1998:147; Lauer, 1995:127). Dit kom daarop neer dat daar sprake van 'n handeling moet wees wat in stryd is met die juridiese raamwerk wat in die samelewing geld. As dié reëls oortree word, kom die gedrag of handeling van individue in konflik met die gemeenskap se pogings om hulself te organiseer. Uit die gepositiveerde wette of juridiese raamwerk van 'n land word dus bepaal watter gedrag as aanvaarbaar of onaanvaarbaar beskou word ten einde vir die gemeenskapslede 'n veilige leefomgewing te skep. 'n Veilige omgewing is nodig sodat 'n gemeenskapslid die geleentheid kan hê om tot volle potensiaal te ontwikkel.

Voorts is vasgestel dat misdaad op die mens impakkeer sodat dit veroordeel word vanuit die kosmiese sowel as die gepositiveerde wette wat spruit uit die Wet van God. Benewens die feit dat die beeld van God in die mens verduister word en 'n vertrouensbreuk tussen die mens en sy naaste ontstaan, lei dit ook tot posttraumatiese stres wat die mens se potensiaalontwikkeling en -uiteewing beperk. Vanuit die kosmiese sowel as gepositiveerde wette is dit duidelik dat die misdaad-geaffekteerde versorg moet word. Dienste aan die misdaad-geaffekteerde lê op die fisiese, psigiese, maatskaplike en geestelike vlakke. Hierdie dienste vereis derhalwe professionele intervensie sowel as ondersteuningsdienste (Kennedy & Sacco, 1998:163-164; Stansfeld, 2002:1-2).

9.2 MISDAAD-GEAFFEKTEERDE

Alhoewel die juridiese perspektief geld wanneer misdaad omskryf word, reageer gemeenskappe op misdaad veral vanuit hulle lewensbeskouing en fisiese verliese (vgl. Artikel 1 van hierdie manuskrip). Die werklike impak van misdaad op die mens word baie moeilik bepaal aangesien mense verskillend op dieselfde situasies reageer. Selfs al ervaar mense dieselfde emosies word dit op verskillende wyses uitgedruk. Die effek van misdaad op die geaffekteerde persoon en die naasbestaandes word gewoonlik bereken in terme van fisiese beserings, ekonomiese verlies, ongemak en psigologiese trauma. Die uitwerking op al hierdie lewensfasette raak egter ook die misdaad-geaffekteerde se maatskaplike funksionering aangesien die mens as verbandswese geskape is (vgl. Artikel 1 van hierdie manuskrip).

9.3 MISDAADGEAFFEKTEERDE-ONDERSTEUNING

Die dienste wat in die algemeen deur misdaad-geaffekteerdes benodig word, kan in twee kategorieë verdeel word (Groenhuijsen, 1998:16; Stavrou, 1998:26-27). Kortweg kan dienste geklassifiseer word in professionele dienste en nie-professionele dienste.

- ◆ Professionele dienste word benodig wanneer die effek van trauma wat deur die misdaad-geaffekteerdes ervaar word, verminder moet word deur die versorging van die persoon. Die aard van die trauma sal bepaal watter professionele dienste van maatskaplike werkers en sielkundiges nodig gaan wees. Die professionele dienste moet gelewer word na gelang van die misdaad-geaffekteerdes se behoeftes en die vordering op die pad van herstel (Schutte, 2003:396; vgl. Artikel 1 van hierdie manuskrip).

- ◆ Nie-professionele dienste word breedweg geklassifiseer in praktiese hulpverlening en inligtingverspreiding.

9.3.1 Praktiese hulp

Die getraumatiseerde persoon is nie altyd in staat om die nodige besluite te neem nie, aangesien ontkenning dikwels sterk na vore tree. Veral in die geval van huisbraak, maar ook in ander situasies, benodig die misdaad-geaffekteerdes praktiese hulp. Uitreik na die naaste deur middel van die vervanging van deurslotte, vensterruite en ander huishoudelike toestelle demonstreer die liefdevolle versorging van persoon of persone. Dit is soms genoeg om slegs die persoon na die winkel te vergesel. Behoeftes soos die vervanging van slotte vereis egter kundige hulp en om advies te gee oor waar sulke hulp bekom kan word, is van onskatbare waarde (vgl. Artikel 1 van hierdie manuskrip). Dit is belangrik dat die hulpverleners die misdaad-geaffekteerde ook na ander diensvlakke soos professionele dienste verwys, aangesien die proses van traumaverwerking nie 'n chronologiese volg van stappe is nie.

9.3.2 Inligting

Ten einde weerbaar te wees teen moontlike traumatiese gebeure moet die gemeenskaplede met die nodige kennis toegerus word, wat weer eens wys op liefdevolle versorging van die naaste. Die verskaffing van inligting aan die getraumatiseerde word dikwels oor die hoof gesien. Die misdaad-geaffekteerde is dikwels onseker oor die juridiese prosesse wat sal volg en kan selfs daardeur geïntimideer voel. As die nodige inligting daaroor verskaf word, word hulle gerus gestel. Vervoer na en van die hof kan ook 'n probleem vir die misdaad-geaffekteerde wees waarin voorsien kan word. Inligting kan ook verskaf word insake die prosesse wat nodig mag wees om die trauma te hanteer asook waar die professionele dienste beskikbaar is, soos gerapporteer in Artikel 1 van dié manuskrip.

Groenhuijsen (1998:15-24) verwys na die bogaande dienste as 'n veiligheidsnet wat gevorm moet word om die misdaad-geaffekteerde te akkomodeer op die verskillende vlakke waar dienste benodig word.

10 VOORGESTELDE ONDERSTEUNINGSMODEL VIR DIE NOORDWES-PROVINSIE RAKENDE MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

Die strukturering van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie vorm die ontwerpfasie van die Intervensienavorsingsmodel wat De Vos (2002:396-416) beskryf. Die model is geselekteer met die oog op die ontwikkeling van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes in landelike areas van Suid-Afrika wat gebuk gaan aan 'n gebrek aan hulpbronne en finansiële vermoë. Die model word gebaseer op 'n empiriese ondersoek wat in 'n streek van die Noordwes-Provinsie onderneem is.

Die Suid-Afrikaanse Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie waarop die 'Slagofferbemagtigingsprogram' (VEP) in Suid-Afrika gebaseer is, vorm die vertrekpunt vir die model. Tot dusver was die Handves van 'Slagoffers' slegs in konsultasieformaat beskikbaar (Departement van Justisie, 2001). In sy staatsrede het die Staatspresident, mnr Thabo Mbeki, egter verwys na die voltooiing van die Handves van 'Slagofferregte' (2001) teen Julie 2004 (Mbeki, 2004:9), wat Suid-Afrika verder sal plaas op die pad van vordering met betrekking tot ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes. In dieselfde toespraak het die President ook die vergroting van die polisiemag tot 152 000 lede in aktiewe diens teen 2006 aangekondig, sodat die veiligheid en sekuriteit van gemeenskappe verhoog kan word. Die bevolkingsyfer in 'n bepaalde gebied sal egter in die ontplooiing van die lede in ag geneem word. Die doel van die onderhawige model is om binne die reeds bestaande strukture soos voorgestel in die Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie en volgens die voorstel van Snyman (1991) te diversifiseer ooreenkomstig die omstandighede van gemeenskappe, ten einde die haalbaarheid daarvan te verbeter.

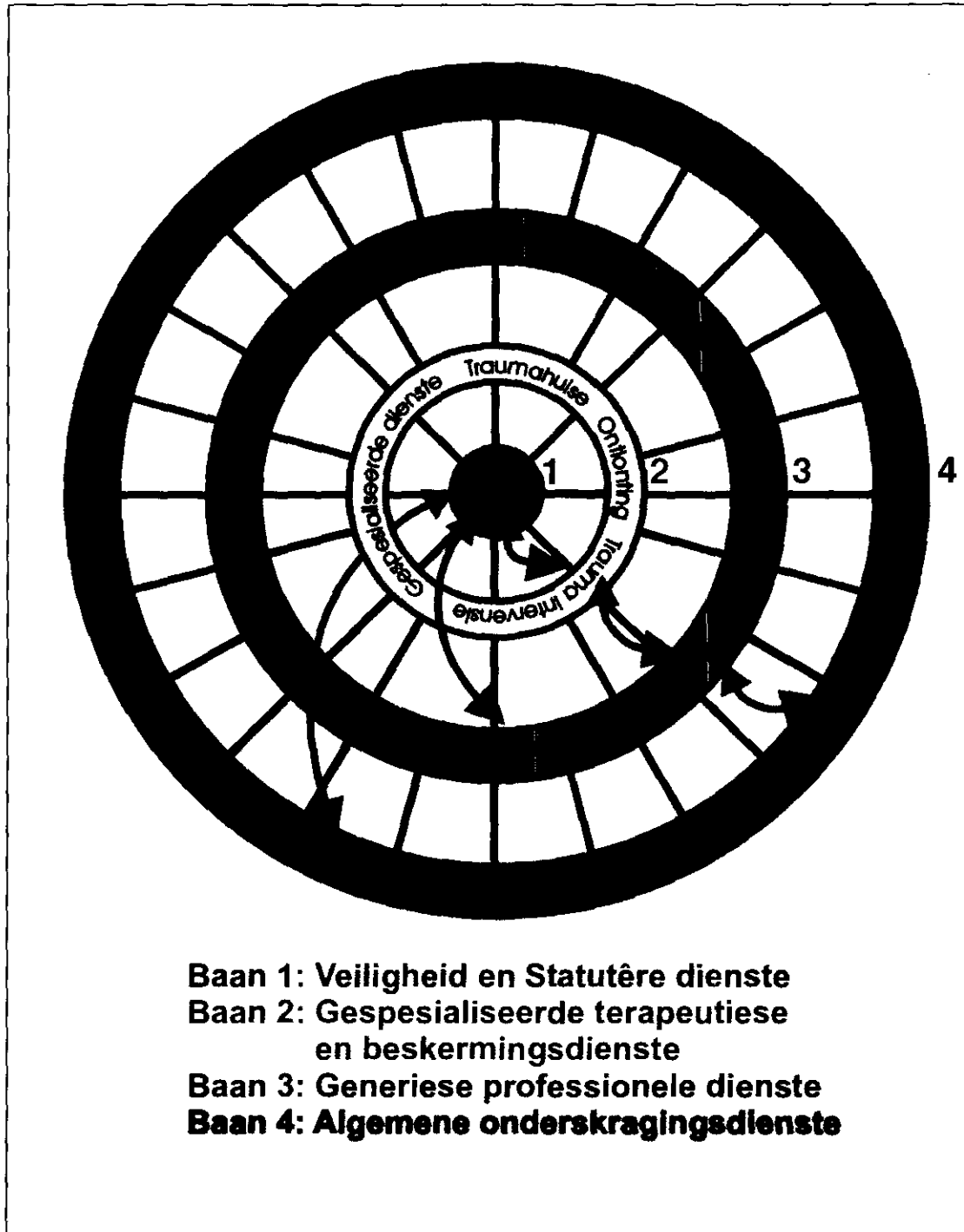
Die 'Slagofferbemagtigingsprogram' (VEP), soos dit tans geformuleer is, is op die makrovlak, soos die staat, uitvoerbaar waar daar reeds sisteme bestaan vir beleidformulering en waar koördinerende tussen staatsdepartemente reeds plaasvind. Die meso- en mikrovlakke kan nie met dieselfde effektiwiteit uitgevoer word nie, weens die kenmerke van die landelike gebiede. Die uitgangspunt van die model vir ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes is dat daar binne die beskikbare hulpbronne van die provinsie gehandel moet word. As gevolg van die relatief klein hoeveelheid mense in die provinsie wat 'n ekonomiese bydrae kan lewer, is uitbreiding van infrastruktuur nie moontlik nie. Die rykdom in mensemateriaal is die grootste bate in die provinsie. Met die voorafgaande in gedagte word die volgende model geformuleer:

Die voorgestelde model kan deur middel van konsentriese sirkels voorgestel word. Goeie funksionering kan slegs plaasvind indien skakeling op al die vlakke effektief is. Hiervoor is 'n leiervennoot in die samewerking nodig. Tans is die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling die leiervennoot, maar in die modelle wat in die buiteland met sukses bedryf word, is die privaatinisiatief die verantwoordelike vennoot. Snyman (1991:216) se voorstel dat NICRO die verantwoordelike instelling moet wees, is haalbaar in stedelike areas. Volgens die empiriese ondersoek wat in hierdie navorsing onderneem is, blyk dit egter in hierdie stadium asof FAMSA die beste daarin slaag om hulle diens in die provinsie uit te brei, aangesien takke bestaan in drie van die vyf areas waarvolgens die Noordwes-Provinsie ingedeel is deur die Departement Maatskaplike Ontwikkeling.

Die samestelling van die ondersteuningsnetwerk moet so gevorm wees dat die dienste op verskillende konsentriese bane beskikbaar is. Hiermee word bedoel dat indien die misdaad-geaffekteerde nie gebruik wil maak van die eerste baan nie, na die volgende beweeg kan word. Die voorgestelde konsep sluit dus vier bane in. Die vier bane word gevorm deur (1) die Suid-Afrikaanse Polisie diens (veiligheid en statutêre dienste), (2) professionele dienste in traumahantering en berading (gespesialiseerde terapeutiese en beskermingsdienste), (3) maatskaplikewerkinstellings (generiese professionele dienste), en (4) dienste deur vrywilligers

gelewer deur gemeenskapsgebaseerde instellings (algemene ondersteuningsdienste). Die aard van die onderskeie dienste word vervolgens bespreek. Die samestelling van die ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes kan diagrammaties soos volg voorgestel word.

DIAGRAM 1: ONDERSTEUNINGSNETWERK VIR MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

10.1 DIENSTE IN BAAN 1: VEILIGHEID EN STATUTÊRE DIENSTE

Misdaad en veral ernstige misdaad, word aan die polisie gerapporteer. In die lig van die beoogde verhoogde doeltreffende polisiëring is die polisiestase die mees beskikbare punt waar die misdryf bedags of snags gerapporteer kan word. Gevolglik vorm die SAPD die vastepunt vanwaar die saak verder gevoer kan word. Soos in die geval van die Nederlandse 'slagofferhulp' moet die polisielede ingelig wees met betrekking tot die ondersteuningsdienste en ook die beskikbare bane van die ondersteuningsnetwerk. Die inligting moet die verskillende bane van dienste duidelik weerspieël, aangesien misdaad mense nie in dieselfde mate affekteer nie. 'n Sensitiewe en koesterende omgewing waarin veral die persoon geaffekteerd deur geweld, maar na regte enige getraumatiseerde persoon, hanteer word, is belangrik aangesien die persoon dan beter in staat sal wees om die keuse van dienste uit te oefen.

By die polisiestase wat die eerste aanmeldpunt van die misdaad is kan, soos in die geval van die Nederlandse stelsel en ander stelsels, gebruik gemaak word van 'n lys wat die beskikbare dienste en ondersteuning weerspieël. Die blote aftik van dienste wat verlang word is egter nie altyd effektief nie, aangesien die persoon wat getraumatiseer is aan ontkenning kan lei. Gevolglik moet die ontwerp van die lys elemente bevat wat opvolgdienste moontlik maak binne die misdaad-geaffekteerde persoon se reg op keuse.

Die SAPD-stasies moet toegerus wees met die minimum fasiliteite soos voorgeskryf in die 'Slagofferbemagtigingsbeleidsraamwerk' en riglyne vir die SAPD (2003:44) en op so 'n wyse soos voorgestel in die Handves vir 'Slagoffers' (2001:11). Hierdie baan vorm die veiligheid en statutêre dienste wat die misdaad-geaffekteerde benodig op die pad van herstel.

10.2 DIENSTE IN BAAN 2: GESPECIALISEERDE TERAPEUTIESE EN BESKERMINGS-DIENSTE

Hierdie dienste word gelewer deur instansies wat spesialiseer in trauma-ontlonting en aanvanklike berading. Persone wat hierdie dienste benodig is dié wat blootgestel is aan misdade soos geweldsmisdade, roof, kaping, verkragting, aanranding met die doel om ernstig te beseer en gesinsgeweld. Dienste aan erg getraumatiseerde persone vereis gespesialiseerde dienste; anders word die gevaar geloop dat die misdaad-geaffekteerde die intervensie as negatief kan ervaar (Davis & Theron, 1999:59). Die dienste word normaalweg gelewer by die trauma- of krisishuise wat reeds in sommige streke bestaan, maar is koste-intensief. In die gevalle waar sulke fasiliteite nie bestaan nie moet verantwoordelike instansies ten minste een persoon in diens hê wat opgelei is in ontlonting en traumaberading. Hierdie diens is ook koste-intensief aangesien sielkundige dienste benodig word en traumaberading 'n verdere opleidingsfaset vereis vir diegene wat dit beoefen.

Die diens behoort binne 'n bereikbare radius van die SAPD-stase beskikbaar te wees. "Bereikbare radius" verwys egter ook na die aard van die pad en finansiële vermoë van die persone. Indien die behoefte in die area nie 'n voltydse sielkundige kan bekostig nie, moet die

dienste in kombinasie met ander areas gelewer word. Befondsing om hierdie diens in stand te hou sal beskikbaar moet wees (Nomoyi & Pretorius, 1998:98). Wat egter nie onderhandelbaar is nie, is die toerusting van ander terapeute, soos maatskaplike werkers, wat gespesialiseerde opleiding in trauma-ontlonting moet kry. Die noodsaaklikheid van die leiervennoot wat verantwoordelikheid moet aanvaar dat hierdie diens altyd beskikbaar sal wees, word benadruk. Dit sal dus vereis word dat die staat oorweging daaraan moet skenk om groter subsidie aan die privaatinisiatief vir hierdie diens te gee. Die beginsel van poste wat subsidie ontvang is waarskynlik die mees aangewese om in die behoefte te voorsien, en nie programme wat befonds word soos wat tans die geval is nie.

10.3 DIENSTE IN BAAN 3: GENERIESE PROFESSIONELE DIENSTE

Die volgende baan van dienste, baan drie, kan deur maatskaplikewerk-instellings gelewer word. Die gedagte is hier dat die diens intervensie moet insluit waar misdaad-geaffekteerdes berading nodig het om hul maatskaplike funksionering weer te normaliseer en waar hulle van tyd tot tyd berading kan ontvang (Williams, *et al.*, 2001:415). Die beginsel is hier van toepassing dat waar 'n persoon wat erge trauma ervaar het, met die aanvang van elke nuwe lewensfase moontlik weer met 'n aspek van die trauma gekonfronteer kan word en intervensie nodig kan hê. Dit word dus op hierdie vlak aanvaar dat die ontlonting van die persoon gedoen is en die aanvanklike fase van posttraumatische stres deurgewerk is, sodat die diens op baan 3 op die pad vorentoe fokus. Aangesien maatskaplikewerkdienste meer bekostigbaar is en vir die kliënt gewoonlik kosteloos is, is dit 'n haalbare diens. Die realiteit van die platteland met die gebrek aan maatskaplike dienste sal daarom daadwerklik aandag moet kry. Die voorgestelde verhoging van salarisse vir maatskaplike werkers (Mbeki, 2004) sal moontlik verligting bring sover dit die beskikbaarheid aangaan van mense om die bestaande vakatures te vul. Die mening word gehuldig dat die verhouding van die aantal lede van 'n bevolking tot maatskaplike werker verklein moet word en veral op die platteland waar die paaie moeilik begaanbaar is. Hier moet nie slegs die rapportering van misdaad in ag geneem word nie, maar die verhouding tussen die populasie in die area tot die aantal maatskaplike werkers per geografiese gebied moet ook, bereken word. Dit is noodsaaklik aangesien die lading van maatskaplike werkers met die hantering van die nuutingestelde kindertoelae toegeneem het, soos wat in die empiriese ondersoek van hierdie navorsing verneem is (vgl. Artikel 3 van hierdie manuskrip).

10.4 DIENSTE IN BAAN 4: ALGEMENE ONDERSKRAGINGSDIENSTE

Hierdie dienste is die ruggraat van die ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes. Die grootste aantal persone wat kan hulp verleen is op hierdie vlak nodig om die verdigting van die ondersteuningsnetwerk te verseker. Daar kan feitlik gebruik gemaak word van 'n weldoener per dorpstraat of dorpsarea. Dit is die persone wat tradisioneel die vrywilliger in die gesinsorgorganisasies was en is, maar ook diegene wat tans as deel van gemeenskapsgebaseerde instellings diens lewer (Williams, *et al.*, 2001:415). Soos in artikel 3 aangetoon is, ontstaan hierdie instellings in reaksie op 'n behoefte van wat in die gemeenskap

ervaar word. Die persone beskik nie altyd oor die nodige toerusting om in die behoefte te voorsien nie. Die hoofdoel van dienste op hierdie vlak is om nabyheid van dienste aan die misdaad-geaffekteerde te lewer (Davis & Theron, 1999:61). Die versorgingsfunksie is dus die hoofdoel. Die dienste behels onder andere gereelde besoeke aan die misdaad-geaffekteerde, die vergesel van die misdaad-geaffekteerde na die hof, hulp met die vervang van slotte, vervoer en besoeke, daarom ook praktiese hulp aan die misdaad-geaffekteerde waar dit nodig mag wees. Ander groepe wat beduidende bydraes lewer soos wat uit die empiriese ondersoek geblyk het, is die geloofsgroepe en tradisionele leiers (Williams, *et al.*, 2001:414). In beide gevalle is lede van hierdie groepe ook lede van die gemeenskap.

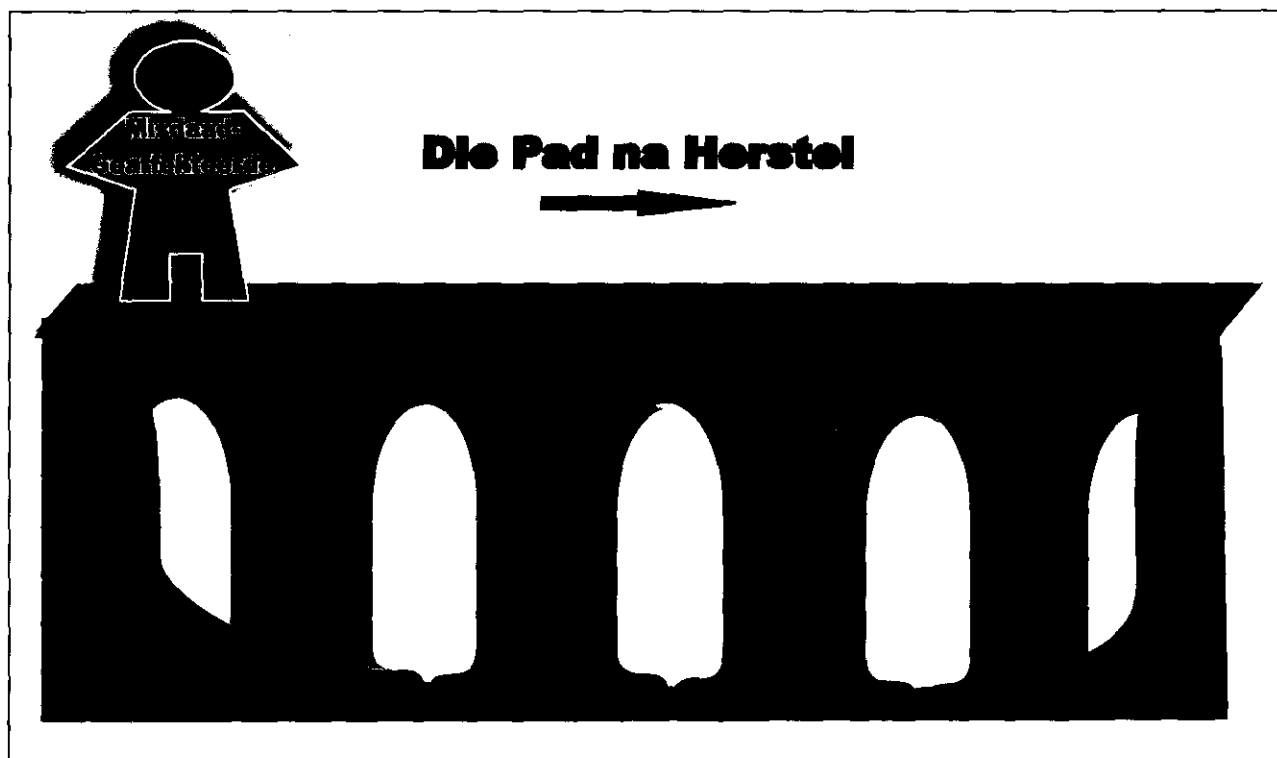
11 VERDUIDELIKING VAN NETVORMING

In die empiriese ondersoek is bevind dat daar wel vertikale koördinerings tussens individuele instansies op die welsynsterrein plaasvind, maar die aard daarvan is nie ondersoek nie omdat probleme juis by die horisontale koördinerings lê. Netvorming veronderstel dat effektiewe skakeling en koördinerings op vertikale sowel as horisontale vlakke sal plaasvind. Dit is egter veral op die plaaslike vlakke waar die horisontale skakeling moet verbeter om verdigting van die ondersteuningsnetwerk te weeg te bring. Daar word van die veronderstelling uitgegaan dat die koördinerende instansie aanvanklik die basis sal skep waar die betrokke persone met mekaar in aanraking sal kom. Dit veronderstel dus die vertikale koördinerings en aanvanklike horisontale koördinerings. Soos wat die netvorming ontwikkel sal die horisontale koördinerings grootliks op plaaslike vlak plaasvind.

Die rol van die staat is in hierdie verband die befondsing van dienste deur die NRO-organisasies, wat professionele dienste lewer en die skep van kanale vir die uitvoer van beleid. Dit is egter noodsaaklik dat namate die gemeenskappe wat daartoe in staat is, die verantwoordelikheid vir die nie-professionele versorging sal oorneem. Die realiteit waarbinne die platteland funksioneer is die gebrek aan middele om selfs barmhartigheidswerk te doen. Gevolglik lê die grootste uitdaging tans in die bemagtiging van gemeenskappe om binne die beperking van hul eksterne omgewings georganiseerd te raak om 'n effektiewe netwerk te skep.

Die implementering van die netwerk het die oogmerk van die maatskaplikewerk-professie voor oë, naamlik die doeltreffende funksionering van die individu. Alhoewel nie noodwendig op 'n liniêre lyn nie kan die proses van 'heling' soos volg voorgestel word.

DIAGRAM 2: DIE PROSES VAN HERSTEL DEUR BESKIKBARE DIENSTE VIR MISDAAD-GEAFFEKTEERDES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

12 IMPLEMENTERING VAN DIE PROGRAM

Ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika is op makrovlak stadig besig om te realiseer. Ten spyte van die ondersoek en bevindings van Snyman (1991) is alles nog nie in werking gestel nie. Dit is egter belangrik om te onthou dat die aandag aan die misdaad-geaffekteerdes eers in 1996 daadwerklik momentum begin kry het, met die skep van die Misdadvoorkomingstrategie. Daarna het die 'Slagofferbemagtigingsprogram', wat deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling gelei word, gevolg (Department of Social Development, 2003a:1). Alhoewel die konsep *bemagtiging* ietwat onvanpas is, is die inisiatief om dienste te organiseer geskep. Die begrip *slagofferondersteuning* is egter 'n beter konsep om te gebruik vir dienste wat in die 'slagofferbemagtigingsprogram' (VEP) beskryf word. Die konsep *bemagtiging* sluit kennis, houding en vaardigheid in wat op die kognitiewe, affektiewe en konatiewe vlakke lê en nie noodwendig in die huidige 'slagofferbemagtigingsprogram' verdiskonteer word nie. Die funksionaliteit van 'slagofferbemagtiging' op makro en mesovlakke is nie ondersoek nie, maar word slegs as vertrekpunt geneem vir die ondersoek na die mikrovlak wat die plaaslike vlak insluit.

Die volgende kan in gedagte gehou word wanneer dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie verder ontwikkel word. Dit word aanvaar dat die ratte van die uurwerk op makro- en mesovlakke nie vinnig draai nie, maar terwyl die inwerkingstelling van die program op makro- en mesovlakke voortgaan, is die dienste op mikrovlak broodnodig.

Soos hierbo aangedui, is dienste in verskillende konsentriese bane nodig vir effektiewe diens aan misdaad-geaffekteerdes. Dit is veral die dienste binne die tweede, derde en vierde bane wat aandag verdien. Die tweede baan van dienste behels die gespesialiseerde dienste soos traumahantering wat deur sielkundiges gelewer word. Hierdie diens word as 'n gegewe aanvaar, maar die beskikbaarheid en bekostigbaarheid daarvan verdien aandag. Posttraumatiese stres is teenwoordig by 'n persoon wat blootgestel was aan enige vorm van geweld soos wat met misdaad gepaard kan gaan. Hiervoor is bekostigbare sielkundige dienste nodig, soos vroeër uitgewys is. Maatskaplike werkers wat by traumasentrums diens lewer se toerusting vir intervensie aan misdaad-geaffekteerdes om in staat te wees om die aanvanklike hantering van die trauma-insident te hanteer, moet veral aandag kry. Hiermee word bedoel dat die intervensie spesifiek sal fokus op die effek van misdaad en hoe die misdaad-geaffekteerde daarmee in die gang van elke dag moet leef en nie slegs op die generiese intervensie van maatskaplike werk moet staatmaak nie. Hierdie diens is die aanvanklike diens wat direk of so gou moontlik na die misdaad moet geskied. Ontlonting is dus van groot belang wanneer die effek van trauma geminimaliseer moet word.

Binne die volgende baan, baan 3 van dienste, is die dienste wat op kontinue basis beskikbaar moet wees. Die model bied in baan drie die volgende vlak van professionele dienste. Die tegemoetkoming van misdaad-geaffekteerdes se eise na gelang van hul behoeftes behoort in die dienste gereflekteer te word. Tans word daar grotendeels generiese maatskaplikewerkdienste gelewer, en nie gefokus op die behoeftes van misdaad-geaffekteerdes nie. Dié dienste behoort aanvullend tot dié van die sielkundige te wees. Waar die eersgenoemde fokus op die interne hantering van trauma, fokus maatskaplike werk op die persoon se aanpassing in die gemeenskap en interpersoonlike verhoudings. Hanteringstrategieë wat in traumaverwerking aangeleer word, moet dus toegepas kan word. Die nuwe fokus van dienste deur maatskaplike werkers sal dus ook nuwe strategieë, soos die ontwikkeling van sterktes binne die sterkteperspektief en bemagtigingsbeginsel, benodig (Williams *et al.*, 2001:415).

Deeglike opleiding van vrywilligers is nodig om hulp te kan verleen wat betref ondersteuningsdienste om die misdaad-geaffekteerde by te staan met nie-professionele dienste in baan vier. Hier kan as voorbeeld verwys word na die vrywilligers by die nie-regeringsorganisasies, gemeenskapsgebaseerde instellings, geloofsdienste, stamkonings, -hoofde en hulle raadgewers, en GPF-lede wat selfs slegs as skakel tussen die bane kan dien rakende inligtingverspreiding. Daar kan ook aandag daaraan gegee word om in die opleiding van vrywilligers te fokus op die inherente sterktes van die misdaad-geaffekteerdes. Sodoende word op die positiewe situasie van die misdaad-geaffekteerde gefokus in plaas van die negatiewe wat die persoon ervaar het. Hiermee word egter nie bedoel dat die feit dat die misdaad plaasgevind het, geïgnoreer moet word nie.

Laastens behoort die versorging van die versorgers ook as hoë prioriteit geag te word. Die kwaliteit in elke mens wat vir die naaste wil sorg moet gekoester word en in stand gehou word deur voldoende omgee vir die versorger. Die konsep dat 'n ketting so goed is soos die swakste

skakel is ook in die netwerk vir misdaad-geaffekteerdes van toepassing. Wanneer diens aan mense gelewer word wat traumatiese ervarings beleef het, word die persoon wat die diens lewer ook op 'n sekondêre wyse ook deur die ervaring geraak. Die effektiewe versorging van die versorger is dus van groot belang. Strategieë wat geleentheid aan die versorgers bied om van die stres wat ervaar word te ontlai behoort gelyktydig met die ontwikkeling van die ondersteuningsnetwerk geïmplementeer te word.

13 DIE EVALUERINGSFASE: TERUGVOER OP VOORGESTELDE MODEL

Die model is aan drie kundiges op die navorsingsterrein vir kommentaar voorgelê. In geheel is die model baie goed aanvaar. Geen negatiewe kommentaar is ontvang nie. Die aanbevelings wat gemaak is, is waardevol in terme van die volgende stadium van die ondersoek. Dit is vervat in die laaste afdeling van die manuskrip onder aanbevelings vir verdere navorsing.

14 DISSEMINASIEFASE

Aangesien die manuskrip reeds in die artikelformaat voorberei is, moet dit slegs persklaar gemaak word en aan tydskrifte vir publikasie voorgelê word. Artikel 1 wat handel oor die reformatoriese perspektief op die effek van misdaad is reeds by die tydskrif *Koers* vir publikasie ingedien. Geen kommentaar is hierop ontvang nie aangesien die keuringsproses enkele weke neem om afgehandel te word. Artikel 2 is as referaat aanvaar by die 'Second International Conference on new directions in the Humanities' by die Monash Universiteit Sentrum in Prato, Italië op 20-23 Julie 2004. Die vereniging bied ook die opsie om die referate aan groepsevaluering te onderwerp met die moontlikheid vir publikasie in die vereniging se vaktydskrif waarvan die navorser beslis gebruik sal maak. Indien dit nie by laasgenoemde tydskrif gekeur word nie sal dit aan die plaaslike tydskrif Maatskaplikewerk Navorser-praktisyn /Social Work Practitioner-researcher voorgelê word. Artikel 3 en 4 sal aan die tydskrif, Maatskaplike Werk/Social Work voorgelê word weens die aard van die inhoud van die artikels. Dit sal veral vir die maatskaplikewerk-praktyk van waarde wees.

15 SAMEVATTING

Daar is geen land in die wêreld wat nie misdaad ervaar nie. Misdaad-geaffekteerdes is dus nie uniek aan Suid-Afrika nie. Die versorging van dié persone is egter 'n aangeleentheid wat nie oral in die wêreld dieselfde aandag kry nie. Suid-Afrika, met sy hoë vlakke van misdaad, is egter verbind tot die versorging van misdaad-geaffekteerdes binne die Handves van Menseregte. Alhoewel 'n omvattende model in 1991 ontwikkel het, het dit eers sedert 1996 momentum verkry binne die makro beleidsdokumente van die regering. Die makrokonteks van misdaad-geaffekteerde word egter nie gediversifiseer met betrekking tot die uiteenlopende aard van die Suid-Afrikaanse samelewing nie. Hoewel dit om verstaanbare redes 'n moeilike proses is, is dit noodsaaklik en word vereis deur die situasie op mikrovlak. Dit is te wyte aan die verskil tussen die stedelike en die landelike areas van die land.

Alhoewel die platteland nie misdaad en die effek daarvan in dieselfde mate ervaar as stedelike gebiede nie, is die plattelandse inwoners ook blootgestel aan misdaad. Die versorging van misdaad-geaffekteerdes op die platteland vereis 'n unieke benadering vanweë die gebrekkige finansiële en infrastruktuur wat die areas kenmerk. Hierdie artikel het dus gefokus op die implementering van 'n voorgestelde model vir plattelandse gebiede. Die gedagte is dat die dienste aangebied word in die vorm van 'n ondersteuningsnet wat in konsentriese bane voorgestel word. Die kern van die net word deur die SAPD gevorm, aangesien misdaad by die polisie gerapporteer word. Vandaar word die bane gevorm wat wissel van gespesialiseerde dienste wat beskikbaar is by traumasentrums, gevolg deur professionele dienste om die aanpassing van die misdaad-geaffekteerde in die samelewing te vergemaklik en laastens die ondersteuningsdienste wat die proses waardeur die misdaad-geaffekteerde moet beweeg, vergemaklik. Die wantroue wat soms in gemeenskappe teenoor die polisie bestaan, moet ondervang word deur die wisselwerking tussen die bane aangesien die geaffekteerde persoon by die maatskaplike werker of gemeenskapslid kan aanmeld. Die verdigting van die ondersteuningsdienste is baie belangrik aangesien die beskikbaarheid van die diens in terme van beskikbaarheid daarvan, die sukses daarvan gaan bepaal.

BIBLIOGRAFIE

- AAFJES, A., HILKENS, H.G. & HUISINVELD, J.A. 2002. Memo vir slachtofferhulp 2000/2001. Houten/Diegem : Bohn stafleu Van Loghum.
- BEZUIDENHOUT, F.J. 1998. Crime. (In Bezuidenhout, F.J., areader on selected social issues. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 145-162.)
- BABBIE, E. & MOUTON, J. 2001. The practice of social research. Cape Town : Oxford University Press.
- COSBY, P.C. 1993. Methods in behavioural research. 5th ed. London : Sage Publications.
- CRESWELL, J.W. 2003. Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches, 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications Inc. CA.
- DAVIS, L. & THERON, A. 1999. The utilization of self-help groups as a form of victim empowerment. *Acta criminologica*, 12(1):57-62.
- DE VOS, A.S. 2002. Intervention research. (In De Vos, A.S. ed. Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 394-418.)
- DENZIN, N.K. & LINCOLN, Y.S., eds. 2000. Introduction: The discipline and practice of qualitative research. (In Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., Handbook of qualitative research. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 1-28.)

- DEPARTMENT OF JUSTICE AND CONSTITUTIONAL DEVELOPMENT. 2001. Victim's charter: consultative draft. [Web:].
<http://www.info.gov.za/reports/2001/victimchart.pdf> [Datum van gebruik: 29 Mei 2004].
- DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2003a. Victim empowerment programme (VEP) : Fact sheet. [Web:].
www.welfare.gov.za/documents/2003/Budget%20vote/Fact%20sheets/vep.pdf [Datum van gebruik: 25 Maart 2004].
- FOUCHÉ, C.B. 2002. Research strategies. (In De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., *Research at grass roots: for the social sciences and human services professions*. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 270-277.)
- GILCHRIST, V.J. & WILLIAMS, R.L. 1999. Key informant interviews. (In Crabtree, B.J. & Miller W.L., *eds.* *Doing qualitative research*. 2nd ed. London : Sage. p. 71-88.)
- GREEFF, M. 2002. Information collection: interviewing. (In De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 291-320.)
- GROENHUIJSEN, M. 1998. Objectives of victim assistance. The professionalization of services providing organizations. A comparison between European experiences and recent developments in South Africa. *Social work practice*, 98(1):15-24.
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2003. SAPS: Crime Statistics. Crime in the RSA for the financial years 1994/1995 to 2002/2003 – Province: RSA total. [Web:].
<http://www.iss.co.za/CJM/stats0903/rsato2.htm> [Datum van gebruik: 24 Februarie 2004].
- JANESICK, V.J. 1994. The dance of qualitative research design: metaphor, methodology, and meaning. (In Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., *eds.* *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 209-219.)
- KENNEDY, L.W. & SACCO, V.F. 1998. *Crime victims in context*. Los Angeles : Roxbury Publishing Company.
- KRUEGER, R.A. 1994. *Focus groups: a practical guide for applied research*. 2nd ed. London : Sage Publications.
- LAUER, R.H. 1995. *Social problems and the quality of life*. 6th ed. Madison : Brown & Benchmark.
- LEGGETT, T. 2003. The sieve effect. South Africa's conviction rate in perspective. Institute for Security Studies Publication. September. [Web:].
www.iss.co.za/CJM/pdf/sieve/pdf [Datum van gebruik: 10 Februarie 2004].

- LUYT, W. 1999. Restorative justice in perspective. *Acta criminologica*, 12(3):67-76.
- MATHABATHE, P. & SHABANGU, T. 2001. Bolobedu: integrated sustainable rural development pilot program. Towards an intervention strategy to prevent crime and violence in rural South Africa. Pretoria : Idasa.
- MAWBY, R.I. & WALKLATE, S. 1994. Critical victimology. London : SAGE Publications Ltd.
- MBEKI, T. 2004. State of the Nation address. (Staatsrede , Parlementsgeboue, Kaapstad Mei 21 2004.) [Web:] <http://www.soc.dev.gov.za/Statements/2004/May/nssa.htm> ... [Datum van gebruik: 4 Junie 2004].
- NOMOYI, N.C. & PRETORIUS, R. 1998. Inaccessible support services: experience of victims of violent crime. *Acta criminologica*, 11(2):95-101.
- PATTON, M.Q. 2002. Qualitative research & evaluation methods. London : Sage Publications.
- POGGENPOEL, M. 1998. Data analysis in qualitative research. (*In* De Vos, A.S. *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E.& W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : J.L. van Schaik Publishers. p. 334-353.)
- PRETORIUS, B.M. 2004. Developing a social work practice model for the prevention of relationship violence: a youth perspective. Port Elizabeth : UPE. (Proefskrif – Ph.D.)
- RITCHIE, J. 2003. The applications of qualitative methods to social research. (*In* Ritchie, J. & Lewis, J., eds. Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers. London : Sage. p.24-46.)
- RUBIN, A. & BABBIE, E. 1993. Research methods for social work. 2nd ed. New York : Brooks/Cole Publishing Company.
- RYAN, G.W. & BERNARD, H.R. 2003. Data management and analysis methods. (*In* Denzin, M.K. & Lincoln, Y.S., eds. Collecting and interpreting qualitative materials. 2nd ed. London : Sage. p. 259-309.)
- SA kyk Suid-Afrika / South Africa
- SCHURINK, E.M. 1998. The methodology of unstructured face-to-face interviewing. (*In* De Vos, A.S. *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Poggenpoel, Schurink E. & W. Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : J.L. van Schaik Publishers. p. 297-312.)

SCHUTTE, S.C. 2003. Die ontwikkeling van 'n traumabegeleidingsprogram vir slagoffers van plaasaanvalle: 'n maatskaplikewerk-ondersoek. Potchefstroom : Noordwes-Universiteit. (Proefskrif-Ph.D.)

SNYMAN, H.F. 1991. 'n Kriminologiese perspektief rakende dienslewering aan slagoffers van misdaad. Pretoria : UNISA (Proefskrif – Ph.D.)

SOUTH AFRICA. Department of Provincial and Local Government. 2003. The white paper on traditional leadership and governance. *Government gazette*: 25438, September, 10.

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2003a. Internal letter to all provincial commissioners and heads of crime prevention by Commissioner M.W. Makhubela. 4 July 2003. Annexure A.

SUID-AFRIKA. Departement van Justisie. Die Strafproseswet, Wet 51 van 1977. Pretoria : Staatsdrukker.

STANSFDELDT, F.D. 2002. Beyond the victim: The traumatic effects of violent crime – an educational psychological perspective. Pretoria :Unisa. (Verhandeling-MA.)

STAVROU, P. 1998. The South African government's victim empowerment programme. *Social work practice*, 98(1):25-30.

WILLIAMS, J.H., PIERCE, R., YOUNG, N.S. & VAN DORN, R.A. 2001. Service utilization in high-crime communities: consumer views on support and barriers. *Families in society*, .82(4):409-417.

YEGIDIS, B.L. & WEINBACH, R.W. 1996. Research methods for social workers. London : Allyn & Bacon.

AFDELING C: AFSLUITING VAN DIE ONDERSOEK

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

1. INLEIDING

In hierdie afdeling word 'n samevatting gegee van die belangrikste bevindings ten opsigte van die perspektiewe wat uit die hoofstukke van die manuskrip volg. Die fokus sal dus wees op die literatuur sowel as die empiriese bevindings. Daarna word die hoofbevindings uit die ondersoek as antwoorde op die gestelde doelwitte weergegee, waarna moontlike leemtes in die ondersoek aangedui word. Aanbevelings vir verdere navorsing en die implementering van die bevindings word ten slotte aangebied.

2. GEVOLGTREKKINGS RAKENDE DIE NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES

Die implementering van 'n verkennende, beskrywende en kontekstuele ontwerp binne die paradigma van kwalitatiewe navorsing het die ontwikkeling van 'n ondersteuningsmodel vir misdaad-geaffekteerdes goed gefasiliteer. In die operasionalisering van die navorsingsproses was die gebruik van die Intervensienavorsingsmodel van pas. Intervensienavorsing is ontwikkel uit die werk van Rothmans en Thomas (De Vos, 2002:394-395; Pretorius, 2004:15-18). Hierdie navorsing het uit vier fases bestaan, naamlik die fases van probleem-analise en projekbeplanning; inligtinginsameling en sintese; ontwerp; evaluasie en disseminasie. Die navorser het ondervind dat die Intervensienavorsingsmodel die nodige raamwerk gebied het om die navorsingsproses te lei. Voorts het die model ook die ruimte gebied om die natuurlike verloop van die navorsingsproses toe te laat omdat die model nie die rigiede opeenvolging van fases en stappe vereis nie.

Die gebruik van die onderhoud aan die hand van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule het verder daartoe bygedra dat die verlangde data ingesamel kon word. Deur temas in die onderhoud te benut kon dieselfde vrae gedek word, maar was daar ook ruimte om deur middel van oop vrae verder oor die navorsingsvrae te exploreer. Geen etiese dilemmas is ten opsigte van die deelnemers ondervind nie en besluite kon geneem word op grond van ingeligte toestemming.

3. GEVOLGTREKKINGS RAKENDE NAVORSINGSBEVINDINGS

Die gevolgtrekkings van die ondersoek word in die volgende drie kategorieë aangebied ten einde dit met die doelstelling en doelwitte van die ondersoek in verband te bring.

3.1 SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS: MISDAAD BEOORDEEL VANUIT CHRISTELIKE PERSPEKTIEF

Die eerste doelwit van die navorsing was om die aard van misdaad in Suid-Afrika, en die impak daarvan op die individu, te bepaal en vanuit Christelike perspektief te beoordeel.

Die Christelike perspektief dui onomwonde daarop dat misdaad veroordeel word op grond van die kosmiese sowel as die wette wat deur gesaghebbers gepositieer is. As 'n persoon die wet oortree, dus wetteloos leef, oortree hy die liefdesgebot en leef nie tot eer van God nie. Misdaad bring mee dat 'n gaping tussen die misdaad-geaffekteerde en die oortreder gevorm word, wat kan veroorsaak dat die misdaad-geaffekteerde ook nie tot eer van God leef nie. Posttraumatische stres kan voorts daartoe bydra dat die getraumatiseerde nie volgens sy potensiaal ontwikkel nie en God dus nie volgens sy potensiaal dien en eer nie. Die Wet van God leer verder ook dat die naaste, in hierdie geval die oortreder sowel as die misdaad-geaffekteerde, met liefde versorg moet word. Misdaad-geaffekteerdes verdien op grond hiervan die aandag van professionele persone en gemeenskapslede.

Op grond van hierdie bevindings is doelwit een bereik.

3.2 SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS : VERGELYKING TUSSEN 'N ONTWIKKELDE EN ONTWIKKELENDE ONDERSTEUNINGSTELSEL VIR MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

Die tweede doelwit van die navorsing was om deur vergelyking van 'n gevestigde stelsel, soos die Nederlandse stelsel, met die Suid-Afrikaanse situasie 'n evaluering te maak oor die aard en vordering van ondersteuning vir misdaad-geaffekteerdes in Suid-Afrika. Deur die bestudering van stelsels vir ontwikkelde en digbevolkte gemeenskappe kan riglyne vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in ontwikkelende gemeenskappe, soos in Suid-Afrika, geformuleer word.

Die kenmerke van 'n effektiewe stelsel word gebaseer op die teenwoordigheid van 'n beleidsdokument waarvolgens die nodige dienste voorsien kan word. Daarmee saam moet strukture wat verantwoordelikheid neem vir die uitvoer van die beleid gevestig wees sodat die dienste geïmplementeer kan word. Laastens moet die verskillende dienste bestaan ten einde in die geformuleerde doelstellings te beantwoord en in die vraag te voorsien.

Die Nasionale Misdaadvoorkomingstrategie vir die RSA is in 1996 amptelik aanvaar. Die primêre doel van die Misdaadvoorkomingstrategie was om misdaad te bekamp, maar die erkenning van die effek van misdaad op individue is ook in die strategie ingesluit. Die strategie was onder andere bedoel om die dienste en die prosesse vir 'n effektiewe ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes in te stel. Die vierpilaarbenadering wat in die strategie gevolg is, vind neerslag in die programme wat uitgevoer is. Die tweede pilaar bevat die program waarop hierdie navorsing gedeeltelik gefokus het, en staan bekend as die 'Slagofferondersteuningsprogram' (Victim Empowerment Program) waarvan die Departement

van Maatskaplike Dienste 'n leiervennoot is. Die genoemde strategie is onderhousing en tans word gewerk vanuit makrovlak met die 'Slagofferondersteuningsprogram' (VEP) wat in 2002 bekend gestel is.

Wanneer die Suid-Afrikaanse stelsel vir misdaad-geaffekteerdes vergelyk word met 'n ontwikkelde en gevestigde stelsel soos die Nederlandse stelsel, word bevind dat die nodige elemente vir 'n effektiewe stelsel reeds in die Suid-Afrikaanse stelsel verdiskonteer word. Tekens dat die tipiese eienskappe van 'n effektiewe stelsel aan die ontwikkel is, is gevind. Dit is vervat in beleidsdokumente soos die 'Handves vir Slagoffers' wat in konsepformaat beskikbaar is, asook 'n voorlopig geformuleerde beleid vir 'slagofferbemagtigingsprogramme'. Die belangrikste leerlesse van die Suid-Afrikaanse ondersteuningstelsel vir misdaad-geaffekteerdes kan soos volg uitgelig word op grond van 'n vergelyking met die Nederlandse stelsel. Die Nederlandse stelsel toon die volgende kenmerke, wat in die Suid-Afrikaanse stelsel ontbreek:

- ◆ Die Nederlandse stelsel word vanuit een toepaslik geformuleerde wet, Die Wet Terwee, bedryf.
- ◆ Die Nederlandse stelsel word gelei deur die private inisiatief wat in Suid-Afrika as nie-regeringsorganisasies bekend staan.
- ◆ Die Nederlandse stelsel is ontwikkel om as ondersteuningsnet, by name RIAG, te opereer waarin al die tersaaklike dienste waarvan die misdaad-geaffekteerde gebruik wil maak, verdiskonteer word. Kompensasie aan misdaad-geaffekteerdes word ook hierin vervat.

Wanneer die ontwikkeling van die Suid-Afrikaanse stelsel met die vereistes van 'n effektiewe stelsel vergelyk word, word bevind dat dit nie aan alle vereistes voldoen nie. Die beleidselemente is byvoorbeeld vanuit die makrokonteks in proses, hoewel dit duidelik uitgespel word dat gemeenskapsorganisasies belangrike vennote in die lewering van dienste is en dat koördinerende moet plaasvind. Daar word dus 'n bo-na-onder-benadering gevolg. Dit is nie die ideale situasie nie, aangesien eienaarskap op die mikrovlak, dus deur die plaaslike gemeenskap, vir die funksionering van dienste deur die gemeenskap self aanvaar moet word. Die landelike en diep-landelike gebiede van Suid-Afrika wat 'n gebrek aan infrastruktuur en hulpbronne ervaar, is nie in staat om aan hierdie vereiste te voldoen nie. Wat betref die makrodienste, soos die staatsinstansies, is proses aan die werk deur middel van werkswinkels wat sporadies plaasvind.

Die Suid-Afrikaanse stelsel vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes is nie ten volle ontwikkel nie. Die bo-na-onder-benadering is nie die ideaal nie aangesien daar uit die gemeenskap 'n mate van die aanvaarding vir die versorging van misdaad-geaffekteerdes uit eie geledere moet kom. Die model waarna gestreef moet word, is een waarin inisiatief uit die gemeenskap spruit en die insette van die staat moet aanvul.

Hiermee is die tweede doelwit bereik.

3.3 SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS VANUIT DIE EMPIRIESE ONDERSOEK

Die derde doelwit van die navorsing was om die vorme van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie vas te stel.

In die empiriese ondersoek is slegs gefokus op die dienste wat op mikrovlak in sekere areas van die Noordwes-Provinsie in plek is. Die gekose area sluit stedelike, landelike en diep-landelike gebiede van die Noordwes-Provinsie in. Hoewel daar nie stedelike gebiede in die ware sin van die woord is nie, voldoen die meer digbevolkte gebiede tot 'n mate tog in terme van hulpbronne en infrastruktuur aan die vereistes wat gestel word om as stedelike gebied geklassifiseer te word.

In die ondersoek is bevind dat die dienste in die provinsie verminder soos die konsentrasie van mense verminder. In die stedelike areas is die verskillende dienste meer geredelik beskikbaar. Dit omvat byvoorbeeld professionele dienste wat op algemene en maatskaplikewerkterrein geleë is en aangebied word in die vorm van traumahuse wat huisvesting bied aan persone wat deur 'n erge effek van misdaad getraumatiseer is. Die huise bied 'n mate van gespesialiseerde dienste, soos ontlonting, maar geensins gespesialiseerde dienste, wat traumaberaad insluit nie. Sielkundige dienste is ook op ad-hoc wyse teen eie koste aan misdaad-geaffekteerde persone beskikbaar. Dienste deur nie-regeringsorganisasies wat maatskaplikewerkdienste lewer word in die stedelike gebiede gevind, soos NG-Welyn, FAMSA en Lifeline. Met die uitsondering van Lifeline is die aard van hul dienslewering generiese maatskaplikewerk-intervensie en nie gespesialiseerde dienste soos wat in traumaberaad nodig is nie.

Die landelike en diep-landelike gebiede is swakker daaraan toe as die stedelike gebiede. Daar word 'n feitlik totale afwesigheid van dienste van die tradisioneel nie-regeringsorganisasies ondervind, hoewel gemeenskapsgebaseerde instansies wel aangetref word. Waar dienste voorkom, is dit baie beperk en word die versorging van misdaad-geaffekteerdes hoofsaaklik behartig deur maatskaplikewerk-instellings wat uit die staatsinisiatief gevorm word. Ondersteuningsdienste word wel ook deur gemeenskapsorganisasies gelewer wat tans grootliks daarop ingestel is om 'n ondersteuningsnetwerk vir VIGS-lyers te vorm. Dit is veral in die diep-landelike gebiede waar inwoners opvallend erg gebuk gaan onder die afwesigheid van dienste en infrastruktuur. In die diep-landelike gebiede is verder gevind dat besondere bydraes gelewer word deur die konings in die Tradisionele Leierskap van die inwoners. In hierdie gebiede is daar nie 'n gebrek aan mense wat 'n passie het vir noodlydende mense nie. Die groot leemte is egter die professionele hantering van die getraumatiseerde persoon.

Die versorging van persone wat professionele dienste aan misdaad-geaffekteerdes lewer, is as 'n groot leemte geïdentifiseer. Slegs een instansie wat opleiding aan vrywilligers gee, bied maandelikse supervisiegroepe waartydens dan ook ondersteuning aan die beraders verleen word.

Koördinering van dienste tussen takkantore en hoofkantore van dieselfde diensleweringsonderneming, dit wil sê vertikaal, vind wel plaas, maar die spesifieke aard van

die koördinering is nie ondersoek nie. Koördinering van dienste op horisontale vlakke bestaan in die algemeen nie. 'n Mate van skakeling word in die stedelike gebiede aangetref, maar in die landelike en diep-landelike gebiede is daar geen bewustelike skakeling ten einde dienste te koördineer en duplisering uit te skakel nie. Die skakeling in die stedelike gebiede is egter ook nie op die vlak van effektiewe koördinering nie.

Op grond van hierdie bevinding is die derde doelwit bereik.

3.4 SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS RAKENDE DIE ONTWERP/MODEL

Die laaste doelwit van hierdie navorsing was om 'n model vir 'n stelsel van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes vir die Noordwes-Provinsie in die besonder, en vir ontwikkelende gemeenskappe in die algemeen, te ontwikkel.

Die model wat ontwikkel is, is ontwikkel met inagneming van die makrostrukture wat geskep is en in die proses is om geskep te word. Die doel van die navorsing was om op dienslewering op mikrovlak te fokus en 'n oplossing, binne die beperkings waarmee die plattelandse gebiede te kampe het, voor te stel. Die eerste vereiste waaraan die oplossing moet voldoen is dat die dienste in die vorm van 'n netwerk van dienste gelewer moet word. Netvorming veronderstel dat effektiewe skakeling en koördinering op vertikale sowel as horisontale vlakke sal plaasvind. Dit is egter veral op die mikrovlakke soos op plaaslike vlak waar die horisontale skakeling moet verbeter ten einde verdigting van die net teweeg te bring. Dit moet op 'n konstante, volhoubare basis geskied en daarom is die finansiële instaatstelling van nie-regeringsorganisasies van die grootste belang. Die huidige befondsingswyse van programme, is nie in die belang van die platteland nie. Die gebrek aan ekonomies aktiewe gemeenskapslede stel die platteland nie in staat om genoegsaam fondse uit gemeenskapsgeleedere self in te samel nie.

Terwyl die inwerkingstelling van maatreëls en beleidstukke van die program op makro- en mesovlakke voortgaan, is die dienste op mikrovlak broodnodig. Soos in hoofstuk 4 daarna verwys is, is dienste in verskillende konsentriese bane nodig vir effektiewe diens aan misdaad-geaffekteerdes. Die eerste baan, wat die veiligheid en statutêre dienste insluit te wete polisiestasies, is 'n gevestigde diens. Die voorkoms van traumahuse is egter nie so algemeen nie, maar behoort waar dit bestaan effektief bedryf te word. Logistieke probleme kan oorkom word. Die skakeling na die ander bane blyk goed te wees, maar die aard van die dienste kan ondersoek en verbeter word. Dit is veral dienste binne die tweede, derde en vierde baan wat verdere ontwikkeling verdien.

Die tweede konsentriese baan, behels gespesialiseerde dienste soos traumahantering wat deur spesialis- maatskaplike werkers en sielkundiges gelewer word. Hierdie diens word as gegewe aanvaar, maar die beskikbaarheid en bekostigbaarheid daarvan sal aandag moet verdien. Posttraumatiese stressindroom, wat by persone gevind word wat blootgestel is aan enige vorm van geweld soos wat met misdaad gepaard gaan, moet bygestaan word met bekostigbare

sielkundige dienste. Maatskaplike werkers wat by traumasentrums diens lewer, se toerusting vir intervensie aan misdaad-geaffekteerdes moet dringend aandag kry om hulle in staat te stel om die aanvanklike hantering van die trauma-insident op die korrekte wyse uit te voer. Die maatskaplikewerk-intervensie sal spesifiek fokus op die onmiddellike effek van misdaad en hoe die misdaad-geaffekteerde in die daaglikse gang van sake daarmee moet leef. Die diens is nodig aangesien daar nie slegs op die generiese intervensie van maatskaplike werk staat gemaak kan word nie. Hierdie intervensie is die eerste diens wat direk of so gou moontlik na die traumatiese ervaring van die misdaad gelewer moet word. Ontlonting is van uiters groot belang wanneer die effek van trauma geminimaliseer moet word.

Binne die volgende baan, baan 3, is die dienste wat op kontinue basis beskikbaar moet wees. Dit impliseer dienste wat sal volg op die gespesialiseerde dienste, soos ontlonting. Die model bied gevolglik in baan drie die volgende vlak van professionele dienste. Die voldoening aan eise van misdaad-geaffekteerdes, in terme van hul behoeftes, behoort in die dienste gereflekteer te word. Tans word daar grotendeels generiese maatskaplikewerk-intervensie gelewer en nie gefokus op die behoeftes van misdaad-geaffekteerdes nie. Dié dienste behoort gekoördineerd met dié van die sielkundige te wees waar diens aan die misdaad-geaffekteerde gelewer word op die weg na herstel. Waar die eersgenoemde fokus op die interne hantering van trauma, fokus maatskaplike werk op die persoon se aanpassing in die gemeenskap en interpersoonlike verhoudings. Hanteringstrategieë wat deur misdaad-geaffekteerdes in hul traumaverwerking aangeleer word, moet dus toegepas kan word. Die nuwe fokus van dienste deur maatskaplike werkers sal dus ook nuwe strategieë soos die ontwikkeling van sterktes binne die sterkteperspektief en bemagtigingsbeginsel vereis (Williams, *et al.*, 2001:415).

Binne die vierde baan word die ondersteuningsdienste deur vrywilligers gelewer en hulle moet dienste kan verleen wat nie-professioneel van aard is. Alhoewel gespesialiseerde en professionele dienste in die netwerk belangrik is, is die persone in die vierde baan, naamlik die gemeenskapsgroep, die groep wat deurlopende ondersteuningsdienste moet lewer. Gemeenskapslede is persone wat die misdaad-geaffekteerde die maklikste kan bereik as dit op die beginsel van persoon per straat of blok berus. Dit is veral van belang as die fases van traumaverwerking in ag geneem word. In die proses van traumaverwerking beweeg die misdaad-geaffekteerdes op unieke en individuele wyse daardeur en benodig daarom op verskillende stadia verskillende vorme van intervensie. Navorsing het ook uitgewys dat misdaad-geaffekteerdes nie altyd in staat is om hulp te soek nie. Die laaste baan van ondersteuningsdienste is dus die dienste om die misdaad-geaffekteerde persoon by te staan ten einde by die nodige professionele dienste uit te kom. Voorbeelde van hierdie diens is die vrywilligers by die nie-regeringsorganisasies, gemeenskapsgebaseerde instansies, geloofsdienomiasies, stamkonings en -hoofde en hulle raadgewers en gemeenskapspolisieringsforum-lede (GPF) wat selfs slegs as skakel tussen die bane kan dien in terme van inligting verspreiding. Daar kan ook aandag daaraan gegee word om in die opleiding van vrywilligers te fokus op die inherente sterktes van die misdaad-geaffekteerdes. Sodoende word op die positiewe situasie van die persoon gefokus in plaas van die negatiewe

wat hy ervaar het. Hiermee word nie bedoel dat die feit dat die misdaad plaasgevind het, geïgnoreer moet word nie. Die bemagtigingsbeginsel wat die huidige bemagtigingsprogram van misdaad-geaffekteerdes voorstaan sal sodoende meer haalbaar wees. Dit moet ook ingedagte gehou word dat bemagtiging 'n interne en eksterne konteks het. Dit bring mee dat die bemagtigde benewens kennis, vaardigheid en die wil om te reageer, ook die ondersteunende omgewing daartoe sal hê.

Laastens is bevind dat die versorging van die versorgers in baan vier ook as 'n hoë prioriteit geag moet word. Die kwaliteit in elke mens wat vir die naaste wil sorg moet gekoester word en in stand gehou word deur voldoende omgee vir die versorger. Besliste versorgingstrategieë om die stres wat ervaar word as gevolg van die eise van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes, te ontlaai, behoort geformuleer en in werking gestel te word.

Die realiteit van die platteland is dat die gebrek aan middele dit vir mense moeilik maak om selfs barmhartigheidswerk te doen. Tans moet vrywilligers sonder middele ver reis om hulp te verleen, terwyl die beginsel van nabyheid van ondersteuning 'n kenmerk van effektiewe ondersteuning aan 'n misdaad-geaffekteerde is. Die opleiding en versorging van die persone wat die ondersteuningsnetwerk vorm het ook finansiële implikasies, maar kan geskied in een opleidingsgeleentheid per maand, wat minder koste-intensief is. Die ondersteuningsdiens moet uitbrei en verdig. Die versterking van baan vier sal kan geskied as gemeenskapslede doelgerig geaktiveer word om deel te vorm. Dit is hier waar veral van ander strukture, soos die Tradisionele Leierskap, gebruik gemaak kan word.

Met die formulering van die model is die vierde doelwit van die navorsing bereik.

Op grond van die bereiking van al die doelwitte, is in die doelstelling van die navorsing geslaag.

Die hipotese wat met die aanvang van die ondersoek geformuleer is, naamlik

- ◆ Modelle vir ontwikkelde en digbevolkte gemeenskappe bied riglyne om 'n stelsel te ontwikkel ten einde dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie te voorsien,
- ◆ Bestaande dienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie vind ongekoördineerd plaas, wat kan lei tot oneffektiewe benutting van beskikbare kapasiteit, fondse en mensekrag, en
- ◆ 'n Model vir maatskaplike ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie sal daartoe bydra dat dienste op plaaslike vlakke aan misdaad-geaffekteerdes gekoördineerd en koste-effektief kan plaasvind

is gevolglik met die studie korrek bewys.

4 BEPERKINGS VAN DIE STUDIE

Wanneer ondersoek ingestel word na 'n fenomeen, word alles in werking gestel om die beperkings in die ondersoek op so 'n wyse te hanteer dat die ondersoek nie daardeur benadeel word nie. Alhoewel gepoog is om moontlike beperkings tot die minimum te beperk, is daar sommige wat nie uitgeskakel kon word nie, waaronder:

- ◆ Die enkele grootste probleem wat tydens die navorsing ondervind is, is die moeilik begaanbare paaie en die moeilik bereikbaarheid van die deelnemers in die diep-plattelandse gebiede.
- ◆ Die beskikbare inligting oor die stand van sake rakende die onderwerp van 'slagofferondersteuning' in Suid-Afrika is baie beperk en moeilik bekombaar. Dit het verskeie pogings van die navorser geveeg om die inligting te bekom. Dokumente wat bekom is, is werksdokumente en nie noodwendig reeds geïmplementeerde werkswyses of beleid nie. Dit het egter tog 'n aanduiding gegee van in watter rigting daar op die terrein van 'slagofferondersteuning of 'slagofferbemaagtiging' beweeg word.
- ◆ Alhoewel die deelnemers almal Engels of Afrikaans magtig was, moes daarmee rekening gehou word dat uitdrukking in die moedertaal die ideaal is.
- ◆ Die ondersoek is uitgevoer in die aanloop tot die verkiesing. Dit was duidelik dat van die deelnemers die uitsette van hul aktiwiteite probeer posisioneer het in terme van die vorige verkiesingsbeloftes. In die voer van die onderhoude is daarmee rekening gehou, maar dit is nie pertinent aan die respondent gestel nie.
- ◆ Die verkryging van inligting uit makrodokumente rakende die navorsingsonderwerp was baie moeilik. Die bronne is dikwels in 'n voor-goedkeuringsfase beskikbaar, of glad nie.
- ◆ Uit die aard van kwalitatiewe navorsing kan nie veralgemeen word ten opsigte van ander situasies nie. Tog behoort die bevindings vir ondersteuningsnetwerke aan misdaad-geaffekteerdes in ander landelike gebiede van Suid-Afrika van waarde te wees.
- ◆ Van die deelnemers wou nie betrokke raak nie en het die navorser vriendelik daarop gewys dat geen bydrae gelewer kon word nie. Ander deelnemers kon nie die afsprake nakom nie vanweë vervoerprobleme wat in die areas ervaar word.

5 AANBEVELINGS

Daar kan aan die hand van die ondersoek en die resultate wat behaal is, tot die volgende aanbevelings gekom word.

- ◆ Die noodsaaklikheid van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes moet by alle belanghebbendes, dit wil sê die staat en gemeenskapsorganisasies, bevorder word. 'n

Leiervennoot uit die gevestigde nie-regeringsorganisasies moet geïdentifiseer word om hierdie vraagstuk deurlopend te benadruk en te stuur.

- ◆ Die Suid-Afrikaanse stelsel vir ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes op makro- en mesovlakke moet drasties ontwikkel word. Die tipiese kenmerke van 'n effektiewe stelsel moet in die Suid-Afrikaanse model ontwikkel en verfyn word, waarby aanbevelings van vroeëre navorsing benut word. Hiervoor moet die staat verantwoordelikheid aanvaar.
- ◆ Die netwerke vir bemagtiging van misdaad-geaffekteerdes in die stedelike en plattelandse gebiede moet waar dit ontbreek, geskep en verdig word. Dit is die gesamentlike verantwoordelikheid van die staat en gemeenskapsorganisasies in elke toepaslike streek.
- ◆ Die ondersteuning van professionele persone wat diens lewer op die terrein van ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes moet dringend aandag kry. Geen effektiewe diens kan aan getraumatiseerde mense gelewer word indien die persone wat die diens lewer nie ook effektiewe ondersteuning ontvang nie.
- ◆ Diegene wat die nie-professionele versorging doen is dikwels ook onderworpe aan stres vanweë die volgehoue stres wat die misdaad-geaffekteerdes ervaar. 'n Effektiewe ondersteuning en versorgingsstelsel moet ook op 'n volhoubare wyse aan hulle voorsien word. Dit bewys weereens die behoefte aan 'n goed geformuleerde diensleweringstelsel aan misdaad-geaffekteerdes om 'n stabiele ondersteuningstelsel te bewerkstellig.
- ◆ Die opleiding van maatskaplike werkers in trauma-ontlonting behoort aandag te kry. Dit kan oorweeg word om dit as kortkursus binne die vereiste van voortdurende professionele ontwikkeling (CPD-punte) aan te bied.
- Daadwerklike ondersoek is nodig na die werksomstandighede van maatskaplike werkers wat in die platteland werk.
- Onderzoek behoort gedoen te word na die aard van die bydrae wat tradisionele leiers kan lewer en die strukture wat reeds binne die tradisionele leierskap geskep is om die netwerk vir ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes te verdig.
- ◆ Daar behoort ondersoek gedoen te word na die stand van ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes op makrovlak. Die amptelik beskikbare dokumente is gedateer 1998 tot en met 2002. Die huidige stand en die instelling van die bemagtigingsprogram vir misdaad-geaffekteerdes kon nie uit die beskikbare dokumente afgelei word nie.
- ◆ Onderseke op plaaslike vlakke moet geskied rakende die persepsies van gemeenskapslede met betrekking tot die ondersteuning van misdaad-geaffekteerdes om sodoende te bepaal tot watter mate gemeenskapslede gereed is om die eienaarskap te aanvaar vir die vestiging van 'n ondersteuningsnetwerk.

- ◆ Belanghebbendes soos staatsdepartemente en nie-regeringsinstellings moet gesamentlik en individueel werk aan oorkoepelende beleid en koördineringsdaarvan ten einde die ondersteuningsnetwerk te versterk soos wat gevind word in die Nederlandse stelsel.
- ◆ Verdere navorsing behoort gedoen te word, waar die voorgestelde model in soortgelyke omgewings getoets word.

6 DIE BYDRAE VAN HIERDIE STUDIE

Die navorsing het die volgende bydraes gemaak tot die teorie en praktyk van misdaad-geaffekteerde-ondersteuning:

- ◆ Die navorsing het 'n bydrae gelewer tot die reformatoriese beoordeling van misdaad en die effek van misdaad op die mens.
- ◆ 'n Vergelyking tussen die ontwikkelde en die ontwikkelende ondersteuningstelsels vir misdaad-geaffekteerdes het waardevolle riglyne gebied vir die ontwikkeling van die Suid-Afrikaanse stelsel.
- ◆ Hierdie navorsing bied empiriese bevindings ten opsigte van die aard van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in die Noordwes-Provinsie, wat as basis benut kan word in die verbetering van professionele en ondersteuningsdienste aan diesulkes. Dit bied saam met ander ondersoeke die basis waarop aansoek om finansiering vir die ontwikkeling van die ondersteuningsnetwerk kan geskied.
- ◆ Hierdie ondersoek bevestig die maatskaplike nood waaronder landelike gemeenskappe gebuk gaan en regverdig en noodsaak verdere ondersoek om die lewenskwaliteit van mense te verbeter.
- ◆ Die huidige ondersoek het 'n model ontwikkel, naamlik die ondersteuningsnetwerk vir misdaad-geaffekteerdes, wat as 'n basis kan dien vir soortgelyke ondersoeke, veral in landelike gebiede van Suid-Afrika. Sodoende kan die lewering van dienste aan misdaad-geaffekteerdes en navorsing oor die onderwerp interafhanklik geskied.

7 SLOTSOM

Die besondere Suid-Afrikaanse omstandighede, met die landelike en diep-landelike gebiede, maak dienslewering aan gemeenskappe uniek. Die uitkomst van die studie behoort 'n bepalende bydrae te lewer in die ontwikkeling van ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes in landelike en diep-landelike gebiede van die Noordwes-Provinsie. Dit behoort verder by te dra tot die voortgesette verbetering van die standaard van intervensie- en ondersteuningsdienste aan misdaad-geaffekteerdes, wat weer tot die voordeel van Suid-Afrika in geheel, aangewend kan word.

**AFDELING D:
ADDENDUMS**

ADDENDUM 1:

ONDERHOUDSKEDULE: DIENSLEWERING AAN MISDAAD-GEAFFEKTEERDES

1 DIENS-IDENTIFISERING

- Waaruit het dienste gespruit?
- Wie was die pioniers wat die inisiatief geneem het?
- Motivering vir dienste: Hoekom is diens nodig?
- Word gespesialiseer in terme van soorte misdaad wat voorkom?
- Hoe word diens deur breër gemeenskap aanvaar (eienaarskap geneem)?

2 AAN WIE WORD DIENS GELEWER

- Wie is teikengroepe?
- Word daar tussen kategorieë onderskei? Noem hulle asseblief

3 WATTER FORMAAT (VLAKKE VAN DIENSLEWERING)

- Soort dienste wat gelewer word
- Word lewensfase in ag geneem d w s onderskeiding in terme van behoeftes?
- Waarop word gefokus?
- Op watter vlakke word diens gelewer byvoorbeeld prakties ondersteuning, terapeutiese intervensie, ontlooting, ens?
- Is daar spesialisering in dienste op verskillende vlakke?
- Verduidelik asseblief?

4. DEUR WIE WORD DIENS GELEWER

- Diensleweraars (medewerkers) byvoorbeeld vrywilligers en betaalde amptenare
- Aantal medewerkers?
- Is aantal voldoende vir behoefte aan diensverskaffing?
- Hoe word medewerkers opgelei en in dienslewering versorg?
- Hoe word verbetering van werkstandaard georganiseer?
- Hoe geskied befondsing?
- Is finansies voldoende? Motiveer antwoord.

5. WAAR WORD DIENS GELEWER

- Watter plekke is geskik?
- Hoe toeganklik is huidige vergaderplekke (venues)?

6. SKAKELING

- Organisasies/instansies in die veld nasionaal/internasionaal en aard daarvan?
- Bestuur/koördinering van breër dienslewering?
- Deel invloedryke persone of instansies die missie van die diens?

7. IDENTIFISEER TWEE VAN DIE VOLGENDE IN U DIENSLEWERING OF OM DIENS INGESTEL TE KRY (AFGESIEN VAN GELD)

- Grootste bedreigings
- Geleenthede
- Swakpunte
- Sterkpunte

ADDENDUM 2: ONDERHOUDSKEDULE VIR ONDERHOUDE MET TRADISIONELE LEIERSKAP

Afrikaanse weergawe

1. Word die koning in kennis gestel oor misdaad wat in die dorpie plaasvind
2. Wie is verantwoordelik om die inligting aan die koning oor te dra?
3. Word die koning ingelig oor die effek van misdaad op die misdaad-geaffekteerde?
4. Watter rol dink die koning kan hy speel of speel hy reeds in hulpverlening aan misdaad-geaffekteerdes om die impak van te hanteer?
5. Hoe word die hulp verleen?
6. Is daar 'n bepaalde prosedure wat gevolg word as hulp aan misdaad-geaffekteerdes gelewer word?
7. Wat is die aard van die ondersteuning wat aan misdaad-geaffekteerdes verleen word?
8. Wat dink u is die ideale situasie waarop hulp aan misdaad-geaffekteerdes gelewer behoort te word?
9. Sien die koning die hulpverleningsstelsel wat in die dorpie gevolg of die ideaal wat nagestreef word as deel van die groter netwerk in die omgewing en Provinsie?
10. Hoe geskied die skakeling of hoe stel die koning hom voor moet dit geskied?
11. Is daar enige ander bydrae wat die koning aan ons wil meedeel met betrekking tot ondersteuning aan misdaad-geaffekteerdes in die Noorwes-Provinsie?

ADDENDUM 3:

VOORSKRIFTE AAN OUTEUR RAKENDE ARTIKELS:

KOERS

Aard van artikels wat aan KOERS voorgelê word

By die aanbieding van artikels wat aan KOERS voorgelê word, moet die aard van KOERS artikels beslis in ag geneem word wat die invalshoek, vertrekpunte, aanbiedingswyse, gevolgtrekkings, ensovoorts betref.

Tipiese Koers-artikels het 'n geïntegreerde prinsipiële/lewensbeskoulike begroning en is hoofsaaklik besinnend van aard. Die artikels behoort dus nie net die aanbieding van feitlike of (empiriese) navorsing te wees nie, maar moet in 'n wyer (filosofies-) besinnende raamwerk ingebed wees.

- Prinsipiële/lewensbeskoulike besinning impliseer 'n kritiese beoordeling van gestelde standpunte. Die outeur se eie vertrekpunte en uiteindelijke standpuntinname behoort duidelik uit onder andere sy gevolgtrekkings of invalshoek te blyk.
- Relevante en onderliggende (vak)filosofiese, etiese of morele kwessies wat verbandhou met die onderwerp van die artikel kan dus in die argumentasielyn geïntegreer en aangesny word.
- Die subtitel van KOERS is "Bulletin vir Christelike Wetenskap". KOERS se grondslag is Christelik, maar ruimte word gelaat vir gemotiveerde meningsverskil en diskussie.
- KOERS is 'n geakkrediteerde interdisiplinêre tydskrif wat navorsingsartikels uit alle vakgebiede publiseer. Artikels moet dus vakgerig wees, maar ook toeganklik vir 'n wyer teikengroep d.w.s. 'n leerspubliek wat nie noodwendig op hoogte is met die spesifieke vakjargon en tendense binne 'n spesifieke vakdisipline nie. Artikels moet egter steeds voldoen aan wetenskaplike gehalte en die standaard vir navorsingsartikels wat in 'n geakkrediteerde tydskrif gepubliseer word.

1. Ooreenkoms met skrywers

Alleenreg op Publikasie :Die voorlegging van 'n artikel aan Koers impliseer dat Koers alleenreg op die publikasie van die artikel het.

2. **Aard van bydraes:** *Koers* is 'n interdisiplinêre blad; daarom word artikels uit alle vakgebiede verwelkom. Artikels moet egter 'n prinsipiële begroning of standpuntinname bevat (wat nie noodwendig dié van die Redaksie hoef te wees nie).

3. **Keuring:** Alle voorleggings sal deur minstens twee keurders beoordeel word. Keuring word in algehele vertroulikheid gedoen, en die identiteit van die skrywer en keurders word nie bekendgemaak nie. Outeurs moet hulself nie in artikels identifiseer deur onder andere hul voorletters, van of universiteit in voetnoot of gedeeltes tussen hakies te verstrek nie.

4. Formele vereistes:

- **Taalmedium**: Manuskripte kan in Afrikaans of Engels voorgelê word.
- **Die manuskrip** moet in A4-formaat wees, in dubbelspasiëring, met ruim kantlynspasies en slegs op een kant van die bladsy afgedruk. Die manuskripte moet taalversorg en finaal geredigeer wees.
- **Vier kopieë** van die artikel word by voorlegging verlang. Slegs op één titelblad van die vier kopieë moet die outeur se voorletters en van, departement, universiteit en persoonlike e-posadres verskyn. Verstrek ook 'n privaat posadres, telefoon- en faksnommer.

- Die titelblad van die ander drie kopieë moet slegs die titel, abstract en die teks van die artikel bevat.
- **Nadat die keurproses afgehandel is** en die outeur die kommentaar verwerk het, moet 'n **rekenaarkopie** en 'n **papierkopie** aan die Redaksie gestuur word:
 - Stuur een kopie op **rekenaardisket** in die lêer-formaat van die woordverwerkingsprogram wat u gebruik – skryf asseblief op die disket se etiket watter **woordverwerkingsprogram en weergawe** u gebruik asook die lêernaam (byvoorbeeld WinWord 6.0a: Steyn.doc).
 - Die redaksie kan ongelukkig nie onderneem om hierdie disket aan die outeur terug te besorg nie.
 - Die **papierkopie** moet voldoen aan dieselfde vereistes as hierbo genoem.

Lengte: Alhoewel 'n langer artikel oorweeg sal word, word 6 100 woorde (15 gedrukte bladsye) as algemene riglyn gestel.

Stylfasette:

- Die **titel** moet so kort en bondig as moontlik wees. Genommerde opskrifte en subopskrifte moet met Arabiese syfers met punte genommer word, byvoorbeeld 3 word gevolg deur 3.1, 3.1.1 en 3.1. 1.1 (tot hoogstens die vierde vlak).
 - Artikels moet verkieslik verdeel word in **subparagrafe** met gepaste opskrifte.
 - Afkortings en akronieme in die normale teks is nie aanvaarbaar nie. Akronieme wat algemeen gebruik word, byvoorbeeld VSA, is egter aanvaarbaar.
 - Kursivering word slegs as aanduiding van beklemtoning of vir 'n woord of uitdrukking uit 'n ander taal gebruik.
 - **Grafiese voorstellings, sketse, diagramme, tabelle** kan in enige rekenaarpakket voorberei wees, maar moet in 'n **wmf-, pcx, tif- of bmp-formaat** gestoor wees.
 - Grafika moet reeds **rekenaarmatig voorberei** wees en **deel vorm van die finale dokument** waarin die res van die artikel is.
 - Die lettertipe wat in die grafika gebruik word, moet aanpas by die lettertipe wat Koers gebruik (Arial).
5. **Abstract:** Alle artikels moet van 'n taalversorgde abstract ('n opsomming in Engels) van ongeveer 200 woorde voorsien word.
 6. **Kernbegrippe:** Aan die einde van die artikel – voeg 3-4 kernberippe/baie kort frases in waaronder die srtikel geïndekseer kan word. Gee ook onder *key concepts* die Engelse vertalings hiervan.
 7. **Bladgeld** By die voorlegging van 'n navorsingsartikel onderneem outeurs verbonde aan tersiêre inrigtings om, indien die artikel aanvaar word vir publikasie, die voorgeskrewe bladgeldfooi (R80 per bladsy) te betaal. Outeurs kan gewoonlik die bladgeld van hul inrigtings of navorsingsinstansies verhaal.
 8. **Mede-outeurskap:** Artikels wat voortspruit uit verhandelings of proefskrifte: Voor die voorlegging van die artikel moet die skrywer oorleg pleeg met die studieleier/ promotor.
 9. **Proefdruk:** 'n Proefdruk word vooraf aan die artikelskrywer gestuur om te proeflees en te teken. Indien dit nie gebeur nie, kan die Redaksie sy artikel terughou of publikasie weier. Neem ook kennis dat die wagtyd tussen voorlegging en plasing normaalweg 3-9 maande is.
 10. **Verwysingsmetode:** Die verkorte Harvard-metode van verwysing moet gebruik word. Verwysings in die teks word soos volg aangebring: Anderson (1 982:305), of (Anderson, 1982:305). By verwysing na werke van Klassieke en Middeleeuse outeurs word die naam van die outeur, die Latynse/Griekse titel

van die werk (kursief, en die boek, hoofstuk, paragraaf of reëlverwysing (in Arabiese syfers met punte tussenin) vermeld, byvoorbeeld:

Vergilius (Aeneis 12.601); of

Cicero (De Officiis 1.13.2).

11. **Voetnote:** Die gebruik van voetnote moet so ver moontlik beperk word. As dit egter noodsaaklik is om van voetnote gebruik te maak, dui die voetnootnommer op die tersaaklike bladsy in die teks aan en verstrek ook die volledige teks van die voetnote onder aan die betrokke bladsy.

12. Bibliografie

- 12.1 **Bibliografiese besonderhede word in die literatuurlys verskaf, en nie by wyse van voetnote nie.** Slegs werke waarna in die artikel self verwys word, moet in die literatuurlys opgeneem word en alfabeties gerangskik word, byvoorbeeld:

ANDERSON, H.W. 1982. Stylistics. London: Macmillan.

DU PLESSIS, W. 1982. Die regsetiese implikasies van buite-egtelikheid. Koers, 50(3):218-223.

MASSIMO, J.L. 1970. Psychology and the gymnast. (in George, G., ed. The magic of gymnastics. Santa Monica, Calif.: Sundby Publications. p. 3133.)

- 12.2 Verwysings na bronne wat in 'n voetnoot gegee moet word, word net soos in die hoofteks gedoen. **Geen voetnoot moet egter uitsluitlik vir bibliografiese besonderhede gebruik word nie.**

- 12.3 In die bibliografie moet die plek van uitgawe en uitgewer van 'n publikasie vermeld word.

- 12.4 Titels van tydskrifte word kursief geskryf. Geen aanhalingstekens word gebruik by titels van tydskrifartikels nie.

- 12.5 By tydskrifartikels, koerantartikels en bydraes in versamelbundels moet die **tersaaklike bladsynommers** vermeld word.

- 12.6 In die geval van aanhalings uit (anonieme) koerantberigte kan net die naam van die koerant en die verskyningsdatum vermeld word, byvoorbeeld: "Politieke geweld eskaleer in hierdie gebied", het die minister gestel (Die Volksblad, 1992-01-16).

13. Bladuitleg:

- Titel van artikel (nie hoofletters nie, behalwe waar hoofletters noodsaaklik is. Titels van publikasies kursief.
- Opskrifte van paragrawe: nie hoofletters nie.

14. **Menings en kopiereg:** Menings wat in die artikels uitgespreek word, is telkens dié van die betrokke outeur en word nie noodwendig deur die Redaksie of die Koersvereniging van Suid-Afrika onderskryf nie. Kopiereg berus by die outeurs.

15. **Bydraes en korrespondensie en intekengeld:** Alle bydraes en korrespondensie kan gerig word aan: Die Redakteur, Koers (251), Buro vir

Wetenskaplike Tydskrifte, Privaatsak X6001, Potchefstroom 2520. Intekengeld beloop R72/\$35 per jaar. Los eksemplare word verkoop teen R30 stuk. Faks no.: 018-299-1562; e-posadres: bwtsi@puknet.puk.ac.za

MAATSKAPLIKEWERK NAVORSER-PRAKTISYN

The Social Work Practitioner-Researcher is an interdisciplinary journal devoted to the publication of research concerning the methods and practice of helping individuals, families, small groups, organizations and communities. The practice of professional helping is broadly interpreted to refer to the application of intentionally designed intervention programmes and processes to problems of societal and/or interpersonal importance, inclusive of the implementation and evaluation of social policies.

The journal serves as an outlet for the publication of original reports of quantitatively orientated evaluation studies: reports on the development of validation of new methods of assessment for use in practice; empirically based reviews of the practice literature that provide direct application to practice; theoretical or conceptual papers that have direct relevance to practice; qualitative inquiries that inform practice and new developments in the field of organized research. All empirical research articles must conform to accepted standards of scientific inquiry and meet relevant expectations related to validity or credibility, reliability or dependability and objectivity or confirmability.

All reviews will be conducted using blind peer-review procedures. Authors can expect an editorial decision within three months of submission, manuscripts and an abstract should be submitted in triplicate to The Editor, **The Social Work Practitioner-Researcher**, PO Box 524, Auckland Park, 2006. Articles should be typewritten and double-spaced, with tables and figures on separate pages. Manuscripts should follow the *Publication Manual of the American Psychological Association*, 4th edition. Abstracts are compulsory.

A copy of the final revised manuscript saved on an IBM-compatible disk and formatted in MS Word format should be included with the final revised hard copy, or e-mailed to wainalw.rau.ac.za. Authors submitting manuscripts to the journal should not simultaneously submit them to another

Die Maatskaplikewerk-Navorsers-Praktisyn is 'n interdisiplinêre tydskrif wat handel oor die metodes en praktyk van hulpverlening aan individue, gesinne, klein groepe, organisasies en gemeenskappe. Die praktyk van professionele hulpverlening dui breedweg op die toepassing van doelgerig ontwerpte ingrypingsprogramme en prosesse op probleme van individuele en samelewingsbelang, insluitende die implementeringe en evaluering van maatskaplike beleid.

Die tydskrif dien as middel vir die publikasie van oorspronklike verslae oor kwantitatief georiënteerde evalueringstudies; verslae oor die ontwikkeling en geldigheid van nuwe takseermetodes vir die praktyk; empiries gebaseerde kritiek op literatuur van waarde vir die praktyk; teoretiese en konseptuele artikels met praktykimpak; kwalitatiewe ondersoek wat die praktyk inlig; en nuwe ontwikkelinge op die gebied van georganiseerde navorsing. Alle empiriese artikels moet voldoen aan aanvaarde standaarde van wetenskaplikheid en aan toepaslike vereistes van geldigheid of geloofwaardigheid, betroubaarheid of toerekenbaarheid en objektiwiteit of bevestigbaarheid voldoen.

Die keuring van artikels vind op 'n blinde-portuurgroepbasis plaas. Outeurs kan verwag om binne drie maande na ontvangs in kennis gestel te word van die besluit van die redaksie. Manuskripte en 'n opsomming moet in drievoud gestuur word aan **Die Redakteur, Maatskaplikewerk-Navorsers-Praktisyn**, Posbus 524, Aucklandpark, 2006. Artikels moet dubbelgespasieerd getik wees, met tabelle en figure op aparte bladsye. Die manuskrip behoort riglyne van die *Publication Manual of the American Psychological Association*, 4de uitgawe, te volg.

Die finale hersiene manuskrip moet op 'n IBM-versoenbare diskette voorsien word in MSWord formaat, of per elektroniese pos gestuur word aan wam@wl.rau.ac.za. Outeurs moet manuskripte nie

journal, nor should manuscripts have been published elsewhere in substantially similar form or with substantially similar content. A publication fee is payable by authors before publication	gelyktydig by ander tydskrifte inhandig nie en ook nie gepubliseerde manuskripte in dieselfde of soortgelyke formaat inhandig nie. Bladgelde is betaalbaar deur outeurs voor publikasie.
---	--

SOCIAL WORK/MAATSKAPLIKE WERK

The Journal publishes articles, short communications, book reviews and commentary on articles already published from any field of social work. Contributions relevant to social work from other disciplines will also be considered. Contributions may be written in English or Afrikaans. All contributions will be critically reviewed by at least two referees on whose advice contributions will be accepted or rejected by the editorial committee. All refereeing is strictly confidential. Manuscripts may be returned to the authors if extensive revision is required or if the style or presentation does not conform to the Journal practice. Commentary on articles already published in the Journal must be submitted with appropriate captions, the name(s) and addressee(s) of the author(s) and preferably not exceed 5 pages. The whole manuscript plus one clear copy as well as a diskette with all the text, preferably in MS Windows (Word or WordPerfect) or ASCII must be submitted. Manuscripts must be typed double spaced on one side of A4 paper only. Use the Harvard system for references. Short references in the text: When word-for-word quotations, facts or arguments from other sources are cited, the surname(s) of the author(s), year of publication and page number(s) must appear in parenthesis in the text, e.g. "... (Berger 1967:12). More details about sources referred to in the text should appear at the end of the manuscript under the caption "References". The sources must be arranged alphabetically according to the surnames of the authors. Note the use of capitals and punctuation marks in the following examples.

Die Tydskrif publiseer artikels, kort mededelings, boekbesprekings en kommentaar op reeds gepubliseerde artikels uit enige gebied van die maatskaplike werk asook relevante bydraes uit ander dissiplines. Bydraes mag in Afrikaans of Engels geskryf word. Artikels in Afrikaans moet vergesel wees van 'n Engelse opsomming van ongeveer 200 woorde. Alle bydraes sal krities deur ten minste twee keurders beoordeel word. Beoordeling is streng vertroulik. Manuskripte sal na die outeurs teruggestuur word indien ingrypende hersiening vereis word of indien die styl nie ooreenstem met die tydskrif se standaard nie. Kommentaar op artikels wat in die Tydskrif gepubliseer is, moet van toepaslike titels, die naam(name) en adres(se) van die outeur(s) voorsien wees en verkieslik nie langer as 5 bladsye wees nie. 'n Disket met die hele teks, verkieslik in MS Windows of ASCII moet die hele manuskrip en een duidelike kopie daarvan vergesel. Manuskripte moet slegs op een kant van die bladsy in dubbelspasiëring getik word. Verwysings moet volgens die Harvard-stelsel geskied. Verwysings in die teks: Wanneer woordelike sitate, feite of argumente uit ander bronne gesitêr word, moet die van(ne) van die outeur(s), jaar van publikasie, en bladsynommers tussen hakies in die teks verskyn, bv. "... (Berger, 1967:12). Meer besonderhede omtrent bronne moet alfabeties volgens die vanne van die outeurs aan die einde van die manuskrip onder die opskrif "Bibliografie" verskyn. Let op die gebruik van hoofletters en leestekens by die volgende voorbeelde.

TWO AUTHORS/TWEE OUTEURS: SHEAFOR, BW & JENKINS, LE 1982. Quality field instruction in social work. Program Development and Maintenance. New York: Longman.

COLLECTION/BUNDEL ARTIKELS: MIDDLEMAN, RR & RHODES, GB (eds) 1985. Competent supervision, making imaginative judgements. New Jersey: Prentice-Hall.

ARTICLE IN COLLECTION/ARTIKEL IN BUNDEL: DURKHEIM, E 1977. On education and society. In: KARARABEL, J & HALSEY, AH (eds) Power and ideology in education. New York: Oxford University Press.

JOURNAL ARTICLE/ARTIKEL IN TYDSKRIF: BERNSTEIN, A 1991. Social work and a new South Africa: Can social workers meet the challenge? Social Work/Maatskaplike Werk 27(3/4):222-231,

THESIS/TESIS: EHLERS, DMM 1987. Die gebruik van statistiese tegnieke vir die ontleding van gegewens in maatskaplikewerk-navorsing. Pretoria: Universiteit van Pretoria. (M tesis)

ADDENDUM 4:

EVALUERINGSKRITERIA VIR VOORGESTELDE ONDERSTEUNINGSNETWERK AAN MISDAAD- GEAFFEKTEERDES

EVALUATION CRITERIA	EVALUATORS NOTES
<i>Does the model make sense and is it clear?</i>	
☐ Are the major elements appropriately described? ☐ Is the diagram meaningful? ☐ Is the model self explanatory?	
<i>How useful is the model?</i>	
☐ Does the model provide a coherent network for the coordination of different support services provided by institutions for effective support of crime effected people ☐ Does the model help or hinder the social work profession or victim support service delivery in its different application areas?	
Concluding recommendations.	

ADDENDUM 5

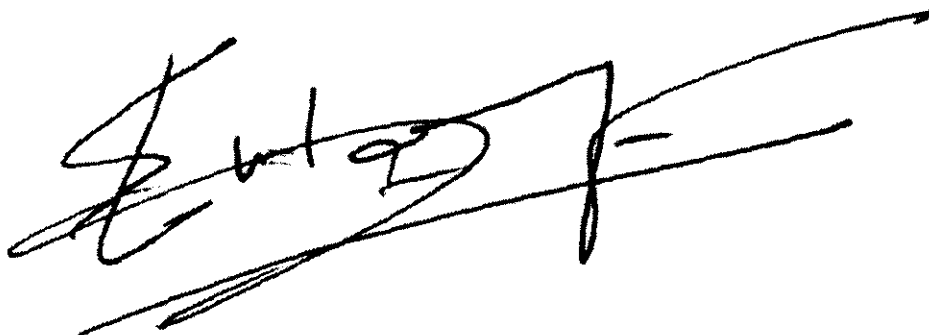
TOESTEMMINGSBRIEF

Hierdie brief verleen aan navorser die toestemming om die gedeelte van Artikel 2 wat handel oor die Nederlandse 'Slagofferondersteuningsnetwerk' in hierdie manuskrip in te sluit ter verwerwing van die Ph.D-graad.

Amsterdam
April 28 2004

To whom it may concern,

I give my consent that the information given to MM Steyn as part of an article, may be used for the purpose of her thesis. The presumption is also made that the manuscript can be submitted to a scientific journal. My name, E van Dongen will appear as one of the writers of the manuscript.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'E van Dongen', with a long horizontal stroke extending to the right.

Els van Dongen, PhD, MA
University of Amsterdam
Medical Antropology
Oudezijds Achterburgwal 185
1012 DK Amsterdam
The Netherlands

SAAMGESTELDE BIBLIOGRAFIE

- AAFJES, A., HILKENS, H.G.M. & HUISINTVELD, J.A. 2000. Memo vir slagtofferhulp 2000/2001. Houten/Diegem : Bohn Stafleu Van Loghum.
- ALPASLAN, A. H. 2003. Reflections in the experiences and needs of adolescents who have attempted suicide: a qualitative study. *Social work/ maatskaplike werk*, 39(3):251–269.
- BABBIE, E. 2004. The practice of social research. Belmont : Wadsworth/ Thompson.
- BABBIE, E. & MOUTON, J. 2001. The practice of social research. Cape Town : Oxford University Press.
- BAILEY, K.D. 1994. Methods of social research. New York : The Free Press.
- BARLOW, D.H. & DURAND, V.M. 2001. Abnormal psychology: an integrated approach. Belmont : Wadsworth.
- BEZUIDENHOUT, F.J. 1998. Crime. (*In* Bezuidenhout, F.J., A reader on selected social issues. Pretoria : JL van Schaik Publishers. p. 145-162.)
- BUYS, P.W. 1986. Verklaring van die Heidelbergse Kategismus: Potchefstroom : PU vir CHO. (Sondag 25-52. Diktaat Teologiese Skool van Gereformeerde Kerk.)
- BYBEL. 1983. Die Bybel: nuwe vertaling. Bloemfontein : Bybelhuis.
- CAPRA, F. 1997. The primer project: presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997. [Web:] http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].
- COZBY, P.C. 1993. Methods in behavioural research. 5th ed. London : Sage Publishers.
- CRABTREE, B.F. & MILLER, W.L. 1999. Clinical research: a multimethod typology and qualitative roadmap. (*In* Crabtree, B.F. & Miller, W.L., Doing qualitative research. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 3-32.)
- CRESWELL, J.W. 2003. Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications.
- CRESWELL, W.J. 1994. Research design: qualitative approaches. London : Sage Publications.
- DAVIS, L. & THERON, A. 1999. The utilization of self-help groups as a form of victim empowerment. *Acta criminologica*, 12(1):57-62.

- DAVIS, L. & THERON, A. 1999. The utilisation of self-help groups as a form of victim empowerment. *South African journal of criminology*, 12(1):57-62.
- DAVIS, R.C. & HENLEY, M. 1990. Victim service programs. (*In* Lurigio, A.J., Skogan, W.G. & Davis, R.C., eds. Victims of crime: problems, policies and programs. Newbury Park : SAGE Publications. p. 157 – 171.)
- DE BRUYN, P. J. 1993. Die Tien Gebooie. Midrand : Varia Uitgewers.
- DE BRUYN, P.J. 1997. Jou enigste troos: die Heidelbergse Kategismus vir die hedendaagse mens. Potchefstroom : Sentrale Publikasies, PU vir CHO.
- DE VOS, A.S. ed. 1998. Intervention research. (*In* De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : J.L. van Schaik Publishers. p. 384-404.)
- DE VOS, A.S. ed. 2002. Intervention research. (*In* De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 394-418.)
- DE VOS, A.S., SCHURINK, E.M. & STRYDOM, H. 1998. The nature of research in the caring professions. (*In* De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 3-22.)
- DELPORT, C.S.L. & FOUCHÉ, C.B. 2002. The qualitative research report. (*In* De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 356-359.)
- DENZIN, N. K. & LINCOLN, Y.S., eds. 2003. Collecting and interpreting qualitative materials. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publishers.
- DENZIN, N.K. & LINCOLN, Y.S., eds. 2000. Introduction: The discipline and practice of qualitative research. (*In* Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., Handbook of qualitative research. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 1-28.)
- DEPARTMENT OF JUSTICE AND CONSTITUTIONAL DEVELOPMENT. 2001. Victim's charter: consultative draft. [Web:].
<http://www.info.gov.za/reports/2001/victimchart.pdf> [Datum van gebruik: 29 Mei 2004; 13 June 2004].
- DEPARTMENT OF SAFETY AND SECURITY. 1996. National crime prevention strategy, Summary. [Web:]

<http://www.GOVZA%20National/%20Crime%20Prevention%20Strategy%20%20Summary.html> [Date of use: 20 Feb. 2004; 12 Junie 2004].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2002a. Strategic plan 2003/04 – 2005/06. [Web:] www.welfare.gov.za/Documents/2003/Strategic%20Plan/stratpaln.pdf [Date of use: 29 March 2004].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2002b. Victim empowerment programme (VEP). Unpublished document. Mmabatho.

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2003a. Victim empowerment programme (VEP): fact sheet. [Web:] <http://www.welfare.gov.za/Documents/2003/Budget%20Vote/Fact%20sheets/vep.pdf> [Date of use: 25 March 2003].

DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT. 2003b. National directory on services for victims of violence. Pretoria : The Formeset Group.

DEPARTMENT of Welfare *see* SOUTH AFRICA. Department of Welfare

DUVENAGE, B. 1963. Hoofpunte van die Gereformeerde Geloofsleer. Potchefstroom : Pro Rege-Pers Bpk.

FOUCHÉ, C.B. 2002. Problem formulation. (*In* De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 104-113.)

FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. 2002. Introduction to the research process. (*In* De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B., & Delpont, C.S.L., *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 77-92.)

GCIS *kyk* Government Communication and Information Systems

GILCHRIST, V.J. & WILLIAMS, R.L. 1999. Key informant interviews. (*In* Crabtree, B.J. & Miller W.L., *eds.* *Doing qualitative research*. 2nd ed. London : Sage. p. 71-88.)

GOVERNMENT COMMUNICATION AND INFORMATION SYSTEMS. 2002/03-2004/05. South African Yearbook. [Web:] <http://www.gcis.gov.za/docs/publications/yearbook.htm> [Date of use: 19 March 2004].

GREEFF, M. 2002. Information collection: interviewing. (*In* De Vos, A.S., *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L., *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 291-320.)

GRINNELL, R.M. 1981. Social work research and evaluation. Itasca : FE Peacock Publishers.

GRINNELL, R.M. 1993. Social work research and evaluation. Itasca : FE Peacock Publishers.

GRINNELL, R.M. & WILLIAMS, M. 1990. Research in social work: a primer. Itasca : F.E. Peacock Publishers.

GRINNELL, R.M. 2001. Social work research and evaluation: quantitative and qualitative approaches. 6th ed. Itasca : FE Peacock Publishers.

GROENHUIJSEN, M. 1998. Objectives of victim assistance: the professionization of services providing organizations. A comparison between European experiences and recent developments in South Africa. *Social work practice*, (1):15-24.

HAT (Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse taal.) 1991. Johannesburg : Perskor.

HEYNS, J.A. 1970. Die nuwe mens onderweg: oor die Tien Gebooie. Kaapstad : Tafelberg Uitgewers Beperk.

HONEY, M. 2002. Legal structures commonly used by non-profit organizations. Braamfontein : Legal source centre. (Information series no 1).

HUISINVELD, J.A. 1999. Basic training slachtofferhulp: introductie voor de vrijwilliger van het slachtofferhulp. Utrecht : Landelijke Bureau.

INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2004a. Crime and safety in South Africa: media release of the 2003 National victim survey results. [Web:] http://www.iss.co.za/media/SANVCSEminar02_03_04.htm [Datum van gebruik: 3 Maart 2004].

INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2001. Independent Statistical Survey. Corruption in South Africa: results of an expert panel survey. (Monograph no 65, September 2001.) [Web.] <http://www.iss.co.za/Pubs/Monographs/No65/Chap1.htm> [Datum van gebruik: 2/22/2004].

INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2004b. National victim study 2003. [Web:] http://www.iss.co.za/SEMINARS/2004/SANVCSEminar02_03_04.ppt [Datum van gebruik: 11 Maart 2004].

INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2003. SAPS: Crime Statistics. Crime in the RSA for the financial years 1994/1995 to 2002/2003 – Province: RSA total. [Web:]

<http://www.iss.co.za/CJM/stats0903/rsato2.htm> [Datum van gebruik: 24 Februarie 2004].

JACOBS, W.J. 1990. Ondersteuning aan die misdaadslagoffer. *Acta criminologica*, 3(2):49-50.

JANESICK, V.J. 1994. The dance of qualitative research design: metaphor, methodology, and meaning. (In Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., eds. *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks : Sage Publications. p. 209-219.)

JANSE VAN VUUREN, A. 2004. Gemeenskap weier hulp ná kastrasie. *Beeld*: 16, Feb. 11.

JANTSCH, [sic.]. 1997. The primer project. Presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997. [Web:] http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].

KEMP, S.P., WHITTAKER, J.K. & TRACEY, E.M., 2002. Context social work practice. (In O'Melia, M. & Miley, K., eds. *Pathways to power: readings in contextual social work practice*. Boston : Allyn and Bacon. p. 15-34.)

KENNEDY, L.W. & SACCO, V.F. 1998. *Crime victims in context*. Los Angeles : Roxbury Publishing Company.

KRUEGER, R.A. 1994. *Focus groups: a practical guide for applied research*. 2nd ed. London : Sage Publications.

KÜHNE, I. 2003. Trauma ook vir nie-slagoffers: Vrees het land in 'n wurggreep. *Rapport*: 10, Aug. 3.

LAUER, R. H. 1995. *Social problems and the quality of life*. 6th ed. Madison : Brown & Benchmark.

LE GRANGE, D. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Maart 2003. *Potchefstroom*.

LEE, A. B. & SWENSON, C. R. 1994. The concept of mutual aid. (In Gitterman, A. & Shulman, L., eds. *Mutual aid groups, vulnerable populations, and the life cycle*. 2nd ed. New York : Columbia University Press. p. 413-431.)

LEEDY, P. 1997. *Practical research planning and design*. 6th ed. New York : Macmillan.

LEGGETT, T. 2003. The sieve effect. South Africa's conviction rate in perspective. Institute for Security Studies Publication. September. [Web:] www.iss.co.za/CJM/pdf/sieve/pdf [Datum van gebruik: 10 Februarie 2004].

- LUYT, W. 1999. Restorative justice in perspective. *Acta criminologica*, 12(3):67-76.
- MADONSELA, V. 2003. Preface. (In Department of Social Development, National directory on services for victims of violence. p. 4.)
- MAKOFANE, D. 2001. Process evaluation of the victim empowerment programme for abused woman in the Northern Province. *Acta criminologica*, 14(1):90-97.
- MALHERBE, P. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Maart 2003. Potchefstroom.
- MAMABOLO, J. 2003. Persoonlike mededeling aan outeur in Oktober 2003. Mmabatho.
- MATHABATHE, P. & SHABANGU, T. 2001. Bolobedu: integrated sustainable rural development pilot program. Towards an intervention strategy to prevent crime and violence in rural South Africa. Pretoria : Idasa.
- MAWBY, R. I. & WALKLATE, S. 1994. Critical victimology. London : SAGE Publications Ltd.
- MBEKI, T. 2004. State of the Nation address. (Staatsrede , Parlementsgeboue, Kaapstad Mei 21 2004.) [Web:] <http://www.soc.dev.gov.za/Statements/2004/May/nssa.htm> ... [Datum van gebruik: 4 Junie 2004].
- NEDERLANDSCHE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND. (s.a.). Catechismus of onderwijzing in die christelike leer, die in de en scholen geleerd wordt. (In Nederlandsche Gereformeerde Kerken In Nederland. Catechismus of onderwijzing in die christelike leer, Liturgie der Gereformeerde Kerken in Nederland, Formulier om de heilige sacramenten te bedienen. 2de Uitg. Nederland: H. Verhoog- Nijkerk. p 3 -20.)
- NEUMAN, W.L. 2000. Social research methods: qualitative and quantitative approaches. Boston : Allyn and Bacon.
- NEUMAN, W.L. 2003. Social research methods: qualitative and quantitative approaches. 5th ed. Boston : Pearson Education Inc.
- NOMOYI, N.C. & PRETORIUS, R. 1998. Inaccessible support services: experience of victims of violent crime. *Acta criminologica*, 11(2):95-101.
- NORTH WEST. Department of Social Development. 2002. Draft integrated victim empowerment policy framework.. Mmabatho.
- OOSTHUIZEN, M. 2003. Korrektiewe toesig aanbeveel vir pa wat kindermolesteerder skiet. Beeld:14, Aug. 2.
- PELSER, A. & DE KOCK, C. 2000. Violence in South Africa: a note on some trends in the 1990's. *Acta criminologica*, 3(1):80-94.

- PETZER, K. 2000. Exposure to violence and post-traumatic stress disorder in a rural adult population in South Africa. *Acta academica*, 32(2):73-84.
- POGGENPOEL, M. 1998. Data analysis in qualitative research. (In De Vos, A.S. ed. Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E.& W., Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria : J.L. van Schaik Publishers. p. 334-353.)
- PRETORIUS, B.M. 2004. Developing a social work practice model for the prevention of relationship violence: a youth perspective. Port Elizabeth : UPE. (Proefskrif – Ph.D.)
- PROZESKY, J. & KOTZE, S. 1998. Crime prevention through development and restorative justice. *Social work practice*, (1):4–7.
- RAUCH, J. 2002. The 1996 National crime prevention strategy. Centre for the Study of Violence and Reconciliation. {Web:] <http://www.scvr.org.za/papers/pancps3.htm> [Datum van gebruik: 28 Maart 2004].
- REID, S.T. 1997. Crime and criminology. 8th ed. Boston : McGraw-Hill.
- RITCHIE, J. 2003. The applications of qualitative methods to social research. (In Ritchie, J. & Lewis, J., eds. Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers. London : Sage. p. 24-46.)
- ROESTENBURG, W. 2000. Exposure to crime as an indicator of family well-being. *Acta criminologica*, 13(2):12-21.
- ROOS, A. 2002a. Persoonlike onderhoud met die voormalige bestuurder van Slagofferondersteuningsprogram (VEP) in die Noorwes-Provinsie. Augustus 2002. Mmabatho.
- ROOS, A. 2002b. Persoonlike mededeling aan outeur. Department Social Services. November. Mmabatho.
- ROTHMAN, J. & THOMAS, E.J., eds. 1994. Intervention research: design and development for human service. New York : Haworth Press.
- RUBIN, A. & BABBIE, E. 2001. Research methods for social work. London : Brooks Cole Publishing Company.
- RUBIN, A. & BABBIE, E. 1993. Research methods for social work. 2nd ed. New York : Brooks/Cole Publishing Company.
- RUSSELL, L. 1997. The primer project. (Presented at the First International Electronic Seminar on Wholeness. December 1, 1996 – December 31, 1997.) [Web:] http://www.newciv.org/ISSS_Primer/seminark.html [Date of use 29 March 2004].

RYAN, G.W. & BERNARD, H.R. 2003. Data management and analysis methods. (*In* Denzin, M.K. & Lincoln, Y.S., eds. *Collecting and interpreting qualitative materials*. 2nd ed. London : Sage. p. 259-309.)

SA kyk Suid-Afrika / South Africa

SALC *kyk* South African Law Commission

SAPS *kyk* South African Police Service.

SCARPITTI, F.R. & ANDERSEN, M.L. 1992. *Social problems*. 2nd ed. New York : Harper Collins Publishers Inc.

SCHURINK, E.M. 1998. Deciding to use a qualitative research approach. (*In* De Vos, A.S. *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B., Poggenpoel, M., Schurink, E. & W., *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria : Van Schaik Publishers. p. 239 -251.)

SCHURINK, E.M. 1998. The methodology of unstructured face-to-face interviewing. *In* De Vos, A.S. *ed.* Strydom, H., Fouché, C.B. & Poggenpoel, Schurink E. & W. *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria : J.L. van Schaik Publishers. p. 297-312.)

SCHUTTE, S.C. 2003. Die ontwikkeling en evaluering van 'n traumabegeleidingsprogram vir slagoffers van plaasaanvalle: 'n maatskaplikewerk-ondersoek. Potchefstroom : Noordwes Universiteit. (Proefskrif – Ph.D.)

SCHWANT, T.A. 2000. Three epistemological stances for qualitative inquiry. (*In* Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., *eds.* *Handbook of qualitative research*. 2nd ed. Thousand Oaks : Sage Publications. pp. 189-213.)

SELEMELA, M.M. 2003. Personal statement to author, SAPS Head Office, Division: Crime Prevention. November, 2003. Pretoria.

SEPENG, M. 2002. Persoonlike mededeling aan outeur in Augustus 2002. Mmabatho

SEPENG, M., 2003. Persoonlike mededeling aan outeur. Departement van Maatskaplike Dienste: Afdeling Regstellende Geregtigheid, Oktober, 2003. Mmabatho.

SEPENG, M., 2004. Personal information. Department of Social Services: Division Restorative Justice, 26 March 2004.

SNYMAN, H.F. 1991. 'n Kriminologiese perspektief rakende dienslewering aan slagoffers van misdaad. Pretoria : UNISA (Proefskrif – Ph.D.)

SNYMAN, H.F. 1991. Support for victims of crime in South Africa. *South African journal of criminology*, 4(1):55-61.

- SNYMAN, H.F. 2003 Mondelinge mededeling aan outeur. Randburg. November 2003.
- SNYMAN, R. 2002. A compensation scheme for South Africa. *The victimologist*, 1(1):1;4 April.
- SNYMAN, R. 2003. Persoonlike mededeling. Technicon van Suid-Afrika. November. Randburg.
- SOUTH AFRICA. 1996. Constitution of the Republic of South Africa, Act no. 108 of 1996. Pretoria : Government Printers.
- SOUTH AFRICA. 2003. Department of Provincial and Local Government. .White paper on traditional leadership and governance. Pretoria : Staatskoerant.
- SOUTH AFRICA. Department of Provincial and Local Government. 2003. The white paper on traditional leadership and governance. *Government gazette*: 25438, September, 10.
- SOUTH AFRICA. Department of Welfare. 1997. White paper for social welfare. [Web:] http://www.gov.za/white_paper/1997soswel97.htm [Date of use: 29 March 2004].
- SOUTH AFRICA. Department of Welfare. 1998. National Crime Prevention Strategy: Victim Empowerment Programme. Pretoria.
- SOUTH AFRICAN LAW COMMISSION, 1997. Sentencing restorative justice. Issue paper 7, project 82. [Web:] <http://www.law.wtsl.ac.za/sals/issue/i7p.html> [Date of use: 18 March 2004].
- SOUTH AFRICAN POLICE SERVICES. 2000. Pesenter's guide: National victim empowerment training programme. Module 1: Introduction to victim empowerment. Pretoria: SAPS.
- SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE (SAPS). 2001. Crime Information Analysis Centre (CIAC). 2001. The reported serious crime situation in South Africa for the period January – September 2001. [Web:] http://www.saps.org.za8_crimeinfo/200112/report.html [Datum van gebruik: 25 Mei 2003].
- SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2003a. Internal letter to all provincial commissioners and heads of crime prevention by Commissioner M.W. Makhubela. 4 July 2003. Annexure A.
- SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2003b. Manual on community policing policy, framework and guidelines. [Web:] http://saps.gov.za/6_commpol/download/chapter2.doc [Datum van gebruik: 10 March 2004].

SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE. 2004. Domestic violence: the new approach. Legislation document [Web:] <http://saps.gov.za/legis/domestic.htm> [Date of use: 21 April 2004].

STANSFELD, F. D. 2002. Beyond the victim: the traumatic effects of violent crime – and educational psychological perspective. Pretoria : Unisa. (Verhandeling-MA.)

SOUTH AFRICA. Statistics South Africa. 2001. Census 2001. [Web:] <http://www.statssa.gov.za/SpecialProjects/Census2001/Census/Dialog/Saveshow.asp> [Datum van gebruik: 10 Februarie 2004].

STAVROU, P. 1998. The South African government's victim empowerment programme. *Social work practice*, (1):25 - 30.

STEVENS, R. & CLOETE, M.G.T. 1996. Introduction to criminology. Johannesburg : Thompson Publishing.

STEYN, H.J. 2002. Struktuureienskappe van die onderwysstelsel. (In Steyn, H.J., Steyn, S.C., De Waal, E.A.S. & Wolhuter, C.C. Die onderwysstelsel: struktuur en tendense. Potchefstroom : Keurkopie. p. 111-137.)

STRAUSS, A. & CORBIN, J. 1998. Basic qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory. London : Sage Publications.

STRYDOM, H. & DELPORT, C.S.L. 2002. Sampling and pilot study in qualitative research. (In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delport, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 333-338.)

STRYDOM, H. 2002. Writing the research report. (In De Vos, A.S., ed. Strydom, H., Fouché, C.B., & Delport, C.S.L., Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. 2nd ed. Pretoria : Van Schaik Uitgewers. p. 248-261.)

SUID-AFRIKA. Departement van Justisie. Die Strafproseswet, Wet 51 van 1977. Pretoria : Staatsdrukker.

VAKTAALKOMITEE VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk. Kaapstad : CTP Drukkers.

VAN DER WALT, B. J. 1994. The liberating message: a Christian worldview for Africa. Potchefstroom : PU for CHE.

VAN DER WALT, B. J. 1999. Visie op die werklikheid: die bevrydende krag van 'n Christelike lewensbeskouing en filosofie. Potchefstroom : PU vir CHO. (Wetenskap Reeks F3, IRS versamelwerke no 48.)

- VAN DER WALT, B.J. 2001. Shaping a radical Biblical world view. *Woord en daad*, 41(377):13-17.
- VAN DER WALT, B.J. 2003. Om 'n leier te wees – vanuit 'n Christelike perspektief. *Koers*, 68(2/3):143-171.
- VAN DER WALT, J.L. 2003. Die proses van waardeheldering in die Suid-Afrikaanse onderwysopset beoordeel vanuit reformatoriese perspektief. *Koers*. 68(2/3):125–142.
- VAN DIJK, J.J.M. 1994. Crime and victim survey. (In Summner, C., Israel, M, O'Connell, M & Sarre, R., eds. Selected papers from the 8th International Symposium. Australian Institute of Criminology: ACT. p. 121-132. (International Victimology series no 27).
- VAN WYK, H. J. 1973. Ons Christelike lewensbeskouing. Referaat gelewer by die Konferensie oor weerbaarheid, aangebied deur die PU vir CHO, 5 Oktober 1973.
- VAN WYK, J. H. 1998. Eetiek in eenvoud: gesprekke oor morele vraagstukke. Potchefstroom : Potchefstroomse Teologiese Publikasies.
- VICTIM SUPPORT HANDBOOK, 2000. Helping people cope with crime. Reading : Hodder & Stoughton.
- WILLIAMS, J.H., PIERCE, R., YOUNG, N.S. & VAN DORN, R.A. 2001. Service utilization in high-crime communities: consumer views on support and barriers. *Families in society*, 82(4):409-417.
- WOLTERS, A. M. 1985. Die skepping herwin: Bybelse grondslae vir 'n Reformatoriese lewensbeskouing. Potchefstroom : PU vir CHO. (Wetenskaplike bydraes van die PU vir CHO. Reeks F2. Brosjurerreeks, no. 52.)
- YEGIDIS, B.L. & WEINBACH, R.W. 1996. Research methods for social workers. London : Allyn & Bacon.
- YULE, R.M. 1984. General procedures for research in the social sciences. Opknappingskursus in maatskaplikewerk-navorsing. Pretoria : Universiteit van Pretoria.
- ZASTROW, C. 1992. Social problems: issues and solutions. 3rd ed. Chicago : Nelson-Hall Publishers.
- ZASTROW, C & KIRST-ASHMAN, K.K. 2001. Understanding human behavior and the social environment. 5th ed. Stamford : Brooks/Cole.
- ZASTROW, C. 1992. Social problems: issues and solutions. 3rd ed. Chicago: Nelson-Hall.